الا ان اولیاء اللہ لا خوف علیہم ولا ہم یحزنون

معین الاولیاء

مشتمل بر حالات تفصیلیہ صحیحہ حضرت قطب الوصول والیقین حجۃ اللہ علی العالمین

حضرت خواجہ بزرگ سید المولی معین الدین حسن سنجری ثم الاجمیری

قدس اللہ سرہ وافاض علینا برہ

از تالیفات لطیفہ و تصنیفات نافعہ

قدوۃ المحققین زبدۃ المتبحرین [illegible] الاسلام ثمرۃ الشجرۃ النبویۃ التی

اصلہا ثابت [illegible] المصنفین

جناب قاضی سید امام الدین خان صاحب

ڈپٹی کلکٹر ضلع اجمیر مدظلہ العالی

در مطبع معین الہند اجمیر شریف باہتمام منشی محمد سکندر خان صاحب مالک مطبع [illegible] طبع پوشید

فہرست مضامین مجموعہ نسخہ معین الاولیا کہ بہ چہار باب و دو فصل و دو فرع مشتمل است

العبد
قاضی [illegible] الدین
عفی عنہ

بعون الملک المعین الوہاب

کتاب مستطاب جامع حالات وملفوظات ومناقب ومقامات حضرت خواجہ خواجگان ولی الہند
غریب نواز حضرت خواجہ معین الدین چشتی سنجری ثم الاجمیری قدس اللہ سرہ العزیز

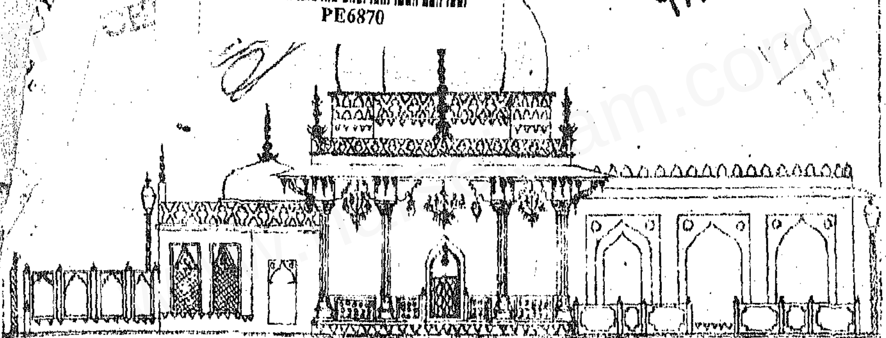
مسمی بہ

معین الاولیاء

تصنیف ادیب لبیب وشاعر بلیغ جناب منشی قاضی سید امام الدین حسن خان صاحب

بماہ ربیع الاول سنہ ۱۳۱۲ھ

مطبع معین الہند اجمیر شریف میں زیور طبع سے آراستہ ہوئی

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد بیحد و ثنای بیعد مر خدای را که شایسته نوع انسان را بزیور علم و دانش بیاراست و درود نامحدود نثار خیر المرسلین
و علی آله و اصحابه اجمعین که تخلیق هیجده هزار عالم و تفضیل بنی آدم از وجود باجود وی بوجود آمد و از پرتو
جمال عالم افروزش ظلمت کفر از میان زمان و زمانیان برخاست۔ اما بعد فقیر حقیر درویش سینه ریش
قاضی سید امام الدین بن سید منیر الدین که از کمترین زله ربایان خدمت مرشدی و مولائی سراج بزم حقیقت
نور العین عرفان و معرفت شمع شبستان مجاهده و وحدت حضرت خواجه الله بخش چشتی تونسوی است برهنمونی
طالع بیدار و مساعدت روزگار جمعیت مطالعه کتب سیر و سلوک و تواریخ و ملفوظات بهم رسانید و بر حالات و
مقدمات اولیاء کاملین و بزرگان دین کما هی عز آگهی یافته بتقاضای یاران طریقت شعار و ندیمان اندر آشنا
نظر بر استعداد و اجتهاد و همتی گماشت که نسخه از حالات و مقالات مرشد السالکین تاج المقربین و المحققین
مهر سپهر ایمان و ایقان حضرت خواجه خواجگان رئیس الاولیاء معین الحق والملة والدین حسنی الحسینی چشتی سنجری
اجمیری قدس الله سره العزیز در ضبط تحریر و ربط تسطیر آوردن موجب سعادت دارین و مفاخرت
نشاتین خواهد بود۔ لاجرم کمر همت بر بست کرده بترتیب این رساله که مشتمل بر چهار باب است مسمی موسوم

بجائے خود رسانیدہ۔ باب اول مشتمل بر حالات و مقالات حضرت خواجہ بزرگ معین الاولیا۔ باب دوم بتذکرہ اولاد جسمانی۔ باب سوم بذکر اولاد روحانی مشتمل بر دو فصل و دو فرع۔ باب چہارم مشتمل بتذکرہ بنائے اجمیر و آستانہ عالی و مقامات بزرگ قدیم۔

باب اول

مشتمل بر حالات و مقالات حضرت خواجہ بزرگ معین الاولیاء

مخفی مباد کہ حضرت خواجہ را اصل از سنجر نواح خراسان است وقتیکہ پدر بزرگوارش داعی اجل را لبیک گفتہ خواجہ بعنفوان شباب بود۔ روزے در خانہ باغے کہ از ان خواجہ بود لمعۂ ذات بصورت مجذوبے پدیدار آمدہ پارۂ نان طلب کرد حضرت خواجہ بمصداق قول ما السائل فلا تنہر چند دانہ ہا ارزانی فرمود صفت مجذوب اطرق بل احسان مرغوب آمد و چیزے بلعاب دہن آلودہ بحضرت خواجہ نثار کرد بمجرد خوردنش استعداد فرمود۔ از انجا کہ مشیت قضا و قدر چنین بود خواجہ از انکار باز داشتند بتسلیم تسلیم نمودند منقول است کہ از ان زمان غلبہ عشق و محبت بر حضرت خواجہ استیلا یافت تا آنکہ حرمت حب الوطن را از صفحہ خاطر بکلک حسن طلب محبوب حک کردہ حقیقت ترک علائق دنیا راست کردند۔ از ہجوم و کثرت یار و دیار روے تافتہ با شخص سالک معنی کہ در صورت مجذوب مشاہدہ فرمودہ بودند پائے شوق در وادی طلب و بیابان تعب نہادند و در صحبت و سفر پیش از ہمہ کہ حضرت آن راہ صحبت جذب و سلوک حضرت فرمودہ و علم غیب بود تا بہ اسباب ظاہر علوم دینیہ را در سمرقند و بخارا اکتساب فرمودہ مقام الیقین را بعین الیقین افزودند۔ تا آنکہ بکمال غلبۂ شوق عنان عزیمت سوئے آن کشان بہشت آباد بغداد رسانیدہ پیرا کہ از ابتداء ازل انکشاف روز خفی و جلی ہمہ بین مقام موعود و مقرر بود چنانچہ بخدمت قطب الکونین شیخ المغربین والمشرقین حضرت خواجہ عثمان ہارونی

قدس الله سره العزیز فایز شده بخشش کمال ازان سرمایه بخشش و دیانوال اخذ فرمودند میگویند که حضرت خواجه
مدت بیست سال در سفر و حضر بخدمت حضرت مرشد برحق سپری شد و انجام کار خلعت خلافت و اختصاص
رخصت دریافته نیز بازگشتند در آنجا به همدان و تبریز نزول مکرمت فرموده با اعیان و اشراف صحبت اکتساب
نعم البدل فرمودند. آورده اند که حضرت خواجه اکثر بمقابر جای خوش می آمد و بعد از هفت یوم پاره
نان که بیشتر از پنج مثقال نبود افطار میکرد ملبوس دوتا تا موس بود و بحالت شکست رخنیت با پیوند
درست میفرمودند بیشتر برای اخفای راز و حفاظت امر حق جهد بلیغ منظور و همگاه عزلت و وحدت مقصود
بود. از هجوم و کثرت نفور بودند. اخلاق عمیم و فیض مستقیم داشتند هم درین اثنا حضرت خواجه بادی استغراق
و عجز آن صورت قیام در پیش آمد. ازانجمله واقعه زمان ورود سبزوار قابل بیان است. وقتیکه حضرت خواجه
در سبزوار رسید. حاکم سبزوار محمد یادگار نام که بغایت شقی المشرب نابکار روزگار بود. باشتباه ورود مسعود
برخویشتن برافروخت و به ترود آزار حضرت خواجه برآمد. اما چون نظرش برجمال جمیل مبارک رسید
بی اختیار لرزیدن آغاز کرد و بحال خود نماند و عاقبت کار از اراده ناسزا استغفار خوانده تائب گردید
به تلقین و تصرف حضرت خواجه بیعت اختیار کرده به ترک تعلق اهل و عیال برکات صحبت تا
تا حصار شادمان خود را رسانید و بارشاد حضرت خواجه تلقین و تدریس آنجا بادی مفوض شد حضرت
درویش جمالی مولف سیر العارفین میفرماید که او قبر شیخ محمد یادگار در حصار شادمان دیده است بالآخر
حضرت خواجه بمدینه نبوی عازم شد و بعد ادای مناسک حج بایمای حضرت صدر النبوت بصوب
اجمیر ورود مسعود اتفاق افتاد. دران زمان اجمیر بحکومت هندیان بود و راجه پتهورا نام فرمانروائی میکرد
الحال که حضرت اجمیر منبع اسلام و مرجع اهل اسلام است. در آن ایام معدن کفر و منظر کفار بود حضرت
خواجه در اجمیر رسیده اولا جائیکه طرح اقامت انداخت درخت سایه دار بود که اکنون مجالس ... بدید یک گنبد در جوار
آستانه شریف واقع است شخصی از ملازمان راجه از طرح حضرت خواجه را مانع آمد و حضرت خواجه ازانجا رخت اقامت گسسته
بر انا ساگر تالاب که انا ساگر مشهور است قیام فرمودند. ساحل تالاب همه از بت و بتخانها معمور بود و جز
صدای ناقوس غلغله بجز صدای دیگر از شام تا سحر جاگزین گوش هوش نمیشد. روزی

بمقتضائے مذہب و تعصب و طینت با خدام حضرت خواجہ برہمن بچگان حسد بردہ از غسل و وضو مانع
آمدند۔ چون حقیقت حال حضرت خواجہ را اطلاع شد۔ بخادمے امر فرمودند کہ از آب تالاب اناساگر
یک کوزہ گلی بردارد۔ ہنوز کوزہ آب بر نداشتہ بودند کہ ہمگین آب تالاب زرق ہمین ہمچنان آسمان گردہ
و نشان چشمہ ہا و سراداب در ہمہ تالاب معدوم و مفقود گشت۔ ازین ہمہ انقلاب عظیم و آفت کثیر الحال
نوع انسان و حیوان متاثر شدہ و فریاد العطش گویان محشر شور نشور بود۔ با ظہار اینچنین آیات
ہیبت ہیبات و خوارق عظمی و کرامت کبری شخصی شادی کہ از قوم جان معبود و مسجود ہنود بود خویشتن را
بحضرت خواجہ بزرگ رحمۃ اللہ علیہ رسانیدہ بتسلیم اسلام و بیعت خدام معزز و مباہی شد۔ چون
این واقعہ بگوش راجہ پتھورا رسانیدند۔ مادرش یاد دہش داد کہ با اینچنین صاحب ہیبت و عظمت
مقابلہ و مجادلہ کردن و دشمنی بر پائے خود کوفتن است باید کہ خویشتن را ازین نزاع و نفاق باز داری
اما راجہ پتھورا کہ شقاوت ازلی و سفاہت سرمدی تقدیرش بود بگفتہ پیرزال خیال نکرد و بسبب
یکے از پرستاران خویش اجیپال جوگی را کہ در فن سحر و افسون ید طولے داشت اطلاع فرستاد و استمداد
و استعانت درخواست کرد۔ جوگی مذکور بنا برش اسباب سحر و فسون کہ از قبیل مار خونخوار و عقرب جرار
بودند ہمراہ باجمیر رسانید۔ و با خدام حضرت خواجہ بزرگ طرح مقابلہ انداخت و عاقبت کار منہزم و مخذول
گشتہ و خود بامعیت راجہ پتھورا در حضرت خواجہ رسانیدہ بصد تضرع و بجا آر عفو تقصیر التجا کرد
حضرت خواجہ از رہ بخشش فرمودہ اجیپال را بخلعت اسلام معزز و مفتخر فرمود۔ اما راجہ پتھورا کہ سعادت ازلی
مقدرش نبود از صراط مستقیم سعادت و ہدایت آوارہ دشت ادبار و ضلالت گشتہ بدست لشکر اسلام
گرفتار آمد و بالآخر واصل جہنم شد۔ آوردہ اند کہ حضرت خواجہ با مجاہدت عمل و محافظت کلام چندان بود
کہ در یک ہفتہ دو ختم و بیک شب ہزار رکعت بنیاد میکردند و گاہے بسکون و گاہے بہ چندان
احوال درد انگیز با ول و دست مقابلہ سفر نمودند۔ حضرت خواجہ بار سوم کہ از سفر حجاز معاودت نمودند
تا مدت چہل سال کہ مدت الحیات الوصال بود۔ در دار الخیر اجمیر علی الاتصال قیام فرمودہ بنا
بنظر تصحیح و تنقیح حضرات بموضع ناندان کہ وجہ معاش فرزندانش بود کجا تا بہ دہلی نقل فرمودند

تا گذیرا فتنا و سلسلهٔ نسب پاکش بواسطهٔ امام موسیٰ کاظم رضی الله عنه به امیر المومنین علی بن ابی طالب
کرم الله وجهه منتهی میشود۔ سید حسن ملقب بخواجه معین الحق والدین حسنی حسینی بن سید غیاث الدین۔
بن سید نجم الدین۔ بن سید عبد العزیز۔ بن سید ابراهیم بن سید ادریس۔ بن حضرت امام موسیٰ کاظم
بن حضرت امام جعفر الصادق۔ بن امام محمد باقر۔ بن امام علی سجاد۔ بن امام حسین شهید ابن علی
مرتضیٰ شیر خدا رضی الله تعالیٰ علیهم اجمعین۔ بعضے که در نسبت سیادت حرف زده اند قصور تحقیق و غلط
فاش است منقولست که حضرت خواجه بزرگ مریدان و متبعان بسیار بودند اما صفے را که
بتصدیق ریاضت و تشریف خلافت سرافراز فرمودند تفصیل اینست۔ خواجه قطب الدین
شیخ حمید الدین صوفی۔ شیخ فخر الدین فرزند اکبر حضرت خواجه بزرگ سید ضیاء الدین فرزند دوم
حضرت خواجه بزرگ شیخ معین الدین۔ قاضی حمید الدین محمد عطا ناگوری۔ اجپال معروف به عبد الله
سید وجیه الدین مشهدی۔ شیخ برهان الدین۔ شیخ احمد۔ شیخ محسن یا حسن۔ شیخ سلیمان غازی
شیخ شمس الدین۔ شیخ حسن خیاط۔ شیخ احد الدین کرمانی۔ بی بی جمال حافظه بنت حضرت
خواجه بزرگ شیخ مسعود سپه سالار مسعود غازی۔ از اینها هر یکے صاحب مقام و مرجع کافه انام بود
اما بنام قطب الاولیا خواجه بختیار کاکی قدس الله سره العزیز۔ و شیخ حمید الدین صوفی الغوالی
الناگوری که به سلطان التارکین معروف است قرعه فال زده بودند و ازین هر دو یکے را به دهلی
و دیگرے را به ناگور سر آرائے خلافت ارشاد فرموده و از کلمات طیبات آیات اوست
کما قال فی دلیل العارفین فرمود دل عاشق آتشکده محبت است هر که درو در آید بسوزد
از ینکه هیچ آتش مشتعل تر از نائره محبت نیست و فرمود که از سیل آب جان صدائے برمے خیزد و لیکن
که در دریا میرسد خاموش میگردد و فرمود شنیدم از خواجه عثمان هارونی رحمة الله علیه که رب العزت را
دوستانند اگر در عالم دنیا یک چشم زدن محجوب باشند ابد نشوند فرمود که از حضرت خواجه
عثمان قدس سره باستماع رسیده که هر آنکه این سه خصلت دارد حضرت حق تعالیٰ او را
دوست میدارد۔ اول سخاوت همچو سخاوت بحار دوم شفقت بسان شفقت خورشید نصف النهار

سوم تعلق باشند بدین فرمود مصاحبت صاحب دلان به از کار نیک و صحبت بدتر است از عمل
بد فرمود وقتی مرید مستحکم آنگاه شمارند که فرشته چپ هیچ عمل بد تا مدت بیست سال بنام او ننویسد
فرمود پیر و مرشد حضرت خواجه عثمان هارونی قدس الله سره العزیز که درویش بحق درویشی آنگاه باشد
که از دو عالم فنا هیچ باقی نماند علامت محبت طاعت است و ترس که مبادا از دوست آزرده شود
مر عارفان را مقامی است و کمتر کسی بدان مقام فائز باشند همه عالم و عالمیان را در فصل دو انگشت
ببینند. عارف کسی است که هرچه خواهد در پیش آید و هرچه گوید جواب شنود کمترک
قدر معارف آنست که موصوف بصفت حق باشد و اگر کسی بصورت مدعیانه پیش آید بشرم و کرامت
او را بحجت الزام رساند. فرمود سالها درین کار مجاهد بودیم عاقبت کار غیر از هیبت
نصیب نباشد. فرمود گناهی چندان مضر نیست که تشهیر و تشویر برادر مسلمان. فرمود. آیت
حق شناسی فرار از دنیا و سکوت در معرفت است رهروان منازل معرفت به مقصد نرسند
تا از معارف حقیقی سراغ نیابند. فرمود. دلیل شقاوت آنست که با وجود گناه نازش قبول دارد
فرمود که یک انعام یافت از سخاوت یافت. درویش کسی را گویند که ارباب حاجت را محروم
نگذارد. مطبوع خاطر درویش آن بود که با درویش بنشیند و بخبر مطبوع آن که درویش از همنشینی
درویش احتراز کند. عارف بودن بحق این است که محو و فنی باشد. قانع و متوکل کسی را
گویند که رنج و درد که از خلائق رسد بر آن شکایت باشد نه حکایت. عارف را مرگ
محبوب باشد و راحت متروک و یاد حق مانوس. عارفی را چون بامداد درود و همه واقعات شب هرانچه
که گذشت یاد شش نماز. علم قلزم ناپیدا کنار است و معرفت جوی ناپیدا کنار پس علم خدا
و معرفت بنده را از نجا است. فرمود ذات عارف چون آفتاب است تابد و همه عالم از ان انوار تابه
فرمود نماز تنها بقرب است معراج مومن نماز. هرکه نماز را بتصدیق ادا کند بر بالا علم
حقیقت قرب بنهایت رسد

در تذکره خوارق عادات حضرات خواجه بزرگ منقول است که حضرت خواجه همه شب بخواب و

انتظار حضرت سبیل نفرمود و بر زمین پشت نهاده بیاسود و زمانیکه پس از افاقه مراقبه بنظر شریف بر
از اهل فسق و فجور می افتاد تائب و تارک می شد و اگر بر کافر می نگاهی میکرد بشرف اسلام
و دولت ایمان می یافت روزی حضرت خواجه در دریای حق مستغرق بود همدرین زمان یکی از
مریدان خدمت دولت پابوس دریافت و التماس کرد که بادشاه در باب اخراج او
فرمان داده است پرسیدند که بادشاه کجاست عرض کرد که بنظر تفریح و تفرج بیرون شهر [بهمت]
مرغزار بر اسپ سوار رفته است حضرت خواجه تامل فرمود و بعد ساعت ارشاد کرد که تو [دل]
ازین اندیشه هیچ مطمئن باش امروز بادشاه را اجل بسر رسیده است از پشت اسپ
بر روی زمین افتاده هلاک خواهد شد ساعتی نگذشت که از مرگ بادشاه خبر آوردند فرمود حضرت
خواجه [قطب؟] یار [آمده] است بیست سال در خدمت حضرت خواجه معین اولیاء خواجه بزرگ بوده [هرگاه]
نشنیدم که در باب صحت و عافیت خود سخنی گفته باشد اما بجناب رب العزت التجا میکردند
که هر آنکه درد و محنت قسمت جهان جهانیان است به فقیر دستگیر معین الدین نصیب باشد [یعنی]
حضرت خواجه بزرگ معین الاولیاء با جماعت درویشان نشسته بود درین اثنا سلطان
شمس الدین التمش تیر و کمان در دست گرفته از پیش نظر بگذشت چون حضرت خواجه بزرگ بدید
فرمود که این پسر بادشاه دهلی شدنیست عاقبت همچنان شد نقل است روزی حضرت خواجه
بزرگ معین الاولیا با جماعت فقرا همنشین بود در باره فقر و سلوک ذکر میرفت درین گفت و
شنید دیدند که حضرت خواجه [بسمت؟] به نسبت دست [یمین] و یسار نظر میکنند و قیام میفرمایند از مشاهده
این آثار حاضران متعجب شدند وقتیکه یاران جلسا از هم جدا شدند حضرت خواجه بختیار
سبب قیام بار بار و موجب بدین سمت یمین و یسار استفسار کرد فرمودند که مرقد منظر حضرت خواجه
عثمان هارونی چون میدیدم تعظیم می کردم حضرت خواجه بختیار میگویند که فرمود خواجه بزرگ رحمة الله
که فقیر معین الدین در جنت [لغیم؟] نخواهد رفت تا مریدان و فرزندانش را بذیل او نه بخشایند
منقول است که هفت تن از کافران در بغداد آتش پرستی میکردند و بعبادت و ریاضت مشهور بودند

هر یکی از ایشان شهرت کمال داشت روزے باراده امتحان قصد خدمت حضرت خواجه درست کرده جمع آمدند
زمانیکه بجمال باکمال حضرت خواجه دیده کردند از خود رفتند و قشعریره براندام ایشان روے داد چون
حضرت خواجه قدس سره بدید فرمود که با آنکه شمار از قوت و قدرت حضرت آفریدگار خطرے هست اما در
خالق و مخلوق هیچ یا ندارید چه فایده است که به پرستیدن آتش و کوشیدن ناحق کار خود را خراب میکنید
جواب دادند که ما را از آتش و دوزخ او بس خوف و خطر است. باشد که از پرستیدن و عزیز داشتن حیلے با
رعایت و مسامحت روا دارد حضرت شیخ الاسلام خواجه بزرگ قدس الله سره العزیز باستماع
اینمعنی تبسم کرد و فرمود که این همه غیر از طاعت و پرستیدن ذات مطلق بدست نه آید آتش یا
ریزه آن نباشد که بے حکم حضرت خداوندگار احدے را بسوزد. کافران عرض کردند که حضرت شیخ
که غیر یاد حق کار دیگر نه دارد. اگر از آتش سوزان خویشتن را پیش ما محفوظ و مصئون داشتن توانند
ما را بنماید تا یک لخت از پرستیدن آتش که معبود و مسجود ما است احتراز و اجتناب گزینیم حضرت خواجه
چون این سخن بشنید فرمود که اگر مردان خدا در خرمن آتش بیندازند همه آن وقت سرد شود و انطفا
پذیرد و هیچ زحمتے نه رساند. این بگفت نعلین پائے راست کشیده در انبار آتش بینداخت
آن همه آتش تیز که شعله خیز و شرر انگیز بود در طرفة العین سرد شده و انطفا پذیرفت چون نعلین
پاک از آن انبار بر آوردند دیدند که هیچ آسیبے نرسیده است همچنان بود که انداخته بودند. باظهار
اینچنین عظمت عظمے و کرامت علیا ترسا بچگان باعتراف حق و الوهیت حضرت خواجه بزرگ علیه
زبان حال بکشادند و از شیوه نار پرستی و عقائد ناروا تائب و تارک شده بدست حق پرست حضرت
شیخ الاسلام حضرت خواجه معین الحق والدین قدس سره تصدیق ایمان و تسلیم اسلام کردند و در اندک
زمان از واصلان خدمت شیخ گشتند. حضرت خواجه معین الحق قدس الله سره فرمود پیرے بود
که خواجه عطا سلمی نام داشت او تا به چهل سال روے بسوئے افلاک نکرد. استفسار کردند که چندان گریه و زاری
و بیقراری از چیست گفت که از فزع و شرمساری گور و هیبت فردائے محشر. باز پرسیدند که بسوئے
آسمان ندیدن چون است. جواب داد که از بسیاری گناه و خنده ها که در مجلس ها زده ام فارغ نشسته ام

و هم درین محل فرمود که خواجه فتح موصلی از یاران طریق و بزرگان با عمده صوفیان بود و به گریستن و
اندوهگین نشستن مداومت داشت از فراوانی گریه گوشت رخسار ریخته بود. بعد وفات او را در واقع
دیدند پرسیدند که خدای تعالی با تو چه کرد در جواب داد. انعام فرمود و از گناهانم درگذشت و زمانیکه مرا به حضور خود پیش
بردند خطاب آمد که فتح از چه بود که سالها به گریستی. الّا از رحمت ما امیدوار نبودی. سر سجده آوردم و
عذر خواستم که خداوندا از عفو آمرزش تو حرمان نداشتم. الّا از اندیشه منزل گور و پرسش دیوان محشر
و سپردن دستی فرشته موت خائف و سهمناک بودم و می‌گریستم. فرمان آمد که بیش ازین مترس ایمن باش.
حضرت خواجه معین الحق می‌فرماید که خدمت حضرت شیخ المحققین خواجه عثمان قدس سرّها در سفر هم رکاب
بودم. جایی خانقاه بود. و در آنجا خدمت شیخ حمید الدین محمد احمد را دیدم که هر که دران خانقاه
می‌آمد محروم نمی‌رفت. با هر که چیزی می‌داد می‌فرمود که در حق من دعای استقرار و استمرار ایمان باید
فرمود. و چون آن بزرگوار ذکر گور و قیامت می‌شنید می‌ترسید. و چندان می‌گریست که از چشم
خون جگر می‌تراوید. و به همین نمط هفت شبانه روز در شدت اضطراب و شیون بسر برد.
زمانیکه گریه و بکا فرصت می‌داد و مجال خود بازمی‌آمد روی بسوی مخصوصان حلقه می‌کرد و
می‌گفت کسی را که خصم مرگ در عقب و حریف نفس و پندار در پی باشد. او را به سکون و شکیب
چه کار. حضرت خواجه معین الحق قدس سرّه فرمود که فاتحه به نظر گشاده کار و برآمدن احتیاج
از بس نافع است. از حضرت ختم رسالت صلی الله علیه وسلم در خبر آمده است که هر آنکه کار
دشوار و مشکل صعب در پیش دارد فاتحه الکتاب باین نهج بخواند ....
بسم الله الرحمن الرحیم میم آخر کلمه را با لام کلمه الحمد ضم کند و آمین سه بار بخواند حضرت سبحانه تعالی
شانه رحمت فرماید و از زحمت و صعوبت محفوظ دارد. و مرام او بتعجیل و تسهیل برآید و هم دران
محل فرمود که وقتی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم به یاران خدمت فرمودند که حضرت رب العزت
هر آنچه که برکات و خیرات بر من لطف فرموده است پیش ازین بر کسی انبیاء مرسل مرحمت نبود
ولیکن بعضی جبرئیل نزول کرد و از حضرت کبریا خطابم آورد که در مصحف مقدس سوره هست که اگر در

توریت و انجیل بود احدے از امم کلیم و مسیح علیهم السلام جهود و ترسا نگشتے همان زمان حضرت
خواجه بزرگ فرمود که سوره ام الکتاب کلی و جزوی هر مرض و درد را دارو است. دردمندے که
از بیماری و درمان عاجز آید و خوشحال نگردد سوره مذکوره ما بین سنت و فریضه صلوٰة سحرگاه مع
بسم الله چهل و یکبار بخواند و بدمد. حق سبحانه تعالے شانه شفائے کامل و صحت عاجل ارزانی فرماید
همدرین اثنا شیخ الاسلام حضرت خواجه بزرگ فرمود که وقتیکه از مشاهیر دیار شام بشهرے ارد
بودم بیرون شهر در غارے درویشے را دیدم که در آنجا ساکن و بکثرت مجاهده و شدت فقر و فاقه از بس
نحیف و ضعیف و لاغر و ناتوان شده بود و غیر استخوان از گوشت و پوست چیزے نداشت
شیر درنده محاذ غار نشسته بود. گویے که خدمت جائے متعلق داشت. از بیم اینچنین گزند قوی در
معرض تخویف شدم و نتوانستم که تقدم کنم. آنگاه نظر درویش بمن افتاد. و به آواز بلند گفت
که پیش بیا و هیچ مترس. چون نزدیک شدم بنشستم اشارت کرد. نشستم روے ادب
بزمین آوردم. اول سخنے که بر زبان فیض بیانش رفت اینست درویشے که قصد یکے نکند آنهم
قصد او نکند و ازین قبیل بسیار سخنها گفت. بعد ازان از من پرسید که از کجا مے آئی. جوابش
گفتم از بغداد. فرمود نیک آمدی. باید که خدمت درویشان و عاملان شعار کنی تا بزرگتر باشی.
چندین سال است که همدرین غار نشسته ام از خلق و خلائق رسیده ام. در گوشه قناعت عمرے آرمیده ام
از ترس نماز مدام میگریم که نماز میگزارم. درین دل خدشه دارم که اگر دقیقه از دقائق نماز
از دست رود انهمه که کردم و خواهم کرد باطل و عاطل گردد. جمله عبادت و طاعتم نامقبول و هیچگاه
شمارند. مران کسے که از عهده نماز بدر آید کارے عظیم کرده باشد. خواجه معین الدین قدس سره
میفرماید که در شهرے جماعه مسلمانان دیدم که قبل از هنگام نماز انتظار اذان میکردند. پرسیدم موجب
انتظار پیش از وقت. پرسیدم گفتند که بوجه اینکه وقت نماز بدانستن دستی ضائع نباشد و انتظار
وقت را گفتیم. همدرین محل خواجه بزرگ فرمود که توریت از حضرت رب العزت بر حضرت موسے علیهم السلام
در صفت جهنم اینجا شد و فرمان آمد که یا موسے علیه السلام در دست جهنم وادی هاویه آفریده ام آن

طبقه هفتم است از طبقات دیگر خطرناک و مصائب انگیز و تیره و تار و هم از افعی و عقرب معمور است اگر
نائره از آن آتشخانه جهان سوزه بر سنگهاے عبرت آباد افتد ارض و فلک و شجر و حجر جمله بسوزد
و آب بکار لسان و غش مشتعل گردد و این همه عقوبت و عذاب به وجود الله مخصوص است اول آنکه
در نماز تغافل و تکاهل روا دارند ـ دوم آنکه سوگند دروغ در میان آرند ـ همدرین اثنا فرمود که بزرگے
محمد اسلم طوسی نام داشت وقتے به اراده حصول کار سوگند راست بر زبان آورد و این زمان
سکر بود چون بحال آمد و از خوردن سوگند راست متنبه شد ـ فرمود که اینک سوگند راست برآمدم
گاه باشد که بوجه دیگر بر زبان آید این بگفت و پیمان کرد که مدت العمر بسکوت و خاموشی بگذارد
بعد ازین تا زمان چهل سال و صد حیات بود ـ آنتا لب نگشاد و هیچ سخن نگفت ـ همدرین تسلسل
بیان فرمود که روزے رابعه بصری و خواجه حسن بصری و مالک دینار و خواجه شقیق بلخی رحمة الله علیهم
در بصره همنشین بودند و کلام در صدق محبت بود ـ خواجه حسن بصری گفت که دوست در دوستی
صادق آن باشد که چون درد محنت در پیش آید صبر کند ـ رابعه گفت ازین سخن بوے
ما و من مے آید ـ مالک دینار فرمود که هر چه از دوست آید بران راضی و شاکر باشد ـ بعد ازین
سخن در خنده قاه قاه افتاد ـ فرمودند که اینچنین خنده در مقابر منع آمده است که جائے
عبرت است ازینکه از حضرت رسول برحق صلی الله علیه وسلم در خبر است که هر گاه کسیکه در گورستان
رود آسودگان قبور گویند که اے غفلت شعار اگر آگاه باشی و خبر داری که بما چه میگذرد تا از هوا و هوس
بگذری و خوردن و خفتن و آسودن بر خود روا نداری ـ همدرین محل حضرات خواجه فرمود که بزرگے
دیدم که از بس ضعیف و منتهی العمر بود و مشغول و استغراق بمرتبه غایت داشت ـ چون خدمت
او دریافتم سلام کردم ـ و بخود اندیشیدم که از او چیزے بپرسم ـ آن پیر بزرگ بصفائے قلب
دانسته گردید فرمود که روزے با یارے در گورستان بودم ـ یارے که در صحبتم بود سخنے لاابالی و
ظرافت آمیز گفتن آغاز کرد ـ مرا خنده قهقهه فرا گرفت ـ ناگهان از درون گورے که بران تکیه کرده بودیم
ندا آمد که تاسف و حیف بران کسانیکه آنها را منزل فنا در پیش است و ملک الموت در کمین است

خنده غلافلانه را نگاه برنند و بر آن کار نظر ندارند. حضرت شیخ الاسلام خواجه بزرگ میفرمایند که در سلوک
مذکور است که فردای قیامت از عاشقان حقیقی با فرمان رسد که به بهشت درآیید ایشانها در جواب گویند
که ما را بهشت مطلوب نیست کسی را باید که بنیت بهشت خدا پرستیده است. هم درین اثنا حضرت
خواجه بزرگ فرمود که دیدن پنج چیز هریکی از عبادت است. اول هر فرزندی که روی والدین
به دوستی حق تعالی ببیند اجابت حج اکبر باشد. ثم کسانیکه کنند و زبانیکه بر پیر بر قدم مادر و پدر بوسه زنند
ثوابی عبادت هزار ساله باو رسانند و بیامرزند. وقتی جوانی گناهگاری و توبه کاری الشیخ جوانان
شست نیان نقل کرده بود. و برادر خواب دیدند که به فضل قرب ناجیان میفرمایند. پرسیدند
که این همه علو پایه و سمو مرتبه از چیست. جواب داد که مادری پیر زال داشتم. شبانگاه چون از خانه
میرفتم سر در پای ضعیفه نهاده رخصت میخواستم و آن ضعیفه عفیفه دعای آمرزش میکرد
و میگفت که حق سبحانه تعالی ترا ثواب حج روزی کند. چنانکه دعای مادر ضعیفم پایه اجابت
یافت و مستجاب شد و همچون من آواره را نجات دادند و بخشیدند. حضرت شیخ الاسلام
خواجه معین الحق میفرماید که ایمان مرکز انوار است که در دل مومن قرار گیرد و سینه مخلص چندان
که براه ثواب رود ضیای قلب مترقی باشد. چون به نیکی و صلاح استقامت و استحکام پذیرد
دل مومن بقعه نور گردد. و زشتی اعمال تاریکی میفزاید. چون زشتی اعمال و خباثت نهایت کند
شقی القلب و منافق گردد. چون منافق شد از رحمت حق محروم و مایوس گشت. آنگاه فرمود که
بر دل مومن هفتاد حجاب است بر ذوری. هر حجاب هفتاد فرشتگان در تسبیح و تهلیل مامور
باشند. هر آنکه مومن را بیازارد همچنان است که همه فرشتگان ابدان حجاب مامور باشند
آزار رسانیده است. منقول است از کتب سیر که حضرت خواجه بزرگ را با حضرت غوث الثقلین
سلطان المشرقین و المغربین دو بار ملاقات واقع شد. اول آنکه نخست حضرت غوث الاعظم حضرت
خواجه بزرگ را بدید و فرمود که روزی معین الحق و الدین از قدوه مشائخان زمان خواهد بود. دوم آنکه
در قصبه جیلان اتفاق مصاحبت و همنشینی دست داد. وقتی حضرت خواجه حضرت غوث الاعظم

درخواست کرد که چیزے از سخنان حق بیان فرمایند فرمود که سخن حق را از او تنهائی مطلوب است
حضرت خواجه بزرگ گفت که در کنج تنهائی نشستن از دو سبب نامناسب است یکے آنکه اگر کوشش
حق خویش پیر دستگیر من برسد باشد که از روے غیرت خاطر پاکش برنجد و موجب نقصان
من باشد زیرا که سوا از کلام و کمال احمدیت مقابل رضاے پیر دستگیر خود بهتر نمیدانم دیگر اینکه
حضار جلسه از دو حال عاری نباشند یا غنی و محرم باشند یا نامحرم و نمیدانم که بدلها چها اندیشند
و خیال چه نام بپزند. چون این بشنید حضرت غوث الاعظم هیچ نگفت و سکوت فرمود. بعد ازین حضرت
غوث الاعظم او را دعوت فرمود قبول فرمودند. چون از ماحضر پر سفره آوردند حضرت خواجه بزرگ
گفت که طعام بے نمک است گفتند نمک از کجا آید. القصه بعد کهن سال که بیرون شهر
سکونت داشت مطلب فرمودند. و براے سماع اشارت کردند گفت که مزامیر ندارم. اما چون سماع آغاز
شد همه مزامیر که پیشتر از مطربان برگرفته در یک حجره نگاه داشته بودند بے منت دست کسے
نغمه آغاز کردند. در آنوقت حضرت غوث الاعظم را یکے از مریدان خدمت سوال کرد که امروز اینجه دعا
فرمود معین الدین سجزی چشتی مهمان ما بوده است همان روز حضرت غوث الاعظم پارچه پشم کتان بحضور
خواجه بزرگ داد. چون حضرت خواجه بزرگ آن پارچه را در خدمت حضرت پیر دستگیر خواجه عثمان هارونی
قدس الله سره العزیز گذرانیدند. خدمت حضرت خواجه عثمان رحمة الله علیه از ان پارچه دستار کرده بر
فرق خواجه بزرگ از دست خود بسته کردند. همدرین اثنا فرمود که هر که دوست را بد گوید. باشد که با مادر خود زنا
کرده است و دعایش نه بار مستجاب نشود و اگر بے توبه فوت کند عاصی خاطی بماند. همدرین محفل فرمود
که سلام گفتن و در سلام سبقت کردن موجب کفارت گناه و ثواب عظیم است هر آنکه از مجلس برخیزد
و سلام گوید رحمت حق سبحانه تعالی برے فرود آید و همدرین زمان فرمود که چون به مسجد برود باید که پاے
راست پیش نهد و بگوید بسم الله و علی الله توکل علی الله لا حول و لا قوة الا بالله من الشیطان الرجیم
و چون مومن نخست پاے راست در مسجد نهد فرشتگان براے آمرزش او دعا کنند و چون از
مسجد بیرون آید و اول پاے چپ بیرون نهد فرشتگان گویند یا رب نگاه دار و حاجتش روا کن و

بهشت و نعمت جاوید او را نصیب گردان و همدرین مجلس فرمود که زمان آخر پدید آید اندران زمان
مرگ بهتر از حیات باشد زیرا که عیش و راحت بر مسلمانان تلخ گردد امرا جبر و ظلم روا دارند و
عالمان عهد رشوت بگیرند اندر الفت خیر و برکت از خلق برخیزد و شر و فساد و بغض و عناد در ظهور آید
آنگه فرمود که صدقه کسی باید داد که درویش و فقیر مستحق و روادار بود هر که صدقه برین نهج بدهد رضا حق تعالی
او را بخشاید بعد ازین فرمود که هر آنکه توبه نصوح کند قبل آن باید که باب توبه بسته نشود و فرمود که توبه
و استغفار کردن بر جمله مسلمانان فرض است باید که پیش از آنکه شحنه مرگ بر سر رسد به توبه و
استغفار عمل کند و در توبه باز است تا آنکه آفتاب از سمت مغرب طلوع نکند حضرت خواجه معین الحق
رحمة الله علیه میفرمایند که روزی با شیخ محمد اجل شیرازی یکجا بودم وقت نماز مغرب بود
خواجه اجل تجدید وضو کردند اما خلال انگشتان در سهو افتاد ناگاه هاتف غیب ندا داد
که شیخ اجل دعوی دوستی ما میکنی و سنتی را از مسنون ما ملحوظ نداری بعد ازان خواجه اجل
سوگند خورد و پیمان محکم بست و تا زیست سنتی از سنن رسول اکرم علیه السلام ترک نداد از نجاست
که ترک سنت خلل است و موجب ناخرسندی حضرت خاتم الانبیا صلی الله علیه وسلم
و همدرین محل فرمود که طائفه عارفان اهل فضل و فضائل اند و مستغرق و متحیر بجمال دوست چون
عارفی در شب بحالت طهارت خواب استراحت کند فرمان آید به فرشتگان تا آنکه او بیدار شود
در پهلویش قرار گیرند و آنگاه که بیدار شود و به اشتغال ورزند که خدایا بیامرز و بیامرز این بنده را
که با طهارت خفته بود و همدرین محل فرمود که روزی حضرت رسول حق صلی الله علیه وسلم
ابلیس را در غم رسیده و اندوهگین دریافت و پرسید که این همه اندوه و تعب از چه سبب است
جواب عرض کرد که از چهار چیز که از امت حضرت بظهور می آید اول موذنان که الله اکبر میگویند
و هر که متنبه می شود بجواب می پردازد و همه را حاصل مستلزم رحمت و بخشایش جای می یابند دوم
دوم از تکبیر غازیان که بر جهاد و جدال حق بر می آید سوم از وجه حلال درویشان که ایشان از وجه
حلال بدیگران بخش می دهند موجب آمرزش دیگران میشود چهارم از آنانکه نماز صبحگاه بگذارند

وتا طلوع آفتاب به احسن الاذکار بر جاے نماز قرار میگیرند و در نماز اشراق مشغول می باشند۔ یا رسول الله
زمانیکه من در عالم ملکوت مے بودم در صحیفۂ دیده ام که هر که نماز سحر بگذارد و تا بر آمدن آفتاب بر جاے نماز
قرار گیرد و اشراق تمام کند حق تعالے او را با هفتاد هزار کس که از آن او تعلق داشته باشند
بیامرزد و همدرین محل فرمود که نباشی که چهل سال به دزدی کفن بسر و کار داشت بمرد و سا او را در خواب
دیدند که در بهشت مقام دارد متحیر ماندند و باستفسار رفتند۔ جواب داد که ببرکت نماز بامداد که تا بر آمدن
آفتاب و نیز اداے نماز اشراق بر جاے بودم و بعد ازین به مهمات نباشی مصروف مے شدم
چون حضرت حق سبحانه تعالے اندک پذیر و بسیار بخش است بر من نوازش فرمود آورده اند که چون
حضرت خواجه را زمان وصال ایزد متعال نزدیک تر شد بیشتر از یگانه و بیگانه ترک تعلق نگاه داشته
بودند و با اوقات بر تعدی و تعب فرزندان دلبند که سوانح آینده مکشوف ضمیر منیر بود تحسر
تاسف میفرمودند۔ روزے پیر بزرگ خواجه فخر الدین را بصبر و تسکین اشارت کرده ارشاد فرمودند
که بابا فخر الدین آنهمه که از ما و شماست فانی و ناپایدار است و غیر از محبت حق سبحانه تعالے شانه
هر آنچه از موانست از فرزند و خویش و پیوند باشد بے ثبات بے مدار است باید که در رضاے
الهی مسلم و مستحکم باشی و دامن صبر و استقلال در زمان اذیت و غربت و مسافرت از دست ندهی
چون این حکایت تمام شد۔ فرزند ارجمند را وداع فرمود و شیخ الاسلام حضرت خواجه بزرگ بمشاهده
جلوه شاهد حقیقی مشغول گردید و پیش از وقت زمان وصال در حجره محکم کرد تا آنکه بروز ششم
ازین واقع در حجره بکشادند و دیدند که حضرت خواجه بزرگ قدس الله سره العزیز ازین سراے فانی
بعالم جاودانی رحلت فرموده است و بر جبین پاکش از قلم قدرت بخط نسخ رقم زده اند هذا
حَبِيبُ اللهِ مَاتَ فِي حُبِّ اللهِ۔ و از لمعات چهره مبارک آثار برکات و تجلیات و انوار ساطع
و طالع بودند۔ نقلست که حضرت خواجه بزرگ را از بندگان خدمت که بخصوصیت علم و عمل ممتاز

نایشه در سال سیزده صد و سه هجری که درستی در و دیوار و سقف و فرش خانقاه شریف مے نمودند از ته فرش سه تا سبوچه بزرگ مملو از خاک پاک که برآورده بود
و آن خاک که بعد از حضرت خواجه بزرگ است که بهنگام غسل میت خاک بآب آلوده در سبوچه ها محمول شده دفن کرده بودند چنانچه سبوچه ها برآمده بدستور سابق در پائین دیوار جنوبی دفن شده ۱۲

بود غسل داده و همانجا خانقاه شریف بسمت جنوب مسجد بزرگ اکبر بادشاه دهلی نمودار است
و صاحب سجاده بعد ختم محفل قل کرده خلعت سجاده نشینی زیب بر راست کرده می آید و همانجا که جای غسل
حضرت خواجه بزرگ است بر مسند می نشیند و جمعی از ارباب طائف وغیره ملازمان آستانه عالیه
وفقرا و خدمت رسیده نذور و فتوح میرسانند. تاریخ وفات حضرت خواجه بزرگ بقول صحیح در سال
ششصد و سی و سه قرار داده اند. جمعی از اهل اسلام و قوم هنود جمع می آیند و فیض عام می‌یابند

آغاز عرس شریف

بروئیت هلال رجب المرجب آغاز عرس شریف معین است و مجالس سماع بنا میکنند و قتیکه
یک پاس شب میگذرد تماشای مجلس قبه اولی و چراغان شوره مزین میشود و حضرات صوفیه
منصب بسته می نشینند و ذکر پاک و تحیه و سلام خلفا و مولویان میخوانند و سامان مجلس نقده
مثل مجمره عود و سوز وغیره در وسط محفل میشوند و بعد اتمام اهتمام ضروریه حضرت صاحب
سجاده اطلاع میرسد و چون حضرت صاحب سجاده مجلس می آید جماعت فقراء
صفیا بتعظیم و تسلیم و سلام می خیزند و پیران تا لب فرش استقبال میکنند و نشست صاحب
بر گدیلچه با مجمره عود سوز کلان در وسط صف صدر مقرر است و بعد ازان که صاحب سجاده داخل
محفل میشود حافظان قرآن خوانان فاتحه بروح پر فتوح حضرت خواجه بزرگ میخوانند و دعا
سلامتی بادشاه و حضرت صاحب سجاده بنیاد میکنند و بعد ختم فاتحه محفل سماع گرم میشود و
نوبت بوجد و حال میرسد و چون نصف شب بگذر میرسد صاحب سجاده برای غسل مرقد منوره
میروند و اول از دروازه که داخل گشته در گوشه مشرق و شمال متصل است یک سنگ نقد
گنبد شریف تبدیل لباس میکنند و تا بدان که بسمت گوشه مغرب و جنوب دروازه ایست
واقع است و بجهری عندان معروف است و در یک سبو چه گل در انجا چراغ می سوزند
سجاده دست و پای می شوید و بعد ازان درون گنبد رفته مرقد مبارک را بدست خود غسل میدهند

رکسان ہمہ قسمت چوکی حسب احکام واردات خدمت آب رسانی و آفتابہ برداری و غیرہ مصروف می باشند
و بعد غسل حضرت صاحب سجادہ عرق گلاب خوشبو و صندل و گل بر مزار شریف می پاشند و
قبر پوش پوشانیدہ بیرون گنبد می آیند و بدستور سابق تبدیل لباس فرمودہ در محفل سماع می رسند
و بر سمت اصحاب قرب جب رشد بودہ تا اختتام محفل قیام دارد۔ الغرض از آن شب تا بہ
شب ششم بہمین طریق محفل سماع برپا می شود۔ و بتاریخ پنجم بعد از نماز صبحگاہ حضرت صاحب سجادہ
اقسام شیرینی و طعام کہ نیاز مخصوص حضرت خواجہ بزرگ است بہ صادر و وارد تقسیم می فرمایند و
فقرا و مشائخ و امرا و عمائد مدعو می باشند و بعد از نماز ظہر کہ از اکل و شرب فراغت می یابند مجلس سماع
شروع می شود و بسوز و گداز و راز و نیاز با اختتام می رسد بروز ششم محفل قل کہ عبارت از ختم آخر است
از وقت یک پاس روز بر آمدہ بنیاد می کنند تا از ہجوم فقرا و ارباب تماشا چندان اژدہام می باشد
کہ در وسعت سماع خانہ مجال نفس بر آوردن و تاب بر جا ماندن بمشکل تمام دست می دہد و از رائحہ عطریات
و عرق گلاب و دود مجمر عود و سوز مشام جان تفریح عجیب و تفتیح غریب می یابد و از نزول خیرات
و برکات بر اصحاب قرب فتح الباب سعادت و قبول روی می دہد و از کثرت انوار و تجلیات
در دیدہ حیرت بیان سحر حقیقت و معرفت جلوہ شگرف می در آید زہی بختیاری بختمندی کہ اہل
صدق و یقین بدست می آید و ہر یکی از ایشان از خوان انعام و التذاذ بخش کافی و بہرہ وافی
می ربایند و ہمین حال و احوال چون آفتاب بخط استوا می رسد التزام و اہتمام فاتحہ بوقوع
می آید و التہاب آتش سماع انطفا می پذیرد۔ اول چادرہای خوش رنگ و لطیف و بسط نرم
گستردہ بالش کوزہ صندل سائیدہ و قمشہ گل و گلاب و برگ پان می نہند و حفاظ و
مولود خوانان خوش الحان و پاکیزہ جمال گرد پارچہ گستردہ کہ باصطلاح دستر خوان میگویند جمع آمدہ
بذکر خیر و سعادت اشتغال می نمایند۔ و بعد از آنکہ رسم فاتحہ بانجام می رسد بحاضران مجلس
صندل و بیرہ برگ پان تقسیم میشود و پس از آنکہ چوبداران چوب نقرہ بالا میکنند۔ این علامت
است بختم محفل و ہمین نشان و علامت۔ بالای نقارخانہ نوبت شادیانہ می نوازند و

اول از ہمہ پیش صاحب سجادہ دستار و خرقہ نفیس بہا کہ مکلف و مکلل میباشد مے آرند و این
خلعت جانشینی و صاحب نعمتیہاے حضرت خواجہ بزرگ است و بعد آنکہ خلعت مذکور حضرت صاحب سجادہ
زیب بر و دوش مے فرماید۔ بحاضران مجلس ہم دستار تبرک علے قدر مراتب مرحمت میشود و ہر یکے
از شاہ و فقیر و غریب و امیر این عطیہ گرامی را موجب سعادت دارین و مفاخر نشاتین دانستہ
و بہ چشم و لب نہادہ زیب سر میکنند بعد آن حضرت صاحب سجادہ بنظر اداے رسم فاتحہ درون
قبہ شریف بر مرقد مقدس میروند اما از ہجوم و کثرت نظارگیان بیک نظر رفتن نمیتوانند
بالآخر بہزار کشمکش راہ مے یابند و حضرت صاحب سجادہ را دست بدست اندرون روضہ شریف
مے برند و حضرت ممدوح بعد از ہزار خشوع و خضوع جبین نیاز بر پائین مزار مالیدہ بسمت مشرق
زیر طاق مصحف شریف قبلہ رو دو ہزار مے نشینند۔ چون ازین خدمت خاص فارغ مے شوند حضرت
معز اللہ بہزار عز و امتیاز با دلبرے شاہانہ بیرون روضہ آمدہ بہ خانقاہ شریف متوجہ شدہ بر
مسند مشیخت و ارشاد مے نشینند و جمعے از اہل حال و عمائد و ارباب طائف و عملہ و فعلہ درگاہ شریف
برسم سلام و قدمبوس جمع مے آیند و صف فقراء آزاد و غیرہ کہ بیشمار مے باشند بنعرہ یا
فضل پنجتن۔ یا علی مدد گویان شرف خدمت مے یابند و مقدمات و تنازعات کہ درمیان ایشان
مابین سال بوقوع آمدہ باشند حسب الامر حضرت صاحب سجادہ تصفیہ مییابند و دران محل
کسے را در بجا آوردن حکم صاحب سجادہ مجال دم زدن و سر پیچیدن نباشد۔ احیاناً اگر کسے
سخن عذر و معذرت درمیان آرد تاج و خرقہ او فوراً ضبط میشود و از صف فقراء در حق او
حکم اخراج میرود ٭

آئین محفل پنجشنبہ

مقرر است کہ ہر یوم پنجشنبہ بہ شب بوقت نماز عشا کہ دو گھڑی شب بحساب ساعت ہندی میگذرد
روشنی چراغان و درستی فرش میکنند و باختر سوے قبہ شریف پیش صحن سنگی دالان برائے محفل

پنجشنبه جائے مخصوص است بعد اهتمام تیاری محفل متولی درگاه شب یکپاس گذشته مشعل و کسی پیش
بخدمت صاحب سجاده مے فرستد و چون حضرت صاحب سجاده از خانقاه بر آمده و جماعت خانه
که احاطهٔ سماع خانه سر آسمانجاه بنیاد داده اند میرسد. گهڑیالی درگاه ساعت سه میزند و این
علامت خبر است از مقدم صاحب سجاده. اول صاحب سجاده از دروازه پائین در روضهٔ شریف
داخل میشود و بعد ادائے فاتحه از جانب دروازهٔ شرقی بر آمده براه سنگی دالان قصد محفل میکنند
چون لب فرش میرسد چوبداران استقبال میکنند و ارباب مجلس در تعظیم تقدیم مے نمایند
بعد از آنکه حضرت صاحب سجاده بر افراز گدیلهٔ محاذ مجمرهٔ نقره کلان رو بمزار و پشت بشرق
مے نشینند. حافظان و مولود خوانان فاتحه بروح پر فتوح حضرت خواجه بزرگ میگویند و دعائے
سلامتی صاحب سجاده میخوانند و بعد ختم فاتحه شیرینی که بزبان هندی ڈلی میگویند و به قوام
شکر و میده و روغن زرد مے سازند بحضار محفل تقسیم میشود و نیز حسب دستور قدیم بخشش
مقرره به اهل استحقاق داده میشود و هم قوالان سماع بنیاد مے دهند چون ساعت پنج میشود
مجاوران و خدام فرش قبه شریف از جاروب صاف میکنند و این جاروب خاص است که
از پر دم طاؤس درست میکنند و این خدمت خاص را فراشی گویند. چون فراشی ختم میشود
دروازه قبه شریف بند میگردد و باز تا به صبح صادق وا نمیشود. چون نوبت ساعت شش میرسد
باز بطریق اول فاتحه میخوانند و همه اهل محفل قیام نموده دست بسته رو به قبه میکنند و قوالان
اشعار هندی که به کڑکا معروف است و در محامد و اوصاف حضرت خواجه بزرگ مشهور است به الحان
خوش مے سرایند و بعد ختم آن محفل برخواست میشود و هر یکے بجائے خود میرود ⁂

آئین محفل ششم

بشب تاریخ ششم هر ماه مقرر است. و زمان و مکان محفل پنجشنبه مخصوص. اما صاحب سجاده
نمی آید و بهمین جهت عصائے نقره و مجمرهٔ نقره که لوازمهٔ منصب سجادگیست مستعمل نمیشود. و شیرینی که

بعد فاتحه تقسیم مے شود و بعد ازان بنکتیکه به آرد نخود و قوام شکر ساخته مے شود +

آئین بسنت

بتاریخ پنجم ماه که بماه ماگھ واقع شود از خانه قوال درگاه گڑوه مے آید۔ گڑوه عبارت از گلدسته میباشد که از گل سرشگوفه فصل بهار تیار میشود۔ و از راهِ بازار پیش زینه میگذرد و همه قوالان نغمه سرایان و لولیان شهر به لباس بسنتی در جلو مے باشند۔ و همه عمله و فعله درگاه شریف از متولی تا به سگان همراه مے باشند عجب رسم دلربا و تماشاے روح افزا است که حصر به دیدن دارد۔ و قوالان که به نغمه بسنت بهار غزلیات تازه مے سرایند۔ ذائقه عجیب و لذت غریب میدهد۔ بالآخر همین طریق والتزام بمزار و قبه شریف گردیده و گنبد حضرت خواجه حسین نبیره حضرت خواجه بزرگ میروند و از انجا در خانقاه شریف حضرت سجاده نشین رسیده باداے رسم معینه مے پردازند +

آئین گل بنگله

بماه ماگھ بهندی که فصل بهار گل گلاب است بروز پنجشنبه چادر گلهاے سرخ و سپید میکنند و سلکهاے مسلسل و رشته رنگین در کشیده بعد صلوة شام بسقف مزار شریف که از چوب خوشبودار نصب کرده اند و هم در پیرامون آن همه سلکهاے گل سفته برابر قطار در قطار به اداے مطبوع و طرز خوش اسلوب آویخته بسته میکنند و اندران شب هجوم اهل استحقاق و تماشا و ازدحام عام بمرتبه غایت مے شود و از زن و مرد و خورد و کلان جم غفیر گرد قبه شریف و صحن فضاے آستانه عالیه حاضر آمده باداے فاتحه و تحیه و سلام اشتغال مے ورزند +

آئین ماه صیام

چون رویت هلال روے میدهد بنظر آگاهی عوام الناس بر سر نقار خانه که مقام بلند است

نوبت شادیانه مے نوازند و از همان شب نماز تراویح آغاز میشود اگرچه بیشتر جاها در آستانۂ عالیه قرآن مجید میخوانند۔ اما در مسجد جهانگیری بپهلوے قبه شریف جم غفیر و گروه کثیر تراویح میخوانند و حافظ فرح شاه خان اسوری که بلازم آستانه عالیست تهجد با لحان مرغوب و به آواز بلند بصحت تمام و حزم کلام میخوانند و در مسجد شاهجهانی خطیب درگاه که از ملتزمان روضۂ شریف است باداے مطبوع و الفاظ فصیح قرآن خوانی میکنند۔ و همین جهت محفل پنجشنبه بین العصر و المغرب در ماه صیام مقرر کرده اند۔ و به شب بست و هفتم ختم قرآن مجید و فرقان حمید مقرر است اندران شب از کثرت چراغان و تجلیات و انوار فضاے حرم آستانه عالیه بقعه نور مے نماید۔

آئین عیدین

چون رویت هلال عید الفطر بشهادت ثقات ثابت مے شود۔ نوبت شادیانه بنیاد مینهند و بروز هنگام نماز بامداد صاحب سجاده حاضر قبه شریف گشته چادر گل بر مزار مے پوشاند و بر قبور اجداد خویش که در جوار آستانه شریف آسوده اند گل و عطر مے افشاند۔ بعد ازان چون وقت نماز میرسد۔ اول صاحب سجاده برسم سلام حاضر آستانه شده بر پالکی سوار میشود و ماهی و مراتب شتری وغیره که لوازمه منصب سجادگیست همه قاضی شهر و عامیان شهر در جلو میباشد پیش ازین کافه اهل اسلام در عیدگاه رسیده انتظار میکشند چون صاحب سجاده داخل عیدگاه میشود تکبیر آغاز میکنند۔ و بعد ختم نماز و خطبه۔ چون صاحب سجاده معاودت میکنند اکثر آن از عمله درگاه انتظار میکشند۔ و چون سواری صاحب سجاده پیش زینه درگاه میرسد۔ و او از سواری پالکی مفارقت کرده پا بسعادت بر زینه اول درگاه شریف مے نهد شادیانه تهنیت بر نقاره خانه مے نوازند۔ بالآخر صاحب سجاده باداے شاهی برسم سلام در قبه شریف حاضر مے شود و زیر طاق مصحف نشسته فاتحه بر روح پرفتوح حضرت خواجه بزرگ میرساند۔ چون فارغ میشود به خانقاه شریف آمده در مسجد سجادگی مے نشیند و همه ارباب طائف و نوبتیان و باد فروشان و چوبداران

نغمہ گویان متعلقہ آستانہ عالیہ گرد آمدہ مراسم تہنیت بتقدیم میرسانند و علی قدر مرتبہ انعام میابند و قریب ہمین رسم عید الفطر دستور عید الضحے ہم معین و مقرر است +

آئین ایام عشرہ محرم الحرام

از رویت ہلال محرم رسم نغمہ و سرود موقوف میگردد۔ و فاتحہ شہیدان کربلا و اہلبیت مجتبے برکوزہ شربت ناب و رائحہ عطر و گلاب میرسانند۔ و تا بروز سوم عشرہ محرم بہمین نمط دستور دارند و آثار حزن و ابتہال رنج و غم کہ مقتضی محبت است از در و دیوار و شجر و حجر آستانہ عالیہ مؤثر میشود کسے بیند کہ دیدہ بینا دارد۔ و کسے داند کہ قلب صحیح دارد و محبت قوی مکنون خاطر او است +

آئین محفل میلاد شریف

سرور عالم نبی اکرم صلی اللہ علیہ وسلم

شب دوازدہم ماہ ربیع الاول بوقوع مے آید و بطریق محفل پنجشنبہ باحسن وجوہ باختتام میرسد +

آئین عرس

(حضرت پیران پیر شیخ المشائخ و مغارب خواجہ عثمان ہارونی قدس اللہ سرہ)

دستور است کہ بہ شب پنجم ماہ عید الفطر در مقام سماع خانہ محفل مے شود۔ و برسم معمولی صاحب سجادہ زیب محفل میگردد۔ و بروز ششم محفل قل بنیاد مے نمایند و بہر طور اہتمام و التزام محفل بطریق محفل قل حضرت خواجہ بزرگ بوقوع مے آید۔ چون محفل ختم مے شود۔ دستار مشیخت بفرق مبارک حضرت صاحب سجادہ قرین زینت میگردد و بہ دیگرے دستار دادہ نمے شود +

آئین عرس بزرگان سلسله معینیه

جانب پائین روضه شریف پیش قوالان آرت کارت محفل سماع بر سطح فرش سنگ چمین است صوفیان صفت بسته می نشینند و قوالان رسم سماع ادا میکنند و آغاز محفل بعد نماز عشاء میشود که سماع معمول و کثر تا ختم می شود مقرر است قریب نصف شب ختم محفل گشته شیرینی تقسیم کنانیده اما درین محفل ها عصا و مجمرها نقره که لوازم سجادگیست مستعمل نمیشود ◆

باب دوم

در تذکره اولاد و اخلافت حضرت خواجه بزرگ معین الحق والدین قدس الله سره العزیز

آورده اند که حضرت خواجه را تا سن هشتاد سال در تجرید و تفرید گذشت و هنوز تاهل اختیار نفرموده بود شبی در عالم رویا که چشم ظاهر آشنائی خواب دیده دل شاهد رب الارباب بود از حضرت ختم رسالت وصدر النبوت اشارت رفت که معین الدین تو معین دین ما ستی اما سنتی از سنت‌های ما بگذاشتی. چون حضرت خواجه بزرگ بیدار شد و بعد ادای فریضه سحر به جلوت ارباب محبت صحبت اتفاق کرد ملک خطاب نام که حاکم قلعه بتلی بود خاتونی از قبیله راجپوت که به غنیمت یافته بود بخدمت حضرت خواجه بار داد اولی آن جمیله عفیفه را به سلسله زوجیت مباهی فرمود. و ... کرد. خاتون دیگر بنت سید وجیه الدین مشهدیست که به اشارت و بشارت حضرتنا و مولانا امام جعفر صادق رضی الله عنه در حباله نکاح حضرت خواجه در آمد از هر دو عفیفه سه پسران و یک دختر بوجود آمدند اما در بطن اختلاف است بعضی بر آنند که از بطن سیده محترمه خواجه ابو سعید و بی بی حافظ جمال متولد شدند و از بطن جمیله دیگر خواجه فخر الدین و خواجه حسام الدین بوجود آمدند والله اعلم بالصواب

خواجه ابوسعید را دو پسران بودند. خواجه احمد و خواجه جنید که ذکر پاک اینها در فواید الفواد از حضرت سلطان المشایخ منقول است و بی بی حافظ جمال را جفت شرعی شیخ رضی الدین بود که بر کنار حوض مندولا در نواحی قصبه ناگور است. سید حسام الدین بعین شباب از چشم مردان پنهان شد و بصحبت ابدال و رجال الغیب پیوست. اما حضرت خواجه فخر الدین را پسرے بوجود آمد که حسام الدین سوخته نام داشت و او از بس عابد و مجاهد ممتاز و مرتاض مولع و متورع سوخته آتش محبت و آسوده درد و محنت بود و فیض صحبت حضرت سلطان المشایخ از امثال و اقران گوئے سبقت ربوده بود. مرقد پاکش در قصبه سانبهر باشرے بر سر راه اجمیر واقع است و خلق خدا از ان خطیره گرامی فیضهاے ربایند. او را دو پسران بودند معین الدین خورد و قیام الدین بابر بال اول از ب کامل و اکبر بود. کمالات علمیه و آثار حلمیه داشتند وے واسطه کسے با حضرت خواجه نسبتے بود اما انجام کار باشارت خواجه بزرگ بخواجه نصیر الدین چراغ دهلی رجوع کرد و خلافت یافت. اولاد پاکش بسبب ناهمواری و ناهنجاری کفار سکونت بالوه اختیار کرد و از مدینة الهدایت و دار الولایت اجمیر هجرت فرمود. سید قطب الدین که بعهد سلطان محمود خلجی خداوند دوازده هزار سوار بود و حشمت خان خطاب داشت از نبائر پاک خواجه معین الدین خورد است و دیگر هم صاحب مقام عالی و برگزیده حضرت آفریدگار بود و جوهر شجاعت و جلادت نگاه میداشت و بمقابله کفار داد جرأت و شهامت مے داد. حتے که گروه مخالف از دست او بستوه مے آمده و از هیبت نامش بیابان گرد شده بودند. شیخ المشایخ دیوان سید غیاث الدین احمد علیخان حسنی الحسینی لاریب فیه از اولاد امجاد حضرت خواجه بزرگ است سلمه الله تعالی. سلسله نسب شریفش به نوزده واسطه بخواجه قیام الدین بابر بال منتهی مے شود. شیخ المشایخ دیوان سید غیاث الدین احمد بن دیوان سید سراج الدین احمد بن دیوان سید امام علی احمد بن دیوان سید محتشم علی احمد بن دیوان سید اصغر علی احمد بن دیوان سید امام الدین احمد بن دیوان سید منیر الدین احمد بن دیوان سید سراج الدین احمد بن دیوان شیخ ابو الفتح احمد بن دیوان سید علم الدین احمد بن دیوان خواجه ابو الخیر احمد بن شیخ المشایخ

معین الدین احمد ثالث بن شیخ المشائخ سید فتیح الدین احمد بایزید خورد بن شیخ المشائخ سید نور الدین احمد طاهر بن شیخ المشائخ تاج الدین احمد بایزید بزرگ۔ بن شیخ شهاب الدین احمد بن شیخ کمال الدین شیخ احمد بن شیخ نجم الدین احمد خالد۔ بن خواجه قیام الدین بابر بال هیتیلا بالگه رحمته الله علیهم اجمعین۔ بعضے از اهل دنیا که در باب وجود با جود اولاد و احفاد حضرت خواجه بانکار آمده الحق از جاده مستقیم تحقیق و راستی دور افتاده‌اند و منازل خویش در نهانخانه نکبت و ذلت بنیاد داده‌اند۔ زیرا که فقیر مؤلف منشاء تحقیق و تصدیق اینمعنی کتب سیر و سلوک و فرامین شاهان هند و جریده‌ها را که در تذکره اولاد و احفاد حضرت خواجه مشهور و مذکور بودند از دفتر تولیت دیوان اوقاف آستانه مقدس و مطهر بهر سانیده مقام الیقین را تا بحق الیقین افزوده است و هر آنکه اقوال بزرگان سلف و علم و عمل حضرات خلف را بچشم انصاف دیده باشند میداند که وجوب وجود اولاد حضرت خواجه بزرگ را اولیاء کاملین و بزرگان دین در هر زمان و مکان تصدیق و تحقیق فرموده باعتراف و قبال گرائیده‌اند غیر ایشان کسیکه بهواے نفس و تقاضاے هوس حرف دیگر میزند۔ دلداده نفس و سرگشته هوا و هوس است۔ لاجرم مناسب حال و شایان مقال اینست که بعضے اقوال از ملفوظات و مکتوبات و غیرهم بطرز استنباط و انتخاب و ضبط تسوید و ربط تسطیر در آورده شود که شاهد حال و مشهود مقال باشد ٭

منقول است از فوائد الفوائد

که بر زبان شیخ جهان حضرت سلطان المشائخ گذشت۔ پانزدهم محرم سن عشره و سبعمائه شنیدم از خواجه احمد نبیره شیخ معین الدین قدس الله سره العزیز۔ و این خواجه احمد عظیم صالح بود سن عشرین و سبعمائه پنجم رمضان المبارک۔ الغرض چون چندگاهے بگذشت خواجه حمید الدین نبیره خواجه معین الدین سجزی رحمته الله علیه بخدمت شیخ کبیر آمد و بیعت طلب و بعد دستوری حلق خواست شیخ فرمود من اینمعنی از خاندان شما دریوزه دارم مرا واجب نیست که شما را دست دهم خواجه حمید الدین

بسیار کرد که البته من پدید شوم - خدمت شیخ و نسبت بدو فرمود سر خلق کن القصه آنروز که خواجه وحید الدین محلوق شد بعد آن مولانا نصیر الدین نیز محلوق شد ؛

منقول است

از مولانا سید محمد مبارک علوی الکرمانی خلیفہ مستند حضرت سلطان المشائخ محبوب الاولیا شیخ نظام الدین قدس سرہٗ

کذا فی سیر الاولیاء

فرزندان شیخ الاسلام معین الدین سجزی را در حدود اجمیر دیہی احیا بود مقطعان جہت مقرر داشت مزاحمت مے نمودند فرزندان شیخ را ایران داشت که در شہر روند واز بادشاہ مقرر داشت بیارند ہمین ضرورت خواجه از اجمیر به دہلی آمد فرمود شنیدم از حضرت خواجه احمد نبیرہ شیخ معین الدین سجزی قدس الله سرہٗ واین خواجه احمد عظیم صالح بود ؛

تنبیہ فرمود اشارت بحضرت سلطان المشائخ زیرا که صاحب سیر الاولیا ملفوظات حضرت شیخ را ترتیب داده است

منقول است

از درویش جمالی که او از اہل محقق صاحب نسبت واز بزرگان طریق چشتیه بود - کما قال فی سیر العارفین نقل است از خواجه معین الدین چشتی - که روزے بزبان دربار فرمودند که اولاد معین الدین حمید الدین یکیست این قول قبل از پیوند بود و آخر کار نتیجه قول ایشان ظاہر شد که باہم یکے شده اند چنانچه میر شیخ تاج الدین کبری ابی محمد الحسنی الحسینی سلمہ الله تعالے فی بقائه نبیرہ اولاد صلبی حضرت خواجه معین الدین میشود - ونبیرہ دختر سلطان التارکین برہان المجردین شیخ حمید الدین محمد احمد صوفی سعیدی عمری فاروقی یار غار مرید وخلیفه بزرگ حضرت این بوده اند کے خواجه معین الدین قدس الله سرہ العزیز رضی الله تعالی عنه و درمیان حضرت خواجه و شیخ حمید الدین خویشے در قدیم است تا معلوم بوده باشد وبہان طریق فرزندان ولاد

ایشان ہم خویشی می بود ـ تا معلوم بوده باشد ـ دران ایامیکه این حقیر ـ بدولت زیارت مرقد پر طہارت حضرت معین الملۃ مشرف گشت از فرزندان حضرت ایشان ـ صاحب سجادہ شیخ المشائخ بایزید ثانی بود رحمۃ اللہ علیہ ـ و او شیخے کلان و عظیم الشان بودہ است سید شمس الدین طاہر کہ صد و پنجاہ سال عمر داشت ـ خرقہ خلافت از خدمت شیخ المشائخ بایزید محمد ثانی یافتہ بود و مرید شیخ المشائخ شیخ نور بود کہ در بنگالہ آسودہ است و خدمت سید شمس رحمۃ اللہ علیہ را با حضرت ملک المشائخ و اولیاء سماء الحق والدین قدس سرہ اعتقادے بجد ـ و انجا دے بعید بود و با این حقیر محبتے و شفقتے عظیم بود ـ از ایشان استماع است کہ حضرت بدیع المشائخ معین الحق والدین را در آخر ہا تاہل واقع شد ـ و فرزندان متولد شدند ـ فاما چون این حقیر بزیارت روضہ متبرکہ حضرت بدیع المشائخ معین الحق رحمۃ اللہ علیہ رسید ہمراہ و باتفاق صحبت خدمت پیرزادہ سجادہ شیخ المشائخ نصیر الملۃ والدین رحمۃ اللہ علیہ بکجا زیارت حضرت ایشان بحصول پیوست ـ در انجا مجاورے بود عظیم معتقد مولانا مسعود قریب ہشتاد سال عمر داشت چنانچہ پدر و آبائے اجداد او مولانا احمد شرف خدمت حضرت شیخ مشائخ الیہ قدس اللہ سرہ العزیز یافتہ بود ـ و مولانا مسعود از مولانا احمد کہ خادم حضرت شیخ بود نقل میکرد کہ انچہ حضرت شیخ رحمۃ اللہ علیہ از اجمیر اول بار بہ دہلی رفتند و باز آمدند ایشان را تاہل واقع نشدہ و آنچنان بود کہ سید وجیہ الدین محمد مشہدی عم سید حسین مشہدی داروغہ خطہ مذکورہ بود دخترے داشت در کمال عصمت و عفت کہ نام مبارک ایشان بی بی عصمت است و این عجوزہ مسطورہ بعد بلوغ رسیدہ بود میخواست کہ بحبالہ بزرگ زادہ در آرد ـ و حوالہ نتیجہ دودمان اشراف نماید ہیچکس را در خور کمال و لائق حال نمی یافت کہ بدو پیوندے فرماید ـ اکثر درین تامل و تفکر مے بود ـ ناگاہ شبے از شب ہا حضرت امام جعفر صادق را در واقعہ دید کہ میفرماید کہ فرزندم وجیہ الدین اشارت حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم بر این است کہ

سلہ بابا محمد بن محمد ۔ بن قاضی تاج الدین محمد دوم قاضی شمس الدین ہوی نبیرہ امام محمد شیبانی رحمۃ اللہ علیہ ۱۲

این عجوزه در اثنای شیخ معین الدین سجزی سپاهی نود حسب الله و در آن سید حمید الدین مذکور
از پسماندگان حضرت شیخ بود ـ این واقعه بحضرت شیخ اظهار نمود ـ و حضرت شیخ رحمة الله علیه
فرمود که عمر من به آخر رسیده است یعنی نود ساله شده ام فاما چون اشارت حضرت رسول است
قبول نمودم و جفت شرعیه ساخت ـ این فرزندان پاک نهاد و درست اعتقاد از آن دودمان کرام
و خاندان عظیم اند ◆

نقل

از عارف معارف توکل و تجرید سالک الوهیت و تفرید سلطان التارکین شیخ حمید الدین
صوفی ناگوری نقل آورده اند ـ هکذا فی سرور الصدور که بتوجه خاص حضرت خواجه فرید نبیره
حقیقی حضرت سلطان التارکین ترتیب تدوین یافت ـ چون خواجه حمید در اجمیر فرود آمد
ملکے که در آن وقت بود شیخ حمید را مرید شد و دخترے فرستاد ـ خواجه حمید در آن وقت معمر شده
بود عمر ایشان پنجاه سال رسیده بود ـ خواجه حمید را از آن فرزندان شدند تا وقتیکه شیخ بزرگ
را گفت حمید حبیب این هرگاه که ما را در آن جوانی که مجرد بودیم حاجتے که پیش شد دعا می کردم
در آن حال اجابت میشد ـ و این ساعت که پیر شده ام ـ و فرزندان آمدند هرگاه که حاجت
پیش شود بسیار وقت می باید ـ و دعا کرده شود ـ لیکن بعد از دیر باجابت میرسد و حاجت
بے می آید ـ آنچه حکمت است شیخ بزرگ فرمود ـ گفتم با خواجه حمید شما را بهتر روشن است از قصه
مریم که در آن وقت که مجرد بود ـ میوه خواست و میوه زمستانی به تابستان میرسید
و به تابستان میوه زمستان میرسید ـ که دلش با خدا یکتا بود ـ چون عیسی علیه السلام
نزاد منتظر بود و همچنان خواهد رسید ـ فرمان شد تا ولت با یکتا بود نخواستیم که برای نانے
دو دله باشی ـ خواجه حمید چون این شنید پسندید ◆

منقول است

از عالم علم حقیقت و یقین. قدوه بزرگان دین مولانا عبدالحق محدث دهلوی و بخاری رحمة الله علیه

کما قال فی اخبار الاخیار

خواجه فخرالدین بن خواجه معین الدین بزرگ بود بکسب زراعت مشغول و موضع ماندن که قریب
باجمیر است احیا ساخت و حکام مزاحمت میکردند. خواجه بتقریب آن بدهلی تشریف
آورد همین شیخ فخرالدین است وے بعد از پدر بیست سال در صدر حیات بود. در قصبه سروار
که شانزده کروه از اجمیر است وفات یافت و نزدیک حوض در قصبه سروار مدفون است
رحمة الله علیه. شیخ حسام الدین پسر خرد حضرت خواجه معین الحق والدین است چنین گویند که او
غائب شد و بصحبت ابدال پیوست قدس الله سره العزیز خواجه حسام الدین سوخته پسر شیخ
فخرالدین بن شیخ الاسلام معین الدین سجزی است سوخته آتش محبت و دوخته ناوک مودت
با شیخ نظام الدین اولیا صحبت داشت مدفن او در قصبه سانبهر طرف غروب بر راه
اجمیر افتاده است. او را پدر او بنام برادر مفقود حسام الدین بن خواجه معین الدین نام نهاده و حضرت
خواجه بزرگ را دو جفت بود یکے آنکه دختر سید وجیه الدین مشهدی عم سید حسین خنگ سوار
که بر بالائے قلعه اجمیر آسوده است نام او بی بی عصمت و دیگرے نام امة الله آنچنان بود
که حضرت خواجه بکبر سن رسیده بود و هنوز متاهل نشده. شبے حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم را
بخواب دید فرمایند که معین الدین تو معین دین مائی سنتی از سنتهائے من ترک کرده اتفاقاً همان شب
حاکم قلعه پتهلی ملک خطاب نام بر سر کافران آنحدود تاخته بود دخترے از دختران راجهائے
آن دیار بدست افتاده. ملک خطاب مرید خواجه بود. آن دختر را بخدمت گزرانید خواجه
او را قبول کرد کذا فی تاریخ بلاد خانی ایضاً. سید وجیه الدین مشهدی دخترے داشت بکمال
عفت آراسته و به پیرایه عصمت پیراسته این دختر بحد بلوغ رسیده بود موقوف وجود کفو بود

ناگاه شبی امام جعفر صادق رضی الله تعالی عنه بخواب دید که میفرماید فرزندم وجیه الدین اشارت
حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم درین است که این دختر را بخواجه معین الدین حسن سجزی
بسپاری و دختر را به او دهی. سید وجیه الدین مذکور از پیوستگان حضرت خواجه بود این واقع
را بدو باز نمود. خواجه گفت با او وجیه الدین عمر من آخر رسیده است لیکن فرمان حضرت
پیغمبر صلی الله علیه وسلم است. از قبول آن چاره نیست. و هر یکی از هر دو خاتون اولاد شد
بی بی حافظ جمال از آن دختر است نه دختر خواجه چنانکه در عوام مشهور است. و قبر بی بی جمال
در پایان حضرت خواجه است جهت شریعت او شیخ رضی است و حظیره او در یکی از قصبات
ناگور است بالای حوض که آن را اسندولا میگویند. و از بی بی جمال دو پسر شده بودند هر دو
در ایام طفولیت از جهان رفتند و حضرت خواجه را سه پسر اند. شیخ ابوسعید. شیخ
فخر الدین. شیخ حسام الدین. شیخ ابوسعید از دختر شیخ وجیه الدین است و در شیخ
فخر الدین و شیخ حسام الدین اختلاف است. سید محمد گیسو دراز رحمة الله علیه و جماعه درویشان بر آنند
که از بی بی عصمت اند. و سید شمس الدین طاهر و طائفه درویشان میگویند که از بی بی
امة الله والله اعلم. خواجه معین الدین خورد پسر بزرگ شیخ حسام الدین سوخته است ابرا
خورد به نسبت خواجه بزرگ میگویند. همین منقبت او را لبس است. درویش کامل بود. پیش از آنکه
مرید شود بکسب ریاضت کار را بجای رسانیده بود که بی واسطه از حضرت خواجه استفاده
میکرد. عاقبت بحکم خواجه مرید شیخ نصیر الدین محمود شد و خرقه خلافت از وی پوشید
و پسر خورد شیخ حسام الدین سوخته شیخ قیام بابر بال در غایت حسن صورت و هیبت و عظمت
بود. از یکی خواجه معین الدین خورد شیخ قیام اولاد خواجه معین الدین خورد نام او شیخ
قطب الدین است و سلطان محمود خلجی او را حبشت خان خطاب داد و خداوند دوازده
هزار سوار گردانید. سلطان محمود که در اجمیر اسلام کرد میخ است حبشت خان را به هر دو
چون در رسید و از خوردی کلان شده بود. اجمیر اختیار نکرد و از اولاد شیخ قیام بربال

شیخ بایزید است کہ او را شیخ بایزید بزرگ می‌گویند۔ دانشمند بود در روضہ خواجہ درس می‌گفت
شیخ احمد مجد شیبانی و دیگر بزرگان شاگرد او بودند۔ و اختلاف دوم کہ در فرزندان حضرت
خواجہ مشہور است۔ در ہمین شیخ بایزید است و منشاء آنست کہ چون سلطنت دار الملک دہلی
ضعف پذیرفت و کافران بر دیار اجمیر غالب آمدند۔ فرزندان خواجہ در انجا نتوانستند بود فرزندان
خواجہ معین الدین خورد جانب مندو رفتند و در آنجا سکونت کردند و بنابرین شیخ قیام بابر بال
بجانب گجرات رفتند بتعلیم علم کردند۔ و شیخ بایزید جانب بغداد رفت و تحصیل علوم
کرد۔ چون سلطان بود بعد از سالہا در اجمیر اسلام کرد و بر کفار این دیار استیلا یافت شیخ
بایزید از مسافرت ہند قدوم آورد و شیخ محمود دہلوی۔ شیخ الاسلام مندو بود۔ و صدارت
علما و صلحا بوی تعلق داشت۔ وے دختر بایزید داد و سلطان محمود معتقد شیخ بایزید شد
حشمت خان را بسبب عصبیتی کہ داشت اعتقاد بادشاہ نسبت وے خوش نیامد۔
سلطان محمود در مقام نصب علماء و مدرس در اجمیر بود و حشمت خان باعث شد
بر آنکہ بایزید را نیز باجمیر فرستند تا در روضہ متبرکہ درس بگوید بعد از مدتے جماعہ انکار فرزندی
او کردند۔ و بہ بادشاہ رسانیدند و بادشاہ از علما و مشائخ آن زمان استفسار کرد و مخدوم
خواجہ حسین ناگوری و مولانا رستم اجمیری کہ یکے از علما و قدماء اجمیر بود و علماء دیگر گواہی دادند کہ
شیخ بایزید از فرزندان شیخ قیام بابر بال بن شیخ خواجہ حسام الدین بن شیخ فخر الدین بن خواجہ
معین الدین است و فی الحقیقت اگر خواجہ حسین اعتراف بہ نسب او کردہ باشد بس است
زیرا کہ وے ولی بود و مقتدا و عارف بسلسلہ ایشان و از آنکہ بہ فرزندان شیخ بایزید نسبت خویشی
کردہ و دختر داد ظاہر می‌شود کہ پیش ایشان نسبت ایشان متحقق است۔ الغرض وجود
اولاد احفاد حضرت خواجہ متیقن شد۔ آنچہ بعض عوام گویند کہ خواجہ حصور بود و فرزند نداشت
غلط فاحش است ذکر اولاد خواجہ در ملفوظات مشائخ چشت واقع است۔ شیخ فرید نبیرہ
حضرت شیخ حمید الدین قدس اللہ سرہ در سرور الصدور از وے نقل میکند کہ چون خواجہ

مارا قدس سرہما فرزندان تولد شدند روزے از من پرسید کہ حمید چون است پیش ازین کہ قوی و جوان بودم ہر چہ از درگاہ عزت مے طلبیدم زود مے یافتم اکنون کہ چون کہ پیر و ضعیف شدہام چون حاجتے بدعا میشود۔ کار بہ درنگ میکشد۔ بندہ عرض کرد کہ خواجہ را روشن است کہ چون مریم را رضی اللہ عنہا عیسی علیہ السلام تولد نشدہ بود میوہ زمستانی در تابستان و میوہ تابستانی در زمستان بے محنت در محراب حاضر مے یافت چون عیسی علیہ السلام تولد شد مریم منتظر بود کہ رزق ہمچنان خواہد رسید۔ فرمان آمد کہ ہر دو شاخہائے درخت خرما را بسوے خود بجنبان کہ تا بر تو خرمائے تر ریزد در ین حال و در ان حال این مقدار تفاوت است خواجہ این جواب را از بندہ قبول کرد و پسندید۔ میان نجم الدین ہندی مرید شاہ جیو است وصد و سی سال عمر داشت پدر او۔ وزیر سلطان غیاث الدین ہندوی بود عارف بود و صاحب حال و مجرد از علایق از لباس بستر عورت اکتفا داشت ہفت سالہ بود کہ پیر او نظر کرد و بجانب خود کشید گویند کہ در احمد آباد از وے احیاء میت واقع شدہ بود بعد ازین قضیہ از انجا غائب ہیچکس از اہل آن دیار نشان او نیافت و بدہلی آمد۔ اکثر اوقات در مقام خواجہ قطب الدین قدس اللہ سرہ مے بود بعد ازان از روحانیت حضرت خواجہ رخصت طلبید و بمقام اجمیر برفت و در اقرب اوقات مے غائب یافت گویند کہ خواجہ معین الدین بزرگ یکے از اولاد خود بخواب نمود کہ شاہ نجم الدین در صد و وفات است او را پیش حجرہ من جا باشد الآن گور او ہمانجا است ٭

منقول است

از ملا عبد القادر بدایونی کہ یکے از مقربان و ملتزمان دولت اکبر شاہ بادشاہ بودہ است و مذہب پاک و مشرب صوفیہ داشت و در فن تاریخ عدیم النظیر راست گفتار بود کہ در منتخب التواریخ در سنہ نہ صد و ہشتاد و نہ ۹۸۹ ہمچنین شیخ حسین نبیرہ حضرت خواجہ معین الدین نیز در آ

تسلیم خاطر خواه نمیکرد بعد از اخراج به مکه معظمه و آمدن او از آنجا در فتحپور و همان دستور
سابق کورنش با استغنا نمودن و ادای سنن اخلاصی از فهمیدن دیگر فرستاد
در حال هزار و دو نظام الدین احمد بتقریب التماس طلب قاضی فتحپور یعنی بکره و شیخ
کمال بیابانی نام او را هم مذکور ساخت و همه را طلبیده از آن روی که زمین بوس بجا آوردند
حاضر زمان طلب داشته حکم خلاص فرمودند و در فتحپور فرستادند و شیخ حسین را
باز حکم مدد معاش دیگر فرموده نامزد همانجا ساختند. چنانکه ازین پیشتر مذکور شود
ان شاء الله تعالی شیخ حسین اجمیری شهرت چنان دارد که از نبایر حضرت کهف المشائخ
سلطان الواصلین حضرت خواجه معین الدین سجزی چشتی است - قدس الله سره - اما چون
بادشاه را در اوائل حال اعتقاد بحضرت خواجه اجمیر نسبت باو انکاری دست داد و معاندان
بر منهونی بعضی مشائخ فتحپوری که ایشان نیز در استیصال و قهر ابنای جنس بودند مساعی جمیل
بلیغ فرموده اند جزاهم الله و بر نفی نسبتش ادای شهادت نموده گفتند که از حضرت خواجه
عقبی نمانده و درین باب صدور و قضات نیز بموجب زمانه سازی محضر

قلّتها اوّبها فکیف بایاته

محضر نوشتند و آن تولیت چندین ساله بدیگران تفویض یافت و شیخ چون دستگاه
عظیم داشت و دران صوبه بادشاهانه زندگی میکرد و سوانح دیگر علاوه آن شده غیرت
اولوالامری تاب نیاورده او را حکم اخراج بجانب مکه معظمه فرمودند تا در سفر بانس حال
رخصت گرفت و بزیارت حج اسلام فائز گردیده باز آمد. روزیکه از فتحپور بر آمد بعزم
توجه کابل بر سر حکیم محمد مرزا روانه شدند. شیخ از سفر حجاز آمده ملازمت نمود و شرائط
آداب که نومذهبان نومسلم و نومریدان و نودولت حال اقرار داده از و بوقوع نه انجامید
بعد از مطالعه در صفحه احوال و خطوط پیشانی او معاینه نی اخلاصی بزعم خود مشاهده نمود
حکم حبس در قلعه بکر فرمودند و چند آنجا بسر میبرد تا در سن یک هزار و دو (۱۰۰۲) بسعی بعضی

۳۵

مقربان معتقد شیخ را حکم طلب از اجمیر شد و چون همراه بعضی از محبوبان مثل شیخ کمال
بیابانی که شمه ذکر سن بالا مذکور گشت و قاضیان فتحپور که بسبب شیخ ابراهیم چشتی تا چارده سال
آنجا متصدی بودند و بوسیله میرزا نظام الدین احمد خان بنام الیشان رفته بود آمده
کورنش نموده سجده نکردند و حکم بخلاص الیشان صدور یافت. چون شیخ پیر معمر
هفتاد ساله بود و آداب خدمت ملوک و طریق ملازمت الیشان هرگز نورزیده و نشنیده بود بوضع قدیم
تعظیمی بجا و تسلیم ناتمام کرد. بادشاه رنجیده و ناخوش آمده حکم بمیرزا فرمودند که فرمان
کرمان صد بیگه زمین مدد معاش در بکر نوشته او را روانه آنجا سازد
و بیگم پادشاه والده خلیفة الزمانی به اندرون محل در مقام شفاعت در آمده گفت که
اینهم والده پیر فرتوت دارد در اجمیر و دوش از برای دیدن فرزند کباب است می شود
اگر او را رخصت وطن فرمایند و هیچ مدد معاش از شما نمی خواهد قبول نفرموده گفتند
اینچنین درویشان که میروند باز دکان برای خود میکنند و فتوحات و نذر و نیاز بسیار پیش او
می آرند و جماعه را گمراه می سازد. غایتش والده خود را از اجمیر اینجا طلبیده همینجا او را
بغایت دشوار تر از رفتن بکر بود شبی که صدر جهان بتقریب تسلیم تولیت اجمیر چنانچه
جامع انتخاب از نظر گذرانید. آن مهم را که خود یافته بود بهم زده و رضا بان امر داده
در خدمت نگاه داشتند و از صدر جهان پرسیدند که آن پیر بلوچ ساده لوح که عبارت
از شیخ حسین باشد کجاست. فقیر یاد دهانیدم که در لاهور است و صدر جهان مبالغه
گفتم که چون من قابل این سعادت نبودم مادر او را متولی آن بلده محفوظ سازند که
حق بمرکز قرار یابد. از آنجا که شان هندوستانیان تربیت همجنس نیامده است
و هیچگاه از یک دیگر سینه صاف نیستند و در حق من جهیا سعی مشکور شد
در باب شیخ حسین. و آن پیر مغموم شکسته و خسته حال مضطر و مضطرب در گوشه خمول
افتاده [illegible] خانهای اهل دنیا وارو شد آمد آن مسائل [illegible]

عرض مسدود وخانهٔ شفاعت خراب است۔ القصه شیخ مشار الله عزیز الوجود خیلی مغتنم و برکت روزگار است۔ و هر چند مرا با او سابقهٔ معرفت نبود سا تا درین ایام که از سفر حجاز آمده و محنت بندکشیده چنان مے نماید که تو ده نور لیست ملکے است مجسّم سخن دنیا معلوم نیست که هرگز خلاء و ملا بر زبان او میگذشته باشد همیشه بریاضت و عبادت مجاهدت و صائم الدهر و قائم اللیل است۔ امید که بحق سبحانه تعالےٰ بموجب اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یُسْرًا اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ یُسْرًا در افتحیابی حاصل شود ⁂

منقول است

از عالم با عمل و اقف معقول و ماهر منقول امام الطریق شیخ محمد غوثی بن حسن بن موسے شطاری رحمة الله علیه قال فی گلزار الابرار۔ ارجمند فرزندان معین الدین اولیا قدس الله اسرارهم بعضے بر آنند که فرزند نداشت حصور بود۔ و جمعے بر گزارند که دو ولد با نو داشت یکے دخت سید وجیه الدین مشهدی۔ دوم بنت راجه که در بند ملک خطاب مرید خواجه افتاده بود۔ بخدمت پیر فرستاد همچنین گزارش سلطان التارکین ناگوری نیز بر عیالمند بودن خواجه دلالت دارد۔ آنکه پوتا شیخ سرور الصمد نگاشته۔ روزے معین الدین او لیا پس از عیالمندی و فرزند آوردن بمن گفت۔ حمید الدین پیشتر در هنگام جوانی و تنهائی آنچه بر ضمیر من میگذشت بطلب و لی طلب لباس صورت مے پوشید۔ اکنون درین روزگار که پیری و عیالمندی فرا پیش آمد همه آمد هاے خاطر از سرای علم بد معین بمے خرامد عرض کردم پیش از زادن عیسے كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا حال مریم بود۔ و پس از تولد وهزی الیک بجذع النخلة مقام او گشت۔ شفقت این جواب خوش وقت گردید۔ الحمله باندازه این گذارش هاے خ که معین الاولیا را حصور پندارند محض پندارند باشد۔ بی بی حافظ جمال دختر خواجه است۔ زاده او شهرت عامه بر واقع است۔ و در حباله شیخ رضی بود که خوانگاه هش

درکنار حوض مسند ولا کہ یکے از مضافات ناگور است و قبر بی بی در یا یان حضرت خواجہ دیگر فرزندان راسید محمد شیخ گیسو دراز از بی بی عصمت رسیدہ اند و خواجہ شمس الدین ظاہر از امت اللہ سرہ میگوید مصرعہ

بجز خدائے نداند کسے حقیقت حال

چندے برا رائے آنکہ فرزند داشت لیکن ہمہ از دائرہ حسنہ سالی پاے بیرون نیاوردہ باز گشت بعالم قدس فرمودند۔ و بختے بہ نگاشتہ اند۔ چند تن از فرزندانش بپایہ بزرگواری و شرفہ برہنمونی رسیدہ بود و این گزارشش بہ درستی مسجل است کہ سہ پسر داشت رشیدہ و رشید از انجملہ حسین پو خواجہ فخر الدین محمد اجمیر لیست بجمال ہر دو عالم آراستہ و صاحب تصرف بود۔ پس از پدر بزرگوار آئین صدر و شیخی و ارشاد بو جودش آرایش پذیرفت پنجم شعبان سال شش صد و شصت و یک از دنیا رفت میانگی برادرش خواجہ ضیاء الدین ابو الخیر نیز د بہ سخ گنتا و ابو سعید است۔ خدیو کمالات و حالات بود بجا بیش بر نشست او نیز سال شش صد و نود و پنج رخصت بربست شیخ حسام الدین از ہمہ خورد تر بود از چشم مردم نہان شد۔ و بہ طائفہ ابدال رجال الغیب پیوست سجادہ نشینی بر نبائر و بندگان رسید سلسلہ پیر لئے و خانوادہ داری خدیو مشرب چشت معین الاولیا خود بخدمت قطب الاولیا سپردہ بود۔ شیخ رشیح بایزید و شیخ نور الدین محمد اجمیری کہ از نبائر اند بروش صفوت و آئین سلوک پیراستہ ظاہر و باطن بودند فراوان سال بر سجادہ آبائے کرام رہنمونی خدا طلبان کردند۔ شیخ حسام الدین سوختہ پور خواجہ فخر الدین اجمیر لیست سینہ داغدار سوز محبت۔ و دیدہ اشکبار درطلب داشت بصحبت نظام الاولیا رسیدہ خوابگاہش در قصبہ سانبھر باختر سوئے بر سر راہ اجمیر است پدرش بیاد برادر گم شدہ اورا ہمنام گردانیدہ او نیز دو پسر داشت یکے خواجہ معین الدین خورد مرید و خلیفہ شیخ نصیر الدین چراغ دہلی است بیش از ارادت آوردن بہ آویزش نفس

نافرجام فیروزمند بود. و از باطن معین الاولیا بهرهٔ داشت. دوم شیخ قیام الدین
با بر و بال خوش شکل و زیبا چهره. دلاور و دلیر و بزرگ منش بود. این هر دو نیز فرزندان نامور
دارند. شیخ قطب الدین پور نخستین است. از اجمیر در سر آغاز آگهی به هند و رفت و
سلطان خلج در نوجوانی او را چشت خانی داده بود. و دوازده هزار سوار گرد آمد. چون
به فیروزی نیروی سلطان پس از فراوان سال در اجمیر اسلام تازگی گرفت خواست
بچشت خان به بهره خوبی به هند و گرفته بود و نیز رفت. شیخ بایزید بزرگ پسر پسین است
دانشمند بود. در روضهٔ معین الاولیا سالها درس میگفت. شیخ احمد مجد و دیگر بزرگان شاگرد
اویند. در هنگام شورش فرمانروای دهلی از خیرگی پیکر پرستان او بسوی بغداد
شتافت. عمری در آن گل زمین گذرانید. چون از رونق اسلام آگهی یافت از آن
دیار مند و آمد. سلطان از حسن عقیدت خود او را انبار چشت خان گردانید. خان
شیار ست بداشت. به بهانه مهم سازی دور اندیش خیال بست. بعرض سلطان رسانید
پیش ازین برادر من شیخ بایزید بزرگ مدرس اجمیر بود. به سستی اسلام آنجا بر دانش پژوهان رای جهان
پیرای صواب نمود. اکنون این دولت آنجا بنای اسلام از سر نهاده آمد. نخستین آن
سبب استواری آن نونهال می نماید. بنا بر سخن چشت خان شیخ بایزید را بودن اجمیر شد
دران روز جمعی بعرض سلطان رسانید که او برادر معینه نیست. ازین رو دانشوران
و درویشان کهن سال و بزرگان آگاه حال قصبهٔ خود را فراهم آورده در پرستش باز کرد
ند. دوم شیخ حسین ناگوری و مولانا رستم اجمیری که در علماء مشائخ اجمیر یکتا
بودند. و دیگر چند آگاهان به درستی نسب او گواهی دادند. پیوند خویشی کردن شیخ حسین
ناگوری به فرزندان خویش بایزید نیز گواه عدل است.

منقولست

از ملفوظات بابرکات قبلهٔ عالم و عالمیان قدوهٔ اصفیا و سند الاولیا عاشق جانباز خواجه سید محمد بنده نواز گیسودراز قدس روحه هذا فی جوامع الکلم ⁂

بعد نماز خفتن عرضه داشتم که نقل خدمت شیخ الاسلام قطب الدین ایام غیاثی است فرمان شد حکایت که میگویند دلیل میکند ایام شمسی است آن حکایت چیست که بندگی شیخ الاسلام معین الدین از اجمیر آمدند خدمت شیخ قطب الدین شنیده استقبال کرد چنانکه مرید با پیر باشد هیچ کم نکرد بعد از انکه در خانه آمد عرضه داشت که چه سبب بود که حقتعالی این شهر را بقدوم منور گردانید فرمودند با بختیار من مزرعه کرده بودم آن مزرعه استقامت گرفت منقطع فرمان میخواهد فرزندان مرا صغد و نمید انند جبر کردند این سو فرستادند تو از ما چند گاه پیشتر بودی ما را راهی بنما بر گرویم تا این غرض حاصل شود عرضه داشت بنده را اجازت شود تا این کار بکنند شیخ فرمودند بکن خدمت شیخ در سرای سلطان شمس الدین آمدند بمجرد آنکه سلطان شنید که شیخ می آید از تخت فرود آمد پا پیاده دوید در صحن دوم ملاقات کرد و شیخ را بالا نه برد همانجا و دلیجه فراز کرد و چند بار سلطان بروز شیخ رفته بود و شیخ در نکشوده و بر خود نخوانده امروز خود آمده بادشاه بکلی متحیر ماند که این مرد بکدام سبب خود آمده است پرسید که چه سبب شیخ بنده خود را نواخته اند شیخ فرمود پیر من از اجمیر آمده است فی الحال سلطان نشست و هم دران مان فرمان بیش خود مرتب کنانیده فقط

منقولست

از ملفوظات پاک زبدهٔ ارباب معرفت تاجدار کشور حقیقت حضرت شاه ابراهیم چشتی خلف ممتاز

حضرت میرک جانباز رحمة الله علیه هکذا فی رساله ابراهیمیه مولفه سنه [illegible] هجری خواجه بزرگ
قدس سره را از نان مه فرزندان بود چنانچه در ملفوظ سلطان التارکین شیخ حمید الدین
سوالی الناگوری قدس سره خلیفه خواجه بزرگ مینویسد که شبی خواجه بزرگ پیغمبر علیه السلام
را در خواب دید آنحضرت فرمود که ای معین الدین تو معین دین مایی هستی و سنتی از سنتهای ما
ترک میدهی چون صبح شد مقطع قلعه بتیلی ملک خطاب نام از مریدان خواجه بود دختر یکی
از راجهای دار حرب اسیر کرده آورده بود بخدمت خواجه فرستاد او را قبول بی بی امة الله
نام کرده در خدمت خود نگاه داشت و بی بی حافظ جمال از وی متولد گشت بعد از چند روز سید
وجیه الدین مشهدی را امام جعفر صادق رضی الله عنه در خواب فرمود که دختر خود را در عقد نکاح
خواجه معین الدین در آر چون این مقدمه بخواجه بزرگ رسانید بامر باطن امام جعفر صادق
رضی الله عنه دختر سید وجیه الدین را که بی بی عصمت نام داشت نیز در نکاح خود آورد از وی
پسران بوجود آمدند شیخ فخر الدین از محبوب ترین فرزندان خواجه بزرگ بود وی را بسیار دوست
میداشت وی بکسب زراعت مشغول بود موضع ماندل که قریب باجمیر است احیا ساخت حاکمی
مزاحمت کرده بود از آن جهت خواجه بزرگ پیش سلطان شمس الدین تشریف برد
فرمان درست کنانیده آورد شیخ فخر الدین بعد وفات حضرت خواجه بیست سال در صدر
سروار که شانزده کروه از اجمیر است آنجا وفات یافت نزدیک حوض قصبه سروار مدفن است و
و او را پسری بود حسام الدین سوخته بن شیخ فخر الدین از جمیع کمالات انسانی آراسته بود با سلطان
المشائخ صحبت داشت قبر وی در قصبه سانبهر طرف غروب سر راه اجمیر است و مرقد بی بی حافظ جمال
دختر خواجه بزرگ پایان مرقد حضرت خواجه واقع است بسی صاحب کمال و عالیه درجات
و عارفه کامله بود بنظر خاص خواجه بزرگ تربیت یافته چنانچه بزرگی و کرامات بی بی حافظ جمال
تا امروز ظاهر است رحمة الله علیها خواجه معین الدین خورد و خواجه قیام الدین بن حسام الدین
سوخته عارف کامل بودند و خواجه معین الدین خورد پیش از آنکه مرید شود بکسب ریاضت کار بجایی

رسانیده بود که بواسطه آن روحانیت خواجه بزرگ چون خواجه فواید فهمید و از اشارت
باطن حضرت خواجه بزرگ مرید شیخ نصیر محمود شد و خرقه خلافت از وی پوشیده و در
خواب سلطان المشائخ میسر باید که خواجه احمد نبیره خواجه بزرگ عظیم صالح بود خواجه وحید
برادر وی پیش گنج شکر آمد که مرید شود گنجشکر فرمود که من این را از خانواده شما دریوزه کرده ام
مرا چه مجال است که دست شما بگیرم خواجه وحید بسیار عجز کرده مرید شد و مخلوق
گشت الغرض آنکه بعضی مردم میگویند که خواجه بزرگ حصور بود و او را اولاد نیست محض غلط است
از تصانیف پیران چشت مگر به تحقیق پیوسته است چنانچه بالا گذشت و لیکن در کتاب
اخبار الاخیار مینویسد که اختلاف میان بعضی بزرگان سلسله چشت درین واقع شده است
که میر سید محمد گیسو دراز خلیفه شیخ نصیر الدین محمود و جماعه ازین قوم میگویند که شیخ فخر الدین
و شیخ حسام الدین از بی بی عصمت متولد شده بود و سید شمس الدین طاهر خلیفه شیخ نور
قطب عالم و طائفه از درویشان بر آن رفته اند که از بی بی امة الله بوجود آمده بهر حال فرزندان
خواجه بزرگ اند اما قول اول صحیح می نماید چنانچه تا امروز اولاد آن پاک نهاد موجود است و
فرزندان خواجه معین الدین خورد بن شیخ حسام الدین سوخته بطرف مالوه رفته متوطن شدند
احوال انجماعه معلوم نیست و فرزندان خواجه قیام الدین بن شیخ حسام الدین سوخته مذکور
در حضرت اجمیر سکونت داشتند و جانشین حضرت خواجه بزرگ شدند چنانچه خواجه حسین
یکی از فرزندان خواجه قیام الدین مسطور تا زمان سلطنت نور الدین محمد جهانگیر بادشاه صاحب
سجاده خواجه بزرگ بود قریب صد سال عمر داشت و همیشه به عبادت و حق پرستی گذرانید
بسیار بزرگ و عالیشان بود بعد از وی شیخ معین الدین برادر زاده او بر مسند سجاده خواجه
بزرگ نشسته نهایت خلیق و بزیور صلاح و بزرگی آراسته است حق سبحانه تعالی
فرزندان خواجه بزرگ قدس سره را تا قیام قیامت بر جاده اکرام خود باقی و پاینده در مقام
متبرکه اجمیر و جمیع مکان اسلام نگاه دارد بحرمت النبی و آله الامجاد ٭

منقول است

از صاحب تاریخ فرشته در مقالهٔ دوازدهم ذکر سلطان المشائخ حضرت خواجه معین الدین چشتی قدس سرہٗ در کرت سوم که از دہلی مراجعت کرده آمد و را تاہل واقع شد و شرح این چنین است که سید وجیه الدین مشہدی که عم سید حسین مشہدی داروغهٔ اجمیر بود دختری داشت در کمال حسن و عفت و چون بحد بلوغ رسیده بود میخواست که او را بحبالهٔ یکے از دودمان بزرگ در آورده بود در تعیین آن متردد بود. تا آنکه امام ہمام جعفر صادق علیه السلام را در خواب دید که میفرماید اے فرزند وجیه الدین اشارت رسالت پناه محمد صلی اللہ علیہ وسلم بر آن است که این صبیه را بخواجه معین الدین چشتی بسپاری و بحبالهٔ نکاح او در آری که او از واصلان درگاه الٰہی و محبان خاندان رسالت پناہی است. چون وجیه الدین این معنی بخواجه معلوم نمود. خواجه گفت عمرم به آخر رسیده اما چون اشارت حضرت رسالت است امام ہمام بجز اطاعت چاره ندارم پس بمقتضائے شریعت مصطفوی آن را جفت خویشتن ساخت. چنانچه ازو فرزندان شدند. و بعد از ہفت سال در ششم ماه رجب سنه ثلث و ثلثین و ستمائة ۶۳۳ از قید جسمانی بالکلیه وارسته بعالم قدس پیوست غرضکه مدت عمرش به نود و ہفت سال رسیده بود و بعد از وفات و جمیع پادشاہان نذر روضهٔ او فرستاده تبرک ہمی جستند ۔

منقول است

از پادشاه کیوان جاه سپہر سریر مہر کلاه. نور الدین جہانگیر شاه کما قال فی توزک کز داده طبع وقاد او ہست و ہر آنچه که در زمان سلطنت خود او را در پیش آمد ثبت نمود فرمود در سال ہفتم جلوس ۔

خواجہ حسین نبیرہ خواجہ معین الدین چشتی را یک ہزار روپیہ برائے خرچ شش ماہ دادم۔

مؤلف۔ جہانگیر بادشاہ قریب سہ سال در اجمیر مقیم بود۔ بحضرت خواجہ بزرگ اعتقاد و اثق داشتہ۔ او کہ اعتراف اولاد خواجہ بزرگ کردہ پیشکش دادہ مراعات فرمودہ۔ از ہمین معلوم است کہ بادشاہ با حضرت شیخ ارادت و عقیدت ناطق داشت۔ و در باب فرزندی حضرت خواجہ بزرگ بادشاہ را بالیقین اعتراف بود +

مذکور است در عالمگیر نامہ

سن ہشتم از آغاز جلوس اورنگ زیب عالمگیر بادشاہ غازی مؤلفہ محمد کاظم ابن محمد امین کہ بحکم بادشاہ بہ تطبیق واقعات دفتر بادشاہی تالیف نمودہ +

شیخ سید محمد صاحب سجادہ جناب قدوۃ الواصلین حضرت خواجہ معین الدین قدس سرہٗ بعنایت خلعت و انعام یکہزار و پانصد روپیہ کامیاب شد۔ وھو منہ آغاز سن نہم جلوس دولت عالمگیری +

سید محمد صاحب سجادہ جناب قدوۃ الاولیاء الواصلین حضرت خواجہ معین الدین چشتی بانعام دو ہزار روپیہ سربلندی یافتند۔ و ہو منہ سن چہارم از جلوس اورنگ زیب عالمگیر بادشاہ غازی

شیخ سید محمد متولی مزار فائض الانوار خواجہ ابرار و ہو بوۃ احرار قدوۃ الفقراء الواصلین خواجہ معین الدین قدس سرہ العزیز بعنایت خلعت و بادہ فیل و انعام یکہزار روپیہ نوازش یافت +

مؤلف۔ شیخ سید محمد بن شیخ علاء الدین بن شیخ علم الدین بن خواجہ ابو الخیر برادر حضرت خواجہ حسین نبیرہ حضرت قطب الاقطاب خواجہ بزرگ است و از عہد شاہان خلج و گورگان منصب تولیت اوقاف و سجادگی مزار فیض آثار حضرت خواجہ بزرگ باستحقاق فرزندی بسبیل وراثت بایشان رسیدہ بود۔ از حضرت شیخ علاء الدین اجمیر بزرگ است کہ شفید

در احاطهٔ روضه حضرت خواجه حسین رحمۃ اللہ علیہ بکنار حوض جهالرا که بسولہ تمیرہ عرف دارد۔ و از حضرت
سید محمد مسجد عالی در بازار پیش زینه آستانه عالیه یادگار است که فقیر جامع اوراق بچشم خود
دیده و از کتبه که بر لوح سنگ منقوش است زمان تعمیر و نام صاحب مکان ظاهر و باهر است

منقول است

مریم زمانی جهان آرا بیگم بنت شاه جهان بادشاه غازی کما قال فی مونس الارواح
بعضے گفته اند که آنحضرت در اصل متاهل نشده اند و بعضے گفته متاهل شده اما فرزند نشده
و این هر دو قول ضعیف است قول صحیح آنست که آنحضرت متاهل شده اند و
فرزندان حاصل گشتند۔ چنانچه شیخ عبد الحق دهلوی در کتاب اخبار الاخیار خود نوشته
که آن حضرت دو تحدانی داشتند۔ یکے بی بی عصمت ذکر ایشان سابق مرقوم گشت
دوم آنکه پیر دستگیر شبے در واقعه دیدند که حضرت رسول صلی اللہ علیہ وسلم میفرمایند
اے معین الدین محمد تو معین دین مائی سنتی از سنت ہاے ما ترک کردی۔ اتفاقاً همان شب
حاکم قلعه بتهلی ملک خطاب نام بر سر حدود کافران آن نواح تاخته بود دختر
راجه آن دیار اسیر او گشت۔ ملک خطاب مرید پیر دستگیر بود آن دختر را آورده بخدمت
حضرت ایشان گذرانید۔ آنحضرت قبول کردند۔ نام او را امۃ اللہ نهادند و از هر یکے
ازین دو خاتون اولاد شد۔ حضرت بی بی حافظ جمال در رتبه پایه پدر بزرگوار خود است و
بحفت شریعت ایشان شیخ رضی بوده اند۔ و قبر شیخ در یکے از قصبات ناگور است
بر کنار حوض که آنرا اسند و لا گویند از بی بی جمال دو پسر شده بود که در حالت طفولیت
ازین عالم رحلت کرده اند و بعضے از مردم عوام میگویند که بی بی حقیقی دختر حضرت پیر
دستگیر نبودند۔ دختر خوانده آنحضرت اند لیکن سخن عوام را اعتبارے نیست چرا که این
مقدمات در کتب معتبر مندرج است منقول است که حضرت پیر دستگیر را سه پسر بود شیخ ابو سعید

شیخ فخر الدین و شیخ حسام الدین و اختلاف است درین که هر سه از بی بی عصمت اند یا از
بی بی امة الله سید محمد گیسودراز که مرید حضرت شیخ نصیر الدین قدس الله سره العزیز
با یک جماعه دیگر پیشان بر آنند که هر سه از بی بی عصمت شده اند و سید شمس الدین طاهر
با یک جماعه بر آنند که شیخ ابوسعید از بی بی عصمت شده اند و دو فرزند دیگر از بی بی امة الله
والله اعلم بالصواب۔ شیخ فخر الدین قدس الله سره بسیار بزرگ و صاحب حال و مقامات
عالی بوده اند و بکسب زراعت اشتغال داشتند و موضع ماندل که در حوالی اجمیر است احیا
ساخته اند۔ آنچه در ملفوظات مشائخ چشتیه مسطور است که فرزندان آنحضرت را دیهی احیا بوده و
حاکم مزاحمت میساند بدین جهت بدهلی تشریف آوردند۔ همین شیخ فخر الدین بوده اند و
ایشان بعد پدر بزرگوار خود بست سال در قید حیات بوده در قصبه سروار که از خطهٔ اجمیر
شانزده کروه است برحمت حق پیوستند و مدفن شریف ایشان نزدیک حوض قصبه مذکور است
و شیخ حسام الدین پسران خورد حضرت پیر دستگیر بودند چنین گویند که ایشان غائب شده
بصحبت ابدالان پیوستند۔ در اخبار الاخیار شیخ عبد الحق محدث دهلوی نوشته اند
احفاد آنحضرت متیقن است و آنچه بعضی مردم عوام گویند که حضرت خواجه بزرگ حصور
بودند و فرزندان نداشتند غلط فاحش است۔ ذکر اولاد آنحضرت در ملفوظات مشائخ
چشت واقع است۔ شیخ فرید نبیرهٔ شیخ حمید الدین ناگوری از جد خود نقل کرده اند که چون خواجه
مارا فرزندان حاصل شدند از من پرسیدند که حمید چون است پیش ازین که قوی و جوان بودیم
هر چه از درگاه حضرت عزت می طلبیدیم یافتیم۔ اکنون پیر و ضعیف شدیم حاجت
به دعا می شود و کار به درنگ می کشد۔ بنده عرض کرد که آنحضرت را روشن است چون مریم
را علیها السلام حضرت عیسی علیه السلام حاصل نشده بود میوه زمستان در تابستان
می رسید منت و جواب حاضر می یافت۔ چون عیسی علیه السلام متولد شد حضرت
مریم منتظر شدند که رزق همچنان خواهد رسید فرمان آمد که بروشا تهای درخت با جنبان

تا بر تو خرمائے تر ریزد۔ در آنحال و این حال این قدر تفاوت است حضرت خواجه را
این جواب از بنده قبول افتاد و به پسندیدند۔ شیخ فخر الدین را آنحضرت را پسرے
بود شیخ حسام الدین سوخته نام بسیار بزرگ بودند با حضرت شیخ نظام الدین بداؤنی
قدس الله سره صحبت داشته بودند و قبر شیخ حسام الدین سوخته در سانبهر طرف مشرق
سر راه اجمیر واقع است۔ خواجه معین الدین خورد پسر بزرگ شیخ حسام الدین سوخته اند و
ایشان را خورد نسبت بحضرت خواجه بزرگ میگویند۔ و همین منقبت در افتخار ایشان
بس است۔ خواجه خورد درویشے کامل بود و پیش از آنکه مرید شوند بکسب ریاضت و مجاهدت
کار بجائے رسانیده بودند که بے واسطه از حضرت خواجه بزرگ پیر دستگیر استفاده میفرمودند
آخر بحکم آنحضرت مرید حضرت شیخ نصیر الدین قدس الله سره شدند و خرقه خلافت
از ایشان پوشیدند یکے از ابناء حضرت پیر دستگیر خواجه بایزید بزرگ بودند۔ وقتیکه
سلطان محمود خلجی بادشاه ماندو بود شیخ بایزید بعد از عمرها دراز از سفر باز آمدند و
ادعاے فرزندی نسبت آنحضرت کردند سلطان محمود خلجی ایشان را بتدریس خطه
اجمیر نصب کردند ایشان عالم کامل بودند۔ شیخ احمد مجد گفته که اختلاف مردم که در
فرزندان حضرت خواجه بزرگ قدس الله روحه مشهور است در همین شیخ بایزید است که بعد از
مدتها اقامت نمودن اجمیر جماعه انکار فرزندی ایشان کردند و به بادشاه وقت رسانید
بادشاه از علماء و مشائخ آن زمان استفسار کرد شیخ حسین ناگوری و ملا رستم اجمیری که از
قدوهٔ علماء عصر و قدماء اجمیر بودند با علماء عصر و قدماء اجمیر بودند با علماء دیگر گواهی دادند
که شیخ بایزید از فرزندان شیخ قیام الدین بن شیخ حسام الدین بن شیخ فخر الدین بن خواجه
معین الحق والملة والدین است قدس الله اسرارهم و شیخ حسین به فرزندان شیخ بایزید نسبت
خویشی کرده اند و دختر داده اند۔ ازین ظاهر است که نسبت فرزندی ایشان بر شیخ حسین متحقق
شده و حضرت پیر دستگیر خواجه معین الحق والدین محمد قدس الله تعالی سره از سادات حسینی بودند

وبلا شبه از اولاد امجاد حضرت سید المرسلین صلی الله علیه وسلم و درین سخن نیست
و بدانکه حضرت پیر دستگیر را چشتی ازان جهت گویند که چشت نام قصبه ایست از ولایت
خراسان که پنج اولیاء الله مثل حضرت خواجه ابو احمد ابدال چشتی و حضرت خواجه ابو محمد
چشتی و حضرت خواجه ابو یوسف چشتی قدس الله ارواحهم ازان قصبه بوده اند بنا بر آن
این سلسله را چشتیه میگویند و هر کس که از مریدان ایشان است او را چشتی می نامند
و حضرت پیر دستگیر خواجه معین الدین حسن سجزی درهمین سلسله مرید شده اند و نسبت ارادت
ایشان به پانزده واسطه بحضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم میرسد و مرید خاص و خلیفه
بزرگ حضرت پیر دستگیر حضرت خواجه قطب الدین بختیار اوسی کاکی اند و مرید و خلیفه
خاص ایشان حضرت شیخ فرید الدین مسعود اجودهنی و مرید و خلیفه خاص ایشان حضرت
شیخ نصیر الدین محمود اودهی قدس الله اسرارهم و صاحب سیر العارفین مینویسد که حضرت شیخ
نصیر الدین محمود خرقه خلافت هیچ کس نداده اند و در وقت دفن بموجب وصیت ایشان
خرقه و عصا و تسبیح و کاسه چوبین و نعلین را با ایشان در قبر گذاشتند باتمام رسید شمه از
ذکر حضرت پیر دستگیر قدس الله سره +

منقول است

از قدح کش صومعه کشف و تحقیق ملا عبد الباری بخاری الاجمیری کذا فی رساله او همی که در
عهد امن مهد شهنشاه هفت کشور محمد شهاب الدین شاه جهان بادشاه غازی ترتیب و
تالیف یافت در آن وقت محمد جلال الدین اکبر بادشاه برای طلب فرزند درین درگاه بسا نیاز
آمده التجا کرد و باکثر درویشان متعلقان روضه منوره نیز دعا میخواست چنانچه
بعد عشا نزد شیخ بودم بادشاه با پوستین و کلاه پشمین در حجره شیخ آمده نشست (مراد
شیخ از شیخ ملک نبیره خواجه ابراهیم ادهم بلخی چشتی است) و کسی نه شناخت قدری زمان

سگ حاضر بود پیش نهادند خورد و خوشوقت گردید و گفت پادشاه ازین درگاه طلب
فرزند دارد و خدمت درویشان بجای آرد در باب او دعا باید کرد شیخ فرمود که اگر عقیدت
پادشاه بصدق است اولاد برکت خواهد شد پادشاه از انجا رفت در دل کرده
برخاست چون دیگر بار که بامراد و مطلب رسیده پاپیاده به در حضرت خواجه چشت اہل بہشت
آمد و آنچه نذر قبول کرده بود به حقایق آگاه معارف دستگاه شیخ حسین مرحوم دادند
بمتعلقان روضه منوره بگو هرکدام و هیچکس محروم نماند و در حجره شیخ ملک آمده آنچه نیت
در دل قرار شده بود ظاهر فرمود که پانصد روپیه و دو لک تنگه پیش شیخ نهاده که بمستحقان
قسمت کرده بدهید ایشان گفتند من دفتر نام نویسی ندارم که قسمت کنم پیش دروازه
روضه منبر که بنهید هرکرا احتیاج خواهد بود خواهد گرفت همچنان کردند هرکه احتیاج
داشت برداشت عمر شیخ ملک یکصد و سی سال شده بود و بتاریخ نوزدهم شهر ربیع الثانی
وفات یافتند قبر ایشان در روضه منوره نزدیک سبیل کلان مقابل چراغ کلان
واقع است متصل سنگ کهنوبران قبر است ازان شیخ دو پسران بودند شیخ عبدالملک
و شیخ شهاب اکثر نقلیات و مذکورات را جمع کرده مرقوم نموده شد نقل است که شیخ عبدالملک
مرحوم اکثر اوقات با صحبت هم نشینان خود می نشستند و مذکور از لطف و احسان حضرت
قطب الاقطاب پیر دستگیر میکردند از زبان و دل من معتقد آنحضرتم مقرر کرده ام که در شب
اول ماه نماز استخاره میکنم و همان شب خود را بحضور پرنور آنحضرت می بینم چون برای طلب خود
که استخاره کرده حاجت عرض میکنم در آن وقت جواب با صواب می شود تا یکی روز جمعه
بعد ادای نماز شیخ عبدالملک و هم نشینان ایشان و غیره عزیزان آمده در داخل روضه
منوره نشستند در آن وقت نیز مذکور لطف و کرم حضرت قطب الاقطاب درمیان آمد
شیخ عبدالملک گفتند آنچه که در باب من لطف و کرم حضرت پیر دستگیر شده است آنرا اظهار
میکنم چیست چند بار که عرض کردم بمراد دل رسیدم تمام مذکورات ماجرا بزبان آوردند و گفتند

که گاهے گاهے در خاطرم میگذشت که حضرت پیر دستگیر مارا بچه روش میدانند آیا در
زمرهٔ خاصان خود یا در عوام الناس. شب اول ماه لهذا بعد نیم شب نماز استخاره کرده
تسبیح میکردم که خواب غلبه کرد و در مراقبه شدم معاینه شد خود را حضور پر نور دیدم که میفرمایند
عبدالملک ترا و آبا و اجداد ترا صادق الاعتقاد و خاصان خود دانسته بخلافت و ریاست
منسوب کرده‌ایم و بجمعیت شما این چیزها مهیا کرده‌ایم. همان شب بحقائق آگاه بندگی حضرت
خواجه حسین مرحوم هم بدین باب بشارت شد و این نیز فرمودند که چیزے که گفته شد
به عبدالملک اظهار خواهند کرد. بوقت صبح آن حقائق آگاه مارا طلبیدند و اظهار کردند
و گفتند شما در معامله چه دیده‌اید بیان کنید و آنچه در باب شما مرا بشارت شده آنرا
من بیان کنم. گفتم که از مدت آرزو داشتم که در باب خود بخدمت قطب الاقطاب عرض کنم
و جواب حاصل نمایم. مارا جواب باصواب حاصل شد که فرمودند ترا و آبا و اجداد ترا صادق الاعتقاد
و خاصان خود دانسته بخلافت و ریاست منسوب کرده‌ایم و بهر جمعیت شما این چیزها اختیار
نموده‌ایم. حقائق آگاه فرمودند. آنچه بشما حضرت فرمودند همین نمط بمن فرمودند و سوائے
آن دیگر نیز فرمودند که عبدالملک نبیرهٔ ابراهیم ادهم است و او را دوست داشته در باب او
متوجه باشید و از طریقه چشتیه ممتاز کنید. حقائق آگاه فرمودند. الحال هر چه میفرمایند همه
موجود است. گفتم بیعت داده و عمامه و پیراهن خود پوشانیده و چند اوراد و وظیفه خود عنایت کرده
اجازت داده و خلافت نامه نوشته بمهر خود مزین کرده نیز عنایت فرمودند و آن خلافت نامه
و محضرنامهٔ ریاست بمهر غفران پناه حضرت خواجه حسین چشتی و از مهر اهالی و موالی دار الخیر اجمیر
مسلم و موجود است. بعد از آن روز غفران پناه نسبت نهایت متوجه بودند و بسیار التفات
میکردند. وقتیکه میرفتم دیده میفرمودند بیائید نبیرهٔ ابراهیم ادهم بیائید. که آنحضرت
قطب الاقطاب چنین فرموده اند. بے سعادتمندی شما درین ضمن نیز از لطف و عنایت
غفران پناه اظهار میکردند که روزے نورجهان بیگم بخدمت آن غفران پناه یک شال طوسی

بقیمت دو صد و پنجاه روپیه خوش قماش بود که در انگشتری بجے آمد فرستاده بود و اکثر مردمان
بخدمت آن غفران پناه رفته بودند و دیده تحسین میکردند بخدمت غفران پناه
رفتم آن شال را بمن نمودند من نیز قماش و لطافت آن بیان کردم چون از انجا برخاستم
حقایق آگاه آن شال را معه قرب نیلک بدست خادم خود بخانه ما فرستادند بعضے از مقربان
بخدمت حضرت حقایق آگاه رفته گفتند که آن شال بسیار قیمتی بود مے بایستی که حضرت
نگاه میداشتند و یا بما یاران مے بخشیدند که ما آرزو داشتیم فرمودند این مقرر است که هر که بهر چیز
آرزو دارد باو مے رسد چنانچه شیخ عبد الملک آشنائے شما سید او یکے از خاصان
این درگاه است و از ان روز آن حقایق آگاه همیشه از نقد و جنس درسال تا دو صد روپیه
امداد میکردند و برادرم شیخ شهاب را نیز التفات میکردند و چنان اختیار داده بودند
که تمام دیهات سرکار در تعلق ایشان کرده مختار فرمودند و هر چه پرداخت میکردند پسند
میشد و از احوال این فقیر را امداد میکردند که محتاج چیزے نبود و بعض ها بحضور حقایق آگاه
غیبت چغلی میکردند آنها سرزنش میشد و گفتند آنها پیش نمیرفت و من گاه گاہے بخدمت آن
حقایق آگاه میرفتم شیخ شهاب همیشه در آنجا مے بود و دیگر التفات و مهربانی آن حقایق آگاه
تا کجا بیان کنم که نهایت ندارد و نیز دیگر مذکور از التفات و شفقت حضرت قطب الاقطاب بیان
میفرمودند ۔

منقول است

از حضرت شیخ الهدیه چشتی که او خلیفه مستند حضرت شاه علی خسے صابری است رحمة الله علیه

کذا فی سیر الاقطاب

نقل است که آنحضرت در عهد سلطان شمس الدین التمش انار الله برهانه دو مرتبه به دهلی تشریف ارزانی
فرموده مرتبه اول که از اجمیر تشریف میبردند استقبال کردید و آنچنان بود که میر سید وجیه الدین مشهدی

در اجمیر حاکم بود دخترے داشت ۔ پاک و پارسا نام بی بی عصمت چون بحد بلوغ رسیده پدرش
نمیخواست که در نکاح شخصے در آرد اما کسے را در خور حال او نمے یافت ۔ درین اندیشه بود که
شبے امیر المومنین حضرت امام جعفر صادق رضی الله عنه بخواب دید میفرمایند که وجیه الدین حکم
حضرت شاه رسالت صلی الله علیه وسلم چنانست که این عجوزه را بقطب المشائخ حضرت
خواجه معین الدین چشتی الحسینی بسپاری چون بیدار شد ۔ بخدمت آنحضرت آمد و این حقیقت
ظاهر نمود ۔ آنحضرت فرمود ۔ اگرچه پیر شده ام ۔ اما فرمان نبوی مطاع ۔ سرکار عز شانها
را انکار نمے توانم کرد پس عقد نکاح بستند و بعد این واقع آنحضرت بعد از هفت سال رحلت
نمود ۔ باین حساب عمر شریفش ۔ یکصد و هفت سال بود آنحضرت زن دیگر
که خواست اینچنین بود که شبے حضرت صلی الله علیه وسلم را در واقعه دید که میفرمایند یا معین الدین
تو معین دین مائی نباید که سنت من ترک سازی اتفاقاً همان شب حاکم قلعه پتهلی ملک خطاب
بر سر کافران تاخت آورده و دختر راجه آن دیار بدست آورد بخدمت حضرت خواجه کشید و
آنحضرت مر او را قبول فرمود و بی بی امة الله نام گذاشت پس ازان تاج المستورات دخترے
به وجود آمد ۔ بی بی حافظ جمال نامش کردند ۔ و بی بی حافظ جمال نهایت پاک و پارسا بود و
ریاضت و مجاهده بخدمت والد بزرگوار خویش بحد نهایت رسانیده بود و مرقد مطهر آن
زین المخدرات پائین مرقد آنحضرت است و جهت شوهر آن عفیفه شیخ رضی الدین نام داشت
از و دو پسر بوجود آمده بودند ۔ و آن هر دو در طفولیت در گذشتند مردم عوام میگویند که بی بی
حافظ جمال دختر حقیقی حضرت نیست دختر خوانده بود محض غلط است ۔ از انکه این مقدمات در
کتب معتبره تحریر دیده ام قول عامی اعتبار ندارد ۔ از جهت اهل عام همچنان حرف نادراست
در فرزندان آنحضرت نیز دارند که آنحضرت هیچ پسر نداشت و این مقرر است که از آنحضرت
سه پسران ارجمند در عرصه جهان بوجود آمدند از بی بی عصمت [illegible] بعضی گویند که خواجه ابوسعید
از بی بی عصمت است و آن دیگر از بی بی امة الله سوای این هیچ سخن در اولاد امجادش نیست

چنانچه شیخ فریدالدین نبیرهٔ سلطان التارکین حضرت شیخ حمید الدین ناگوری قدس الله سره العزیز
از جد بزرگوار خود نقل کرده میگفت که چون خواجه مارا فرزندان مارا فرزندان حاصل شدند
روزے با بنده میفرمود لے حمید الدین پیش ازین که جوان بودم بدر جناب رب العزت
جلشانه مے طلبیدم نمے یافتم حالانکه پیر شدم و فرزندان پیدا گشتند بدعا
حاجتے شود و کار بدرنگ حاصل میگردد. بنده عرض نمود که بحضرت پیر دستگیر روشن است
که چون عیسے علیه السلام از حضرت مریم علیها السلام تولد نشده بود میوهٔ زمستان
در تابستان از غیب بدو میسر مے شد و بے محنت و منت در محراب مییافت چون
مسیح علیه السلام تولد شد حضرت مریم انتظار مے کشید که همچنان بے تلاش بیابد
فرمان شد که شاخهاے خرما بجنبان تا خرماے تازه بر تو بریزند. ازان باز جنبانیدن
نمود و به تردد رزق مے یافت در اوقات سابق و حال این قدر تفاوت است لیکن
در قدر و مرتبه دوستان خداے عز و جل نقصان نیست. تصرف و ولایت ایشان باقی است
آنحضرت چون جواب شنید پسند کرد. و فرمود آرے همچنین است و گویند که خواجه فخرالدین
ولد حضرت سلطان العارفین بسیار صاحب عظمت بود و بعد حضرت خواجه بیست سال
زنده ماندند پس در قصبهٔ سروار که از اجمیر شانزده کروه است برحمت حق پیوست. همانجا نزدیک حوض
آن قصبه مدفون است و خواجه حسام الدین فرزند خورد آنحضرت غائب باشد و بصحبت ابدالان
پیوست و پسر خواجه فخرالدین. خواجه حسام الدین سوخته نام داشت که نبیرهٔ خواجه باشد بسیار صاحب
کرامت و بزرگ روزگار بود با ارواح جد بزرگوار خود نسبت تمام داشت و بیش از ارادت ریاضت
و مجاهده از حد گذرانیده بود و بحضرت سلطان المشائخ شیخ نظام الدین اولیاء قدس الله
سره العزیز صحبت داشت قبر شریفش در قصبهٔ سانبهر سمت است. و یکے از نبائر حضرت خواجه
شیخ بایزید بود و در خوردی جائے رفته بود. در زمان سلطان محمود خلجی بعد مدت بسیار باز آمد
سلطان اورا ریاست اجمیر داد. چون مدتے بگذشت مردم از روے عناد در فرزندی او

سخنے پیدا نمودند۔ حتےکہ با سلطان وقت رسانیدند بادشاہ علما و فضلا و مشائخ و
اکابر ملک و نواحی جمع ساخت و استفسار این معنی نمود۔ آخرالامر شیخ حسین و مولانا رستم کہ قدوہ
علمای زمانہ بودند و دیگر اکثر اکابر نامدار گواہی دادند ۔ ہمین شیخ بایزید از فرزندان شیخ قیام الدین
ابن خواجہ حسام الدین سوختہ ابن خواجہ فخر الدین ابن سلطان العارفین حضرت خواجہ
معین الدین حسنی الحسینی است بعد ازان شیخ حسین ناگوری بہ فرزندان شیخ بایزید نسبت کرد
و دختر داد۔ مردم کہ در فرزندان حضرت خواجہ سخن اختلاف دارند ہمین شیخ بایزید است
و دیگران ہیچ سخن ندارند و لیکن ہمہ بر غلط رفتہ اند۔ ازانکہ این ماجرا پیش اکثر سلاطین دہلی و
اندو گذشتہ است و از اکابران متحقق شدہ۔ قول عام چہ اعتبار دارد سبحانہ تعالے تقدس
این اولاد امجاد آنحضرت الی الابد الآباد پایندہ دارا بحرمت النبی و آلہ الامجاد ۞

منقول است

از عارف معارف خدا آگاہ صوفی فضیلت دستگاہ۔ محمد عبدالرحمن چشتی کما قال فی مرأۃ الاسرار
و در باب نفی اولاد خواجہ بزرگ قدس سرہٗ آنچہ کہ براہ تعصب مورخان در تاریخ اکبر نامہ و غیرہ آن
نوشتہ اند بر ہر کسی ظاہر است۔ لیکن از ملفوظات پیران چشت متحقق معلوم میشود کہ خواجہ بزرگ را
زنان و فرزندان بودہ است چنانچہ در ملفوظات سلطان التارکین شیخ حمید الدین ناگوری
قدس سرہٗ خلیفہ خواجہ بزرگ مے نویسد کہ شبے خواجہ بزرگ حضرت پیغمبر علیہ السلام را بخواب دید
آنحضرت فرمودند کہ اے معین الدین تو دین ما ہستی۔ اما سنتے از سنت ہا من ترک میدہی
چون صبح شد مقطع قلعہ سنبھل ملک خطاب نام کہ از مریدان خواجہ بود۔ دختر یکے از راجہ ہا.....
در حرب اسیر کردہ آوردہ بود بخدمت خواجہ فرستاد۔ خواجہ ویرا قبول نمود بی بی امۃ اللہ نام نہاد
و در خدمت خود نگاہداشت۔ بی بی حافظ جمال ازوے تولد گشت بعد از چند روز سید وجیہ الدین
[illegible]

در عقد نکاح خواجه معین الدین در آمد۔ چون اہمیت مسئلہ بحضرت خواجه بزرگ رسانیدند
بموجب امر باطن امام جعفر صادق رضی الله عنه دختر سید وجیه الدین را که بی بی عصمت نام داشت
در نکاح خود آورد۔ از وے سه پسر بوجود آمدند۔ یکے شیخ فخر الدین۔ دوم شیخ ضیاء الدین
ابو سعید۔ سوم شیخ حسام الدین که او در صغر سن بصحبت ابدالان پیوست۔ ازیشان توالد و
تناسل نشد۔ شیخ فخر الدین محبوب ترین فرزندان خواجه بزرگ بود۔ ویرا بسیار دوست میداشت
وے بکسب زراعت مشغول بود۔ موضع ماندل که قریب باجمیر است احیاء ساخت۔ حاکم
مزاحمت کرده بود۔ ازان جهت خواجه بزرگ پیش سلطان شمس الدین به دہلی تشریف برده
فرمان درست کنانیده آوردند تفصیل این اجمال پیشتر بجائے خود نوشته آید۔ و شیخ فخر الدین
بعد از وفات خواجه بزرگ بیست سال در صدد حیات بود۔ در قصبه سروار که شانزده
کروه از اجمیر است آنجا وفات یافت و نزدیک حوض قصبه سروار مدفون است۔ او را
پسرے بود شیخ حسام الدین سوخته بن شیخ فخر الدین از جمیع کمالات انسانی آراسته بود
با سلطان شیخ المشائخ صحبت داشت قبر وے در سانبهر است طرف غروب سر راه اجمیر و
مرقد بی بی حافظ جمال دختر خواجه بزرگ پایان مرقد خواجه بزرگ واقع شده است۔ بسے
صاحب کمالات و عالی درجات و عارف کامل بوده اند۔ و خواجه معین الدین خورد پیش از آنکه مرید
شود بکسب ریاضت کار خود بجائے رسانیده بود که بے واسطه از روحانیت خواجه بزرگ
اخذ فوائد مے نمود۔ و از اشارت باطن خواجه مرید شیخ نصیر الدین محمود شد و خرقه خلافت
از دست وے پوشیده۔ در فوائد الفواد سلطان المشائخ میفرماید که خواجه احمد نبیره خواجه
بزرگ عظیم صالح بود و برادر وے خواجه وحید پیش شکر گنج آمد که مرید شود۔ شکر گنج فرمود که
من این را از خانواده شما دریوزه کرده ام۔ مرا چه مجال که دست شما گیرم۔ خواجه وحید بسیار
عجز کرده مرید شد و مخلوق گشت۔ الغرض آنکه بعضے مردم میگویند که خواجه بزرگ حصور بود
و ویرا اولاد نیست محض غلط است۔ از تصانیف پیران چشت مگر بتحقیق پیوسته چنانچه بالا

گذشت ودر کتاب اخبار الاخیار مینویسد که اختلاف میان بعضے بزرگان چشت درین واقع
شده است که میر محمد گیسو دراز خلیفه شیخ نصیر الدین محمود وجماعه ازین قوم میگویند که شیخ فخر الدین
وشیخ حسام الدین از بی بی عصمت تولد شده اند ومیر شمس الدین طاہر خلیفه شیخ نور قطب عالم
وطائفه از درویشان آن رفته اند که از بی بی امته الله بوجود آمده اند - بهر حال فرزندان خواجه بزرگ
اما قول اول اصح مینماید - چنانچه تا امروز اولاد پاک نهاد آنحضرت موجود است وفرزندان خواجه معین الدین
خورد بن شیخ حسام الدین سوخته بطرف ولایت ناله رفته متوطن شده اند واحوال آنجماعت
معلوم نیست وفرزندان خواجه قیام الدین بن حسام الدین سوخته مذکور در حضرت اجمیر
سکونت اختیار کرده اند وجانشین خواجه بزرگ قدس الله سره العزیز شده اند - چنانچه خواجه
حسین یکے از فرزندان خواجه قیام الدین مسطور تا زمان سلطنت نور الدین محمد جهانگیر
بادشاه صاحب سجاده خواجه بزرگ قریب صد سال عمر داشت وهمیشه بعبادت وحق پرستی
گذرانیده - بسیار بزرگ وعالیشان بود وبعد از وے شیخ معین الدین برادر زاده او صاحب سجاده
شد - والحال شیخ علاء الدین برادرزاده صاحب سجاده بر مسند خواجه بزرگ قدس الله سره
نشسته است نهایت خلیق وبزیور صلاح وبزرگی آراسته است حق سبحانه تعالے فرزندان خواجه
بزرگ را تا قیام قیامت بر جاده اجداد کرام خود باقی وپاینده در مقام اجمیر شریف نگاه دارد
بحرمت النبی وآله الامجاد - چون مرتبه ثانی در سن هزار وشصت وپنج هجری بحضرت اجمیر شریف
رسیدم - شیخ علاء الدین صاحب سجاده خواجه بزرگ قدس الله سره العزیز شجره نسب خواجه بزرگ
اظهار نمود که به بیست ویک واسطه بحضرت امام موسے کاظم میرسد ودر رساله مونس الارواح تصنیف
مریم زمانی حضرت جهان آرا بیگم بنت شاهجهان بادشاه صاحبقران ثانی علیه الرحمته نیز بنظر آمد
که اثبات سیادت خواجه بزرگ نموده - اما در تصانیف پیران چشت جائے تحقیق مه یافته نمے شود
بهر حال خواجه بزرگ فرزند صوری ومعنوی حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم بوده مجاوران
آن آستان متبرک خواجه بزرگ نیز منسوب اند به اولاد سید فخر الدین میگویند که سید فخر الدین از کره

مانکپور بوده است و از غلبهٔ اعتقاد و محبت روحانیت خواجه بزرگ وطن گذاشته در اجمیر اقامت اختیار نمود۔ چنانچه فرزندان او هنوز در خدمت آستانهٔ متبرکه موجود اند۔ و صلاح و اهلیت پسندیده دارند و با همه کس به تواضع و اخلاص پیش مے آیند۔ و از ملفوظات پیران چشت به ثبوت پیوسته که خواجه بزرگ در زمان سلطان شمس الدین التمش دو مرتبه در دهلی تشریف برده اند۔ مرتبهٔ اول از کمال مهربانی محض برائے دیدن و سرفراز ساختن خواجه قطب الاسلام رفته بودند۔ و از آنجا آمده در اجمیر شریف متاهل گشت و مرتبه دوم بخاطر درست ساختن فرمان موضع نانده بجهت فرزند سعادتمند شیخ فخر الدین۔ و این نکته بغایت نازک است نیک نگاه باید کرد که سلطان شمس الدین مرید خواجه قطب الدین بود۔ اگر یک خادم خواجه بزرگ میرفت در ساعت سلطان مذکور سعادتمندی دارین دانسته فرمان درست کرده ارسال مے نمود۔ ولیکن کاملان اولیاء بیشتر در ترک جاه و مشیخت کوشیده اند۔ و خود را در نظر محقر نموده اند۔ چنانکه رسول علیه السلام باین کمال در بازار بجهت خرید و فروخت میرفت و دیگر کار این طائفه بر راستی و دیانت است هرگاه مقصود و حاجت به شخصے داشته باشند آنرا مستور برائے چه سازند و ناموس برائے کدام مصلحت کنند چرا که حقتعالیٰ ناظر بدل است و رسوم خلق نیک یا بد گفتن ایشان پیش عارفان اصلاً وجهے ندارد۔ دیگر آنکه رفتن خواجه پیش امیر از برائے حاجت رحمتے بود در حق مریدان که هیچکس از مریدان انکار نه کنند و بر جاه شیخی خود ننازد۔ و اصل سخن آنست که این طائفه ماموره مے شوند یا مرحق و اختیار خود میان نمے آرند چنانچه سلطان المشائخ میفرماید در نظم خود ؎

عشق آمد چو خونم اندر رگ و پوست | تا کرد مرا تهی و پر کرد ز دوست
اجزاء وجودم همگین دوست گرفت | نامیست ز من بمن باقی همه اوست

منقول است

از عارف بالله مرشد خدا آگاه شاه رشید حق والدین نبیرهٔ حاجی حرمین الشریفین حضرت خواجه یحیی مدنی احمد آبادی رحمة الله علیه

ذکر فرزندان حضرت قطب المشائخ خواجه معین الحق والدین حسن سجزی اجمیری چشتی قدس الله سره آنحضرت سه پسر رشید و مرشد داشت از انجمله معین پور خواجه فخر الدین محمد اجمیری است دوم خواجه ضیاء الدین نزد بعضے کنیت ابوسعید است سوم شیخ حسام الدین و یک دختر بی بی حافظ جمال هر سه پسران را خواجه عشقباز راست باز سید محمد گیسو دراز قدس الله سره از بی بی عصمت شیبانند و خواجه شمس الدین طاهر از بی بی امة الله صبیهٔ خیال مے برد. و بی بی حافظ جمال دختر حضرت خواجه است به روایت صحیحه. و آنحضرت دو کدبانو در خانه داشت یکے دختر سید حمید الدین مشهدی دوم بنت راجه که در هند بلک خطاب مرید خواجه افتاده بود بخدمت پیر فرستاد. بر عیالمند بودن خواجه ملا فیض شاهد عدل اند و همچنین گزارش سلطان التارکین قدس سره بر عیالمندی آنحضرت دلالت دارد. و پور پور حضرت سلطان التارکین قدس سره در سرور الصدور آورده است. روزے معین الاولیاء پس از عیالمندی و فرزند آمدن او بمن گفت. حمید الدین پیشتر در هنگام جوانی و تنهائی آنچه بضمیر من میگذشت بطلب شدے طلب صورت مے پوشید اکنون درین روزگار پیری و عیالمندی فراپیش آمد همه آمدهاے خاطر از سراے علم بدر آید یقین شد خیر اند. عرض کردم پیش از زادن عیسی علیها دخل زکریا المحراب وجد عندها رزقا حال بود. و پس از تولد هزی الیک بجذع النخلة مقام او گشت. بشنفتن این جواب خوش وقت گردید. بالجمله باندازهٔ این گزارش ها آنها که خواجه معین الاولیاء را حصور پندارند محض پندار است. حضرت فخر الدین قدس سره ارادت و خلافت از پدر بزرگوار

خویش داشت و بکمال بهره از عالم آراسته و صاحب تصرف بود. و پس از پدر بزرگوار مسند شیخی
و ارشاد بوجود او آرائش و آئین پذیرفت و چون او را وجه احیا بود و آن موضع ناندن نام
داشت که قریب به اجمیر است و چون حاکم آنجا با آنحضرت مزاحمت می نمود خواجه بتقریب
آن در دهلی رفته بود. و از خواجه قطب الدین مثال تیار کنانیده آورده. و همچنین خواجه فخر الدین
بود و بعد وصال پدر بیست سال در صدر حیات بود. در قصبه سرواڑ که شانزده کروه از اجمیر
شریف است بتاریخ پنجم ماه شعبان سن ششصد و شصت و یک بقرب ایزدی شتافت و
نزدیک حوض قصبه سرواڑ مدفن یافت. بنده بزیارت آنحضرت مستعد بوده است. رحمة الله علیه
حضرت خواجه ضیاء الدین قدس سره خود بکمالات بود بجای پدر بر مسند مشیخت جلوس
فرموده به سال ششصد و نود و پنج رخت هستی ازین جهان بربست. حضرت حسام الدین قدس سره
خردترین فرزندان آنحضرت بود و از چشم مردم غائب شده بطائفه ابدال و رجال الغیب
پیوست. حضرت حسام الدین سوخته قدس سره پور پر نور حضرت خواجه فخر الدین است
سینه داغدار سوز محبت و دیده اشکبار در طلب داشت و دل دوخته ناوک مودت بود.
بصحبت حضرت سلطان المشائخ نظام الاولیا بسر برده خوابگاهش در قصبه سانبهر
بالفتح سوی سر راه اجمیر است. پرستش بیاد بیاد رگم شده او را اهتمام گردانید. او نیز دو پسر
داشت. یکی سید معین الدین خورد مرید و خلیفه با فر و حقیقت خواجه نصیر الدین چراغ دهلی است
و هم یعنی بحکم حضرت خواجه بزرگ صورت بسته پیش از ارادت آوردن باویزش نقش نافرجام
فیروزمند بود. و از باطن معین الاولیا بهره وری داشت. و او را خورد بنسبت خواجه بزرگ
میگویند. و این منقبت او در آنجا بس است درویش کامل بود و از ارادت و ریاضت کار خود را بجای
رسانیده بود که بیواسطه از حضرت خواجه بزرگ استفاضه میکرد. دوم شیخ قیام الدین بابال
قدس سره خوش شکل و زیبا چهره و دلاور و بزرگ منش بود. و این هردو نیز فرزندان نامور
دارند. شیخ قطب الدین قدس سره پور پر نور نخستین است. از اجمیر در سر آغاز آگهی به منیه رفت

سلطان محمود خلجی او را خطاب چشت خانی داده جیب یود وازده هزار سوار گردانید. چون به فیروزی
نیروے سلطان پس از سراوان سال در اجمیر اسلام تازگی گرفت خواست که چشت خان به
خوے منفعت و گرفته بود پذیرفت. شیخ بایزید بزرگ پسر بسین است یعنی از اولاد شیخ قیام الدین
دانشمند بود و در روضهٔ حضرت معین الاولیا درس میگفت. شیخ احمد مجد شیبانی و دیگر بزرگان شاگرد
او بودند. در هنگام شورش فرمانروائے دهلی از خیرگی پیکر پرستان اجمیر برخواسته رفت و
بعد از دیر میسر شد و آمد. سلطان از حسن عقیدت خود او را انعام داد. چشت خان بنا راست بهدوشت
به بهانه سازی دور انداختن او خیال بسته بعرض سلطان رسانید که پیش ازین برادر شیخ
بایزید بزرگ مدرس اجمیر بود. اکنون رفتن آن بانجا سبب استواری اسلام مے نماید بنا بر حرف
چشت خان شیخ بایزید را دستورے بودن اجمیر شد. دران روزگار جمعے بعرض سلطان رسانید
که او از نژاد معینه نیست. ازین رو دانشوران درویشان کهن سال و بزرگان آگاه حال قلم و
خود را فراهم آورده در پرستش باز کرد مخدوم شیخ حسین ناگوری و مولانا رستم اجمیری که علما و
مشائخ یکتا بودند و دیگر خدا آگاهان بدرستی نسب او گواهی دادند. به پیوند خویشی کردن مخدوم شیخ
حسین ناگوری به فرزندان شیخ بایزید گواه عدل است. اما شیخ جمالی رحمة الله علیه در
سیر العارفین مے آرد. در ایامے که این حقیر بشرف زیارت مرقد مبارک شیخ معین الدین مشرف
گشت از فرزندان ایشان صاحب سجاده شیخ بایزید[1] بود رحمة الله علیه و او شیخے بغایت
عظیم الشان بود و شمس الدین طاهر که صد و پنجاه سال عمر داشت خرقه خلافت از شیخ
بایزید یافته بود و سید شمس الدین را با حضرت سماء الحق الدین اتحادے تمام بود و با این
احقر الانام شفقتے و محبتے داشت انتهی. و چون این بنده کاتب حروف بزیارت روضه
مقدسه خواجه بزرگ از سر قدم ساخته رفته بود. درآن وقت صاحب سجاده با جاوه آنحضرت
دیوان میر علیخان بود که وجود آنشیخی او با حلیه حضرت خواجه مشابهت تمام داشت

---

[1] این شیخ رفیع الدین بایزید خورد نبیره شیخ بایزید بزرگ است نه شیخ تاج الدین بایزید بزرگ ۱۲

و از علوم عربیه نیز بهره گرفته بود و در شرح ملا بخدمت حضرت مفخر الصوفیین محب النبی مولوی
فخر الدین گذرانیده بود و در علوم عرس بهره وافر داشت ملاقات حاصل گشت فرمودند که از
کدام خیل خانه هستید بنده عرضداشت که از فرزندان حضرت قطب العالمین شیخ
الحرمین الشریفین شیخ یحیی مدنی چشتی گجراتی ام فرمودند که معلوم شد شما از نبیرگان حضرت
شیخ[1] احمد سروار که از اولاد حضرت خواجه بزرگ قطب المشایخ معین الحق والدین حسن سجزی قدس
سره است بوده اید ازان باز با هرگاه که بنده بخدمت شریف میرسید استقبال و تعظیم تمام
میکردند روزی التماس کردم که آنحضرت از بزرگواران ما هستید چرا چنین با بنده میکنید فرمودند

گدا اگر تواضع کند خوی اوست

روزی این فقیر این ابیات در مدح آنحضرت گفته بخدمت گذرانیده

مدحت سلطان عالم آشکارا گفتنیست ‏ ‏ ‏ ‏ شاه ما را آفتاب دین و دنیا گفتنیست
گوهر تاج الولایت سید سالار چشت ‏ ‏ ‏ ‏ بی تکلف جا بجا این مرتبه را گفتنیست

این ابیات گرفته پسند خود داشتند بنده را ظن غالب شد که شاید پسند خاطر گرامی نیفتاد
بطرف این بنده متوجه شده فرمودند که جد من خواجه معین الدین خورد مرید مستفیض از جد شما حضرت فرد
حقیقت خواجه نصیر الدین چراغ دهلی اند چنانچه این معنی در کتب سیر این خانواده مرقوم است و
جهان آرا بیگم در مونس الارواح که تصنیف اوست بدستخط خاص خود نوشته و اشتیاق
بخدمت جد آنحضرت نگاشته و نسب نامه بمهر خود مسجل ساخته بود آنرا باین بنده نمودند نسب سامی
آنحضرت بقول و بدین وسائط به حضرت خواجه بزرگ می پیوندد حضرت دیوان سید اصغر علیخان
چشتی بن سید امام الدین بن سید منیر الدین بن سید سراج الدین بن سید ابو الفتح بن سید
علاء الدین بن سید ابو الخیر برادر خواجه حسین بن سید معین الدین ثالث بن سید رفیع الدین بایزید
خورد بن سید نور الدین طاهر بن سید تاج الدین بایزید بزرگ بن سید شهاب الدین بن سید

---

[1] شیخ کمال الدین محمد معروف به شیخ احمد بن شیخ نجم الدین بن شیخ قیام الدین نبیره حضرت خواجه بزرگ معین الدین اولیا است ۱۲

کمال الدین یعنی شیخ احمد بن سید نجم الدین بن سید قیام الدین بن سید خواجہ حسام الدین سوختہ
بن خواجہ شیخ فخر الدین بن حضرت خواجہ بزرگ معین الحق والدین حسن سجزی اجمیری قدس اللہ
اسرارھم تمام شد بحر الاولیا مولف حضرت پیرزادہ سجادہ ہرانچہ کہ بحق شاہ رشید الدین
احمد آبادی در باب منسلکی ایشان نسبت حضرت شیخ احمد تصدیق فرمودند۔ این شیخ احمد اشارت
بہ شیخ کمال الدین عرف شیخ احمد بودہ باشد۔ زیرا کہ از کتب تواریخ مبرہن است کہ بنابر خواجہ قیام الدین
بزبان جیرہ دستی ہیکر پرستان بصوبہ گجرات رفتہ بودند۔

منقول است

از محقق باخبر غلام سرور نبیرہ مفتی رحیم اللہ قریشی الاسدی اللاہوری۔ ھکذا فی
خزینۃ الاصفیا

بہ ثبوت پیوستہ کہ حضرت خواجہ را دو اہلیہ پارسا و عفیفہ بودند۔ اول دختر سید وجیہہ الدین مشہدی
عم سید حسین خنگ سوار است کہ والد بزرگوارش بحکم باطنی امام جعفر صادق رضی اللہ عنہ
کہ او در عالم رویا شدہ بود نکاح دختر خود بحضرت خواجہ کرد و نام نامی آن عفیفہ بی بی عصمت بود
و سہ پسر والا گوہر از بطن آن عفیفہ بوجود آمدند یکے خواجہ ابو سعید۔ دوم خواجہ فخر الدین سوم
خواجہ حسام الدین قدس اللہ سرھم العزیز و آنانکہ میگویند کہ حضرت خواجہ لاولد بود ہرگز این
سخن لائق سماعت نیست چراکہ شیخ فرید نبیرہ سلطان التارکین شیخ حمید الدین صوفی ناگوری بزبانی
جد بزرگوار خود نقل کردہ است کہ روزے حضرت خواجہ بزرگ معین الدین بہ بندہ مخاطب شدہ
فرمود کہ اے حمید الدین پیش ازین کہ قوی و جوان بودم و اولادہم نبود۔ ہر چیکہ از رب العزت
میخواستم بلا تکلف و دعا و ندا میرسید۔ حالاکہ پیر شدم و فرزندہم بوجود آمدند مقصود بدعا و ندا
حاصل نمیشود۔ بندہ عرض کرد کہ بآنحضرت روشن است کہ تا وقتیکہ عیسیٰ علیہ السلام
از بطن مادر خود بی بی مریم متولد شدہ بود۔ میوہ تابستان در زمستان بے طلب و خواہش

باایشان میرسید۔ چون عیسیٰ علیہ السلام متولد شد بی بی مریم انتظار رزق میکشید
فرمان شد کہ شاخہائے نخل خشک را بجنبان تا خرمہائے تازہ بر تو بریزند۔ چون
جنبانید خرمہائے تر یافت پس در وقت سابق و حال این قدر تفاوت است
حضرت خواجہ جواب او شنید و پسندیدہ میگویند کہ عمر خواجہ ابوسعید فرزند آنجناب
بہ پنجاہ سالگی رسیدہ بود و دو فرزند داشت و خواجہ فخرالدین فرزند ثانی آنحضرت
بسیار بزرگ و صاحب نعمت بود و بعد انتقال خواجہ بیست سال زندہ ماند و ہفتاد سال
عمر داشت و سیاق پنج پسر سعادتمند بوجود آمدند و در قصبہ سروار کہ از اجمیر بفاصلہ شانزدہ
کروہ است برحمت حق پیوست و ہمانجا مدفون گردید و خواجہ حسام الدین پسر خورد آنحضرت
غائب شد و بصحبت ابدال پیوست۔ در انوقت او چہل و پنج سالہ عمر داشت و دو پسر ہفت
فرزند بودند و خواجہ حسام الدین سوختہ بسیار صاحب کرامت و خوارق بود و نظام الدین
اولیا مصاحب قبر شریف وے در قصبہ رسا نہر بجانب مغرب از اجمیر واقع است
و اہلیہ ثانی خواجہ دختر یکے از راجہائے ہند است و سبب آمدنش بنکاح آنجناب
این است کہ حاکم قلعہ تھتلی کہ ملک خطاب نام داشت بر سر ہندوان آن قریہ تاخت
آوردہ بسیارے را از ایشان بقتل رسانید و دختر راجہ را اسیر کردہ آوردہ بطور نذر آن
بخدمت آنحضرت گذرانید آنجناب او را قبول فرمود و بنکاح خود سرافراز
نمودہ نامش امۃ اللہ نہادند۔ و از بطن عفت آن تاج المستورات اول دخترے متولد
شد کہ بنام بی بی حافظ جمال موسوم و بغایت عابدہ بود و ارادت بخدمت والد ماجد خود
داشت و آنحضرت خرقہ خلافت او را عطا فرمودہ برائے ہدایت و تلقین مستورات
ارشاد کرد۔ چنانچہ ہزارہا عورات بتوجہ آن تاج المستورات بمقام قرب رسیدند
و شوہر عالی گوہر آن عفیفہ شیخ رضی الدین نام داشت چنانچہ مزار پر انوار بی بی حافظ جمال
متصل روضہ مقدسہ حضرت خواجہ واقع است و از وے دو پسر بوجود آمدند و در طفلی در گذشتند

رحمة الله علیهم رحمة واسعة۔ خواجه فخر الملة والدین چشتی اجمیری قدس الله سره از فرزندان دلبند وخلفائے ارجمند خواجه معین الدین حسن سجزی است جامع علوم ظاهری وباطنی وکمالات صوری ومعنوی بود وبرائے حصول قوت حلال بکسب زراعت اشتغال داشت وبموضع ناندکه متصل اجمیر است سکونت ورزید۔ وتمام عمر در هدایت خلق گذرانیده در سال ششصد و پنجاه وسه رحمت حق پیوست وی بعد وفات پدر بزرگوار تا بیست سال بصد حیات بود ووفات در قصبه سرور او بوقوع آمد۔ وهمانجا بر لب حوض سرور مدفن اوست۔ شیخ حسام الدین سوخته قدس الله سرها پسر شیخ فخر الدین بن شیخ المؤمنین خواجه معین الدین سجزی است۔ سوخته آتش محبت ودوخته ناوک عشق بود وبه شیخ نظام الدین بدایونی بسیار صحبت داشت۔ پدر بزرگوارش او را بنام برادر خود خواجه حسام الدین بن خواجه بزرگ معین الدین موسوم کرده بود که غائب شده صحبت ابدال پیوسته بود وفات وے صاحب شجره چشتیه در سال هفتصد وچهل ویک ارقام فرموده است ومزار پر انوارش در قصبه سانبهر بجانب غروب بر سر راه اجمیر است وی عمر طویل یافته که زیاده از صد سال بود واز غایت سوز عشق ومحبت مخاطب بخطاب سوخته شد۔ خواجه معین الدین خورد پسر بزرگ شیخ حسام الدین سوخته است خرقه فقر وارادت وخلافت از شیخ نصیر الدین چراغ دهلی پوشید وبکمال کرامت معروف وریاضت ومجاهده موصوف بود۔ کار بجائے رسانیده بود که بلا توسط غیرے از روحانیت خواجه بزرگ معین الحق والدین حسن سجزی استفاده میکرد۔ برادر خوردش شیخ قیام نام داشت که بغایت حسن وصورت وشجاعت و هیبت وعظمت بود واز هر دو بزرگوار بسیار اولاد ماند۔ وفات شیخ معین الدین در سال هفتصد وشصت ویک است۔ قطعه تاریخ وفات ؎

معین الدین چو از دنیا سفر کرد   بپیش اهل جنت گشت مامور   معین الدین متوکل رقم کرد
بتاریخش چو سفر گشت مامور   دگر سال وصال او رقم کن   معین الدین کامل مطلع نور

قطعہ تاریخ وفات خواجہ حسام الدین سوختہ قدس سرہٗ

چون حسام الدین زدنیا رخت بست　　سال وصل آن ولیِ متقی
عاشق اللہ صدیق آمدہ است　　ہم حسام الدین سعید جنتی

قطعہ تاریخ وفات حضرت خواجہ بزرگ معین الحق والدین قدس اللہ سرہٗ

معین الدین معین ہر دو عالم　　دلش روشن ز انوار تجلّے
بتولیدش امام مجتبےٰ خوان　　وصالش نیر اکبر معلّےٰ

تاریخ وفات خواجہ فخر الدین بن خواجہ بزرگ

خواجۂ دین جناب فخر الدین　　نقل کرد رفت چون بباغ جنان
وصل او جو۔ زخواجہ والا　　رحلتش خوان زمقتدائے زمان

نقل فرمان

خواجہ معین الدین قدس سرہٗ　　جمیع مطالب و اسعاف تمام　　فرمان محمد جلال الدین اکبر شاہ

ومراقب آمال اولاد امجاد

درینوقت فرمان عالیشان سعادت نشان از مکمن عاطفت وجہان بادشاہے شرف نفاذ یافت۔ نبیرہ از چیتور کہ جمع آن مبلغ یک لک تنکہ مرادی است بحسب الحکم حقایق دستگاہ قطب العارفین غوث الواصلین از تغیر متقدمے آصف خان مقرر باشد کہ حاصل سال بسال بہ زبدہ اماجد الاتقیا فے الایام۔ کمال رتبت شیخ حسین وجہ سیورغال ابدی وضروریات آن دادیم باید کہ بدعاے دوام دولت ابد انجام قیام اقدام نماید

حکام کرام و دیوانیان و عمال و متصدیان مهمات سرکار مذکور بمقربعهشته ملفیع
مذکور را بتصریحات گماشتهای سیادت پناه متشار الیه گردانند و از مال و جهات
و تمامی حوالات و اخراجات و کل تکالیف دیوانی معاف مسلم و ترخان و مرفوع القلم شناخته
بهیچ اسم و رسم تعرض نرسانند و کشیده داشته مطلقاً پیرامون نگردند و جانب
شریف آن سیادت پناه را عزیز داشته در تعظیم و تکریم او و کسان و مردم او را
موفور دانند و هر ساله به فرمان و پروانچه مجدد محتاج ندانند حسب الحکم جهان مطاع از
مضمون صادر در نه نگذرند +

تحریر المطاع العالی

بالمشافه العلیه العالیه خاقانیه سمس

فرمان محمد جلال الدین اکبر بادشاه غازی

خواجه معین الدین چشتی بخط طلاء

مهر بادشاه

وکلاء حاکم متعهدان مهمات خطه اجمیر بدانند

که ورثه قطب الاقطاب بموقف عرض رسانیدند که در اراضی ایشان که در
جوار مقبره متبرکه قطب الاقطاب موعی الیه واقع است بعضی مردم اموات خود را
بے اذن ایشان دفن مینمایند اگر واقع باشد حکم فرمودیم که بعد الیوم هیچکس میت
خود را در اراضی جوار مقبره متبرکه مذکوره بے اذن فضیلت مآب کمالات اکتساب بحر المشائخ
والعظام خواجه حسین نبیرهٔ آن قطب الاقطاب و باقی ورثه دفن نکنند می باید که حسب الحکم عالی
عمل نموده بتقدیم رسانند و اعمال مراقبه که دران آستانه از قدیم الایام الی غایته بوده برقرار

دارند و مانع نشوند و عهده دانسته درین باب هیچ نمایند تحریراً فی التاریخ شهر ذی القعده سنه ۹۶۹

خواجه معین الدین بخط طغراء

جلال الدین محمد اکبر بادشاه غازی

لکهن

چون در باب ترویج و رونق لنگرخانه مرشد الشان

میان اولاد امجاد آنحضرت سیادت سیما مشیخت آئین معرفت تزئین سیادت المشائخ العظام

بقاوی الاولیاء الکرام وجیه الزمن شیخ حسن و کمال نسبت شیخ حسین بوجه و بستم عالم جالدم مرتبت

را العمدة الملک فضیلت شعار کامل الاخلاص فصاحت و ثار مستحسن الخدمت مستوجب

الرعایت الموصوف بانصفت نموده شیخ حسن را که شیخ مرشد ایشان است به سجاده نشینی

تصفیه فرموده و فرمان واجب الاذعان عز اصدار یافت که از قدیمی و جدیدی بحسب فرامین مطاع

در وجه ضروریات و صادر و وارد آن لنگر منور به مدد معیشت مشیخت آئین مشار الیهم مقرر شده بود

بتصرف عمدة الملک مومی الیه باشد که سال بسال تمام و کمال بضروریات لنگر مذکور از عمارت و فرش

و روشنی و مصالح مطبخ یومیه و اغراض طعام مبلغ پانزده هزار تنگه مرادی به الده خلیفه مستور

آن سیادت المشائخ متعلق بوده تتمه را آنچه باشد مشار الیهم بسویت فضلا بعد فضل نهاده به لنگر

فیض اثر صرف آمده باشد مجاوران را موافق معمول قدیم بایشان داده آنچه باقی ماند آنرا هم بسویت

حصه نموده هر یک حصه را الضعف به محبت و الفت سلوک داشته مطلقاً مناقشه نکرده و تکلیف

منازعت نسازند و باهم شرائط حرمت خاطر جمعی داشته دقیقه فروگذاشت نکنند میباید که

از مضمون نیکو بصحت مطلقاً عتبا نکنند و هر یک بحصه خود راضی بوده زیاده طلبی نکنند حکام کرام و عمال

و متاثران آن مقرر داشته لنگر فیض اثر جد اسلم و برقرار داشته از جمیع حوالات و اخراجات

و مطالب دیوانی معاف و مرفوع القلم شمارند و هیچ جهت مدخل نکرده از تغیر و تبدل مصون

ومامون شناخته فرمان مجدد طلب ندارند ❖

تحریر
الی الامر العالی خلیفه زمان
فی شهر شعبان المعظم سنه

پروانه صدارت پناه معالی دستگاه معرفت انتساب واقف مواقف العلوم والحکم اکابر الفضائل عدیل الوجه اتم مربی العلما مقوی الفضلا صدر شیخ صدر رفیع القدر شیخ عبدالنبی صدر

نقل فرمان

محمد نور الدین جهانگیر بادشاه غازی مشتمل بر سه قسمت محاصل دیهات اوقاف یک حصه در خرچ عرس و روشنائی و یک حصه در مدد معاش شیخت پناه شیخ حسین اولاد حضرت خواجه بزرگ و یک حصه فقرا و تکیه داران ❖

طغرا باسم بادشاه آلتمغا

مهر مربع که درآن اسما شاهان سلف منقوش اند

حضرت خواجه معین الدین چشتی

چون مواضعے که بصیغهٔ وقف مزار فائض الانوار حضرت قطب العارفین غوث السالکین مقرراست قبل ازین بموجب یادداشت واقع ۱۹ ماه امرداد الهی سنه حکم شده بود که از حاصلات سه حصه نموده یک حصه را بجهت خرچ لنگر و روشنائی و اخراجات عرس روضه متبرکه نگاهداشته و یک حصه در وجه معاش شیخت پناه شیخ حسین اعتبار نموده و یک حصه را به فقرا و تکیه داران قسمت نمایند و حاجی مبرک حسب الحکم الاقدس شش موضع را که رقبه آن چهل و پنج هزار و هفتصد بگه زمین و حاصل نه هزار و پنجاه روپیه شود سازان جمله یک حصه پانزده هزار بگه زمین باشد و اهل خرچ روضه منوره نموده قسمه را که سی هزار و هفت صد بگه باشد

بحاصل شش هزار و هشتاد روپیه بموجب تفصیل علیحده به صد و نه نفر فقرا تنخواه داده
و فقرا که از نظر اشرف اقدس گذشتند شیخ عبدالرحیم و غیره شش صد و بیست و هشت
نفر که بیست و هفت هزار و چهل بیگه مدد معاش و بیست یک من غله داشتند بحال خود
حکم شد و تتمه را بطرف فرمودیم و جماعه فقرا که سه هزار و دولت و سی بیگه و هفت من
و شش آثار غله داشتند بنظر اشرف نگذشت و اکثر از جماعه فقرا و تکیه داران
از اجمیر تا بیا آمده در رکاب ظفر انتساب آمدند و بعرض مقدس رسید که زمین و غله مذکور
بآن جماعه از وقف روضه منوره مقرر بوده و حاصل وقف به فقرا و مساکین و حافظان
و تکیه داران که از موضع وقف می یافتند بهمین جماعه اند و آنها را الغیر از زمین و غله
لنگر که از روضه منوره مقرر بود از محل وجه معیشت ندارند و جماعه کثیر اند بنابر آن فرمان
عالیشان مرحمت عنوان شرف اصدار و عز ایراد یافت که جماعه در اجمیر بنظر اشرف
گذشته اند و اراضی و غله لنگر آنها از نصفی زیاده مرحمت شد و یادداشت
خود درست ساخته اند بموجب یادداشت واقعه مسطور دارند و جماعه که از نصف کم حکم
شد و بعضی در کل برطرف شده اند اراضی و غله لنگر آنچه داشته اند از قرار نصف
متصدیان مهمات آنجا از ابتدای خریف توشقان ئیل حسب الضمن تنخواه دهند که صرف
معیشت خود نموده بدعای دوام دولت ابد قرین اشتغال نموده باشند و نیز حکم
اشرف اقدس بنفاذ پیوست که جماعه بموجب فرمان عالیشان جهانگیری مدد معاش
و غله لنگر دارند و فوت شده اند ورثه آنها تحقیق نموده از محل قدیم از قرار نصف
تنخواه دهند و در آینده همین ضابطه بورثه متوفی مسطور دارند می باید که حکام و عمال و
جاگیرداران و کروریان حال و استقبال در استمرار و استقرار این حکم اقدس اعلی
کوشیده اراضی مذکور را پیموده چک بسته بتصرف آنها بازگذارند و غله را از لنگر روضه
متبرکه می داده باشند و تغییر و تبدیل به قواعد آن راه ندهند و بعلت مال و جهات و اخراجات

وعوارضات مثل قتلغه و پیشکش و جرمانه و محصلانه و ضابطانه و داروغگانه و بیگار و بیگار
و ده نیم به صد [illegible] و قانون گویی ضبط هر ساله بعد از تشخیص چک وزراعت
و کل تکالیف دیوانی و مطالبات سلطانی مزاحمت نرسانند و درین باب هر ساله فرمان مجدد
طلب ندارند و اگر در محل دیگر زمین داشته باشند آنرا اعتبار نکنند از فرموده در نگذرند
در عهده شناسند

شرح یادداشت

واقع تاریخ روز مهر شانزدهم ماه مهر الهی سنه ۳۱ موافق یکشنبه ۲۳ رجب المرجب سنه ۲۷ ھ
در چوکی لائق المرحمة والاحسان عاقل خان برساله سیادت و نقابت پناه صدارت
دستگاه میران سید احمد قادری و نوبت واقعه نویسی شیخ عبدالرحیم وغیره چون مضمون
بعرض [illegible] مزار فائض الانوار قطب الاقطاب مقرر است قبل ازین بموجب یادداشت واقع
۱۹ ماه الهی سنه [illegible] از قرار حصه قسمت حکم شده بود یک حصه بجهت خرج لنگر
درویشانی و اخراجات عرس روضه منوره نگاه داشته و یک حصه در وجه مدد معاش
شیخ حسین [illegible] نمود و یک حصه ابنای فقرا و تکیه داران قسمت نموده بدهند حالا حسب
حکم [illegible] که رقبه آن چهل و پنجهزار و هفتصد بیگه زمین محاصل نه هزار و پنجاه روپیه
داشته از انجمله یک حصه پانزده هزار بیگه زمین باشد داخل خرج روضه منوره نموده و تتمه
دو حصه که سی هزار و هفتصد بیگه که حاصل شش هزار و هشتاد روپیه بموجب تفصیل ذیل به
[illegible] نفر جماعه فقرا که از نظر اشرف اقدس گذشته شش صد و بست و هشت نفر که بست
و هفت هزار و چهل و [illegible] بیگه زمین و بست و یک من غله داشته نه هزار و پانصد و نود و هشت
بیگه و [illegible] من غله بحال خود حکم شد. و تتمه را برطرف کردند و موازی سه هزار و دو بست و
سی [illegible] هفت من غله و شش آثار اسامی جماعه بنظر اشرف اقدس نگذشت الحال اکثر
از جماعه فقرا تکیه داران از اجمیر تا مانده [illegible] سعادت آمده حقیقت مذکوره بتفصیل [illegible] عرض [illegible]

داشتند که جماعه فقرا و تکیه داران او موضع وقف مقرر بود. و حاصل دیهات وقف بجهت فقرا و
مساکین و حافظان و تکیه داران که در موضع وقف از قدیم الایام مشخص اند بهمین جا عاید. و آنها
بجز زمین و لنگر که نوبت وضعه مقرر بود از محل دیگر وجه معیشت ندارند و جمع کثیر اند بنابر آن حکم
جهان مطاع آفتاب شعاع گردون ارتفاع صادر شد که جماعه که از نظر اشرف گذشتند
و اراضی لنگر آنها از نصفی زیاده مرحمت شده و یادداشت واقع خود را درست ساخته بموجب
یادداشت واقع مسطور داشته و جماعه که از نصف کم حکم شده و بعضی بالکل برطرف حکم شد
آنها را غله و اراضی لنگر آنچه داشته از قرار نصف متصدیان آنجا تنخواه دهند و نیز
حکم شد که جماعه که بموجب فرمان عالیشان مدد معاش و لنگر دارند و فوت شده اند ورثه
او را تحقیق نموده از محل قدیم نصف تنخواه دهند. و در آینده بورثه متوفی همین ضابطه
منظور دارند بموجب تصدیق یادداشت قلمی شد از پرگنه اجمیر سرکار مذکور شرح یادداشت بخط
حمده الملکی واقعه سازند شرح بخط سید احمد قادری داخل واقع سازند شرح حاشیه بخط واقع نویس
موافق واقع است شرح دیگر بخط مختار الدوله خاقانی مدار المهامی اعتماد الدوله آنکه بعرض
مکرر رسانید شرح دیگر بخط دیانت خان زر از داد ۲۵ ماه شهریور الهی موافق واقع در ۲۶ شهر
رمضان سنه ۲۷ هجری در واقعه عبد الکریم بعرض اشرف رسید شرح دیگر بخط حمده الملکی مدار المهامی
از حریف قوی نیل فرمان عالیشان قلمی نماینده ٭

اراضی — غله

لاله سنگھ ۱۰ بیگه		۲۲ ثار
مالہ سنگھ ۱۰ بیگه		۸۰ ثار اسامی فوتی
گھولا سماء	لہ الهداد	لہ الہ بخش ولد جلال
محمود	اراضی غله	اراضی غله
اراضی غله	عیسی ۲ ثار	بیگه ۳ ثار
ماه عیسی ۱۰ الله	۳ ثار	

اہل اراضی	غلہ	
۲۱۰ بیگہ	۳۰ خار	
مشمار الیہ		ہوالسمار
اجمیر		عبدالغنی
اراضی	غلہ	
۲۱۰ بیگہ	۵۰ خار	اراضی غلہ
۱۰۰ بیگہ قبل ازیں حکم شد		اراضی غلہ
۱۱۰ بیگہ		۳۰ خار

در نیولا مرحمت شد

اراضی	غلہ	منجملہ
۲۰۰ بیگہ	۲۰ خار	اراضی ۲۰۰ بیگہ غلہ
اجارہ قاضی نظام		۲۰۰ بیگہ بحال خود حکم شد
اراضی ۱۰۰ بیگہ غلہ ۲۰ خار		اراضی ۲۰۰ بیگہ غلہ ۰ خار

نقل فرمان

محمد نور الدین جہانگیر بادشاہ غازی بہ مشحون عطیہ موضع گیلوتہ در وجہ معاش حضرت شیخ علم الدین نبیرہ حضرت خواجہ بزرگ رضہ

خواجہ معین الدین چشتی

طغرا باسم بادشاہ

در نیولا قنت مہر بادشاہ فرمان عالیشان سعادت نشان شرف اصدار یافت کہ موضع گیلوتہ من اعمال پرگنہ سر اینہ سرکار صوبہ اجمیر کہ مبلغ ہفتصد پنجاہ روپیہ جمع دارد بطریق دلیسات من ابتداء خریف در وجہ مدد معاش حقائق و معارف آگاہ شیخ علم الدین ابن زادہ

خواجه حسین نبیره قطب الاقطاب مقرب بادشاه جبرو بے حسب الضمن مقرر باشد که
حاصلات آن از فصل بفصل سال بسال صرف نموده بدعاگوئی دوام دولت ابد پیوند اشتغال
مینموده باشند مے باید که حکام و عمال و جاگیرداران و کروریان حال و استقبال مدد استمرار و استقرار
این حکم اقدس اعلی کوشیده موضع مذکور را بطریق دربست بتصرف مشار الیه بازگذارند و بهیچ وجه
مطلقاً تغیر و تبدیل بحال آن راه ندهند و به علت مالوجهات و اخراجات و عوارضات و کل
تکلیفات دیوانی و مطالبات سلطانی مزاحمت نرسانند و از جمیع وجوهات و حوالات معاف
و مسلم و مرفوع القلم شمرده درین باب هر ساله فرمان و حکم مجدد نطلبند و از فرموده تخلف
و انحراف نورزند و در عهده شناسند. مرقوم ۵ شهریور ماه الهی سنه ۲۲ جلوس معلی
شرح ضمن: مدد معاش باسم شیخ علم الدین برادرزاده خواجه حسین موافق یادداشت واقعه
روز ماه تیر الهی سنه ۱۳ جلوس مطابق یوم سه شنبه (?) ۵ شهر شوال سنه ۱۰۲۰ (?) هـ برساله
سیادت و نقابت پناه صدارت و معالی دستگاه صدر الصدور موسوی خان و نوبت [illegible]
کمترین بندگان علی نقی آنکه حقائق و معارف آگاه شیخ علم الدین برادرزاده خواجه حسین
نبیره حضرت قطب الاقطاب بنظر اشرف اقدس اعلی گذشت بموجب چٹھی
نواب خورشید احتجاب مهد علیا از قرار ۲۳ امرداد سنه ۲۲ حکم جهان مطاع آفتاب شعاع
گردون ارتفاع صادر شد که موضع کیلوته من اعمال پرگنه [illegible] سرکار اجمیر که مبلغ هفتصد و
پنجاه روپیه جمع دارد بطریق دربست در وجه مدد معاش مشار الیه مقرر مفوض باشد بموجب
تصدیق یادداشت قلمی شد شرح حاشیه بخط واقعه نویس مطابق واقع است شرح بخط قدوه
خوانین بلند مکان عمده امرای والاشان نظام الدین آصف جاهی آنکه داخل واقعه نمایند
بخط جمدة الملکی مدار المهامی آنکه بعرض اشرف مکرر رسانند شرح بخط سیادت و نقابت پناه
موسوی خان آنکه روز ۱۲ امرداد الهی سنه ۲۲ مطابق یوم چهارشنبه شهر ذیقعده سنه [illegible]
مکرر بعرض اشرف اقدس اعلی رسید شرح [illegible] المالک [illegible]

الخاقانی حمده ملکی مدار المهامی خواجه ابو الحسن از خرایف نوسشان ل فرمان قلمی کنانیده شرح خط آنکه

بتبا جیونا امیت موضع گمیلوته که مبلغ هفتصد و پنجاه روپیه جمع دارد. ورو جه مدد معاش

شیخ علم الدین اجمیری در بست تنخواه دهند تحریر فی التاریخ ۲۷ خورداد سنه ۳۲ شرح بخط

قدوه خواتین بلند مکان نظام الدین آصف جاه آنکه تصدیق نویسند.

در پنجاب سواء هر عاید دفتر صدارت منقوش شده

بصیغه مدد معاش

نقل فرمان

محمد نورالدین جهانگیر بادشاه ذخل الله فی بهان بشیخ ان تولیت و اثبات اولاد حضرت خواجه بزرگ قدس الله سره العزیز

طغرا باسم بادشاه	مهر که در آن اسما ماز امیر صاحبقران تا بشاه جهانگیر منقوش اند

خواجه معین الدین حسن الحسینی چشتی قدس سره

چون عنایت و مراقبت حال سالکان مسالک حقیقت و رهبروان مناهج تقوی و صلاحیت

سیما جمعی را که قامت با قامت ایشان بسمو حسب و علو نسب آراسته باشد از جمله ابهم

مهمات امور سلطنت و خلافت عظمی میدانیم لهذا در بیولان فرمان عالیشان مرحمت

عنوان از مکمن لطف و احسان شرف صدار و عز ابزا دیافت که از ابتدای خریف

سچقان ئیل منصب تولیت مزار فائز الانوار حضرت کرامت منزلت هدایت مرتبت قطب

الاقطاب کنز السالکین برهان المحققین غوث الاسلام و المسلمین بدستور سابق به

سیادت و فضائل مآب بکمالات اکتساب تورع و شعار قدوة المشایخ الکبار شیخ حسین

نبیره و صاحب مقام آنحضرت است مفوض و متعلق باشد که کما ینبغی بلوازم مرمذکور قیام و اقدام نموده در رواج و رونق آن مزار کنز الانوار دقیقه نامرعی نگذارد. بباید که حکام کرام و دیوانیان عظام و عمال کفایت فرجام و متصدیان مهمات دیوانی صوبه اجمیر آن مشیخت پناه را متولی آن مقام عرش احترام دانسته. دست تعدی و تکفل او را در امور متعلقه آن قوی دانسته. خدام و موذنان و سائر عمله و فعله آن مزار فیض بخش مشارٌ الیه را متولی خود دانسته آنچه شرائط اعزاز و احترام بوده باشد در جمیع امور تبعیت بهم رسانیده از صلاح و صواب دید موصی الیه بیرون نه روند. مختار الدوله العالیه مستشار الخلافه السلطانیه جمدة الملکی مدار المهامی آنکه یکنفر نویسنده همراه آن فضائل مآب بجا بیکه آنچه بدستور قدیم آبا و اجداد موصی الیه داشته و حصه سید شیخ مذکور باشد بتصرف او باز گذارند و آنچه حصه عرس و روشنائی وغیره بوده باشد بدستور سابق بعمل آورند باید که از فرموده تخلف و انحراف نورزند و در عهده شناسند

نقل عبارت ظهر فرمان

شرح یادداشت واقعه بتاریخ ۲ آذر الهی ۴۴ امرداد الهی سنه موافق یوم چهارشنبه مطابق ۱۷ جمادی الثانی سنه ۲۱ بر رساله اعتقاد الملک العظمی اعتماد الخلافه الکبری عمدة الملک مرتضی خان حسب الحکم جهان مطاع آفتاب شعاع عز اصدار یافت که تولیت مزار فائز الانوار حضرت قدس سرہٗ و نور مرقده بدستور سابق به فضائل مآب کمالات اکتساب مرجع و ثار هدایت آثار زبده مشائخ الکبار شیخ حسین که نبیره و صاحب مقام آنحضرت است مفوض و مرجوع باشد و نیز حکم شد که جمده الملکی مدار المهامی نویسنده همراه مشارٌ الیه نماید که آنچه بدستور قدیم بطریق که آبا و اجداد موصی الیه داشته و حصه سید شیخ مذکور باشد بمشارٌ الیه گذارند و آنچه حصه عرس و روشنائی وغیره باشد بدستور سابق عمل نمایند شرح حاشیه موافق واقع است شرح دیگر بخط عمده الملکی مدار المهامی اعتماد الدوله عرض مکرر رساند شرح دیگر بخط مقرب الحضرت سلطانی معتمد خان بتاریخ ماه مهر الهی سنه ۷ مکرر بعرض اشرف اقدس رسانید

شرح دیگر بخط حمدة الملکی مدار المهامی سنمارت قلمی شد +

مهر معظم الملک | مهر | مهر

دستخط محمد باقر . مهر

طغرا خورد

تنبیه المولف

بر حاشیه ظهر فرمان تصدیق و یادداشت نشیان دفتر شاهی مندرج است

نقل فرمان

محمد شهاب الدین شاهجهان بادشاه صاحبقران ثانی ادخل الله تعالی فی الجنان
بحق محمد الرسول الله علیه وسلم مشتمل بر منصب سجادگی +

خواجه معین الدین چشتی بخط طلا

طغرا اسم صاحبقران ثانی
محمد شاهجهان بادشاه بخط طلا

مهر مربع که اسماء شاهان تیمر از امیر صاحب قران تا به صاحبقران ثانی منقوش اند

چون بعرض مقدس رسید که نذورات و فتوحات روضه منوره قدوة الواصلین مقرب بارگاه جبروتی بموجب محضر متولیان و اهالی موالی مشیخت پناه شیخ معین الدین صاحب سجاده و مجاوران مقرر است و درین بعضی چیزها مجاوران خرخشه مے نمایند حکم جهان مطاع آفتاب شعاع گردون ارتفاع شرف صدار و عز ابلاغ یافت که

که نذورات و فتوحات آن مزار مورد الانوار بموجب محضر مذکور سوای طلا آلات و نقره آلاتی که بندگان اشرف اقدس ارفع همایون و شاهزاده‌های والاگوهر عالی مقدار و دیگر مردم بیارند بشاگرد الیه و مجاوران حسب التضمن مقرر باشد و هر جنس دیگر بجهت روضه منوره درکار باشد متولیان صرف نموده بعد از آنکه از کار برود و مندرس شود به شیخ موصی الیه متعلق دانسته می داده باشند و طلا آلات و نقره آلات اگر شکست و ریخت یافته باشد آنرا راست نموده بر روضه منوره متعلق دانسته نگاه دارند و احدی دران دخل ننماید و تصرف نکند میباید احکام متصدیان مهمات حال و استقبال برین موجب مقرر دانسته نگذارند که احدی مرتکب خلاف حکم اشرف اقدس اعلی گردد. درین باب نهایت تاکید و قدغن عظیم دانسته هر ساله فرمان و حکم مجدد طلب ندارند. از فرموده تخلف و انحراف نورزند. و در عهده شناسند تحریر فی التاریخ دوازدهم شهر رجب المرجب سنه ۱۲ جلوس میمنت مانوس موافق سنه ۱۰۴۸ هجری +

شرح یادداشت واقع یوم الخمیس ۱۳ شهر شوال سنه ۱۲ جلوس مبارک مطابق سنه ۱۰۴۸ هجری موافق ۲۵ ماه الهی بسالت سیادت و نقابت پناه صفدرت و معالی دستگاه رفیع القدر رفیع الشان صدر الصدور موسویخان و نوبت واقع نویسی کمترین بندها فدوی العرض اشرف رسانید که بموجب محضر متولیان و اهالی و موالی مشیخت پناه شیخ معین الدین صاحب سجاده و مجاوران مقرر است و در بعض چیزها مجاوران خرخشه می نمایند حکم جهان مطاع آفتاب شعاع گردون ارتفاع صادر شد که آنچه نذورات و فتوحات علاوه از جنس طلا و نقره آلات که بندگان حضرت خلافت پناهی و شاهزاده‌های والاگهر و دیگران بیارند بشیخت پناه مذکور و مجاوران بمفصله ذیل مقرر و مفوض باشد و هر جنس دیگر بجهت روضه درکار باشد متولیان صرف نموده بعد ازان که از کار برود و مندرس گردد به شیخ موصی الیه متعلق دانسته می داده باشند. و طلا آلات و نقره آلات اگر

شکست و ریخت شود باز براست نموده متعلق روضهٔ منوره نگاه دارند داخل تاریخ شهر ذی الحجه سنه ۱۱ جلوس موافق سنه ۱۰۷۴ه بموجب تصدیق یادداشت قلمی شد شرح دستخط سیادت و نقابت دستگاه صدر الصدور داخل واقعه نمایند و غیره و غیره +

حکم

آنچه تعلق بروضهٔ منوره داشته باشد طلاآلات و نقره آلات آنچه بندگان حضرت خلافت پناهی شاهزاده والاگهر و دیگران بیارند و هر جنس که شکست و ریخت شود درست نموده متعلق روضهٔ منوره نگاه دارند +

مشترک در میان شیخ نیابت پناه صاحب سجاده در روضهٔ منوره هر جنس که بخدمت روضهٔ منوره درکار باشد متولیان تصرف نمایند و از آنکه از کار بر دو مستعمل شود به شیخ مذکور بدهند +

مسی برنجی آلات هر جنس که درکار باشد از شمعدان چراغدان وغیره	فرش چهره و سجده پوش و قالیچه و دو پچه گلیچه و جاجم وغیره

زربفت وغیره پارچه تاری گجراتی که تغییر پوشند

تعلق شیخ معین الدین مذکور داشته باشد	
نقد از اشرفی و مثقالی یا هرچه سلوک باشد	پارچه سفید از خاصه وغیره ششصدی یا پلنگ پوش سفید و رنگین +
دو جه از فرجی یا حکمه وغیره یا هرچه باشد	شمشیر وغیره تا جمدهر
حیوانات از فیل تا اسپ	

تعلق مجاوران

از مرادی دکار سی تا پال سپیا	پارچه سفید چهارصدی و سه صدی و فروتر از آن و وخته	هیزم و مزرع

مہر — مہر — عبارت فی حلہ روزنامچہ وغیرہ — مہر دفتر — مہر سوانحیان

نقل فرمان

محمد شہاب الدین شاہجہان بادشاہ غازی مشتمل بر عطیہ موضع ولواڑہ بوجہ معاش اولاد خواجہ بزرگ قدس سرہٗ

اللہ اکبر

خواجہ معین الدین چشتی — طغرا باسم بادشاہ بخط شنگرف

مہر مربع کہ اسماء شاہان دہلی
تا بہ امیر تیمور صاحبقران منقوش است

چون بموجب فرمان عالیشان سعادت نشان موضع دیوارہ من اعمال حویلی پرگنہ اجمیر در وجہ مدد معاش شیخ علم الدین برادرزادہ خواجہ حسین نبیرہ غفران پناہ رضوان دستگاہ مقرر بارگاہ جبروتی معتبر بود داد ودیعت حیات سپردہ درینولا کہ بعرض مقدس سعید حکم جہان مطاع گردون ارتفاع شرف صدور و عز ورود یافت کہ موضع مذکور دربست بدستور سابق بشرط مستعد بحق و تصرف در وجہ مدد معاش مستحقان شیخ علاء الدین وغیرہ اولاد شیخ علم الدین مزبور از ذکور و اناث حسب الضمن مقرر و مفوض باشد کہ حاصلات آن را فصل بفصل سال بسال صرف معیشت خود نمودہ بدعاگوئی دوام دولت ابد مدت اشتغال می‌نمودہ باشند می‌باید کہ حکام و عمال متصدیان مہمات و متکفلان معاملات و جاگیرداران و کروڑیان حال و استقبال در استمرار و استقرار این حکم اشرف اقدس اعلیٰ کوشیدہ آن موضع را بتصرف مشارالیہم باز گذاشتہ از تغیر و تبدیل مصئون و محروس شناسند و از جمیع وجوہات و عوارضات معاف و مسلم و مرفوع القلم شمرند و اگر در محل

چیزے سے داشته باشد آنرا اعتبار نکنند، شخصی را که از اولاد شیخ علم الدین
ذکور باشد شریک شیخ علاء الدین مذکور در آن موضع نسازند بسبب آنکه چودهریان و مقدمان
و مزارعان و رعایائے آنجا آنکه مال واجب و حقوق دیوانی را فصل بفصل سال بسال آنها
جواب میگفته باشند از فرموده تخلف و انحراف نورزند۔ تحریراً فی التاریخ شهر ذی الحجه
سنه ۹ جلوس مبارک موافق سنه ۱۵۲ هجری +

حضرت خواجه معین الدین چشتی رض

شرح یادداشت واقعه بتاریخ یوم الاربعا هشتم شهر رمضان المبارک سنه ۱۶ جلوس همایون
مطابق ۴ روز ماه الهی موافق سنه ۱۵۲ ه برساله سیادت و نقابت پناه نجابت و هدایت
دستگاه مورد مراحم بیکران بادشاهی مطلع عنایات نمایان شاهنشاهی صدر جلیل القدر
سید جلال و نوبت واقعه نویسی بنده درگاه معین الدین برادرزاده خواجه حسین نبیره قطب
الاقطاب که در شهر رجب المرجب سنه ۱۶ جلوس همایون بعرض مقدس و معلی رسید
که موضع ولواڑه من اعمال پرگنه اجمیر بموجب فرمان عالیشان از قرار تاریخ ۱۷ شهریور ماه
الهی سنه ۱۰ در وجه مدد معاش شیخ علم الدین مقرر بود او فوت شده حکم جهان مطاع
آفتاب شعاع گردون ارتفاع صادر شد که موضع مذکور در لب دستور سابق بشرط قبض
تصرف در وجه مدد معاش شیخ علاء الدین مذکور تا اولاد متوفی هر کس که گذشته با شیخ
علاء الدین شریک شناسند بموجب تصدیق یادداشت مسلمی شد۔ شرح بخط سیادت و
نقابت پناه عمدة الملکی مدار المهامی آنکه داخل واقعه نمایند۔ شرح حاشیه بخط سیادت و
نقابت پناه صدر جلیل القدر سید جلال آنکه داخل واقعه نمایند۔ شرح حاشیه بخط
واقعه نویس مطابق واقعه است۔ شرح بخط سیادت و نجابت پناه مختار الدوله
الخاقانی عمدة الملک مدار المهامی آنکه بعرض مکرر رسانید۔ شرح بخط اقبال پناه افادت و

بافاضت دستگاه سعد الله خان آنکه بتاریخ ۴ ۲ شهر رمضان سنه ۱۶ جلوس همایون بکر بعرض اشرف اقدس رسید شرح بخط سیادت و نجابت حشمت و شوکت دستگاه مقدوه خوانین بلند مکان عمده امرائے رفیع الشان ناظم مناظم ملک و مال ناهج و مناهج ملک و اقبال گنجور اسرار بادشاهی دانائے ضمیر ظل الٰهی عمدة الملک مدار المهامی اسلام خان آنکه فرمان عالیشان قلمی نمایند

مهر جلال شاه صدر الصدور

مهر عبد ... (دا)

مهر ... اندراس

فی التاریخ سنه ۱۶ جلوس

تاریخ ۲۶ شهر محرم الحرام سنه ۱۶ جلوس مطابق ۲۷ آذر ماه الٰهی نقل بدفتر خاص نموده شد

بتاریخ ۶ شهر صفر سنه ۱۶ جلوس موافق سنه ۱۰۵۳ هجری نقل گرفته شد معه نور محمد مجیب

یاد داشت واقع فرمان عالیشان قلمی نمایند

بواقع مقابله نموده داخل روزنامچه واقع تاریخ ۱۰ شهر رمضان سنه ۱۶ معرفت نور محمد داخل شد

بتاریخ ۲ شهر رجب المرجب سنه جلوس نقل شروع شد

بتاریخ ۲۹ شهر جمادی الثانی سنه ۱۷ جلوس همایون موافق سن یکهزار و پنجاه و سه مطابق بتاریخ ۲۳ ماه شهریور الٰهی معه نور محمد بدفتر استفسار رسید

متن مولف اصل فرمان از خدمت الوهیت پناه ربوبیت دستگاه مرشد زاده آفاق رهنمائے علی الاطلاق حضرت شیخ منیر الدین صاحب سجاده نشین بارگاه ملائک پناه مسجود عالم و عالمیان قبله برحق و کعبه تحقیق دریافته سوادش گرفتم و عند الاستفسار فقیر حضرت مشیخت پناهی فرموده اند که پیش از پدر بزرگوار ایشان منصب سجادگی در اولاد حقیقی حضرت شیخ علاء الدین یکے بعد دیگرے مقرر و مفوض بود تا آنکه در این زمانیکه شاه عالم بهادر شاه غازی بشیخ کامل بخش بزیارت روضه شریف وارد اجمیر شد باستماع کلمات ناشائسته که از زبان

شیخ فخر الدین سجادہ نشین وقت کہ او از نبائر حضرت شیخ علاء الدین بود منصب سجادگی بحضرت غفران پناہ شیخ سراج الدین کہ از بنی اعمام شیخ فخر الدین بودند مفوض فرمود۔

نقل فرمان

محمد شہاب الدین شاہجہان بادشاہ غازی مشعر باثبات اولاد حضرت خواجہ بزرگ +

طغرا باسم بادشاہ

خواجہ معین الدین چشتی

درینوقت فرمان عالیشان سعادت نشان شرف اصدار و عز ایراد یافت کہ منصب سجادگی غفران پناہ رضوان دستگاہ قطب الاقطاب مقرب بارگاہ جبروتی بہ سعادت مآب کمالات اکتساب نتیجہ المشائخ العظام شیخ معین الدین از تغیر شیخ ولی محمد بلا مشارکت و مساہمت احدی حسب الضمن معتقر و مسلم باشد کہ کما ینبغی بلوازم و مراسم منصب قیام و اقدام نمودہ دقیقہ از دقائق حزم و احتیاط دران باب نامرعی نگذارند میباید کہ حکام و عمال و متصدیان مہمات و جاگیرداران کروڑیان حال و استقبال در استمرار و استقرار این حکم اشرف اعلی کوشیدہ مشار الیہ را صاحب سجادہ دانستہ دست تصدی مشار الیہ را در امور متعلقہ آن امر قوی و مطلق داشتہ نگذارند کہ دیگرے دران منصب مدخل نماید و پیرامون آن گردد۔ بہ جناب عملہ و فعلہ و زائران و وطن الفان آن روضہ منورہ آنکہ مشار الیہ را صاحب سجادہ علی الاطلاق دانستہ تمامی امور متعلقہ و مرجوعہ را مخصوص او شمرند از فرمودہ تخلف و انحراف نورزند +

ق ... داشت واقع بتاریخ اسفندارآبان الهی سنه ۲ موافق یوم شنبه بتاریخ
۹ ... ۲۹ شهر ... سنه برسالت سیادت و نقابت پناه صدارت و معالی دستگاه
جا ... شیخ المکان صدر الصدور موسیخان و نوبت واقعه نویسی کمترین بندگان
قا ... م شیخت پناه شیخ معین الدین انچه بتاریخ ۲۹ ماه مهر الهی سنه ۲ بنظر اشرف
اعا ... حکم جهان مطاع آفتاب شعاع صادر شد که سجادگی قطب الاقطاب
پرشد ... ست فرموده بلا مشارکت غیری از تغیر خواجه ولی محمد شرح بخط عمدة الملکی
مدارا ... له داخل واقعه نمایند شرح بخط صدارت و نقابت پناهی آنکه داخل
واقعه ... شرح حاشیه بخط واقعه نویس مطابق واقعه است شرح بخط عمدة الملکی
بعرض ... ساند شرح بخط مقرب بحضرت السلطانی حکیم مسیح الزمان آنکه بتاریخ ۷ ماه
آذر الهی سنه ۲ بعرض اشرف اعلی رسید شرح بخط عمدة الملک رکن السلطنة القاهره
موتمن ... البارعه مختار الدوله الخاقانی عمدة الملک مدار المهامی علامی افضل خان آنکه
فرمان عالیشان قلمی نمایند۔

نقل فرمان

محمد شهاب الدین شاهجهان بادشاه غازی به مشمول اثبات اولاد حضرت خواجه بزرگ قدس سره

خواجه معین الدین حسن چشتی

مهر شاهجهان بادشاه

طغرا باسم بادشاه

درین وقت فرمان عالیشان سعادت نشان شرف اصدار و عز انفاذ یافت که موضع
گناهره من اعمال حویلی اجمیر سرکار و صوبه مذکور مطرق در وجه بسبت ابتدای نصف خریف

قوی ئیل در وجه مدد معاش مشیخت پناه حقایق آگاه شیخ معین الدین نبیره حضرت
خواجه معین الدین چشتی از آنجه که بتاریخ ۲۱ ماه رمضان المبارک سنه ۱۱۴۱ھ بنظر اشرف اقدس اعلی
گذشت بعرض مقدس معلی رسید حکم جهان مطاع آفتاب شعاع گردون ارتفاع
صادر شد که یک موضع از پرگنات سرکار اجمیر که یک هزار روپیه حاصل داشته باشد
در وجه مدد معاش مشار الیه مرحمت فرمودیم - منقاد شرفی بعد مرحمت شد بموجب بطریق
یادداشت قلمی شد شرح بخط عمدة الملک مدار المهامی آنکه داخل واقع نمایند شرح بخط
صدارت و نقابت پناهی آنکه برساله کمترین بندها داخل واقع نمایند شرح حاشیه بخط واقعه
نویس موافق واقعه است شرح بخط عمدة الملکی آنکه بعرض مکرر رساند شرح بخط اقبال پناه
حکیم مسیح الزمان آنکه بتاریخ ۲۱ ماه مهر الهی سنه ۱۲ مکرر بعرض اشرف اقدس اعلی رسید شرح بخط
عمدة الملک رکن السلطنة القاهره مؤتمن الدولة الباهره مختار الدوله خاقانی عمدة الملک مدار المهامی
علامی فضل خان آنکه از نصف خریف قوی ئیل فرمان عالیشان قلمی شد +

الف ر هزار حاصل

موضع گناهیره از حویلی سرکار اجمیر

اللعکهزا رقبه

حاصل کامل سنه ۱۰۲۸ھ

اا وعصر

جمعی تنخواهی از تغییر جاگیردار

شرح بخط عمدة الملکی آنکه از صوبه و سرکار اجمیر از موضع گناهیره تنخواه نمایند با موضع ولست

تنبیه مؤلف

فقیره مولف موضع گناهیره را دیده است قصبیکه بتماشای تالاب پهکر رفته بود موضع مذکور قریب پهکر واقع است

نقل چہٹہ فرمان

شاہ عالم بہادر شاہ بادشاہ غازی بن اورنگ زیب عالمگیر بادشاہ غازی در باب تقرر عہدہ
سجادگی بعد تحقیق نسبت اولاد حضرت خواجہ بزرگ قدس اللہ سرہ العزیز بتاریخ روز
چہار شنبہ نوزدہم شہر صفر المظفر سنہ ۴ جلوس مبارک موافق سنہ ۱۱۲۲ھ مطابق ۱۰ فروری
ماہ بہ رسالۂ لائق العنایت مع الاحسان مع رودمراحم ـ خدیو گیہان صدر رفیع القدر صدر الصدور
سید امجد خان صدر جہان و نوبت واقعہ نگاری فدوی درگاہ آسمان جاہ عبد العزیز قلمی میگردد
حکم صادر شد کہ منصب سجادہ نشینی روضہ منورہ حضرت قطب الاقطاب واقع بلدہ دارالخیر
اجمیر از تغیر شیخ فخر الدین ـ بہ شیخ سراج الدین ولد شیخ ابو الفتح بموضع گیلوتہ عملہ گیت شیرانہ
سرکار و صوبہ مذکور بجمع دو ہزار روپیہ بابت باریافت معزول و یک ہزار روپیہ از خزانہ روضہ منورہ
با نذر و فتوح آنجا مشروط سوائے حصہ موضع دلواڑہ پرگنہ حویلی صوبہ مذکور و پنج آنہ یومیہ کہ
بلا شرط مقرر دارد در وجہ مدد معاش او مقرر فرمودیم ـ اگر مدد محلہ دیگر چیزے داشتہ باشد آنرا
اعتبار نکنند واقع ۲۸ ربیع الآخر سنہ ۴ جلوس بموجب تصدیق یادداشت قلمی شد بموجب
اسناد ذیل مشارالیہ بلا شرط مقرر است ۔

بموجب فرمان تحریر ذوالحجہ سنہ ۱۲ عہد حضرت — بموجب فرمان ۱۳ جمادی الاول سنہ ۱۸

حصہ موضع دلواڑہ — ۵ ر یومیہ

بموجب فرمان والا شان عہد حضرت مرقوم ۲۱ رجب سنہ ۸ سجادہ نشینی و مدد معاش ذیل
نذر و فتوح روضہ مسطور بہ سید محمد مقرر بود بعد فوت او بموجب فرمان مرقوم ۲۵ جمادی الاول
سنہ ۹ بشیخ فخر الدین پسرش مقرر شدہ ۔

سالما

گیلوتہ اعمالہ جمع موضع — الصلہ روپیہ جمع اصل اضافہ

در سنه الامشار الیه سوای بلا شرط مقرر شد +

شرح دستخط امارت و ایالت پناه بسالت و شهامت دستگاه عمده فدویان عقیدت نهاد زبده مخلصان با اعتقاد منظور نظر بادشاهی مورد الطاف نامتناهی مهبط اعطاف بیکران خانزاده شجاعت نشان صمصام الدوله با فرهنگ بخشی الممالک سپه سالار امرا بهادر نصرت جنگ سپه سالار نایب اعتضاد خلافت فرمانروائی اعتماد سلطنت و کشورکشائی معاقد دین و دولت سپه آرائی معارک فتح و نصرت گنجور اسرار بادشاهی انا ضمیر انجمن پیرای محفل دانش و بینائی صاحب الرای عالم آرائی دستور روزرای ممالک مدار بهان وکلا ذوالاقتدار صاحب الشوکت والعظمت والاحتشام واجب الحرمت الشرف والاحترام قدوه خوانین عمده امرای عظیم الشان رکن السلطنت العلیه نظام الملک آصف الدوله آنکه داخل واقع نمایند بحکم فضلت

سجاده نشینی روضه منوره از تغیر شیخ فخرالدین +

شرح دستخط وزارت پناه کفایت دستگاه لائق العنایت والاحسان شایسته مراحم بیکران هدایت الله خان نایب دیوان اعلی آنکه داخل واقعه نمایند شرح دستخط لائق العنایت والاحسان مورد مراحم خدیو گیهان صدر رفیع القدر صدر الصدور سید محمد خان صدر جهان آنکه داخل واقع نمایند بعرض اقدس رسید مشار الیه از نبایر قطب الاقطاب مهذب و مرتاض هست حکم شد خدمت مذکور از تغیر شیخ فخرالدین مشروط معزول مشار الیه مقرر باشد +

معاش مشروط   حکم شد

مدد معاش مشروط معزول بموجب فرمان مرقوم ۲۵ جمادی الاول سنه ۳ بحال و اضافه بموجب ۲۱ صفر سنه ۴۲ موضع درولبهت الصاعصر سالانه +

گیلوته علاپگنه فراشه سرکار صوبه مذکور — از خزانه روضه مذکور
الف هزار جمع موضع — الف رسالانه الف هزار

گیلوته علاپگنه فراشه سرکار صوبه مذکور — از خزانه روضه مسطور
الف هزار جمع موضع درویست — الف هزار جمع
تحریر یافت بتاریخ نهم صفر سنه الیه — مطابق وقائع کل است

مهر صدر جهان

مهر عبد العزیز فدوی شاه عالم بادشاه

مهر اخلاص پناه فدوی شاه عالم بادشاه

تاریخ ۲۳ صفر سنه ۵ داخل سیاه شد — تاریخ ۱۶ صفر سنه ۵ تصدیق بدفتر الیه گذشت
بست و سوم صفر المظفر نقل ثبت شد دیوان الصدارت رسید معه جیو راج داخل آورده شد
ثانی الحال بتعلق در آمد — پانصد روپیه دیگر بدستور معزول مرحمت شد

نقل خطه فرما

محمد شاه بادشاه غازی بابت تقرر منصب سجادگی بنام شیخ منیر الدین صاحب نبیره حضرت خواجه بزرگ قدس الله سره العزیز

تاریخ روز یکشنبه چهاردهم شهر رمضان سنه جلوس معلی موافق سنه ۱۱۳۲ الهجری مطابق شهر ماه برساله سیادت و نقابت ثبت امارت و ایالت مرتبت حشمت و شوکت منزلت عمده امرای رفیع الشان زنده خوانین بلند مکان ـ لایق الرحمت و الاحسان مقرب حضرت الخاقان معتمد الملک میر جمله معظم خان خانخانان بهادر مظفر جنگ ترخان

نوبت واقعه نگاری کمترین خانه زادان درگاه سپهر احتشام مولانا ناصر الدین قلمی میگردد حکم صادر
شد که منصب سجاده نشینی روضه منوره حضرت قطب الاقطاب   واقع دار الخیر اجمیر
از انتقال شیخ سراج الدین به شیخ منیر الدین اسپرش و موضع گیلوته عمله پرگنه شاهنه سرکار
صوبه مذکور بجمع دو هزار روپیه بابت یافت متوفی و یک هزار روپیه سالانه از خزانه روضه
مذکور با نذور و فتوح مشروط سوای حصه شیخ دائره عمله پرگنه حویلی صوبه مذکور و پنج آنه
یومیه بلاشرط در وجه مدد معاش او مرحمت شد میم اگر در عمل دیگر چیزی داشته باشد
آنرا اعتبار نکنند واقع عزه رجب سنه ۳ بموجب تصدیق یادداشت قلمی شده
بموجب اسناد ذیل بمشار الیه مقرر است

بموجب فرمان تحریریه ذی الحجه سنه ۱۶ عهد حضرت   بموجب فرمان ۲۳ جمادی الاول سنه ۱ عهد حضرت خلد مکان

حصه موضع

در وجه لا بمشار الیه سوای بلا شرط مرحمت شد

بشرح دستخط

موتمن الدولة العلیه معتمد السلطنة البهیه عمده امرای رفیع الشان بخت بن خواهین بلند مکان
ناظم مناظم ملک و مال ناهج مناهج دولت و اقبال صاحب سیف و قلم رافع الویه
العلم وزیر صاحب تدبیر یگانه جمدة الملک المدار المهام قطب الملک یمین الدوله سید عبد الله
خان بهادر ظفر جنگ سپه سالار یار وفادار دستور الوزرا آنکه داخل واقعه نمایند

شرح دستخط

سیادت و نقابت نسبت امارت و ایالت نسبت شوکت و حشمت منزلت عمده امرای رفیع الشان
زبده خواهین بلند مکان لایق المرحمت و الاحسان مقرب حضرت خاقان معتمد الملک میر جمله
معظم خان خانخانان بهادر مظفر جنگ ترخان آنکه داخل واقعه نمایند

سیاهه

خواجه معین الدین چشتی

از روے سیاهه بمهر عمدة الملک بخشی الممالک امیر الامرا بهادر رسیده که سید منیر الدین پسر
سید سراج الدین سجاده نشین درگاه حضرت قطب الاقطاب   که سید مذکور
فوت شده امیدوار است که بموجب پدر بسجاده نشینی آنجا سرفراز شود بعرض اقدس
رسید که تجویز نامه بمهر سید احمد علیخان صدر جزو آنجا نیز رسیده که سید سراج الدین سجاده نشین
فوت شده سید منیر الدین پسر متوفی طالب علم بصلاح و تقوے آراسته لائق سجادگیست
بدستور پدر بنام موصی الیه سرفراز شود حکم شد منظور.

کما فضلت

سجاده نشینی روضه مسطور از انتقال شیخ سراج الدین بمشار الیه پسرش

حکم

معاش بازیافت سابق
مدد معاش مشروط شیخ سراج الدین متوفی بموجب یادداشت واقع عهد   مرقوم
سوم جمادی الاول سنه ۳ ۲۵ رمضان سنه الیه بعرض مکرر رسید فرمان درست گشته.

موضع گیلوته عمله پرگنه ژانسه   سالانه
السه هزار جمع.   الـــ

گسیلوته عمله گنجینهٔ خزانه صوبه مذکور ... سالانه از خزانه مسطور

السنه رر ... السنه رر

تحریر فی التاریخ شهر صد سنه الیه

(مهر ملا اسرام) (مهر میر جمله معظم خان خانخانان)

معه جان محمد قول ... بتاریخ دوم شهر ذی الحجه سنه

مطابق واقع گل است

بتاریخ چهاردهم شهر رمضان سنه ۲	بتاریخ ۱۲ شهر رمضان سنه ۳ جلوس والا	۲۱ رمضان سنه ۳ جلوس والا
تصدیق بدفتر الگیه شت میر جان محمد قول	نقل بدفتر وقایع گل رسید	داخل وقایع کل نموده
بتاریخ دوم شهر ذی الحجه جلوس سنه الا نقل بدفتر	داخل اوارجه نموده	داخل فهرست ایلچیان نموده
دیوان صدارت العالیه رسید میر جان محمد قول		

نقل چیٹھہ

محمد شاه بادشاه غازی نام سید محمد حسن برادر عم زاده شیخ سراج الدین صاحب سجاده بتاریخ
روز جمعه ششم ذی الحجه سنه احد جلوس مبارک موافق سنه ۱۱۳۱ الهجری بیساله سیادت و نجابت پناه
شجاعت و شهامت دستگاه سزاوار عنایت بادشاهی قابل مرحمت ظل الٰهی صدر رفیع القدر
صدر الصدور سید امیر خان و نوبت واقعه نگاری کمترین خانه زادان درگاه آسمان جاه غلام علی
قلمی میگردد و حکم صادر شد که نیم روپیه بلا قصور روپیه از اوقاف ... حضرت ... واقعه بلده
صوبه دار الخیر اجمیر در وجه مدد معاش محمد حسین و غیره متعلقان محمد حسین بن سید اسد الله مرحمت
فرمودیم اگر در محل دیگر چیزی داشته باشند آنرا اعتبار نکنند واقعه ۲ شوال سنه احد
تصدیق یاد داشت قلمی شد ۞

شرح دستخط مؤتمن الدولة العلیه معتمد السلطنة البهیه عمده امرائے رفیع الشان زبدۂ خوانین بلند مکان ناظم و مناظم ملک و مال ناہج مناہج دولت و اقبال صاحب سیف و القلم رافع اللوا و العلم وزیر صاحب تدبیر یگانہ حمدہ الملک مدار المہام قطب السلطنت یمین الدولہ سید عبد اللہ خان بہادر ظفر جنگ سپہ سالار یار باوفا دستور الوزرا آنکہ داخل واقع نمایند ؛

شرح دستخط سیادت و نجابت پناہ شجاعت و شہامت دستگاہ سزاوار عنایت بادشاہی قابل مرحمت صد رفیع الصد صدر الصدور سید امیر خان آنکہ داخل واقع نمایند ؛

خواجہ معین الدین چشتی

از روے تجویز نامہ مہر میر عبد القادر متولی روضہ منورہ حضرت کہ متعلقان محمد حسن نبیرہ حضرت خواجہ معین الدین چشتی ہیچ وجہ معیشت ندارند استحقاق بدرجہ کمال دارند بنا بر آن پانزدہ آنہ یومیہ بلاقید آسامی تجویز نمودہ امیدوار درجہ پذیرائیست بعرض اقدس رسید بشرح صدر حکم شد ؛

۸ ر بلاقصور روپیہ

مشارٌ الیہ
صغیر ۲ر
خدیجہ ۲ر
رقیہ ہمشیرہ ۱ر
سعید النساء ۱ر
مسماۃ راحت النساء دختر ہمشیرہ زادہ ۲ر
مشارٌ الیہا
مسماۃ لطیفہ ۱ر

تحریر فی التاریخ صدر سنہ الیہ

مطابق واقع گل است — برحاشیه — بعرض مکرر رساند۔

بست و هفتم صفر سنه ۲ جلوس مبارک بعرض مکرر رسید۔

پس پشت جریده در جمله منشیان دیوان شاهی بسیار است۔

مهر معتمد الملک مظفر جنگ بهادر نصرت خان

مهر غلام علی

مهر سپهدار خان

مهر امیر خان

چهاردهم صفر سنه احد جلوس

نقل فرمان

ابو العدل عزیز الدین عالمگیر بادشاه غازی اول ظل الله فی الجهان باسم سبحانه تعالے شانه

خواجه معین الدین چشتی قدس الله سره

مهر بادشاه

طغرا بخط طلا باسم بادشاه

درینوقت میمنت اقتران فرمان والا شان واجب الاذعان صادر شد که موضع بده گانو دست بجمع شصت و چهار هزار دام عمله پرگنه حویلی دار الخیر اجمیر که پانصد روپیه حاصل آن است از تغیر اصغر علیخان وغیره در وجه انعام میر غیاث الدین وغیره پسران و متعلقان حضرت شاه نجم الدین حسن سجزی نبیره حضرت قطب الاقطاب — بطریق التمغا با فرزندان نسلاً بعد نسلٍ بطناً بعد بطنٍ بمعافی توفیر از خریف سچقان ییل حسب الضمن مقرر باشد باید که فرزندان نامدار کامگار والا تبار و وزرای ذوی الاقتدار و امرای عالیمقدار و حکام کرام و عمال کفایت

و متصدیان مهمات سلطانی و متکفلان معاملات دیوانی و جاگیرداران و کروریان حال و استقبال ابداً مؤبداً

در استقرار و استمرار این حکم مقدس و معلی کوشیده موضع مرقومه را در بست ابداً بعد نسل

و بطناً بعد بطن خالداً و مخلداً بتصرف آنها باز گذارند و از ضوابط و تغییر

و تبدیل مصئون و محروس دانسته بعلت پیشکش صوبه داری و فوجداری و مالوجهات و

اخراجات مثل قلعه و محصلانه و داروغگانه و بیگار شکار و ده نیمی و مقدمی و ده هی

قانون گوئی مزاحم و متعرض نشوند و توقیر کل تکالیف دیوانی و مطالبات سلطانی و آنچه

از حسن تردد آن بمنزله معاف و مرفوع القلم شمارند - درین باب تاکید اکید و قدغن بلیغ

دانسته سند مجدد نطلبند و از پیشگاه کرامت تبلیغ و الاتخلف و انحراف نورزند شرح

یادداشت پس پشت مسند آن +

شرح یادداشت واقع تاریخ روز پنجشنبه بیست و ششم شهر محرم سنه جلوس معلی موافق سنه ۱۱۸۱ھ

مطابق ۲۸ شهر بهادر بسالار سیادت و نجابت مرتبت امارت و ایالت منزلت دانائے برج

دین و دولت شناسائے مراتب ملک و ملت فرازنده لوائے شوکت و عظمت اعتضاد خلافت

و فرمانروائے اعتماد سلطنت و کشورکشائے ظفر پیرائے معارک جهانستانی عیش آرائے محافل

کامرانی و حقیقه یاب سرائر بادشاهی رمزشناس مزاجدانی و آگاهی - جوهر مرآت حقیقت و وفا

فروغ شمع یکرنگی و صفا محرم دلکشائے مجلس اخلاص نشین خلوت سرائے خاص کار فرمائے

سیف و قلم مدبر امور عالم قدوه خوانین بلند مکان عمده امرائے عظیم الشان وزیر صائب تدبیر

امیر روشن ضمیر عالیمقدار لازم الاختصاص والاعزار واجب الاکرام والامتیاز رکن السلطنة

بادشاه سلیمان اقتدار آصف جاه نظام الملک بهادر فتح جنگ سپه سالار و نوبت واقعه نگاری

خانه زادان درگاه خلائق پناه لعل سنگه سیگر دو حکم صادر شد که موضع بده گانو در بست

بجمع شصت و چهار هزار دام عمله پرگنه حویلی دار الخیر اجمیر از تغیر آلم علیخان وغیره در وجه

انعام پسران و تو... ملتان حضرت شاه نجم الدین حسن سجزی نبیره حضرت قطب الاقطاب

بطریق آلتمغا با فرزندان نسلاً بعد نسلاً و بطناً بعد بطن معافی و توفیر و آنچه از حسن تی دو در جمع
آن بقید [illegible] نه شوند مرحمت فرمودیم واقع چهارم شهر محرم سنه شرح دستخط سیادت
و نجابت مرتبت امارت و ایالت منزلت دانای مدارج دین و دولت شناسای مراتب ملک و ملت
فرازنده لوای شوکت و حشمت طرازنده بساط ابهت و عظمت اعتضاد خلافت و فرمانروایی
اعتماد سلطنت و کشورکشایی دقیقه یاب اسرار بادشاهی رمز شناس مزاجدانی و آگاهی
جوهر مرآت حقیقت و وفا فروغ شمع یکرنگی و صفا همدم دلکشای مجلس خاص محرم خلوت سرا
صدق قیام اخلاص کارفرمای سیف و قلم مدبر امور عالم وزیر صائب تدبیر ممالک [illegible]
عالیمقدار . . . لازم الاختصاص والاعزاز واجب الاحترام والامتیاز رکن السلطنت
بادشاهی سلیمان اقتدار وزیر الممالک جملة الملک مدار المهام نظام الملک آصف جاه
بهادر فتح جنگ سپهسالار آنکه داخل واقع نمایند - شرح دستخط وزیر الممالک آصف جاه
نظام الملک بهادر آنکه مکرر بعرض رسانند - شرح دستخط امارت و ایالت
پناه اقبال و اخلاص دستگاه رکن السلطنة العالیه سرافراز عنایت خلیفة الرحمانی
فدوی عقیدت نشان ضیاء الدوله سعد الله خان آنکه مکرر بعرض مقدس معلی رسید
شرح دستخط وزیر الممالک جملة الملک مدار المهام آصف جاه نظام الملک بهادر
فتح جنگ سپهسالار آنکه بنظر درآمد معافی تنخواه موضع بدگاون در نسبت علمگیر نگر
حویلی دار الخیر اجمیر از تغیر اکرم علیخان وغیره وجه انعام آلتمغا به غیاث الدین وغیره
پسران و متعلقان حضرت شاه نجم الدین حسن سجزی نبیره حضرت قطب الاقطاب ؛

خواجه معین الدین چشتی قدس سره

بمعافی و توفیر مرحمت شد - شرح دستخط وزیر الممالک جملة الملک مدار المهام آصف جاه
نظام الملک بهادر از خریف ستحقان تیل فرد دستخطی چهارم محرم سنه . . . . . .

صاد نقل خط الفو

خواجہ معین الدین چشتی قدس سرہ

شرح یادداشت دستخط وزیر الممالک جملة الملک مدار المهام آصف جاه نظام الملک بهادر فتح جنگ سپه سالار آنکه موافق صاد خاص بعمل آرند تشریح عرض چهارم محرم سنه ۳۱ جلوس رسید آنکه میر غیاث الدین و میر عظیم الدین و میر نظام الدین و مسماة حدیث النساء و زیب النساء پسران متعلقان حضرت شاه نجم الدین حسن سنجری نبیرهٔ قطب الاقطاب حضرت خواجه معین الدین چشتی شب و روز بعبادت الهی مشغول و کفاف معین ندارند۔ امیدوار که موضع بده گاؤں نج شصت و چهار هزار دام عمل پرگنه حویلی دار الخیر اجمیر از تغیر اکرم علیخان مزبور در وجه انعام آلتمغا مرحمت شود و غیره

للعہ هزار دام

مشار الیه و غیره ۵ پسران شاه نجم الدین حسن سنجری　　حدیث النساء و غیره

از تغیر اکرم علیخان

للعہ هزار دام

موصی الیه	عظیم الدین	نظام الدین	اهلیه مذکور	زیب النساء دختر
للعہ هزار	للعہ هزار	للعہ هزار	لعہ	عہ هزار

مهر
وزیر الممالک جملة الملک مدار المهام آصف جاه
نظام الملک بهادر فتح جنگ سپه سالار
فدوی عالمگیر بادشاه غازی

مهر
فتح سنگه فدوی عالمگیر
بادشاه غازی

مهر
عبد الحمید فدوی
عالمگیر بادشاه غازی

عبارت پس پشت پائین مسطران شرح یادداشت سند جز بالا۔

عبارت حاشیہ پس پشت فرمان جانب راست در باب نوشتہ شدن فرمان و داخلہ

در روزنامچہ عبارت پس پشت فرمان بر حاشیہ جانب چپ باب داخلہ دفاتر شاہی ٭

خواجہ معین الدین چشتی قدس سرہ

چہرہ

عہد محمد شاہ بادشاہ غازی مہر وزیر الممالک نواب قمر الدین خان چین بہادر . . . . .

بتاریخ روز جمعہ شانزدہم شہر محرم سنہ ۹ جلوس مبارک موافق سنہ ۱۱۳۹ الہجری بسالہ

سیادت و نقابت مرتبت ایالت و امارت منزلت حشمت و شوکت منزلت عمدۂ امرائے

رفیع الشان نوئین بلند مکان لائق المرحمت والاحسان مقرب الحضرت الخاقان

معتمد الملک میر جملہ معظم خان خانخانان بہادر مظفر جنگ ترخان و نوبت واقعہ نگاری

کمترین خانہ زادان درگاہ آسمان جاہ غلام علی قلمی میگردد حکم صادر شد کہ بست و

دو بیگہ زمین از محل قدیم پرگنہ حویلی دار الخیر اجمیر در وجہ مدد معاش مسماۃ بی بی کمال دولت

متعلقان سید اسد اللہ نبیرہ قطب الاقطاب حضرت رحمت فرمودیم اگر در محل دیگر

چیزے داشتہ باشند آنرا اعتبار نہ کنند واقعہ سوم شہر رجب المرجب سنہ ۹

رجب تصدیق یادداشت قلمی شد ٭

شرح دستخط مؤتمن الدولۃ العلیہ معتمد السلطنۃ البہیہ سیادت و نجابت مرتبت امارت

و ایالت منزلت دانائے مدارج دین و دولت شناسائے مراتب ملک و ملت عقدہ کشائے معضلات

دفتر مابرائے اعتماد السلطنت و کشورکشائے ناظم مناظم ملک و مال ناہج مناہج دولت

و اقبال خلاصۂ مخلصان با عزم قدوۂ پیش قدمان معرکہ رزم عمدہ منیع الشان

زبدۂ امرائے بلند مکان صاحب السیف و القلم رافع اللواء و العلم وزیر صائب تدبیر

یار باوفا یکرنگ وزیر الممالک جملۃ الملک مدار المہام اعتماد الدولہ قمر الدین خان بہادر چین نصرت جنگ

آنکه داخل واقع نمایند +

شرح دستخط سیادت نقابت رتبت امارت و ایالت مرتبت حشمت و شوکت منزلت عمدهٔ امرائے رفیع الشان نسبت خوزمین بلبت مکان لائق المرحمت والاحسان مقرب الحضرت الخاقان معتمد الملک میر جملہ معظم خان خانخانان بہادر مظفر جنگ ترخان آنکہ داخل واقع نمایند +

خواجہ معین الدین چشتی قدس سرہ

حمید مجید مبارک

بالتماس مشارٌ الیہما وغیرہ متعلقان سید اسد اللہ نبیرہ قطب الاقطاب حضرت خواجہ معین الدین چشتی ہیچ وجہ معیشت مقرر ندارند و جماعہ کثیر ہمراہ دارند و شب و روز بعبادت الٰہی و نماز و روزہ تلاوت قرآن مشغول اند۔ امیدوار فضل و کرم اند کہ بست و دو بیگہ زمین از پرگنہ حویلی اجمیر بموجب اسناد حکام در وجہ معاش مومی الیہما مقرر است سند درگاہی عہد مقرر شود بعرض اقدس رسید منظور حکم شد +

عہ بیگہ زمین از محل تسلیم

مشارٌ الیہ

اسامی	صہ بیگہ
مسماة	
شہر بانو زنی بی	صہ بیگہ
مسماة	
بخت بانو	سے بیگہ

مسماة

نجیب النساء	صہ بیگہ
مسماة	
رحیمہ النساء	سے بیگہ
صہ	

تحریر تاریخ صدر سند الیہ مطابق واقع کل است

پانزدہم شوال سنہ ۱۲ جلوس والا بعرض مقدس

مُہر: معتمد الملک میر جملہ معظم خان خانخانان بہادر مظفر جنگ ترخان

مُہر: وزیر الممالک قمر الدین خان چین بہادر نصرت جنگ عماد الدولہ

مُہر: غلام علی خانہ زاد محمد شاہ بادشاہ غازی

مُہر: فدوی علی احمد خان فدوی محمد شاہ بادشاہ غازی

نقل فرمانچہ

بادشاہ
عہد محمد شاہ

مُہر وزیر مہر معظم الملک خانخانان مظفر جنگ بہادر ترخان

طغرا

میر جملہ معظم الملک خانخانان مظفر جنگ بہادر
ترخان خانہ زاد محمد شاہ بادشاہ غازی

گماشتہائے جاگیرداران و کروڑیان پرگنہ حویلی دار الخیر اجمیر را اعلام آنکہ بموجب
یادداشت واقعہ عہد بادشاہ مرحوم مرقوم تاریخ شانزدہم محرم سنہ ۹ یازدہم شہر شوال سنہ ۱۲
بعرض مکرر رسید موازی دو لست بیگہ زمین محصل قدیم از پرگنہ مذکور بدستور سابق بشرط قبض
و تصرف در وجہ مدد معاش مساۃ بی بی کمال دولت متعلقان سید اسد اللہ نبیرہ
قطب الاقطاب حضرت خواجہ بزرگ حسب الضمن مقرر گشتہ باید کہ طبق یادداشت واقعہ
عمل نمودہ اراضی مذکورہ را بتصرف آنہا بازگذارند و اصلاً و مطلقاً تغیر و تبدیل بدان راہ ندہند کہ
حاصلات آنرا صرف نمودہ بدعائے بقائے دوام دولت ابد مدت مواظبت نمودہ
باشند و اگر در محل دیگر چیزے داشتہ باشند آنرا اعتبار نکنند درین باب مدغن
دانستہ حسب المسطور بعمل آرند۔

تاریخ بست و نہم جمادی الثانی سنہ ۱۳ جلوس قلمی شد۔

عبارت ضمن لشپت فرمانچہ

مقدمہ مشرح ضمن در وجہ مدد معاش مساۃ بی بی کمال دولت متعلقان سید اسد اللہ
نبیرہ قطب الاقطاب حضرت بموجب یادداشت واقع عہد مرقوم تاریخ
شانزدہم شہر محرم الحرام سنہ ۹ یازدہم شہر شوال سنہ ۱۲ کہ بعرض مقدس رسید
پرگنہ حویلی صوبہ دار الخیر اجمیر بدستور سابق۔
۲ بیگہ زمین از محل قدیم

مساۃ نجبت بانو بیگم	مساۃ رحیم النساء بیگم	مساۃ شریفہ بی بی بیگم	مساۃ نجیب النساء بیگم	مشار الیہ بیگم

نقل فرمانچه

عهد محمد شاه بادشاه غازی

مهر خان ترخان

طغرا

گماشتهای متصدیان مهمات حال و استقبال سرکار روضهٔ منوره قطب الاقطاب حضرت خواجه معین الدین چشتی قدس سره واقع بلده صوبه دار الخیر اجمیر اعلام آنکه بموجب التماس وکیل سید ظهیر الدین وغیره از فرزندان حضرت بعرض مقدس اعلی رسید که مذکوران هیچ ممر وجه معیشت مقرر ندارند و از وقت حضرت بسر میکنند امیدوارند که پانزده آنه یومیه از اوقاف روضهٔ منوره سوای علی السویه در وجه معاش مذکوران مرحمت شود حکم جهان مطاع عالم مطیع شرف نفاذ یافت که یومیه مسطور از اوقاف روضهٔ مذکوره سوای علی السویه در وجه مدد معاش مشار الیه وغیره مقرر باشد لهذا حسب الحکم اعلی قلمی میگردد که یومیه مذکوره را از تاریخ ورود پروانه حسب الضمن بمشار الیه وغیره میرسانیده باشند تا که آن را صرف معیشت خود نموده بدعای دوام دولت ابد مدت اشتغال نموده باشند اگر در محال دیگر چیزی داشته باشند آن را اعتبار ننمایند درین باب قدغن دانسته حسب المسطور بعمل آرند

تاریخ بیست و هفتم شهر ذیقعده سنه ۲۳ جلوس الاعلی شد

عبارت ظهر فرمانچه

ضمن باسم سید ظهیر الدین وغیره فرزندان حضرت بموجب التماس وکیل مشار الیه پانزده آنه یومیه از اوقاف روضهٔ مسطور سوای علی السویه از تاریخ ورود پروانه

۱۵ ار یومیه

مشار الیه	کرامت الله
نفر ۴ ـ	۴ ر

مسماۃ امۃ اللہ	مسماۃ بی بی صاحبہ
مہر	مہر

نقل فرمان

ابو المظفر محی الدین عالمگیر بادشاہ غازی ۔

باسم سبحانہ تعالیٰ شانہ

خواجہ معین الدین چشتی قدس سرہ العزیز

طغرا الخط طلا باسم بادشاہ

درین وقت میمنت اقتران فرمان والاشان واجب الاذعان صادر شد کہ مبلغ دو لک و چہل و ہشت ہزار دام از موضع ارکہ وغیرہ در پشت من اعمال پرگنہ حویلی دار الخیر اجمیر از گذاشت سید حسین خان سجادہ وغیرہ کہ یک ہزار و پانصد روپیہ حاصل آنست درجہ انعام زبدۃ المشائخ الکرام سید السادات سید امام الدین سجادہ نشین روضہ بطریق آلتمغا با فرزندان از بیع پارس نیل حسب الضمن مقرر باشد باید کہ فرزندان نجابت کارگذاران والا تبار و وزرائے ذوی الاقتدار و امرائے عالی مقدار و حکام کرام و عمال کفایت فرجام و متصدیان دیوانی و متکفلان معاملات سلطانی و جاگیرداران و کروڑیان حال و استقبال ابداً و مؤبداً در استقرار و استمرار این حکم مقدس معلی کوشیدہ مواضعات مذکور را در بست نسلاً بعد نسل و بطناً بعد بطن خالداً و مخلداً بتصرف او و با فرزندان باز گزارند و از صواو ہم تغیر و تبدیل مضمون محروس دانستہ علت پیشکش صوبہ داری فوجداری و مالوجہات و اخراجات مثل قتلعہ و محصلانہ و داروغگانہ بیکار و شکار رودہ نیمے و مقدمے و صدودسیے و قانگوئی مزاحم و متعرض نشوند و توفیر کل تکالیف دیوانی و مطالبات سلطانی

وانچه از حسن تردد و درجمع بیفزاید معاف و مرفوع القلم شمارند درین باب تاکید و قدغن بلیغ دانسته هر سال سند مجدد نه طلبند و از یرلیغ کرامت تبلیغ والاتخلف و انحراف نورزند و بهفتم شهر صفر المظفر سال پنجم از جلوس والا نوشته شد ۱۱۸۰ھ

عبارت پشت فرمان

بسالت سیادت و نجابت مرتبت امارت و ایالت منزلت دانائے مدارج دین و دولت شناسائے مراتب ملک و ملت فرازندہ لوائے شوکت و حشمت طرازندہ بساط ابہت و عظمت اقتضائے خلافت و فرمانروائے اعتماد سلطنت و کشور کشائے ظفر پیرائے معارک جہانبانی۔ عیش افزائے محافل کامرانی دستیقہ یاب سرائر بادشاہی رمزشناس فراجدانی و آگاہی جوہر مرآت حقیقت و وفا فروغ شمع یکرنگی و صفا ہمدم دلکشائی مجلس خاص محرم خلوت سرائے صدق و اخلاص کارفرمائے سیف و قلم مدار امور عالم قدوہ خوانین بلند مکان زبدہ امرائے عظیم الشان سپہ سالار و سرمایہ ... عالیقدار لازم الاختصاص والاعزاز واجب الاحترام الامتیاز رکن السلطنت بادشاہ سلیمان اقتدار وزیر الممالک عمدۃ الملک مدار المہام آصف جاہ نظام الملک بہادر فتح جنگ سپہ سالار یار وفادار نوبت و اقع نگاری کمترین بندہا ہے درگاہ سنتو کھہ رام

مہر ملان
وزیر الممالک عمدۃ الملک مدار المہام
آصف جاہ نظام الملک بہادر فتح جنگ یار وفادار
سپہ سالار فدوی بادشاہ سلیمان
اقتدار عالمگیر غازی

مہر
مجد الدولہ عبد المجید خان بہادر
فدوی عالمگیر بادشاہ غازی

مہر
فتح سنگہ فدوی عالمگیر
بادشاہ غازی

شرح یادداشت واقعه تاریخ روز سه‌شنبه شهر شوال سنه ۵ جلوس مبارک معلی موافق ۱۱۷۱ھ
مطابق خورداد ماه سنه ... ساله سیادت و نجابت مرتبت امارت و ایالت منزلت دانای مدارج
دین و دولت شناسای مراتب ملک و ملت فرازندهٔ لوای شوکت و حشمت طرازندهٔ
بساط ابهت و عظمت اعتضاد خلافت و فرمانروای اعتماد سلطنت و کشورکشای ظفر پیرای
معارک جهانستانی عیش آرای محافل کامرانی دستیاب سریر بادشاهی مزاج‌شناس
مزاجدانی و آگاهی جوهر حقیقت مرات وفا فروغ شمع یکرنگی و صفا همدم دلکشای
مجلس خاص محرم خلوت سرای صدق و اخلاص کارفرمای سیف و قلم مدبر مهام
عالم قدوهٔ خوانین بلندمکان زبدهٔ امرای عظیم‌الشان وزیر صائب تدبیر ممالک مدار
امیر روشن ضمیر عالیمقدار لازم الاختصاص والاعزاز واجب الاحترام والامتیاز رکن السلطنت
بادشاه سلیمان قدرت دارا وزیر الممالک عمدة الملک مدار المهام آصف جاه نظام الملک بهادر
فتح جنگ سپه سالار یار وفادار بنوبت واقعه نگاری کمترین بندگان درگاه آسمانجاه
سنتوکه رام قلمی میگردد حکم صادر شد که مبلغ دو لک و چهل و هشت هزار کری دام از
موضع ارتگره وغیره در بست عمده پرگنه حویلی دارالخیر اجمیر از گذاشت میر حسین خان بهادر
در وجه انعام آلتمغا سید امام الدین سجاده‌نشین روضهٔ حضرت خواجه بزرگ با فرزندان
نسلاً بعد نسل و بطناً بعد بطن وانچه از حسن تردد بیفزاید بمجاافی توفیر مرحمت فرموده‌ایم
واقعه ۱۷ رمضان سنه ۵ بموجب یادداشت قلمی شد شرح دستخط سیادت و نجابت
مرتبت امارت و ایالت منزلت دانای مدارج دین و دولت شناسای مراتب ملک و
ملت فرازندهٔ لوای شوکت و حشمت طرازندهٔ بساط ابهت و عظمت اعتضاد خلافت
و فرمانروای اعتماد سلطنت کشورکشای ظفر پیرای معارک جهانستانی عیش آرای محافل کامرانی
دستیاب سریر بادشاهی مزاج‌شناس مزاجدانی و آگاهی - جوهر مرات حقیقت و وفا
فروغ شمع یکرنگی و صفا همدم دلکشای مجلس خاص محرم خلوت سرای صدق و اخلاص

کارفرمایان سیف و قلم مدبر امور عالم قدوۃ خوانین بلند مکان عمدۃ امرای عظیم الشان وزیر
صائب تدبیر ممالک مدار امیر روشن ضمیر بالمقدار لازم الاختصاص مع الاعزاز واجب الاحترام
والامتیاز رکن السلطنت بادشاہ سلیمان اقتدار وزیر الممالک جمدۃ الملک مدار المہام آصف جاہ
نظام الملک بہادر فتح جنگ سپہ سالار یار وفادار آنکہ بعرض مکرر رسانید شرح دستخط
مدیر الملک اعز الدولہ زکریا خان بہادر منصور جنگ آنکہ بست و نہم ذی الحجہ سنہ ۵ جلوس والا مکرر
بعرض مقدس رسید۔ شرح دستخط وزیر الممالک جمدۃ الملک مدار المہام آصف جاہ نظام الملک
بہادر فتح جنگ سپہ سالار یار وفادار آنکہ فرمان والا شان قلمی نمایند ❊

شرح دستخط وزیر الممالک جمدۃ الملک آصف جاہ بہادر فتح جنگ سپہ سالار یار وفادار آنکہ بنظر درآمد
شرح دستخط وزیر الممالک جمدۃ الملک مدار المہام نظام الملک بہادر فتح جنگ سپہ سالار یار وفادار
آنکہ از ہیچ پارس تیل فرد دستخطی ۷ رمضان مبارک سنہ ۵ جلوس بیاہہ محرم سنہ الیہ ❊

ازگذارش میر حسین خان بہادر — از لفظ عبد الواحد خان پسران شیخ سعد اللہ مرحوم

حاصل السیر ۱۲ عہ — للحاظات حاصل حاضر

شرح وسیلہ روزنامچہ وغیرہ جانب راست پشت فرمان ❊

شرح ادخال سیاہہ دفتر جانب چپ پشت فرمان ❊

نقل فرمان

ابو المظفر جلال الدین محمد شاہ عالم بادشاہ غازی رحمہ اللہ تعالیٰ

باسمہ سبحانہ تعالیٰ

طغرا طلا باسم بادشاہ

مہر کلاں بادشاہ

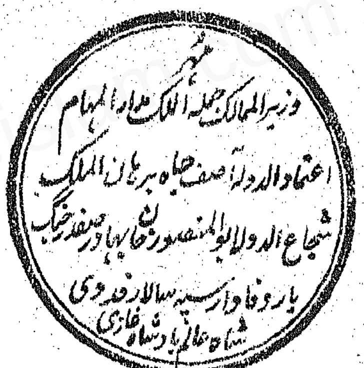
درینوقت میمنت مقرون فرمان عالیشان واجب الاذعان صادر شد کہ مبلغ یک لک نود و دہ ہزار و

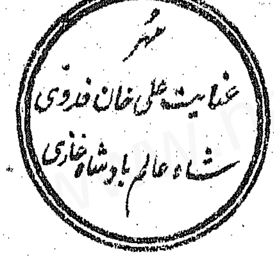
ہشتصد کری دام موضع نانہ معہ مزرعہ رامپورہ محال گپنہ حویلی مضافات صوبہ دار الخیر اجمیر از تغیر خالصۂ شریفہ
کہ یکہزار و یکصد روپیہ حاصل آنست بمروجہ جامع سیادت و فضائل آثار کمالات اکتساب
سید امام الدین بطریق آلتمغا با فرزندان بلا شرکت احدی بقسمت معافی توفیر از ربیع پارس ئیل
حسب الضمن مقرر باشد - باید کہ فرزندان نامدار و کامگار و الا تبار و وزرای ذوی الاقتدار
و امرای عالیمقدار و حکام کرام و عمال کفایت شعار و متصدیان مہمات دیوانی و متکفلان
معاملات سلطانی و جاگیرداران و کروریان حال و استقبال ابداً آباد و مؤبداً دہراً استمرار و استقرار
این حکم اقدس اعلی کوشیدہ دامہای مذکورہ را معہ موضع در بست نسلاً بعد نسل و بطناً بعد بطن خالصاً لہ
و مخلداً بحضرت آنہا باز گذارند و از صوادم تغیر و تبدیل مصون و محروس دانستہ بعلت پیشکش
صوبہ داری و فوجداری و مال و جہات و سائر جہات مثل قشلق و محصلانہ و داروغگانہ و بیگار
و شکار و دہ نیمی و مقدمی و صدی و قانون گوئی مزاحم و متعرض نشوند و توفیر کل
تکالیف دیوانی و مطالبات سلطانی و آنچہ از حسن روداد آن جمع آن بیفزاید بمعاف و
مرفوع القلم شمارند - درین باب تاکید اکید و قدغن بلیغ دانستہ ہر سال سند مجدد نطلبند
و از یرلیغ کرامت تبلیغ تخلف و انحراف نورزند - بتاریخ یازدہم شہر ربیع الاول سال یازدہم از جلوس
اقبال مانوس سمت تحریر یافت ٭

عبارت پشت ضمن فرمان

سپہ سالار شرافت و نجابت مرتبت امارت و ایالت منزلت و انای مدارج دین و دولت شناسای
مراتب ملک و ملت سرافرازندہ لوای شوکت و حشمت طرازندہ بساط ابہت و عظمت اعتضاد
خلافت و فرمانروائی عماد سلطنت و کشور کشائی ظفر پیرای معارک جہانبانی عیش آرای
محافل کامرانی - جوہر مرآت حقیقت و وفا فروغ صبح یکرنگی و صفا ہمدم دلکشای مجلس خاص
محرم خلوت سرای صدق و اخلاص کارفرمای سیف و قلم مدبر امور عالم قدوۃ خوانین بلند
زبدۂ امرای عظیم الشان وزیر صاحب تدبیر ممالک آرا امیر روشن ضمیر عالیمقدار لازم الاختصاص

والاعزاز واجب الاحترام والامتیاز رکن السلطنت بادشاه سلیمان قدرت دار وزیر الممالک جملة الملک مدار المهام یار وفادار شجاع الدوله برهان الملک والاوقار اعتماد الدوله آصف جاه نظام الملک ابو المنصور خان بهادر صفدر جنگ ۔

شرح یادداشت بتاریخ اذر دوشنبه نهم شهر صفر المظفر سنه ۱۱ جلوس میمنت مانوس اتفاق ۱۱۸۴ مطابق ۹ خورداد ماه بر ساله شرافت و نجابت منقبت امارت و ایالت مرتبت دانای مدارج دین و دولت شناسای مراتب ملک و ملت فرازنده لوای شوکت و حشمت طرازنده بساط عظمت و ابهت اعتضاد خلافت و فرمانروائی اعتماد سلطنت و کشورکشائی ظفر پیرای معارک جهانبانی عیش آرای محافل کامرانی جوهر مرات حقیقت و وفا فروغ شمع یکرنگی و صفا همدم دلکشای مجلس خاص محرم خلوت سرای صدق و اخلاص کارفرمای سیف و قلم مدبر امور عالم قدوه خوانین بلندمکان عمده امرای عظیم الشان وزیر صائب تدبیر ممالک مدار مهر رفعت ضمیر عالیمقدار لازم الاختصاص والاعزاز واجب الاحترام والامتیاز رکن السلطنت بادشاه سلیمان اقتدار وزیر الممالک جملة الملک مدار المهام یار وفادار شجاع الدوله برهان الملک والاوقار اعتماد الدوله آصف جاه ابو المنصور خان بهادر صفدر جنگ و نوبت واقعه نگاری خانه زادان درگاه آسمانجاه عقیدت آسا آش اتن داس تعلقی سنگه دو حکم صادر شد که مبلغ یک لک نوزده هزار هفت صد و دوازده دام موضع ناند معه مزرعه امیود در بست عمل پرگنه حویلی دار الخیر اجمیر از تغیر غلام یوسف در وجه انعام التمغا بآیادت ...

سید امام الدین با فرزندان متعلقان بلا قید اسامی وقسمت نسلاً بعد نسل و بطناً بعد بطن و آنچه از حصص
در جمیع آن بیقرار یحسابی توفیر مزاحم نشوند در حمت منزد هم واقعه چهارم شهر صفر سنه الحسب
تصدیق نوید داشت مستملی شد شرح دستخط شرافت ونجابت تبت امارت وایالت منزلت
دانای مدارج دین و دولت شناسای مراتب ملک وملت حسن افرازنده لوای شوکت وحشمت طرازنده
بساط ابهت وعظمت عنصر اوج خلافت وفرمانروائی عماد سلطنت وکشورکشائی ظفر پیرای
معارک جهانبانی عیش آرای محفل کامرانی جوهر مرآت حقیقت ووفا فروغ شمع یکرنگی وصفا
همدم دلکشای مجلس خاص محرم خلوتکده سرای صدق واخلاص کارفرمای سیف وقلم مدار مهام
عالم قدوه خوانین بلند مکان عمده امرای عظیم الشان وزیر صائب تدبیر ممالک مدار امور روشن ضمیر
عالی مقدار لازم الاختصاص مع الاعزاز واجب الاحترام والامتیاز رکن السلطنت بادشاه سلیمان اقتدار
وزیر الممالک جمله الملک مدار المهام یار وفادار شجاع الدوله برهان الملک الاوقار اعتماد الدوله آصف جاه
ابو المنصور خان بهادر صفدر جنگ آنکه بعرض اکرم رسانید و اصل واقع نماید شرح دستخط واقعه نگار
کل آنکه مطابق واقع کل است شرح دستخط وزیر الممالک جمله الملک مدار المهام یار وفادار
شجاع الدوله برهان الملک الاوقار اعتماد الدوله آصف جاه ابو المنصور خان آنکه بعرض اکرم رسانید
شرح دستخط سیادت ونجابت پناه میر احمد علیخان آنکه بست ونهم صفر المظفر سنه جلوس الا
مکرر بعرض مقدس اعلی رسید شرح دستخط وزیر الممالک جمله الملک مدار المهام یار وفادار
شجاع الدوله برهان الملک الاوقار اعتماد الدوله آصف جاه ابو المنصور خان بهادر صفدر جنگ آنکه
فرمان عالیشان قلمی نماید شرح دستخط وزیر الممالک مدار المهام یار وفادار شجاع الدوله برهان الملک
الاوقار اعتماد الدوله آصف جاه ابو المنصور خان بهادر صفدر جنگ آنکه بنظر در آمد ... مرادم مثقه
که تنخواه موضع ... مضاف صوبه دار الخیر اجمیر از تغیر غلام ...
شرح دستخط وزیر الممالک جمله الملک مدار المهام یار وفادار شجاع الدوله برهان الملک الاوقار اعتماد الدوله
آصف جاه ابو المنصور خان بهادر صفدر جنگ آنکه از ربیع پارس نیل

نقل خط انور

عرضی گزرانیده وکیل سید امام الدین مع فتر رسیده از فضل و کرم امیدوار است که موضع تاند معه ربع آمپوره
درست عمله پرگنه حویلی دار الخیر اجمیر از تغیر غلام یوسف در وجه انعام عالتمغا موکل با فرزندان و متعلقان
بلاقید اسامی و قسمت معافی توفیر نسلاً بعد نسل و بطناً بعد بطن مرحمت شود سعد دستخط صاد و خاص بنام
اعلی مزین شوند که فرمان والاشان بدهد صادر

نقل فرمان

محمد جلال الدین ابوالمظفر شاه عالم بادشاه غازی ظل الله فی الجهان *

باسمه تعالی شانه خواجه معین الدین چشتی قدس الله سره

طغرا طلا - باسم بادشاه

مهر بادشاه

درینوقت میمنت اقتران فرمان والاشان واجب الاذعان صادر میشود که موضع گنگوانه و تهار محی موضع
تاند معه امپوره عمله پرگنه حویلی اجمیر که مبلغ دو هزار روپیه حاصل آنست از تغیر تهامت وغیره در وجه
انعام التمغای حقایق و معارف آگاه سید امام الدین سجاده نشین حضرت با فرزندان
بلاقید اسامی و قسمت معافی تصدیق و یادداشت و توفیر انچه از حسن تردد بر جمیع آن بیفزاید از
ابتدای فصل ربیع یونت ئیل حسب الضمن مقرر باشد باید که فرزندان نامدار کامگار والاتبار و وزرای
ذوی الاقتدار و امرای عالیمقدار و حکام کرام و عمال کفایت فرجام و متصدیان مهمات دیوانی
و متکفلان معاملات سلطانی و جاگیرداران و کروڑیان حال و استقبال ابداً مؤبداً در استمرار و استقرار

این حکم مقدس معلّے کوشیده مواضع مرقومه را نسلاً بعد نسلٍ و بطناً بعد بطنٍ خالداً و مخلداً متصرف
آنها وا گذارند۔ و از صوابدید تغیّر و تبدیل مصئون و محروس دانسته بعلت پیشکش صوبه داری و فوجداری
و مال و جهات سائر اخراجات مثل قتلغه و محصلانه و داروغانه و ضابطانه و شکار و بیگار و ده نیمه مقدمی
و صدی دو مے و قانون گوئے مزاحم و متعرض نشوند و از کل تکالیف دیوانی و مطالبات خاقانی معاف و
مرفوع القلم شمارند۔ دریں باب تاکید کید و قدغن مزید دانسته هر سال سند مجدد نه طلبند و از شرائط کرامت
تبلیغ و الا تخلف و انحراف نورزند ۔

بتاریخ بست و یکم شهر محرم الحرام سنه یازدهم جلوس والا تحریر یافت۔

عبارت ضمن پشت فرمان ۔ پنج سطر

تفصیل دیهات

مهر کلان
نظام الملک مدار المهام آصف جاه
برهان الملک شجاع الدوله ابو المنصور
خان بهادر صفدر جنگ یار وفادار
سپه سالار فدوی شاه عالم بادشاه
غازی

مهر
سید هدایت علیخان فدوی
شاه عالم بادشاه غازی

عبارت حاشیه پشت فرمان جانب دست راست ۔

شقه

ابو البرکات معین الدین اکبر شاه ثانی بادشاه دهلی بنام صوبه جمهور سرکار انگریز بهادر مشهور منشی نمبر ۱۲ محافظ جان نثار جمهور درگاه حضرت خواجه صاحب

مهر بادشاه

فدوی عقیدت و ارادت نشان لایق المرحمت و الاحسان معین و مراحم اپده ...

چون تمامی امور انتظام درگاه شریف و عزل و نصب مردمان منتظم آن و خبرگیری هر گونه امور از جانب حضور
بوده آمده و مثل آنکه بعرض رسید که انتظام درگاه شریف از حد ابتر و خراب است و عزیز علی
متولی که از طرف حضور به عهده مسطور سرافراز بود اکثری از اسباب درگاه شریف را متصرف شده و نیز آمدنی
دیهات خورد و برد نموده بندها و خلق الله را تکلیف ایذا میرساند لهذا نامبرده را از عهده تولیت معزول
کرده نور چشم میرزا محمد تیمور شاه بهادر را عهده تولیت نیابت بنام دیوان سید عبدالعلی خان مقرر فرموده
سرافراز کردیم لهذا به آن قلمی خاص ارقام میرود که دیوان صاحب ممدوح را که هر گونه لایق انتظام درگاه شریف اند
و تمامی خدام و خلایق از طریق دیوان صاحب موصوف که صاحب سجاده هستند راضی و شاکر اند بنده و خود
ملتمس است از حکم حضور والا مطلع ساز و روپیه دیهات تمامی امور و انتظام متعلقه تولیت مذکوره بقبض
و تصرف و دخل دیوان صاحب ممدوح کنانیده دهید و اهتمام اوشان باشد حساب یک ساله تولیت
مسطور و آمدنی دیهات از عزیز علی متولی به دیوان صاحب فهمانش کنانیده دهید در این باب تاکید دانسته
حسب المسطور بعمل آرد که موجب رسندی حضور و اظهار کمال رسوخ و خدمت آن قلمی خاص از حضور
زیاده تفضلات ۰

مشمول مثل نمبر ۱۲۰ محافظ خادمان درگاه حضرت خواجه صاحب

فرد شرائط ملفوفه والانامه و دستخط حضور بنام کول برک صاحب بهادر نوشته شده ۰

بند اول - انتظام جمیع امور درگاه شریف بدستور قدیم و اسناد بادشاهی باختیار صاحب سجاده
باشد و همه املاک دیهات خدام درگاه شریف که از طرف حضور والا بطور ... مقرر
شده آمده است چنانچه است آن نیز از طرف صاحب سجاده باشد و حکم ...
داران املاک غیر علاقه درگاه حسب ... رضای صاحب سجاده باشد و تحصیل
و تشخیص دیهات علاقه درگاه و غیره خدام باختیار کل صاحب سجاده باشد ...
دیگر احدی را دخل و مزاحمت نبوده و نباید کسی که خارج ... خدمت درگاه
باشد ... اگر صاحب سجاده خواهد ... از درگاه خارج کرده ...

روزینہ قاصر است ہمہ توقف و مسدود ساز و اختیار صاحب سجادہ است ❊

بند دوم ـ و محاسبہ از نقاسیتا بہ بدل و مخارج تحصیل و تشخیص دیہات و ہم اسباب کوٹھہ کہ مال بادشاہی است
از متولی معزول صاحب سجادہ از ہمہ مراتب بہ شرح و بسط نیز خود از جائداد منقولہ و غیرہ منقولہ بہ جناب صاحب
سجادہ نشان کنانیدہ و بہر اوقات آئندہ احتیاط دارد کہ بہ کوٹھہ اسباب بادشاہی کہ بدرگاہ شریف ہستند
کسے خیانت و دست اندازی نہ سازد کہ مالک آن یا بحضور میرسد یا بہ صاحب سجادہ دیگر
کسے را دخل نیست ❊

بند سوم ـ موضع دانشور علیحدہ از دیہات درگاہ شریف برائے معاش متولی مقرر بودہ آمدہ کہ تا متولی
باشند موضع مذکور معاش است و برائے ذات متولی نیست کہ بہ کسے گرو بدہد اگر
گرویدہ دعوے دارد از ذات متولی معزول خواہ حویلی یا جائداد دیگر کہ برائے ذات او مقرر است
ازان بگیرد و موضع مذکور بہ متولی معزول نہ رسد بصاحب سجادہ کہ علاقہ تولیت بنام نور چشم
تیمور شاہ است از طرف نور چشم سپرد سازد و رسید صاحب سجادہ بگیرد و اگر کسے از مرتہنان
متولی معزول پیش نماید ساقط از اعتبار است کہ فرمان حضور والا درین امر نیست و ہم متولی
از راہ فریب از صرف کردن زر خطیر بیش بہا مختار شدہ بود ہمہ آمدنی درگاہ ماخوذ و
جزو خود بہ کسے بنام اجارہ استمرار داشتہ و بباطن مطلب خود منافع از انہا بر آوردہ
آنچہ در آن خیانت و غبن متولی باشد ازان بصاحب سجادہ بر آمدہ و دیہات درگاہ
شریف دخل سازد کہ بدون مہر صاحب سجادہ منظور نمیشد و استمرار کسے نیست کہ ہر گونہ
مالک صاحب سجادہ و حضور است ہم از روئے شرع شریف وراثت و غیرہ و ہم از طرف
حضور ارفع ہم صاحب سجادہ بہمہ امورات درگاہ و مال و کوٹھہ و عزل و نصب نوکران و خدام
و غیرہ شاگرد پیشہ ہم مقرر نمودن و جمع کردن و اجرا و مسدود کردن و زر نذر و ملک و غیرہ اختیار
صاحب سجادہ بودہ آمدہ است حالا ہم مالک است ❊

بند چہارم ـ کہ اغذیہ و خرچ آمدنی دیہات انجوبی در یافتہ شد فہمیدہ ہر چہ از اخراجات روزمرہ

درگاہ شریف بموجب دستور قدیم و ما وجب باشد و آنچہ در باہر داران و روزینہ داران بموجب دستور قدیم الایام
یا بموجب اسناد بادشاہی باشند آنرا بحال و برقرار حسب تجویز صاحب سجادہ داشتہ آنچہ نو
احداث یا فضول و بیجا بہ سبب عنایت و یا مروت اختیار ہر کس کہ باشد موقوف ساختہ
کاغذ صاف بدستخط خود بطور دستور العمل کردہ حوالہ صاحب سجادہ کنند و تغیر و تبدل و بیجائے بدنما
سند و دستخطی حضور پر نور چشم مرزا تیمور شاہ بہادر نگردد تا کہ آئندہ رابند و بست قرار واقعی گردد فقط
بند پنجم ـ قوم فوج و خرچ کہ در بہر ہا بسبب اخراج کسی سید ہند متولی چپانیدہ بود بحالا از عین مال گرفتہ میشود
در پرگنہ اجمیر معاف است و از دیہات درگاہ ہم و صاحب سجادہ گرفتہ نمیشود ـ سہم
بند ششم ـ ناظم اجمیر مدام معاونت صاحب سجادہ و اہلکار میرزا تیمور شاہ و متولی حال میکردہ باشد
و ہر گونہ دستگیری ساعی و مستعد ماند و در جمیع ابواب بموجب دستور قدیم مداخلت امین و تحصیلدار کہ
از حضور شدہ اند بخوبی گنانیدہ دہد ـ سہم

نقل شقہ بادشاہ

مشمولہ مثل نمبر ۱۳۰ محافظ خانہ رجسٹر درگاہ حضرت خواجہ صاحب

چون باکثر بسمع شرف رسیدہ کہ انتظام درگاہ شریف حضرت قطب الاقطاب خواجہ معین الدین چشتی
واقع دار الخیر اجمیر بنہایت ابتر و برباد و خراب است و باعث ابتری بربادی عزیز علی متولی و غیرہ
عملہ تحصیل کہ ہمہ خائن بودہ اند و در تحصیل دیہات و دیگر اخراجات و غیرہ متعلقہ درگاہ شریف بتجویز خود
آں امورات احداث جاری ساختہ و غبن اقسام نمودہ چنانچہ چندین بمسامع رسیدہ کہ بدریافت تغلب
و تصرف بیجائے انتظامی درگاہ شریف تقرر متولی از طرف حضور معمول قدیم بودہ است و بدل
فیض منزل منظور است کہ صلاحیت جمیع امور درگاہ شریف کہ مقام بزرگان پیران خود است
عزیز علی متولی خائن معزول فرمودہ خدمت تولیت بنام نور چشم مرزا تیمور شاہ بہادر و نیابت بنام
سید ہند لعل خان صاحب سجادہ درگاہ شریف کہ بموجب سند آمد قدیم و فرامین سلاطین سابق و حضرت

فردوس منزل انار الله برهانه است مقرر فرموده بودیم چنانچه بر کار مرقوم الصدر بمانند لیکن چنانکه بر کنوز خاطر
اقدس عالی است بسبب شبهه بازی بدنهادی و فیلسوفی متولی معزول که چاشنی خار است و انجاح
مدارج درانتظام آنجا دقایق باقی است لهذا تجویز مقدمات و تدارک بند و بست آن از ته دل منظور و پیش نهاد
خاطر انور است و از بس ضرور است مزین بدستخط حضور ملفوفه شقه کرامت توامه نزد آن فدوی خاص
فرستاده شد مرقوم کلک عنایت سلک میگردد که اصل یا نقل بند مقدمات مرقومه ملفوف چٹھی خود
موسومه ناظم اجمیر شریف بتاکید بمضمون روانه نمایند که بهر مقدمات مرقومه قرار واقعه
رسید کواغذ سابق بدستور اندرون کوٹھه و صاحب سجاده برآورده معائنه و فدوی عقیدت سرشت
مولوی محمد خان که از حضور روانه شده است کار امانت و تحصیل از دست نا سپرده میگرفته باشند
و آنچه امین مسطور و دیوان مهدی علیخان صاحب سجاده ظاهر کنند بموجب آن بند و بست قرار واقع کنانیده
مدام خبرگران بوده هر وقت معاونت میکرده باشند و لعبد فراغ انتظام کامل حسب رضائے صاحب سجاده
صاحب ممدوح بحضور پرنور اطلاع دهند تا اهل این باب نبرده

روبکار

کچهری صاحب سپرنٹنڈنٹ ضلع اجمیر بہ جلوس ہنری میڈلٹن صاحب بہادر واقع بکیم جون ۱۸۲۷ء

امر فرستقه خاص کرامت اختصاص حضور معلی محمد اکبر شاه بادشاه دام اقباله بنام اینجانب
ملفوف خط انگریزی صاحب جج دہلی ورود یافت و بوضوح انجامید که حضور معلی میر عزیز علی را
که بر عهده تولیت درگاه شریف مقرر بوده از عهده مذکور معزول کرده و به بعضے وجه بامور داشتن مومی الیه
برین عهده کنون منظور مزاج معلی نیست و دیگر کس از پیشگاه حضور معلی برائے این عهده تجویز
شده خواهد آمد۔ از انجا که در تجویز امور متعلقه درگاه مداخلت به اہالیان سرکار منظور و متعلق نیست و
ظاهر است عزل و نصب این عهده که همیشه از حکم حضور معلی شده آمده است نظر برین اندرین باب امتثال امر فیض...

حکم شد

که از تاریخ نهم امیر عزیز علی متولی از عهده تولیت درگاه دست بردار شود و در امری از امور متعلقه درگاه
مداخلت نسازد و نقل روبکار هذا جهت اطلاع نزد دیوان مهیلیخان و میر عزیز علی و امین درگاه و تحصیلدار
درگاه فرستاده شود و نقل شقه لف خط دیوانجی فرستاده آید و درج خط دیوانجی گردد که اگر بعد این حکم میر عزیز علی
را در امور درگاه چیزی مداخلت نماید باینجانب اطلاع دهند که تجویز تنبیه فوجداری عنوان عمل حاکمی بعمل خواهد آمد
و عرضداشت بجواب شقه حضور منشی بخشی نوشته سازد

تذکره

درباب تقرر منصب سجادگی به شیخ مصلح الدین و باز استقرار منصب مذکور به شیخ سراج الدین بانتقال شیخ مصلح الدین

ذکریست در بیان آنکه چون غفران پناه حضرت ظل سبحانی از راه قدردانی خدمت سجاده نشینی زبدة الواصلین
قدوة العارفین مقرب بارگاه جبروتی قطب الاقطاب   حقائق و معارف آگاه شیخ سراج الدین
از تغیر سید فخر الدین عطا فرموده بعد رحلت حضرت از تغیر حقائق و معارف آگاه مرحوم خدمت
مسطوره به سید مصلح الدین مقرر گردید محصول فصلیج سنه ۱۱۱۹ فصلی موضع گیلوته تنخواه مقرری
سجاده نشین که حق سراج الدین بود با وجود هیچ جنس نخود بتصرف خود آورده سید مصلح الدین محصول آن
از شیخ سراج الدین استرداد کرده جنس گندم و جو و غیر ذالک که در زمین بود تمامی را متصرف شده و بنا بر
بندگان حضرت قدر قدرت سلیمان مرتبت حضرت   از راه کرم و فضل من ابتدای تاریخ چهاردهم
ربیع الاول سنه ۲ خدمت مرقومه بشیخ سراج الدین مرحمت فرموده سید نجم الدین که از انتقال سید مصلح الدین
به خدمت مسطوره در ایام جهالت قیام داشت بمجرد استماع این خبر تمام محصول فصلیج سنه ۱۱۲۰ فصلی موضع مرقوم
که حاصل آن مبلغ یکصد و یک روپیه دوازده آنه نقد و موازی یکهزار و دوصد ۲۱۱ صد و یازده من و بست و هشت ۲۸
آثار غله بوزن اکبری پیدا شده بود بتصرف خود آورده هر چند وزارت پناه خواجه محمد مقیم دیوان

میر عباد الله نائب تولیت پناه عوض خدائی متولی بموجب نالش کسان شیخ سراج الدین پیادها
تعیین کردند که محصول ضبط نمایند اثر نکرد و تمام محصول انجم الدین گرفته گریخته رفت چنانچه
تصرف طومار او بدستخط قانونگو وغیره عمله و فیصله موضع مرقوم موجود است اگر اندرین باب حسب الحکم
بنام ناظم صادر شود محصول فصل ربیع مسطوره از متصرف استرداد نموده به شیخ سراج الدین
رساند تا به جمعیت خاطر بدعای دوام ابد مدت اشتغال نماید ۰

تفصیل مهر که خوانده شد

غلام حسین ابن سید ابوالوالی | مهر شکسته | غلام علی | مهر عطاء الله خادم درگاه | شریف الله غلام خواجه معین

سید قاسم ابن نور الدین | محمد باقر ابن سید مرتضی بندهٔ درگاه | محمد طاهر خادم درگاه | مهر غضنفر الله خادم | غلام محمد حسن جان محمد بندهٔ درگاه

عاشق طالع محمد صالح | محمد مراد ابن سید ابو المعالی | سید الله بخش | عبده سراج الدین | اشرف احمد

محمد [illegible] | سید دوست محمد | سید جعفر | محمد فاروق | حیات الله | محمد معصوم

دلبیگ غلام خواجه معین الدین | اشرف احمد | میر محمد علی فدوی فرخ سیر بادشاه | سید لعل محمد خادم خواجه معین الدین چشتی

عبد الوهاب ابن شهاب

دیگر مهر که اندراج آنها خوانده نشد نتوانستم بحال خود بگذاشتم اصل تذکره بدفتر

دیوان اوقاف موجود است ہمہ

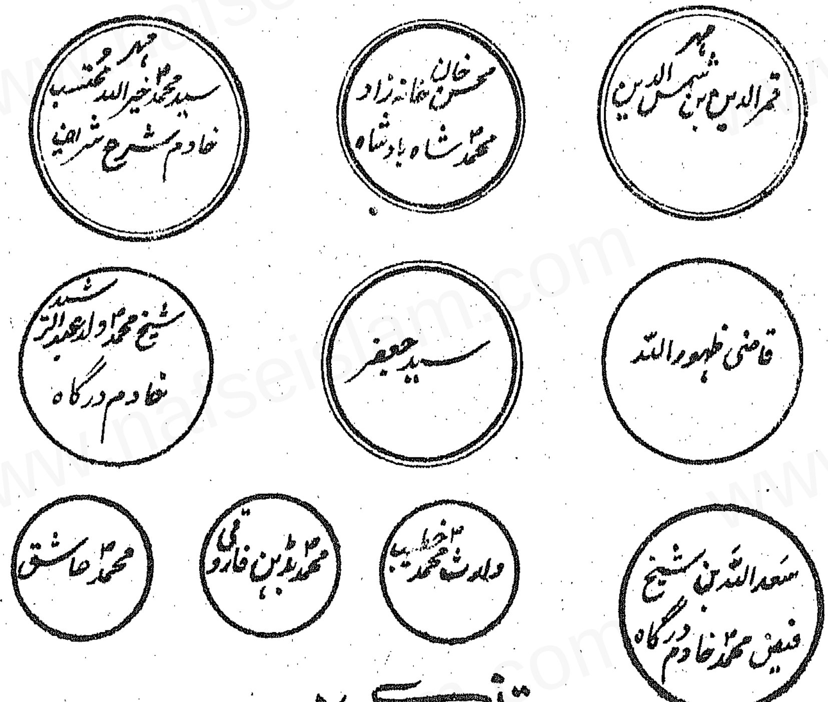
تذکرہ

حساب عزل شیخ فخر الدین و نصب شیخ سراج الدین چشتی بمنصب سجادگی بصدارت سید امجد جان
عہد بصدور و استقرار منصب مذکور بہ شیخ منیر الدین صاحب مد ظلہ العالی بعد وفات
شیخ سراج الدین مرحوم و مغفور +

آنکہ جمیع پیرزادہا و ارباب و طائف اکابران و خادمان و فقرا و صلحا متعلقان روضہ منورہ
زبدۃ الواصلین قدوۃ العارفین … ایم ہرگاہ حضرت … بعد فتح کام بخش
باجمیر تشریف آوردند و برائے زیارت قطب الاقطاب اندرون گنبد مبارک تشریف
فرمودند۔ درآنوقت سید فخر الدین سجادہ نشین بود۔ از زبان او بجناب کرامت مآب
الفاظ ناشائستہ برآمد۔ نعوذ باللہ منہا۔ ہو بہو آواز او بگوش حضرت رسید۔ چون از
اوراد و وظائف فارغ شدہ بیرون گنبد مبارک تشریف فرمودند بصدر الصدور سید
امجد خان حکم شد کہ فخر الدین لائق سجادگی این مکان متبرک نیست تغیر فرمودیم شخصے کہ از
اولاد حضرت … لیاقت و قابلیت سجادہ نشینی داشتہ باشد بنظر انور بگذراند صدر الصدور
حکم از اکابران و بزرگان شہر تحقیق نمودہ سید سراج الدین ولد سید ابو الفتح ابن سید علیم الدین
عم فخر الدین معزول بود بصلاح و تقوے آراستہ شب و روز بعبادت و ریاضت و تلاوت
قرآن مشغول بودند بنظر مبارک گذرانیدہ چنانچہ حضرت ظل سبحانی از راہ تفضل سید سراج الدین
را منصب سجادہ نشینی مفوض فرمودند بعنایت خلعت خاصہ و زنجیر فیل و یک ہزار روپیہ قرار
فرمودند۔ بعد وفات سید سراج الدین مرحوم سید منیر الدین خلف سید سراج الدین مرحوم کہ
قابل و لائق سجادگی بود در عہد مبارک … از انتقال پدر خود سرفراز شدند چنانچہ سید منیر الدین
بر سجادہ نشینی ابد دستور سجادہ ہائے پیشین سرانجام میدہد و لیل و نہار بعبادت و ریاضت

حق اشتغال دارند و مدام بوقت سه گھڑی شب باقیمانده در گنبد مبارک حاضر می شوند
و برائے ازدیاد دولت ابد مدت خلیفه زمین و زمان باعث آرام عالم و عالمیان فاتحه میخوانند
و خدمت نقراء و غربا و صلحا و مردمان صادر و وارد حتے المقدور بجا مے آرند با مردم
جمیع اکابران و خادمان و بزرگان وغیره از حسن سلوک مومی الیه راضی و شاکرایم ✦

مواهیر پیشانی و حاشیه بر سند که بر خواندن آن امامان مقتدا مواهیر است

تذکره

درباب باغیچه واقع اندرکوٹ من محلات دار الخیر اجمیر

عرش آشیانی بر خدمت سجاده نشینی قطب الاقطاب دیوان خواجه حسین
مرحوم قیام داشت یک باغیچه واقع اندرون اندرکوٹ که بقبض و تصرف دیوان
مغفور بود بعد ازان سجاده ها کرسی به کرسی شدند و بر باغیچه مذکور تا الحین متصرف
میبودند و در عہد حضرت خلد منزل خدمت سجاده نشینی بحقایق و معارف آگاه

شیخ سراج الدین گشت شیخ موصی الیه نیز بر باغیچه سجاده های شیخین بر باغیچه مذکور قابض و
متصرف بود و حالا هم صاحب سجاده بر باغیچه مسطوره قابض و متصرف اند هیچ کس
سهیم و شریک ایشان نیست هر که سجاده نشین شود باغیچه مرقومه را متقبض و متصرف خود می آرد
هر که مصداق این مقال و تبیین این حال آگاهی داشته باشد حسبةً لله گواهی خود
ثبت شاید یا اجازت مهر که عند الله ماجور و عند الناس مشکور گردد +

مواهیر

شیخ احمد فدوی فرخ سیر بادشاه

قاضی عبد اللطیف

عطاء الله

محمد علی فدوی فرخ سیر بادشاه

مهر خادم درگاه

سید قاسم بن نور الدین

محمد عزیز نبیره سلطان التارکین

باقر ابن سید مرتضی بندهٔ درگاه

محمد فاروق بندهٔ درگاه

عبده مسیح الدین

غلام علی

اسد الله

محمد افضل

محمد مراد

عاقل

سید اله بخش

دولت محمد

سید محمود

حیات الله

دستخط قانون گو بخط هندی

نقل محضر

بشهادت جمیع پیرزادها و ارباب وظایف خدام باغیچه و وابستگان درگاه شریف ثبت

سجادہ نشینی سید امام الدین صاحب سجادہ ۔

قطب الاقطاب قدس سرہ العزیز

ما اینکہ جمیع پیرزادہ ہا و ارباب وظائف خدمہا و غیرہ وابستگان درگاہ حضرت سلطان العارفین زبدۃ الواصلین مقرب بارگاہ جبروتی کاشف اسرار لاہوتی حضرت و جمہور سکنہ بلدہ دارالخیر اجمیر ایم ۔ اقرار معتبر لاسیما فیما بینہا ایم بدین وجہ کہ چون از آن روز یکہ از انتقال سید سراج الدین پیرزادہ سجادہ نشین از روئے ارث خدمت منصب سجادگی روضہ متبرکہ بہ حقائق و معارف آگاہ سید منیر الدین مقرر و مفوض گشتہ در ہر امور مرجوعہ ما مردم سعی موفور و پرداخت و بذل توجہات شایان میکردند ۔ و در حق ما مردم بر طبق استعداد مراعات نیز مبذول میفرمودند چنانچہ ما بندہا در عہد امن بودہ از حقائق آگاہ راضی و شاکر ماندیم ۔ و ہنگام تشریف آوردن خلد مکان در بلدہ اجمیر کاکل حضرت خدیو گیہان گیتی خدا سید سراج الدین والا حقائق آگاہ در روضہ مقدسہ از دست خود تراشیدہ بودند ۔ در ہیولا معارف آگاہ مذکور بہ قضائے الہی ودیعت حیات سپردہ ۔ و سید امام الدین و سید فیض الدین ورثہ ماندند ۔ سیما سید امام الدین خلف کلان سجادہ نشین مرحوم کہ بزیور فضیلت و تقوے آراستہ و پیش از شش ماہ مشار الیہ بموجب ایماے والد بزرگوار خود در اجمیر رسیدہ و ترک معاملات دنیا کردہ و در زاویہ قناعت گزیدہ شب و روز در خدمت والد حاضر مے ماند ۔ و در خبر گرفتگی احوال ما مردم یگانہ روزگار تصور مے توان نمود و از مشار الیہ بسیار راضی ایم ۔ چون جماعت کثیرہ البتہ ہمراہ دارد و معیشت ہیچ نیست اگر خدمت منصب سجادگی بر سبیل حقوق وراثت بہ سید امام الدین مقرر شود مقدمہ درگاہ رونق خواہد یافت و ما مردم بہ آرام خواہیم بود بنا بر این چند کلمہ بہ طریق راضی نامہ نوشتہ دادیم ۔ ۱۴ ربیع الآخر سنہ ۔

گل بشگفت قمر الدین زگلزار معین الدین

خاکپائے تو شد عطاء اللہ خواجہ معین الدین رسول اللہ

زاولاد علی آل پیمبر نسل معین الدین

جمال الدین از نسل خواجہ معین

غیاث الدین

دلے بود کہ تیرہا حق
رضا جوید

کمال دین محمد
شد از ضیاء الدین

مہر خورد
خواندہ نشدہ

مہر خورد
خواندہ نشدہ

مہر مربع
خواندہ نشدہ

جنید موسوی

محمد فاخر

جواج الدین
ابن نظر محمد

مہر ہلالی
محمد سادات

مہر
خواندہ نشد

بن غلام محی الدین
خادم

علاء الدین احمد

غلام عنایت قیام

نور علی اویسی

مہر
نام خواندہ نشد

مہر
عبدہ محمد حسن

مہر کلاں
مشتمل بر کلاں دارد بر سرِ بیضا
خواندہ نشد

نقول احکام عدالت ہائے اجمیر

STAMP OFFICE

EIGHT ANNAS

اٹھہ اٹھہ آنہ کے تین ۳ قطعہ

اسٹامپ آفس

روبکاری کچہری اسسٹنٹی ضلع اجمیر باجلاس کپتان شکسپیر صاحب بہادر اسسٹنٹ کمشنر کے

حسب درخواست وکیل دیوانجی بموجب حکم کپتان ڈیوڈسن صاحب بہادر اسسٹنٹ کمشنر مورخہ ۱۱ فروری ۱۸۵۳ء

واقع ۱۷- مارچ سنہ ۱۸۵۵ء

دستخط:

بخط انگریزی

دیوان سید الحاج بن العلی حسینان سجادہ نشین درگاہ خواجہ صاحب جی | درخواست بجائے جانے شادیانہ کے درگاہ میں بتقریب
میر حفیظ علی متولی درگاہ خواجہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ | زیارت مراجعت سفر کے از روئے گواہی گواہان رسم قدیم کے

پہلے ماہ جون سنہ ۱۸۴۷ء میں سوال وکیل دیوان جیو کا بدرخواست مندرجہ بالا گزرا کہ اس زمانہ میں دیوان جیو سفر سے آئے تھے گزرا کہ متولی کو فہمائش اجراء رسم قدیم کے حضور صاحب اسسٹنٹ کمشنر بہادر سے ہوئی تھی مگر متولی نے انکار لکھا تھا کہ یہ رسم جدید دیوانجیو جاری کرانا چاہتے ہیں رسم قدیم نہیں ہے۔ اور پہلی جولائی سنہ ۱۸۴۳ء میں کپتان مکنوس صاحب بہادر نے بعد دریافت و تحقیق کے بسبب عدم ثبوت قدامت کے یہ درخواست دیوان جیو کی منظور نہیں فرمائی تھی اس وقت صرف بہ فہمائش عمل درآمد قدیم اکتفا ہوا تھا۔ اب عرصہ چھ سات برس سے دیوانجی سمت حیدرآباد دکن کے گئے تھے ماہ جولائی سنہ ۱۸۵۴ء کو سوال وکیل دیوان جیو کا بمضمون پر کہ دیوان جیو اجمیر میں آنے والے پہلے سے بندوبست و تجویز بجائے جانے شادیانہ درگاہ کی وقت زیارت درگاہ کی کے بتقریب مراجعت سفر کے ہو جاوے محکمہ محتشمہ کمشنری میں گزر کر اس محکمہ میں آیا اور متولی سے جواب طلب ہوا۔ وہی جواب طلب ہوا۔ وہی جواب انکاری اور تجویز سابق کپتان مکنوس صاحب بہادر اسسٹنٹ کا متولی نے لکھا مثل سابق کے ورثی کا حکم ہوا مطلق نہ ملی۔ باوجودیکہ متولی نے کتاب دفتر درگاہ سے نقل درخواست قاضی منیر الدین سید دوجیوہ و جواب اپنے و خدام و اظہارات نقارچیان وغیرہ نسبت

اصل یا نقل اصل مثل بالکل دستیاب نہوئی ۔ من بعد ۔ اکتوبر ۵۴ء کو وکیل دیوانجیو اثبات
قدامت رسم نواخت شادیانہ پر مامور ہوا ۔ وکیل دیوان جیو نے فہرست ۱۶ گواہ کے
گذرانی ۔ وزیر علی پیرزادہ و خدا بخش فراش ۔ و محمد علی سلامی خوان درگاہ ۔ و امین الدین ۔ و
واحد علی خادم درگاہ ۔ و خدمت علی ۔ و حسین علی پیرزادہ ۔ و قادر بیگ فراش درگاہ و ہمت علی
ملازم درگاہ ۔ نو نفر گواہان دیوان جیو نے بالاتفاق تصدیق مظہرہ دیوان جیو کی کری کہ
وقت واپس آنے دیوانجی کے سفر سے ہمیشہ شادیانہ نواخت ہوتے ہین ۔ اور من بعد عرضی
خادمان درگاہ بتائید تحریر متولی کے گزر کر بدریافت تکرار زیادہ کے جاگیرداران و
رئیسان شہر سے بھی یہ دستور پوچھا گیا ۔ امام علی جاگیردار دلواڑہ و شیخ چشتی بخش ادہمی
و میر ارشاد علی جاگیردار ۔ و قربان علی و محمد اسد علی جاگیرداران و محمد بخش اندر کوٹی و
عبد الوہاب ولد حسینی بخش و دلیل جمعدار کان سرب اندر کوٹی و محمد خان ٹھیکہ و نواب
عبد الکریم خان خلف نواب عنایت اللہ خان و شاہ علی و میر علی جاگیرداران ہاتھی کھیڑہ و غفور علی
جاگیردار اگھرے رہ و عنایت اللہ شاہ جاگیردار ۔ و نارائن بخش و جوالا ناتھ و موتی چند فہیان
قانونگوے اجمیر نے برابر تصدیق ۔ ۔ ۔ ۔ ۔ ۔ قدامت رسم بجائے جانے شادیانہ وقت
مراجعت سفر دیوانجیو کے کری ۔ مگر حسین علی خادم جاگیردار تصفے نا ندلہ و حسین بخش و
وزیر و قطب بخش نقارچیان و سکندر خان و فتح محمد و سیوا فرما نرواں نے مطابق بیان
متولی بنونا دستور نواخت شادیانہ کا تبقریب مراجعت سفر دیوانجیو کے ظاہر کیا فقط یاد
مثل سابق کے پھر بھی بہت تلاش سے کے نہ ملی ۔ جو کہ از روے تحقیق کے بگواہی گواہان
معتمد جاگیرداران و رئیسان شہر کے برابر ثابت ہے کہ دستور قدیم ہے کہ جب دیوانجی
سفر سے آتے ہین اور آتے ہی اول مرتبہ جب زیارت کو درگاہ مین جاتے شادیانہ
نواخت ہوتے ہین ۔ اور بمقابلہ اسکے متولی نے کوئی وجہ تردید کامل نہین گزرانی مثل
سابق جو متولی نے لکھی تھی ۔ باوصف تلاش کے ۔ ملی نہین اور خادم درگاہ اور نقارچی

وغیرہ چند نفر جو تائید متولی کی کرتے ہین وہ مجہول بر عایت متولی ہیں کہ خادم مقوم متولی اور نقارچی تابعدار متولی ہین۔ بیان اُن کا قابل اعتبار نہین اور قطع نظر اسکے روک نواخت شادیانہ کے جانب متولی سے محض براہ ضد وکد ہے ورنہ نواخت شادیانہ مین کچھ ہرج متولی یا درگاہ کا نہین ہے دیوان جیو اولاد خواجہ صاحب ہین اگر انکی توقیر کے لئے بتقریب مراجعت سفر کے شادیانہ بجے تو کیا قباحت ہے بہرحال ہماری راے مین یہ درخواست دیوان جیو کی حسب رسم قدیم ہے اور کچھ اسمین قباحت بھی نہین اور باین تحقیق کے دو تین روز سے دیوانصاحب سفر سے آکر بانتظار صدور اسی حکم باہر شہر کے قطب صاحب مین مقیم ہین اور شہر مین نہین گئے بجا دینا شادیانہ کا ہرگونہ مناسب ہے اس واسطے . . . .

حکم ہوا

کہ دیوانجیو شہر مین جاوین اور زیارت درگاہ کو اول جاوین بوقت جانے دیوانجی کے زیارت کیلئے درگاہ مین شادیانہ معمولی نواخت ہووین اور یہی دستور آئندہ کو مرعی رہے ؛

مقابلہ شد

دستخط انگریزی

بقراء
العبد
سردار مل نقلنویس

بسماعت
العبد
منا لال نقلنویس

نقل

STAMP OFFICE
EIGHT ANNAS
ہشت آنہ
اسٹامپ آفس

دستخط حاکم بخط انگریزی

نقل حکم دستخطی جناب کرنیل چارلس جارج ڈکسن صاحب بہادر مشمولہ مثل مقدمہ متذکرہ بالا

دنگہ فساد وقت غسل مزار خواجہ صاحب نامین میلہ عرس شریف بموجب حکم پنڈت سبھاگ رام صاحب اکسٹرا اسسٹنٹ کمشنر بہادر واقع ۲۴ جولائی ۱۸۷۳ء حسب خواہش محمد علی مختار عام دیوانجی صاحب

حکم ہوا

خط دیوانجی و جواب متولی درگاہ کا حضور نے سماعت فرمایا۔ تحریر متولی درگاہ کی بدنسبت حضور ناواجب ہے۔ کیونکہ متولی درگاہ نے درجہ اپنا برابر دیوان جیو لکھا ہے اور یہ بات نہیں ہوسکتی اور طرف متولی درگاہ سے پاس ادب دیوان جیو رہنا ہر صورت سے واجب ہے کیونکہ دیوان جیو پوتا خواجہ صاحب ہے اور متولی درگاہ نوکر سرکار اور توقیر اسکے تعلق دیوانجی بہ نسبت دیگران زیادہ ہے۔ اس واسطے پروانہ بنام متولی درگار لکھا جاوے کہ حسب دستور سابق پاس ادب دیوانجیو کا کرتا ہے۔ اور آئندہ سے وقت تحریر جواب احکامات کے احتیاط رکھے۔ یکم اپریل ۱۸۵۶ء۔ و خط بنام دیوانجی لکھا جاوے کہ وہ بموجب دستور سابق کاربند رہیں اور کوئی نئی بات نہیں کریں۔ مرقوم صدر۔

مقابلہ نمودہ شد

بسماعت	بقرائت
العبد	العبد
فتح چند	علی محمد خان

نقل

نقل روبکار ہذا مشمولہ مثل نمبری ۷۵۳ دستخطی جناب کرنیل چارلس ڈکسن صاحب بہادر کمشنر اجمیر حسب درخواست محمد علی مختار عام دیوانجی صاحب بموجب حکم جناب جوڈیشل اسسٹنٹ صاحب بہادر مورخہ ۱۸ دسمبر ۱۸۷۶ء کو دیگئی

روبکار محکمہ کمشنری ضلع اجمیر باجلاس کرنیل چارلس جارج ڈکسن صاحب بہادر کمشنر واقع یکم ماہ ستمبر ۱۸۵۵ء

عرصہ تخمیناً چھ ماہ کا ہوا اتفاق ایسا ہوا کہ عین ایام عرس حضرت خواجہ صاحب میں باہم اہالیان درگاہ دنگہ وفساد و نوبت زدوضرب کے پہنچی بعد تیاری مثل صدر در حکم آخر کے کچہری صاحب اسسٹنٹ بہادر سے اپیل اس کا حضور میں ہوا کہ اب تک مثل پیش ہے ایک مقدمہ اپیل شادیانہ بھی رجوع ہے اور اصل منشاء اس فساد کی یہ پائی گئی کہ وقت آنے دیوانجی کے سفر سے شادیانے بحکم عدالت بجائے گئے تھے۔ خادمان متولی درگاہ کو ناگوار ہوا اسی باعث سے جو دستور ایام عرس میں ہاتھ دیوانجی و متولی اور خادمان سے ہوتا تھا انہیں کمی وبیشی ہوئی۔ اور تکرار وفساد زیادہ بڑھ گیا اور منظور حضور یہ ہے کہ جو طریق مذہب انکا سلف سے ہے اسی موافق رہے طرف سرکار سے کچھ کمی وبیشی ضرور نہیں اور اسی لئے ہمیشہ بطریق مستمر قرارنامہ دستور العمل ایسی امورات کے طلب ہوکر ملاحظہ آنے سے توجہ کسی قسم کی ناراضگی انکی دیوانجی نے طرف متولی لکھی ہے۔ جو سجادہ نشین مندرس و فوتی نہیں ہیں یہہ بات تو باختیار بحکم سرکار ہے متولی کو کچھ اختیار نہیں الا کسر آداب دیوانجی البتہ ہوئی۔ اور اگر خدام و متولی حسب دستور آداب دیوانجی رکھتے تو یہ نوبت مفسدوں کے نہیں پہنچتی۔ اور پاس ادب دیوانجی کہ صاحب سجادہ اولاد خواجہ صاحب ہے۔ بہر صورت واجب ہے کہ متولی اور خدام آداب دیوانجی کا رکھیں اور حضور نے کئی بار متولی کو کہلا بھیجا اور عام کچہری میں بھی حکم دیا کہ اگر متولی اپنی جگہ کو رکھنا چاہتا ہے تو ادب و قواعد دیوانجی کا رکھے۔ الا باوجود اسقدر فہمایش کے تا حال اطمینان حضور نہ ہوئی کہ خاطرخواہ تعمیل اسکی متولی نے کی ہو اور حضور کو بہر حالت انتظام خاطرخواہ طرف نوکران درگاہ سے مطلوب ہے اس لئے کہ جب تک آپس میں راہ نہ ہو انتظام آئندہ کا بھروسہ نہیں۔ اور اگر متولی درگاہ جو بلی دیوانجی ہی چاہے اور اطاعت ان کی کرے اور گفتگو نشست و برخاست بہت درستی سے ہو

یہ امر کچھ مشکل نہین اس واسطے ؂

حکم ہوا کہ

مضمون روبکار ہذا سے حسب ضابطے متولی درگاہ کو اطلاع دیا جاوے کہ بحسب حکم حضور
تعمیل کرکے در بارہ ادب قواعد صاحب سجادہ کوشش کرے اور متفق اصلاح
و رضامند ہو کے سرکار مین اطلاع کرے کہ بہت بہتر اور عین خوشی خاطر حضور و باعث نظم
کلی کارخانہ درگاہ شریف ہے۔ اور اگر تا حکم ثانی یہ امر ظہور مین آویگا اور جو کوئی شکایت
اور کسر آداب صاحب سجادہ کی ہے وہ رفع نہ ہوگی تو پھر حضور سے بدرجہ لاچاری اور حکم
ہوگا و بند و بست مناسب بابت کامون درگاہ کے کرنا پڑیگا۔ اور بابت خاندان دیوانجی کہ پہلے
بارہ سال کے حضور مین دل لگا کر اور سنبھال کر دیوانجی کر کے اور قرض چالیس ہزار روپیہ
قرض خواہان لینے کو دیکر سب کو راضی کئے۔ اور ایسا بند و بست کیا تھا کہ بیس پچیس برس
مین سب قرضہ بیباق و خلاص ہو جاتا۔ اور سد راہ مین صاحب اول کو کہ کار بند و بست
متعلق اُن کے ہے بار بار لکھا آلاآن تک قرضے قلیل نہ جمع ہوا ہے۔ اور جیسا بھروسہ پہلے
وہ کچھ نہ رہا۔ اگر صاحب سجادہ اپنے قول و قرار پر چلتے تو تا حال قریب نصف تو ادا ہو جاتا
اور جو زر کبیر و نجات مین ہاتھ لگے آیا اگر اس سے مدد کرتے قرضہ پورا اتر جاتا۔ اور یہ بھی
ظاہر ہے کہ جیسا ہر ایک عزت جب کہ اپنی کے اٹھاتا ہے۔ اور آبرو رکھتا ہے
ویسا ہی دنیا سے بھی بدلا پہنچتا ہے۔ اور افسوس ہے کہ دیوانجی صاحب اپنی جائداد کی جگہ
سمجھ کر اور چھوڑ کر ایسے غافل ہوئے کہ کبھی سال خبر نہ لی سکہ صاحب سجادہ کہ پوتے حضرت
خواجہ کے ہین۔ باوجود اسکے نیک راہ نہ چلتے اور پرواہ جب کہ اپنی کی رکھتے تو دوسرے
لوگ بھی سے بے پروائی کم کرتے۔ اور اب بھی جو صاحب سجادہ سمجھے اپنی عزت اور جائداد
و جائے خود رکھینگے۔ تو پھر اسمین ہم کو ضرورت تاکید و تنبیہ کے نسبت دیگران کے نہ ہوگی
بل جیسی قدر و عزت اولاد حضرت کی ہے اس سے زیادہ نیک نامی دنیا و دین فقط پیش ہوگی

اور نظر آتا ہے کہ جو وکیل دیوانجی و متولی حین حکم عدالت سے خبر صحیح و راست موکلان اپنے
کو نہین پہنچاتے۔ اور اسی گروہ ناراض و ناخوش ہوتے ہین اور فساد زیادہ بڑھتا ہے
انکے دونون وکلا کو چاہئے کہ جو حکم عدالت ہو۔ اسکی خبر راست و درست پہنچایا
کرین۔ اور راہِ غمازی کو چھوڑ دین۔ اور اس پر بھی کچھ عمل نہوگا تو نسبت وکلائے
مذکورین حکم مناسب نافذ ہوگا۔ باب معرفت ناظر کے ہر ایک کو اطلاع دیجائے
اور ایک ایک نقل بھی ناظر کو دیجائے کہ اصل روبکار پاس ہر ایک کے بھیجکر رسید و اطلاع
یافت۔ دستخط خاص ان کے لکھا کر حضور مین رپورٹ کرے ؛

العبد	العبد	العبد
دیوانجی صاحب سجادہ اولاد خواجہ صاحب	میر حفیظ علی متولی درگاہ شریف	رحمت اللہ وکیل
اطلاع ہوئی	مضمون روبکار ہذا سے اطلاع ہوئی	درگاہ شریف مضمون روبکار سے اطلاع ہوئی

مقابلہ نمودہ شد

بقرأت
عبد العلی نقلنویس

بسماعت
منشی ہرنامت محافظ دفتر اجمیر حبہ اول

تذکرہ انساب اولاد

حضرت خواجہ بزرگ معین الاولیا معین الحق والدین قدس سرہٗ

خواجہ بزرگ یک دختر و سہ پسر داشت خواجہ سید فخر الدین خواجہ سید ضیاء الدین ابوسعید خواجہ سید حسام الدین۔ و حافظ بی بی جمال +

خواجہ سید حسام الدین بصحبت ابدال پیوست و از چشم مردم پنہان شد +
خواجہ سید ضیاء الدین ابوسعید دو پسر داشت۔ خواجہ احمد و خواجہ وحید کہ ذکر ایشان در نسخہ فواید الفواد مذکور است اما بیش ازین معلوم نیست +
خواجہ سید فخر الدین در زمان حضرت خواجہ بزرگ در موضع ماندن سکونت داشت و بہ خود کاشتکارے ارضی کہ حضرت خواجہ بزرگ بجہت آن پیش بادشاہ دہلی رفتہ فرمان آوردہ بود۔ زندگی میکرد۔ و بعدہ در قصبہ سرواڑ کہ از اجمیر شانزدہ فرسنگ است سکونت اختیار کرد۔ و ہمون جا بوصال حق پیوست۔ مرقد پاکش در آبادیے قصبہ بر لب حوض بزرگ واقع است رحمتہ اللہ تعالے علیہ +
و از جملہ پسران او سید حسام الدین پسر بزرگ کہ احوال او در اکثر کتب مذکور است باقی حال دیگران معلوم نشد سال وفاتش ۶۶۱ ہجری است +
بی بی جمال حافظہ دختر خواجہ بزرگ۔ از وے دو پسران بوجود آمدند۔ و برحمت حق پیوست۔ قبر بی بی جمال و فرزندانش پائین روضہ شریف خواجہ بزرگ است و جفت شرعی بی بی جمال شیخ رضی الدین بود کہ در قصبہ ناگور بر کنار تالاب مندولا آسودہ است +

خواجه حسام الدین سوخته بن خواجه سید فخر الدین برگزیده آفاق و هم صحبت سلطان المشائخ
خواجه نظام الدین اولیا بود. و بجهت سوز و گداز و عشق که داشت در اقصای عالم بلقب
سوخته مشهور گشت. مرقد پاکش در قصبهٔ سانبهر باختر سوی بر سر راه اجمیر نمودار است و متحقق است
که از وی دو پسران بوجود آمدند. خواجه معین الدین خورد و خواجه قیام الدین بربال. خواجه سوخته
موصوف در سال هفتصد و چهل و یک برحمت حق پیوست.

خواجه معین الدین خورد. خواجه حسام الدین سوخته خلیفهٔ اعظم خلیفه نصیر الدین محمود و خلیفه الاولیا
بود. مرقد پاکش پائین مزار حضرت خواجه بزرگ است در محجر سنگ سفید. از وی یک پسر
بود سید نظام الدین و از وی سید فرید الدین و از وی سید قطب الدین است که چشتیان ملقب بود
و سپه سالاری افواج مالوه داشت. یکی از نبائر خواجه معین الدین خورد سید ... بود که از سلطان محمود
خلجی خطاب سید الملک یافت. دیگر حال مفصل اولاد خواجه معین الدین خورد معلوم نیست. چون که
از اولاد و احفاد او کسانی چند در نواح کن مالوه هنوز ... حضرت خواجه خورد
در سنه ۷۶۱ ه رحلت فرمود.

خواجه قیام الدین بابربال بن خواجه حسام الدین مرد دلیر بود. و با سکر ستان شیرانه ...
ازین جهت او را هتیلا گفتندی. ... یک پسر ... قبر خواجه قیام الدین پائین
خواجه بزرگ برابر تربت پدرش خواجه معین الدین خورد واقع است در محجر سنگ سفید. خواجه بابربال
در سنه ۷۵۴ ه ازین دار ناپایدار انتقال کرد.

خواجه نجم الدین خالد بن خواجه قیام الدین است. از وی دو پسران بوجود آمدند. سید عبد العزیز
بن خواجه نجم الدین خالد دو پسر داشت خواجه احمد و خواجه حسین. از ... حال ایشان
معلوم نشد. خواجه خالد در سنه ۷۶۹ هجری وفات یافت.

سید کمال الدین حسن احمد پسر دوم خواجه نجم الدین خالد است (و او را بقول بعضی ...
سید نجم الدین خوانده اند که خواجه سید نجم الدین او را فرزندی هم قبول کرده بود. و سال وفاتش

سنه ۸۶۷ ھ ہجری قدسی است۔ و شہاب الدین فرزند خواجه سید کمال الدین است از
بس متورع بود و از دست پیکر پرستان اذیت‌ها برداشت و در ۱۱ سنه ھ فوت شد و او را پسر
بود سید تاج الدین بایزید بزرگ دانشمند بزرگ و عالم متبحر بود و کسب علوم دینیه کرد
دران زمانیکه از چیره دستی پیکر پرستان بنای اسلام در دار الخیر اجمیر قطع گردیده بود
بالآخر وقتیکه سلطان خلج رونق اسلام تازه کرد سید تاج الدین به درس و تلقین جامعه
اسلام در اجمیر مامور شد چنانکه در گلزار ابرار و خیار الاخیار وغیره بشرح و بسط مندرج
است در سنه ۸۸۰ ھ این سرای پنجروزه رحلت فرمود۔ زوجه او دختر مفتی محمود
دہلوی شیخ الہند بود ♦

...... سید نور الدین طاہر پسر ارجمند شیخ تاج الدین است زوجه او دختر پاک حضرت
خواجه محمد دوم حسین ناگوری بود چنانکه از خبار الاخیار و مونس الارواح مبرہن است او تا مدت
دراز سجاده مشیخت و ارشاد تمکین داشت و در سنه ۹۰۵ ہجری جان بحق تسلیم کرد ♦

سید رفیع الدین بایزید خرد پسر دلبند نور الدین طاہر است صاحب علم و عمل و
خوارق و کرامات بود۔ سالها در روضه حضرت خواجه معین الاولیا جد بزرگوار خویش درس
گفت و بیشتر گمراہان را در تیه ضلالت به راه راست آورد زوجه او از خاندان خواجه حمید الدین
صوفی السوانی است در باب احوال آن برگزیده آفاق نسخه گلزار ابرار شاہد است سال
وفات نهصد و بست و دو ۹۲۲ ہجری قدسی ♦

سید [illegible] الدین ثالث فرزند جگر پیوند سید رفیع الدین بایزید خورد وقتیکه در اجمیر
ظلم و تعدی راجگان ہنود [illegible] از حد گذشت او خورد سال بود۔ خادمان جان نثار او را
از ینجا در ناگور رسانیدند که وطن مادری گرامیش بود ہمونجا اقامت ورزید و از خانواده
بزرگ خواجه حمید الدین صوفی سوانی جفت عفیفه یافت ہمونجا در سال نهصد و چهل
رخت حیات بربست۔ در جوار مرقد حضرت خواجه حمید الدین صوفی سوانی مدفن یافت

مادر این سه پسران خواجه حسن و خواجه حسین و خواجه ابوالخیر بود ٭

خواجه حسن مجذوب بود و دو دختر داشت یکی بی بی سلطان خاتون که به سید ولی محمد بن خواجه ابوالخیر منکوحه شد و دوم ملکه جهان که بعقد نکاح سید شاه محمد بن خواجه ابوالخیر درآمد ٭

دیوان خواجه حسین متاهل نگشت ٭

خواجه ابوالخیر دوازده پسر داشت پنج پیش از زمان آگهی در حیات پدر فوت شدند و هفت باقی ماندند سید ولی محمد سید علم الدین سید شاه محمد سید معین الدین سید شهاب الدین سید محمود سید محمود و سال وفاتش سنه ۹۲۱ هجری است ٭

سید ولی محمد بن خواجه ابوالخیر از بطن زوجه خود سلطان خاتون یک پسر داشت و یک دختر ٭

سید عبدالستار بن ولی محمد مجذوب بود ذکر فضائل او در رساله معین مذکور است گروه سوندها شاهی باو منسوب بود و سید ولی محمد را دو زن دیگر بودند که از بطن او دو پسر شدند و به طفلی وفات یافتند ٭

بی بی جهنی دختر سید ولی محمد بن ابوالخیر با سید بایزید بن سید شاه محمد بن خواجه ابوالخیر منکوحه شد ٭

سید شاه محمد پسر سید خواجه ابوالخیر بن معین الدین ثالث زوجه شرعیه او ملکه جهان بنت خواجه حسن بود از وی سه پسران بوجود آمدند اول سید ابراهیم دوم عبدالصمد سوم سید بایزید از سید عبدالصمد اولاد نشد تا زنده نماند از سید ابراهیم دو پسر بوجود آمدند اول سید غیاث الدین که لاولد رفت دوم سید محمد طاهر که بسمت آرکاتهه رفته سکونت اختیار کرد اولاد و احفاد او تا الآن همانجا باقی است و به اولاد سید محمد طاهر چشتی مشهور است و سید بایزید را دو زوجه شرعیه بود یکی بی بی جهنی بنت سید ولی محمد زن دیگر غیر کفو بود

اما از بطن بی بی جهنی یک دختر مسمات بی بی راستی بود که او را با بی بی ہم میگفتند۔ و از وجہ ثمر عقیبہ سید فخر الدین عرف سید ہزاری بود۔ و دختران سید بایزید که از زن خاندان السید ان نارنول بودند۔ اول بی بی نصرت که از خواجہ نعمت اللہ متولی منسوب گردید۔ دوم عرف بی بی ننا که عجوزہ فوت شد ✤

سید محمد۔ و سید محمود۔ پسران خواجہ ابو الخیر مجردانہ زندگی کردند و اولاد نداشتند
شہاب الدین۔ پسر سید خواجہ ابو الخیر دو پسر داشت۔ اول سید محی الدین۔ دوم عاشق محمد عرف سید اچھا۔ از محی الدین یک پسر شد۔ سید فخر الدین عرف سید ہزاری و دو دختر بودند۔ اول جان بی بی که از سید شمس الدین منکوحہ شد۔ دوم فاطمہ که از سید لبنسی بن سید ابو البرکات منسوب بود۔ و از سید فخر الدین عرف سید ہزاری دو دختر شدند۔ اول بزرگ نساء که از مفرح الدین بن دیوان فخر الدین منکوحہ شد۔ دوم بی بی فرزانہ که از سید مصلح الدین بن دیوان فخر الدین منسوب گشت۔ و از سید عاشق محمد پسر دوم سید شہاب الدین یک پسر شد سید منصور و شش دختران شدند۔ یکے بی بی حفیظ النساء که در عقد نکاح سید شرف الدین بن سید نظام ...... در آمد و حال دیگر دختران ظاہر نشد و از سید منصور بن سید عاشق محمد عرف سید اچھا یک پسر شد سید غلام حسین که پیش از تاہل بہ سفر رفت و باز نہ آمد ✤

سید خواجہ علم الدین پسر سید خواجہ ابو الخیر اسم گرامی زوجہ عفیفہ او زینب النساء از اولاد صحیح خواجہ حمید الدین سلطان التارکین ناگوری بود۔ و از وے سہ پسر بوجود آمد اول سید علاء الدین۔ و دوم سید حسام الدین۔ سوم سید ابو الفتح ✤

بدانکہ از سید علاء الدین سہ پسران و سہ دختران اولاد شد پسر اول۔ سید محمد۔ سجادہ نشین بود و او را دو اہلیہ بودند یکے از خاندان پاک سلطان التارکین منکوحہ شد۔ زن دوم مسماۃ ملیح النساء از کفو غیر بود و یعنے بنت شیخ بھنیا ساکن قصبہ کالا۔ از بطن او

و از بطن او دیگر دختر مستوره شد۔ فخر النساء نام با شیخ عبد الرزاق نبیره سلطان التارکین

چهار پسران ست. اول فخر الدین که بعد وفات سید محمد سجاده نشین بود. امّا بجهت ملال که شاه عالم بهادر شاه بن اورنگ زیب را بود از منصب سجادگی معزول شد. و سید سراج الدین بن سید ابو الفتح بجایش متمکن گردید. تا الان منصب سجادگی در اولاد او برقرار است. سید فخر الدین بن سید محمد دو زن داشت اول بی بی حبیبی بنت نواب فیض الله خان از اولاد مخدوم سید جلال بخاری اما از وی اولاد نشد. دوم بی بی عزیزه بانو که از بطن او دو پسر شدند اول سید مفرح الدین دوم سید مصلح الدین. زن سوم از غیر کفو بود از وی یک پسر شد سید نجم الدین ✤

سید سیف الله پسر دوم سید محمد بعض نام او شریعت الله هم نوشته اند. زن او بی بی صالح بنت مقبر خان از وی اولاد نشد. بالآخر سیف الله زن دیگر کرد. او از کفو غیر بود از وی یک پسر شد سید حبیب الله. و سید حبیب الله دو زن داشت. یک که غیر کفو بود از بطن او دو دختر تولد شدند. یکی پیش از زمان آگهی بمرد. دوم در عقد نکاح سید حمزه بن عظیم الدین بن عظمت الله بن حسام الدین بن علم الدین در آمد. زن دوم سید حبیب الله بی بی رمضانی نام داشت از بطن او یک پسر شد سید فیض الله. زوجه شرعیه او بدیع النساء نام داشت ✤

سید عماد الدین پسر سوم سید محمد نام زوجه او وجیهه النساء بنت شیخ نظام گوری نبیره سلطان التارکین است از بطن او بسیار اولاد شد. امّا در صدر حیات نماند پایان کار از زن غیر کفو یک پسر شد که غلام چشتی نام داشت. و با دختر سید نجم الدین بن سید فخر الدین بن سید محمد بن علاء الدین بن علم الدین کدخدا شد. بیش ازین احوال او معلوم نیست ✤

سید ماه الدین پسر چهارم سید محمد زنی از شیخ زادگان گرانه در عقد نکاح آورده بود. امّا لاولد رفت ✤

مفرح الدین بن سید فخر الدین بن سید محمد زوجہ او بی بی بزرگ النساء بنت فخر الدین
عرف سید ہزاری بود۔ از وے دو پسر شدند حمید الدین و مجید الدین۔ و زوجہ
دیگر بی بی عائشہ ہم بنت سید مفرح الدین بن ابو بود۔ اما از وے اولاد نشد ✧
سید حمید الدین از بی بی صاحب جمال بنت سید مصلح الدین بن سید فخر الدین یک
پسر شد کہ سید نجف نام داشت و زوجہ او مسماۃ بی بی زینا از اولاد قاضی حمید الدین
ناگوری بود ✧
سید مجید الدین بن مفرح الدین از بطن مسماۃ سعادت بانو بنت قاضی ابو الفتح ساکن
سانبھر یک پسر شد کہ سید علام محی الدین نام داشت۔ و او را ہفت دختران بودند
اول کفایت نساء کہ از سید نجیب اللہ نبیرہ سید حسام الدین بن علم الدین منکوحہ
شد۔ اما از وے اولاد نشد۔ دوم نور النساء کہ از سید وارث علی بن سید صدر الدین
بن سید زین العابدین بن دیوان سید علاء الدین منکوحہ شد۔ سوم رشیدہ بانو
کہ از امین الدین نبیرہ سید حسام الدین بن سید علم الدین منکوحہ گشت چہارم صاحب
دولت کہ در عقد نکاح سید یونس بن سید وارث محمد بن شریف محمد بود۔ پنجم عزت بی بی
از شیخ غلام محمد بن عزیز محمد نبیرہ سلطان التارکین منکوحہ شد۔ ششم زینب النساء
کہ از شیخ رضا محمد بن محمد تقی نبیرہ سلطان التارکین منکوحہ بود و او یک دختر داشت
نام بی بی الفت و در عقد نکاح سید تاج الدین بن وارث علی در آمدہ۔ اما از وے اولاد نشد
دختر ہفتم سید محی الدین در مدائن ہمین نوشتہ شاید کہ در کم سنی فوت شدہ باشد ✧
سید مصلح الدین بن سید فخر الدین زوجہ او بی بی فرزانہ بنت سید فخر الدین عرف
سید ہزاری بود از وے یک پسر و یک دختر شد سید خرم نام کہ لا ولد رفت و نام دختر
بی بی صاحب جمال بود کہ از سید حمید الدین بن سید مفرح الدین منکوحہ شد ✧
سید نجم الدین بن سید فخر الدین بن سید محمد زوجہ خود از دہلی آوردہ بود۔ از وے

یک پسر شد و یک دختر کمال دولت نام پسر علام الدین تا حال اولاد و بابل معلوم نشد و مساة کمال دولت به سید علام حسینی بن سید عماد الدین بن دیوان سید محمد منکوحه شده بود.

سید زین العابدین پسر دوم دیوان علاء الدین زوجه او بی بی رحمت بنت سید سالم الدین بن دیوان علم الدین بود ازو یک پسر شد سید صدر الدین و یک دختر بود سعادت بانو که از شیخ عبد القوی نبیره خواجه سلطان التارکین منکوحه شد و سید صدر الدین را زوجه عفیفه بی بی ماه بانو بنت دیوان سید سراج الدین بود ازو یک دختر داشت رضیة النساء که در شیر خوارگی فوت شد زن دیگر سید صدر الدین مساة گلاب بی بی بنت شیخ جمال الدین بن شیخ کمال الدین نبیره سلطان التارکین بود ازو سه پسران شدند اول سید عبد الاعلی دوم سید همت علی سوم سید وارث علی مخفی مباد که در آخر سید صدر الدین معه پسر خود مسمی عبد الاعلی بدیار شرقی رفته وفات یافت و پسر او سید عبد الاعلی به دهلی آمد و زنی نو در نکاح خود آورده همونجا سکونت اختیار کرد.

سید همت علی پسر دوم سید زین العابدین از بطن بی بی سیف النساء بنت سید حمید الدین بن سید مصلح الدین یک پسر بود سید علن و یک دختر بود سیدة النساء که از سید حمید الدین بن امین الدین منکوحه شد و سید علن را سید ناصر علی بن سید وارث علی بمقام شهر بوندی شهید کرد و سید علن را یک پسر بود ساونت علی که او لاولد رفت.....

سید وارث علی بن سید زین العابدین از زوجه خود طور بانو بنت سید مجید الدین بن سید مفرح الدین بن فخر الدین بن دیوان علاء الدین شش پسر و سه دختر بوجود آمد دختر اول شمس النساء که از امین الدین نبیره قاضی حمید الدین ناگوری منکوحه بود دختر

دوم لطیف النساء کہ از شیخ محمد علی بن غلام محمد بن عزیز محمد نبیرہ سلطان التارکین منکوحہ گردید۔ دختر سوم سراج النساء کہ در عقد نکاح سید علی بن سید بہت علی بن سید صدر الدین بن سید زین العابدین درآمدہ بود +

سید ناصر علی بن سید وارث علی از جمعیت بی بی بنت شیخ نور الدین منکوح بود اما لاولد رفت +

سید تاج الدین پسر دوم سید وارث علی زوجہ او زلف النساء بنت شیخ رضا محمد نبیرہ سلطان التارکین او ہم لاولد رفت +

سید بہادر علی پسر سوم سید وارث علی در زمان طفلی فوت شد +

سید عزیز الدین پسر چہارم سید وارث علی زوجہ او مسماۃ شفیع النساء بنت شیخ غلام نبی نبیرہ خواجہ سلطان التارکین بود۔ اما از بطن او اولاد نشد۔ مگر سہ پسران از بطن کنیز بوجود آمدند۔ اول رمضان علی دوم محمد حسین۔ سوم امراؤ علی +

سید اشرف علی پسر پنجم سید وارث علی زوجہ او امانت النساء بنت سید علی ساکن مادھوپورہ بود لاولد رفت +

سید لطف علی پسر ششم سید وارث علی زوجہ او امیر النساء بنت شیخ غلام نبی نبیرہ سلطان التارکین بود۔ از وے سہ پسران و دو دختران تولد شدند۔۔۔ دختر اول قمر النساء و دختر دوم نجم النساء کہ یکے بعد دیگرے بسلسلہ زوجیت شیخ امیر علی بن محمد علی بن غلام محمد نبیرہ سلطان التارکین پیوست۔ وازین ہر دو اولاد نماند +

سید رستم علی پسر اول سید لطف علی زوجہ او فہم النساء بنت شیخ الٰہی بخش بن شیخ شریف اللہ ساکن قصبہ جھونجھنون بود از وے دو پسران موجود اند و کدخدائی ایشان در قصبہ جھونجھنون شدہ است +

سید نجم الدین پسر دوم سید لطف علی نام زوجه او قمر النساء بنت شیخ شهاب الدین ساکن
قصبه شیخوپور [illegible] است از وی یک پسر و هفت دختران تولد شدند نام پسر ریاض الدین احمد
و نام دختر خورد [illegible] النساء که نور النساء که در عقد نکاح شیخ نور احمد بن شیخ نجم الدین مولف کتاب
مناقب الحبیب [illegible] آمده دختر دوم مسماة عظیم النساء به شیخ مولا بخش بن شیخ الهی بخش منکوحه شد
سید غلام حسین پسر سوم سید لطف علی زوجه او مسماة بختاور بانو بنت شیخ غلام رسول است
از وی یک دختر قمر النساء نام که در عقد مناکحت شیخ اصغر علی بن شیخ سلطان بخش
در آمده غلام حسین زن دیگر از قصبه بحندی آورده بود نام او مسماة بجوری از قوم سقا که ازو
دو پسر دارد. اما مسماة بجوری به مرتبه ثانی در نکاح غلام حسین آمده باشد زیرا که مسماة بجوری
پیش از ین شوهر دیگر داشت حال او معلوم نیست که مرده یا بر صحت حیات است الحمد لله که احوال
اولاد حضرت زین العابدین باختتام رسید +

سید فضیل علی بن دیوان سید علاء الدین بن سید علم الدین وجه او عفیفه بانو از دودمان
سلطان التارکین است از وی اولاد نشد و در سفر دکن همراه برادر خود سید زین العابدین بدست
حرامیان افتاده کشته. دیگر احوال ایشان از کتب و شجره انساب واضح نشد. والله اعلم بالصواب +

سید حسام الدین پسر دوم سید علم الدین بن خواجه ابو الخیر رحمة الله علیهم. چهار پسر و یک دختر
داشت. نام ایشان سید احمد سید ضیاء الدین سید جلال الدین سید عظمت الله در طفلی
فوت شد. مسماة رحمت بانو +

سید احمد پسر اول سید حسام الدین وجه او عفیفه سلطان بی بی بنت شیخ شاه محمد نبیره
حضرت سلطان التارکین است از وی چهار پسران و دو دختران شدند دختر اول
خورشید بانو که از سید شمس الدین بن سید ابو الفتح منکوحه شد و دختر دوم شریفه بانو که از سید
عطاء الله بن سید ابو الفتح منکوحه شد +

سید محمود پسر اول سید احمد بن حسام الدین سید محمود معروف به چشتی خان بود و او در عهد شاهی

منصب عالی داشت زوجهٔ او بی بی نصرت بنت سید عظمت الله بن سید حسام الدین بود
اما اولاد نداشت ❊

سید احمد پسر دوم سید احمد بن حسام الدین زوجهٔ او بی بی شریف النساء بود بنت سید جلال الدین
بن سید حسام الدین ازوی دو پسران و دو دختران بوجود آمدند. دختر اول نور النساء که به شیخ
عبد القوی نبیرهٔ خواجه سلطان اتالیق منکوحه شد و دختر دوم را نام ننوشت شاید که در
صغر سن وفات یافت ❊

سید جمیل الدین بن سید احمد در زمان طفلی فوت شد ❊

سید امین الدین پسر دوم سید احمد را زوجه بود رشیده بانو بنت سید مجید الدین بن سید شرف الدین
بن سید فخر الدین بن سید محمد بن سید علاء الدین سه دختران و دو پسران بوجود آمدند. دختر اول
ساجده بانو که از سید بدیع الدین بن سید جمیل الدین بن سید شمس الدین بن سید ابو الفتح
منکوحه شد. دختر دوم فضیلت النساء عرف بی بی چهوٹا که در عقد مناکحت سید پیران جی
عرف امام بخش بن سید عزت الله و سیده از وی یک پسر شد سید قمر علی دختر سوم حمیده بانو
در عقد نکاح شیخ امین الدین سهروردی ناگوری نبیرهٔ قاضی حمید الدین در آمد ❊

سید قوام الدین پسر اول سید امین الدین او را از بطن بی بی نجابت[عله] بنت قاضی سید حسن محمد
بن سید اسد الله بن سید ابو الفتح دو پسر شدند. اول قاسم علی دوم سید راحت علی. اما
قاسم علی را اولاد نشد ❊

سید راحت علی پسر دوم سید قوام الدین از زن کفو خود دو پسر داشت سید [illegible] و
سید امام علی ❊

سید حمید الدین پسر دوم سید امین الدین زوجهٔ او سعیده بانو بنت سید همت علی بود
اما حال اولاد او تحقیق نرسید والله اعلم بالصواب ❊

عله [illegible] گدا [illegible] خویشی و رشته داری خاندان صاحب [illegible] شد ۱۲

سید عبد الاحد - پسر سوم احمد بن سید حسام الدین؛ و زوجه عزت النساء از وی سه پسران بوجود
آمدند - خیر الله و نجیب الله و عظیم الله و زوجه سید عبد الاحد عزة النساء من الام از آل و
اولاد دیوان سید علاء الدین بود و من الاب از نسل خواجه سلطان التارکین ناگوری بود +
سید عظیم الله را از بطن کنیز یک پسر بود - سید حمزه و حال توالد و تناسل سید خیر الله و نجیب الله
معلوم نشد +

سید نجم الدین چلکش پسر چهارم سید احمد حال او معلوم نشد - چنان شهرت دارد که
به سفر هندوستان رفته بود و باز نه آمد - و قبر او به دهلی در جوار آستانه عالیه خواجه نظام الدین
نظام اولیا است +

سید ضیاء الدین پسر دوم سید حسام الدین بن سید علم الدین بن سید ابو النجیب او را از بطن زوجه خود
که از نسل سادات نواح پشاور بود دو پسر و یک دختر به وجود آمد - پسر اول را نام ننوشته‌اند عرف
سید پشاوری نوشته است - او را از بطن زن غیر کفو یک پسر شد شیر علی نام داشت
و لا ولد فوت شد - پسر دوم سید ضیاء الدین - سید حمید الدین بود که زوجه او دختر سید حسین
بنت سید نعمت الله بوده است - اما از وهم اولاد نشد - و نیز حال دودمان زوجه او بتحقیق
نرسید +

سید جلال الدین پسر سوم سید حسام الدین بن سید علم الدین؛ زوجه او از نواح افغانستان بود
از وی یک دختر بود فیض النساء و پسران سید شهاب الدین و سید جمال الدین و سید غلام محمد
اما ذکر سید غلام محمد ننوشته‌اند در زمان صغر سن وفات یافته باشد +

سید شهاب الدین بن سید جلال الدین او را از زوجه خود که بنت سید شریف الدین
بن سید نظام الدین بن سید مبارک عرف دیوان شاه بود و بخت دولت نام داشت
یک پسر شد سید نصیر الدین و او را از زوجه خود جمیعت النساء نام که بنت سید سراج الدین بن
نظر محمد بن نجم الدین بن دیوان شاه بود یک پسر شد سید عزیز الدین - از وی اولاد باقی نماند +

سید جمال الدین بن سید جلال الدین او را دختری بود لطیفه بانو که در عقد نکاح سید ضیاء الدین
هدایت الله بن عطاء الله بن سید ابو الفتح در آمد

تمامی ذکر اولاد سید ابو الفتح بن علم الدین

سید ابو الفتح سوم خواجه سید علم الدین بن خواجه اکبر زوجه او عصمت النساء بنت شیخ
شهاب الدین نبیره حضرت خواجه ابراهیم ادهم بلخی در سنه ۱۰۸۵ھ وفات یافت و چهار پسر گذاشت
سید سراج الدین پسر اول سید ابو الفتح سجاده نشین بود زوجه شهید او بی بی رحیمه بود از وی
سه پسران و دو دختر بوجود آمدند. پسر اول سید منیر الدین. پسر دوم سید ظهیر الدین سوم
سید سعید الدین. دختر اول ماه بانو که از سید صدر الدین بن زین العابدین منکوحه شد. دختر دوم
صاحب دولت که از سید خضر محمد بن سید نظام الدین بن سید دیوان شاه منکوحه بود سال
وفات ۱۱۳۲ھ

سید سعید الدین بن دیوان سراج الدین در زمان طفلی فوت شد

سید ظهیر الدین بن دیوان سراج الدین زوجه او صاحب النساء بنت سید حبیب الله بن
عطاء الله بن سید ابو الفتح بود از وی دو پسر و یک دختر بوجود آمده که در زمان طفلی وفات یافتند
و او لاولد رفت

دیوان سید منیر الدین بن دیوان سید سراج الدین زوجه او بی بی صاحبه بنت سید شرف الدین
بن سید نظام الدین بن سید مبارک عرف دیوان شاه بود. از وی سه پسران و دو
دختران شدند. دختر اول فخر النساء از سید عزت الله بن اسد الله بن ابو الفتح منکوحه شد
دختر دوم سیف النساء از سید محسن بن سید خضر محمد بن نظام الدین منکوحه شد و
در سال یکهزار و یکصد و پنجاه و هشت هجری ۱۱۵۸ وفات یافت

سید فخر الدین بن دیوان سید منیر الدین در صغر سن بمرض چیچک فوت شد

سید فیض الدین بن دیوان سید منیر الدین زوجۂ او سعیده بی بی بنت شیخ جمال الدین بن
شیخ نظام الدین پیرۂ سلطان التارکین بود ازوے یک پسر و یک دختر بوجود آمد پسر شیرخوار
بجاریشه در پہلو فوت شد و دختر لبالت لنسا نام در عقد سید حمید علی بن دیوان سید
امام الدین درآمد۔

دیوان سید امام الدین بن دیوان سید منیر الدین زوجۂ او عفیفہ بی بی بنت النساء
بنت سید قمر الدین بن سید شمس الدین بن سید ابو الفتح بود که ازوے سه پسران و
دو دختران بوجود آمدند دختر اول بی بی عصمت که در حالت صغر فوت شد دختر دوم بی بی
ولی النساء که به سید رفیع الدین بن غیاث الدین بن سید نجم الدین بن سید شمس الدین
بن سید ابو الفتح منکوحه شد اما از پسران وے سه پسر سید اکبر علی و سید رضی الدین
و سید حسن در عالم طفلی فوت شد سال وفاتش ۱۱۸۹ھ است۔

سید حمید علی بن دیوان سید امام الدین زوجۂ او بی بی لبالت لنسا بنت سید فیض الدین
بن دیوان سید منیر الدین بود ازوے یک پسر شد سید ارشاد علی عرف سید تحسن و دو
دختران شدند امیر النساء و وجیہ النساء۔

سید ارشاد علی عرف میر تحسن بن سید حمید علی زوجۂ او بی بی عصمت بنت سید عصمت الله
جی عرف امام بخش بود ازوے یک پسر تولد شد سید اشرف علی اما دختر سے و لا دہم شد
و سه دختران بودند بی بی بدرن۔ بی بی مینا۔ بی بی چھیدو۔ بی بی مینا در عقد نکاح سید
منظور عرف میان منشی بن سید رفیع الدین بن سید غیاث الدین بن سید نجم الدین
درآمد و لاولد رفت و مساة بی بی بدرن زوجۂ منکوحه سید نظر علی بن سید نوازش علی بن
سید شاه علی بن سید فتح الله بن سید حفیظ الله بن سید ہدایت الله بن سید عطاء الله
بن سید ابو الفتح بود و بی بی چھیدو زوجۂ سید امام علی بن سید محتشم علی سجاده نشین بود۔

سید اشرف علی بن سید ارشاد علی معروف میر تحسن زوجۂ او بی بی چھوٹی بنت دیوان محتشم علی

سجاده نشین بود. امّا از وی اولاد نشد و لاولد رفت •

سید اصغر علی بن دیوان امام الدین سجاده نشین بود. زوجهٔ او دختر سید عزت الله بن سید اسد الله بن سید ابو الفتح بود و نام آن بی بی خجسته بانو. از وی دو پسران یک دختر شدند. سید ذو الفقار علی. و سید محتشم علی و نام دختر هدایت النساء و زوج شرعی بی بی هدایت النساء سید مسیح الله بن سید حفیظ الله بن سید هدایت الله بن سید عطاء الله بن سید ابو الفتح بود. در سنه ۱۲۱۱ھ از این جهان فانی رخت رحلت بربست •

سید ذو الفقار علی بن دیوان صغر علی سجاده نشین بود. زوجهٔ او بی بی امیر النساء بنت سید حمید علی بن دیوان سید امام الدین سجاده نشین بود. از وی پسر نشد. امّا دو دختران شدند. مومن بی بی و سکینه بی بی. زوج شرعی مومن بی بی سید مهدی علی سجاده نشین بود. و زوج شرعی بی بی سکینه سید نصیر الدین بن قطب الدین بن عظیم الدین بن سید نجم الدین بن سید شمس الدین بن سید ابو الفتح بود •

دیوان سید محتشم علی بن دیوان سید اصغر علی. زوجهٔ او بی بی وجیه النساء بنت سید حمید علی بن دیوان سید اصغر علی بود. دو پسر سید مهدی علی و سید امام علی سه دختر بوجود آمدند بی بی عمده. بی بی زینب. بی بی چهوٹی. زوج شرعی بی بی عمده سید نوازش علی بن سید شاه علی بن سید مسیح الله بن سید حفیظ الله بن سید هدایت الله بن سید عطاء الله بن سید ابو الفتح. و شوهر بی بی زینب قاضی سید قمر علی بن سید عصمت الله جی عرف امام بخش بن سید عزت الله بن سید اسد الله بن سید ابو الفتح بود. و شوهر بی بی چهوٹی سید اشرف علی بن سید ارشاد علی بن سید حمید علی بن دیوان سید امام الدین بود. سال وفات سنه ۱۲۳۳ھ

سید مهدی علی بن دیوان محتشم علی سجاده نشین و صاحب عزم و احتشام بود. زوجهٔ او بی بی مومن بنت دیوان سید ذو الفقار علی بود. امّا از وی اولاد نشد. از زن دیگر که داشت اولاد شد. دو پسر چهار دختران بوجود آمدند. نام پسران سید هادی علی و سید اسد علی •

۱۲۵۳ | ۱۸۳۷

ودر سنه یکهزار و دوصد و پنجاه و پنج فوت شد ۞

سید امام علی بن دیوان سید محتشم علی زوجه اول بی بی حمیده بنت سید ارشاد علی بن سید حمید علی بن سید دیوان امام الدین سجاده نشین بود از وی یک پسر سید سراج الدین زوجه دوم بی بی ولی النساء از دودمان پاک وی هم بنت شیخ شکر الله نبیره خواجه ادهم بلخی بود از وی چهار پسران و چهار دختران بوجود آمد نام پسران قاضی سید منیر الدین سید شفیع حسین و سید اصغر علی و پسر چهارم شش ماهه فوت شد - نام دختران جواهر النساء ۞ سید محمد حسین بن سید نوازش علی بن سید شاه علی بن سید مسیح الله بن سید حفیظ الله بن سید هدایت الله بن سید عطاء الله بن سید ابو الفتح بود و شوهر مزاج النساء سید قدرت علی بن سید بدر الدین بن سید قطب الدین بن عظیم الدین بن نجم الدین بن سید شمس الدین بن سید ابو الفتح در صدر حیات است دختر سوم امام النساء را زوج نبود و در آغاز عمر وفات یافت - و دیوان موصوف در سنه ۱۲۵۶ھ ازین دار فانی رحلت فرمود ۞

سید سراج الدین بن سید امام علی دیوان و صاحب سجاده بود زوجه اول مسماة لاڈلی بی بی بنت قاضی سید محمد علی بن سید عصمت الله عرف علم بخش بن سید عصمت الله بن سید عزت الله بن سید اسد الله بن سید ابو الفتح اما از وی اولاد نشد زوجه دوم بی بی خیر النساء بنت شیخ عنایت الله بن شیخ شکر الله ادهمی فاروقیست از وی یک پسر بوجود بوجود آمد - دیوان سید غیاث الدین علیخان چشتی سجزی اجمیری که الحال سجاده نشین و صاحب مقام حضرت خواجه بزرگ معین الحق معین الاولیا است طال الله عمره زوجه او بی بی رئیس النساء بنت قاضی سید منیر الدین بن سید امام علی بن دیوان محتشم علی سجاده نشین تا الآن از وی اولاد نشد چنانچه کیش فرزندش بخشا یگانه نام و نشان اولاد و احفاد حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا برقرار و برجا تا قائم بماند - اما از دیوان سید سراج الدین از بطن دیگر اولاد هم است - یک پسر سید نظام الدین و دو دختر جهانگیرن و حسینی بی بی که فرزندان سید

۞ مزاج النساء و امام النساء دختر چهارم در زمان صغر فوت شد - شوهر جواهر النساء

شفیع حسین عم حقیقی ایشان در عقد مناکحت آمده اند یا او سید نظام الدین اولاد واست
پسر رشید الدین نام دارد و یک دختر که بشارت النساء نام اوست بسال وفات سنه ۱۲۸۱ھ +
تاج حسین نور الدین بن سید امام علی زوجه او بی بی بنت سید فتح علی بن سید
غلام معین الدین بن سید خلیل الله بن سید [illegible] الله بن سید ابو الفتح از وے دو پسر و
پنج دختران بوجود آمد سید امام الدین و سید فیض الدین ثمره النساء در زوجیت شرعی
بود دختر دوم شبیر النساء [illegible] بمرد دختر سوم منیر النساء در عقد نکاح سید رضا حسین بن سید
محمد امین بن سید نوازش علی بن سید شاه علی بن سید مسیح الله بن سید حفیظ الله بن سید
هدایت الله بن سید عطاء الله بن سید ابو الفتح در آمده بود اما از بطن وے اولاد نشد و در عمر
نوجوانی برحمت حق پیوست دختر چهارم صغیر النساء زوجه شرعی سید شرف الدین بن سید
قدرت علی بن سید شمس الدین بن سید ابو الفتح است از وے یک پسر و یک دختر
متولد شده بود اما در طفلی وفات یافتند خدا عز وجل به طفیل حبیب پاک رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم فرزند رشید عمر دراز و اقبال و سعادت آنها نصیب نماید آمین
رحیم النساء دختر پنجم زوجه پاک شیخ المشائخ دیوان سید غیاث الدین علیحضرت سجاده نشین
است حق سبحانه تعالی اولاد دهد و در حفظ و حمایت دارد قاضی سید منیر الدین را زوجه دیگر
هم بود علیم النساء بنت سید [illegible] الدین بن سید قطب الدین بن سید عظیم الدین بن سید نجم الدین
بن سید شمس الدین بن سید ابو الفتح اما از وے اولاد نشد و او در زمان صغر سن پیش از زمان
آگهی وفات یافت زن سوم از قوم مرهته است که بشرف اسلام مشرف گشته بزوجیت قاضی
سید منیر الدین در آمده از بطن او دو پسر و دو دختر شدند پسر سید شهاب الدین و ضیاء الدین
نام دختران سکینه بی بی و الله رکهی سکینه بی بی به سید اولاد حسین بن سید شفیع حسین
بن سید امام علی بن دیوان تفضل علی منکوح شده و الله رکهی به سید رشید الدین بن سید
نظام الدین بن دیوان سراج الدین منسوب است بسال وفات سنه ۱۳۱۲ھ +

سید فیض الدین پسر قاضی سید منیر الدین حیف که بهار گلشن شباب هم ندید وداع حضرت برهان الدین نهاده در صغر سن برحمت حق پیوست ❊

قاضی سید امام الدین بن قاضی سید منیر الدین جامع اوراق معین الاولیاء است و بمنصب اکسٹرا اسسٹنٹ کمشنری بمشاهره چهارصد روپیه مامور است زوجه شریفه او بی بی گهسیٹی بنت سید قدرت علی بن سید بدر الدین بن سید قطب الدین بن سید عظیم الدین بن سید نجم الدین بن سید شمس الدین بن سید ابو الفتح است هنوز اولاد ندارد حق سبحانه تعالی بتصدق رسول واهلبیت رسالت وحضرات صوفیه صوت وطریقت اولادش بدهد وبسیار زنده واز بلائے بحوادث روزگار مصئون ومحفوظ دارد آمین بحق سید الرسل واله واصحابه اجمعین برحمتک یا ارحم الراحمین ❊

سید شفیع حسین بن سید امام علی بن (ولد) ابن سید محتشم علی زوجه شریفه او بی بی چهوٹی بنت سید فتح علی بن سید غلام معین الدین بن سید خلیل الله بن سید اسد الله بن سید ابو الفتح بود از بطن او یک پسر شد شمشیر خواه نام بود ومادرش هم بعد چند روز بعد از ان بان وفات یافت والیشان را از زن دیگر اولاد هست سید امداد حسین وسید الطاف حسین وسید اولاد حسین وسید صفدر حسین وسید اکبر حسین وسید افتخار حسین ❊

سید اصغر علی بن سید امام علی بن (ولد) ابن سید محتشم علی زوجه او نصیب النساء بنت سید بدر الدین بن قطب الدین نبیره شمس الدین بن سید ابو الفتح بود از وی یک پسر شد سید حیدر علی اما در زمان طفولیت فوت شد ومادرش هم از جهان فانی بنیاد ناشاد رفت الحال سید اصغر علی از زن دیگر دارد وهم اولاد نیست الحمد الله که ......

تمام شد ذکر اولاد سید سراج الدین بن سید ابو الفتح

سید شمس الدین پسر دوم سید ابو الفتح که پسر سوم خواجه سید علم الدین است زوجه او خورشید بانو بنت سید احمد بن سید حسام الدین بن سید علم الدین از وی سه پسران وسه دختران بودند سید قمر الدین سید نجم الدین وسید مجیب الدین وسه دختران لطیفه بانو

ضیاء النساء که در زمان صغر فوت شدند دختر سوم حفیظه بانو از سید امیت الله بن سید عطاء الله بن سید ابو الفتح منکوحه سید *

سید قمر الدین بن سید شمس الدین زوجه او بی بی خیر النساء بنت سید عطاء الله بن سید ابو الفتح بود دو پسر و سه دختر داشت نام پسران بدر الدین و سعد الدین نام اول رفیع النساء دوم سیف النساء که حمله بزمان خوردی فوت شدند سوم زینت النساء که از سید امام الدین بن دیوان منیر الدین بن دیوان سراج الدین بن سید ابو الفتح منکوحه شد و هر دو پسران بدر الدین و سعد الدین طفولیت فوت شدند *

سید نجم الدین بن سید شمس الدین بن سید ابو الفتح زوجه او زینب النساء بنت سید عطاء الله بن سید ابو الفتح بود چهار پسر و دو دختر داشت نام پسران سید غیاث الدین سید عظیم الدین سید نظام الدین سید قوام الدین نام دختران جمیل النساء و عزیز النساء هر دو در حال غیر آگهی و صغر وفات یافتند *

سید غیاث الدین بن سید نجم الدین زوجه او سیف النساء بنت سید محمد بن سید احمد بود از وی دو پسران شدند و یک دختر شد نام پسران سید فصیح الدین و سید قوی الدین اما سید قوی الدین و یک دختر که نام معلوم نیست در طفلی فوت شد *

سید فصیح الدین بن سید غیاث الدین بن سید نجم الدین بن سید شمس الدین بن ابو الفتح زوجه او علی النساء بنت دیوان سید امام الدین سجاده نشین بود از وی یک پسر سید مظهر علی عرف میر مینڈو که بسفر رفته بود و خبر اش باز نه آمد مفقود الخبر است *

سید عظیم الدین بن سید نجم الدین بن سید شمس الدین بن سید ابو الفتح زوجه اول بی بی شایسته بانو بنت سید عزت الله بن سید اسد الله بن سید ابو الفتح از بطن او یک پسر شده بود اما در طفلی فوت شد و مادرش هم بعارضه تپ ق وفات یافت زوجه دوم بی بی رحمت النساء بنت حافظ شهاب الدین نبیره قاضی حمید الدین ناگوری بود از وی دو پسر شدند

سید قطب الدین و فرید الدین ❖

سید قطب الدین بن سید عظیم الدین زوجه او بی بی فهمیده بنت سید حفیظ الله بن سید
هدایت الله بن سید عطاء الله بن سید ابوالفتح از بطن او سید بدر الدین و سید نصیر الدین دو پسر
بودند، دختر نبود ❖

سید نصیر الدین بن سید قطب الدین زوجه او بی بی سکینه بنت دیوان سید ذوالفقار علی
بن دیوان سید اصغر علی بلا اولاد رفت ❖

سید بدر الدین بن سید قطب الدین زوجه عظیم النساء بنت سید نوازش علی بن سید شاه علی
بن سید مسیح الله بن سید حفیظ الله بن سید هدایت الله بن سید عطاء الله بن سید
ابوالفتح بود از وی یک پسر شد سید قدرت علی و دو دختران علیم النساء و نصیب النساء
و مسماة علیم النساء زوجه اول قاضی سید منیر الدین بن سید امام علی بن دیوان سید محتشم علیخان
بود لیکن در عین شباب برحمت حق پیوست و مسماة نصیب النساء در عقد نکاح سید اصغر علی
بن سید امام علی بن دیوان سید محتشم علی در آمده بود ❖

سید قدرت علی بن سید بدر الدین زوجه او مزاج النساء بنت سید امام علی بن دیوان محتشم علی
بود، از وی سه پسران و سه دختران بوجود آمدند، اما دو پسر و دو دختر بعالم صغر سن وفات
یافتند، و یک پسر و یک دختر باقی ماند. پسر شرف الدین که زوجه او صغیر النساء بنت
سید قاضی منیر الدین بن سید امام علی بن دیوان سید محتشم علی است، و نام دختر بی بی
گھیسی که در عقد مناکحت قاضی سید امام الدین بن قاضی سید منیر الدین بن سید
امام علی بن دیوان سید محتشم علی سجاده نشین است ❖

سید فخر الدین بن عظیم الدین بن سید نجم الدین بن سید شمس الدین بن سید شمس الدین
بن سید ابوالفتح، زوجه او لطیف النساء بنت غلام معین الدین بن سید خلیل الله
بن سید اسد الله بن سید ابوالفتح بود از بطن او یک پسر بود و یک دختر، نام پسر سید مظهر الدین

که زوجه او شرف النساء بنت سید فتح علی بن غلام معین الدین بن سید خلیل الله بن سید اسد الله بن ابوالفتح بود اما لاولد فوت سید و یک دختر بود بی بی فرخنده او هم فوت شد و از بطن او اولاد نشد ٭

سید حمید الدین پسر سوم سید شمس الدین بن سید ابوالفتح از زوجه او که صحیح النسب بود یک پسر شد سید بدیع الدین که به سفر رفته بود و مفقود الخبر است ٭

سید عطاء الله بن سید ابوالفتح بن سید حسام الدین از و چهار پسر شدند و دو دختر پسر شدند و دو دختر پسر اول هدایت الله پسر دوم سمیع الله و پسر سوم و چهارم در طفلی فوت شدند و نام دختران خیر النساء و زینت النساء زوج بی بی خیر النساء سید قمر الدین بن شمس الدین بن ابوالفتح بود و شوهر زیب النساء عرف جهبو بی بی سید نجم الدین بن شمس الدین بن ابوالفتح بود ٭

سید هدایت الله پسر سید عطاء الله بن سید ابوالفتح زوجه حفیظه بانو بنت سید شمس الدین بن سید ابوالفتح بود سه پسر شدند و سه دختر دختر اول ظفر النساء که از سید خلیل الله بن سید اسد الله بن سید ابوالفتح منکوحه شد و مهر النساء و لطیف النساء در زمان خردی فوت شدند ٭

سید حفیظ الله بن هدایت الله بن عطاء الله زوجه او دلشته بانو بنت شیخ بزرگوار نبیره شاه حمزه و بهرسوی بود از و یک پسر شد سید مسیح الله و یک دختر فهمید النساء که به سید قطب الدین بن عظیم الدین بن نجم الدین بن شمس الدین بن ابوالفتح منکوحه شد ٭

سید مسیح الله بن سید حفیظ الله بن سید هدایت الله بن سید عطاء الله بن سید ابوالفتح زوجه او هدایت النساء بنت دیوان سید اصغر علی سجاده نشین بود از وی یک پسر شد سید شاه علی و یک دختر شد فهمید النساء که به سید قطب الدین بن سید عظیم الدین بن سید نجم الدین بن سید شمس الدین بن سید ابوالفتح منکوحه شد ٭

حسن سید جعفر عطاء الدین — زوجه او کنیز فاطمه بانو بنت سید احمد [illegible]

سید شاہ علی بن سید مسیح اللہ زوجہ او بی بی کمن بنت سید غلام معین الدین بن سید
خلیل اللہ بن سید اسد اللہ بن سید ابو الفتح بود و یک پسر شد ✦

سید نوازش علی بن سید شاہ علی زوجہ او بی بی عمدہ بنت دیوان سید محتشم علی سجادہ نشین
بود. از وی دو پسر شدند و سہ دختر نام پسران سید نظر علی و سید فدا حسین و نام دختران
عظیم النساء کہ زوجہ سید نذیر الدین بن قطب الدین بن عظیم الدین بن نجم الدین بن شمس الدین
بن سید ابو الفتح بود. دختر دوم سہوری بی بی کہ زوجہ سید حسین علی بن کرم علی بن
سید ضیاء اللہ بن سید ہدایت اللہ بن سید عطاء اللہ بن سید ابو الفتح بود و سوم دختر
ہدایت النساء کہ ناکتخدا فوت شد ✦

سید نظر علی بن سید نوازش علی زوجہ او بی بی بدر النساء بنت سید ارشاد علی
عرف سید بخشن بن سید علی بن دیوان امام الدین سجادہ نشین بود. از وی اولاد نشد
لاولد رفت ✦

سید فدا حسین بن سید نوازش علی زوجہ او جواہر النساء بنت سید امام علی بن دیوان سید
محتشم سجادہ نشین است از وے یک پسر و چند دختران شدند. تا اسپر باقیست و دختران
بزمان صغر وفات یافتند ✦

سید رضا حسین بن سید فدا حسین زوجہ او مسماۃ منیر النساء بنت قاضی سید منیر الدین بن سید
امام علی بن دیوان سید محتشم علی سجادہ نشین بود. در عالم جوانی ازین دار فانی برفت و
و سید رضا حسین را ہنوز زوجہ دیگر بہم نرسیدہ ✦

واضح باد کہ زمانیکہ سید مسیح اللہ بعد وفات زوجہ خود ترک اجمیر کردہ بہ دہلی رفت زوجہ دیگر
خواست و از و سید کرم علی و سید فضل علی بوجود آمدند کہ اولاد ایشان در موضع چھولکوٹ ضلع
گوڑگانوہ موجود است ✦

سید ضیاء اللہ پسر دوم سید ہدایت اللہ بن سید عطاء اللہ بن سید ابو الفتح زوجہ او لطیفہ بو

بنت سید جمال الدین بن جلال الدین بن حسام الدین بن خواجه سید علم الدین بود از وی یک دختر نام پسر مکرم علی و نام دختر نصیره بانو عرف بی بی کھصولا که زوجهٔ اول سید فتح علی بن سید غلام معین الدین بن سید خلیل الله بن سید اسد الله بن سید ابو الفتح بود ❖

سید مکرم علی بن سید ضیاء الله زوجهٔ او فهیم النساء عرف بی بی مدو بنت سید غلام معین الدین بن سید خلیل الله بن سید اسد الله بن ابو الفتح بود از وی یک پسر بود سید حسین علی که بسفر رفت و مفقود الخبر شد و یک دختر بود صاحب النساء که به شیخ نظام الدین نبیره خواجه سلطان التارکین منکوحه شد ❖

سید کلیم الله پسر سوم سید هدایت الله در زمان صغر سنی فوت گردید ❖

سید طیع الله پسر دوم سید عطاء الله بن سید ابو الفتح زوجهٔ او عفیفه بانو بنت قاضی محمد مقیم ناگوری بود از وی یک رزق الله پسر بود و یک پسر در زمان خردی فوت شده و نام دختر بی بی صاحب النساء که به سید ظهیر الدین بن دیوان سید سراج الدین سجاده نشین منکوحه شد لیکن از وی اولاد نشد ❖

سید رزق الله بن سید طیع الله زوجهٔ او لطیفه بانو بنت شیخ جمال الدین بن شیخ نظام الدین نبیره خواجه سلطان التارکین ناگوری بود از وی سه دختران شدند دختر اول لطیفه بانو عرف زمرد النساء به سید نظام الدین بن نجم الدین منکوح شد و لاولد رفت و دختر دوم رحمت بی بی که به سید غلام معین الدین بن سید خلیل الله بن سید اسد الله بن سید ابو الفتح منکوحه شد و دختر سوم الفت بی بی که به سید عصمت الله عرف امام بخش منکوحه شد و از سید رزق الله اولاد پسری نبود ❖

تمام شد ذکر اولاد سید عطاء الله بن ابو الفتح

سید الله بن سید ابو الفتح بن خواجه علم الدین زوجهٔ او خواجه مبارک خاتون بنت شیخ محمد فرید بن شیخ عبد المومن نبیره خواجه سلطان التارکین بود از وی پنج پسر شدند

ار دختر نام پسران سید عصمت الله که بزبان طفلی فوت شد دوم سید محمد حسن سوم
خلیل الله چهارم سید عزت الله پنجم سید عبد الجلیل که در زمان طفولیت وفات
ت نام دختران مهر النساء و نام سه دختران در این بیاض ننوشته‌اند احتمال کل
و صغر سن وفات یافته‌اند اما شوهر بی بی مهر النساء شیخ جمال الدین بن شیخ
ام الدین نبیره خواجه سید سلطان التکین بود ۰

سید حسن محمد بن سید اسد الله قاضی شهر اجمیر زوجه اول ش شهر بیگم بانو بنت
عظیم الدین بن سید مبارک عرف دیوان شاه بود از وی یک پسر بوجود آمد و به عمر دو سا
ت زوجه دوم او مسماة محمد دانه خانم بنت مرزا گدا بیگ دهلوی بود از وی یک دختر
و پسر بوجود آمدند نام دختر نجابت بی بی که به سید قوام الدین بن امین الدین بن سید امجد
وجه شد نام پسران اول رضی الله حسن که در طفلی فوت شد دوم سید حسن علی
او را از زوجه خود یک پسر مکرم علی و یک دختر شد که نام او بی بی عزت و به سید قاسم علی
ن سید قوام الدین بن سید امین الدین سید امجد منکوحه شده بود اما بی بی نجابت و
سید مکرم علی هر دو لا ولد رفته‌اند ۰

سید خلیل الله بن سید اسد الله بن سید ابو الفتح از زوجه اول بی بی ظفر النساء بنت
سید هدایت الله بن سید عطاء الله بن سید ابو الفتح یک پسر شد و چهار دختر اما هر چهار
تر بزبان طفلی فوت شدند ۰

سید غلام معین الدین بن سید خلیل الله زوجه او بی بی رحمت بنت سید رزق الله
ن سید مسیح الله بن سید عطاء الله بن سید ابو الفتح بوده از وی یک پسر شد سید
خ علی و چهار دختر کریم النساء و لطف النساء و فهیم النساء شوهر کریم النساء سید شاه علی
ن سید مسیح الله بن سید حفیظ الله بن سید هدایت الله بن سید عطاء الله بن سید
ابو الفتح بود دوم لطف النساء زوج او سید نصیر الدین بن سید عظیم الدین بن سید

نجم الدین بن سید شمس الدین بن سید ابوالفتح بود۔ سوم فہیم النساء عرف مُندو بی بی شوہر او سید کرم علی بن سید ضیاء اللہ بن سید ہدایت اللہ بن سید عطاء اللہ بن سید ابوالفتح دختر چہارم بی بی فاخرہ عرف بی بی چھٹو قبل از شباب فوت شد و نوبت مناکحت نرسید۔

سید فتح علی بن غلام معین الدین۔ زوجۂ اول شریفہ بی بی عرف بی بی باکھلا بنت سید ضیاء الدین بن سید ہدایت اللہ بن سید عطاء اللہ بن سید ابوالفتح بود ازو یک دختر شد شرف النساء شوہر او سید فخر الدین بن فرید الدین بن سید عظیم الدین بن سید نجم الدین بن سید شمس الدین بن سید ابوالفتح۔ اما سید فتح علی را زوجہ دوم بود بی بی فضیلت النساء بنت شیخ لعل محمد نبیرہ خواجہ ادھم بلخی ازو دو پسر و دو دختر بوجود آمدند نام پسران سید احسان علی و سید گوہر علی کہ ہر دو در زمان طفولیت در گذشتند۔ نام دختران بی بی ننھی و بی بی چھوٹی کہ بہ قاضی سید منیر الدین و سید شفیع حسین پسران سید امام علی بن دیوان سید محتشم علی سجادہ نشین منکوحہ بودند۔

مولف۔ سید خلیل اللہ بن سید اسد اللہ بن سید ابوالفتح را دو زوجہ دیگر بودند زن اول ماں بی بی ساکن دہلی کہ ازو یک پسر شد سید نجم الفتح و چہار دختران نور النساء و حرمت النساء و نام دو دختران بقیہ معلوم نیست۔ زن دوم نجیب الطرفین از نسل مغل بود ازو دو پسران شدند و سید عبد الوہاب و سید میرزا بیش ازین احوال ایشان معلوم نشد۔

سید عزت اللہ بن سید اسد اللہ بن سید ابوالفتح زوجہ او فخر النساء بنت دیوان سید منیر الدین سجادہ نشین بود ازو دو پسر و سہ دختران بودند۔ اول دختر جمعیت النساء کہ در زمان صغر فوت شد دوم شائستہ بانو کہ بہ سید عظیم الدین بن سید نجم الدین بن سید شمس الدین بن سید ابوالفتح منکوح بود سوم خجستہ بانو زوجہ دیوان سید اصغر علی سجادہ نشین۔ نام پسران سید نصر اللہ کہ در طفلی فوت شد۔

سید عصمت اللہ عرف سید امام بخش بن سید عزت اللہ زوجہ اول بی بی زلفت بنت رزق اللہ بن اصبح اللہ بن عطاء اللہ بن سید ابوالفتح از وے یک دختر شد بی بی عصمت نام۔ و دوم او چھوندا بی بی بنت سید امین الدین بن سید محمد بن سید احمد بن سید حسام الدین بن خواجہ علم الدین از بطن او یک پسر شد سید قمر علی ✦

سید قمر علی بن سید عصمت اللہ بن سید عزت اللہ۔ زوجہ زینت النساء بنت دیوان سید محتشم علی سجادہ نشین از بطن او یک دختر تولد شد لاڈلی بی بی شوہر او دیوان سید سراج الدین سجادہ نشین بود۔ و شوہر بی بی عصمت سید ارشاد علی عرف سید چھن بن سید حیدر علی بن دیوان سید امام الدین سجادہ نشین بود ✦

ذکر اولاد

سید معین الدین رابع بن خواجہ ابوالخیر بن خواجہ معین الدین ثالث از وے یک پسر شد سید مبارک عرف دیوان شاہ۔ و از وے سہ پسران بوجود آمدند و یک دختر نام پسران سید نظام الدین۔ سید نجم الدین۔ سید احمد۔ و نام دختر بی بی عصمت ✦

سید نظام الدین۔ نام مادر او بی بی انبیا خواہر مخدوم الہند و نام زوجہ او جان بی بی بنت شیخ محمد افضل نبیرہ شاہ حمزہ و ہمشیرہ از بطن وے سہ پسر و چہار دختر آمدند۔ نام پسران شرف الدین عرف شرف محمد۔ دوم خضر محمد سوم شمس الدین کہ در طفولیت فوت شد نام دختران بی بی فاطمہ و بی بی آمنہ و بی بی گلاب - بی بی ہدیہ ✦

شرف محمد پسر اول سہ پسر و دو دختر داشت سید خیر محمد۔ سید وارث محمد۔ سید مودود ✦

سید خلیل محمد یک پسر داشت کہ لاولد رفت و یک دختر داشت مسماۃ دولن کہ از وے یک پسر شد شرف الدین و لاولد رفت ✦

سید وارث محمد۔ پسر دوم۔ دو پسر داشت۔ خواجہ بخش و معین الدین بخش سید خواجہ بخش

لاولد رفت و از معین الدین بخش چهار پسران شدند محمد بخش خدا بخش و نبی بخش هر سه لاولد رفتند اما الٰهی بخش را یک پسر شد حسین بخش و اولاد هم لاولد گذشت ॥

سید محمد مقیم دو پسر سوم دو پسر داشت محمد علی سید علی که هر دو لاولد گذشتند ॥

بی بی صاحب دولت بنت سید خضر محمد زوجه دیوان سید منیر الدین سجاده نشین بود دو بی بی بخت دولت دختر دوم در حبالهٔ عقد سید شهاب الدین بن سید جلال الدین در آمد ॥

سید خضر محمد پسر دوم سید نظام الدین بن سید مبارک دیوان شاه از وے سه پسر و یک دختر شد نام دختر دولت بی بی که لاولد فوت شد و نام پسران سید محسن سید محمد مقیم سید علی اکبر سید محمد مقیم لاولد رفت ॥

سید محسن بن خضر محمد دو پسر داشت شمس الدین نظام الدین از سید نظام الدین دو پسران شدند میر قمر علی و میر نجف علی اما میر نجف علی لاولد رفت و از میر قمر علی سید وزیر علی دو دختر داشت صاحب بیگم و وزیر بیگم صاحب بیگم زوجه سید واحد علی بود که از وے یک پسر موجود است وزیر بیگم را زوج شرعی سید احسان علی جاگیر دار ضلع هاتهی کهیره بود که از وے سه پسران و یک دختر بوجود آمدند ॥

سید شمس الدین بن سید محمد محسن دو پسر داشت سید عبده علی و سید سعد الدین از سید عبده علی دو پسر و دو دختر بوجود آمدند سید امیر علی و سید خدمت علی از سید امیر علی یک پسر بود سید غفور علی که لاولد فوت شد و از سید خدمت علی دو پسران شدند و دو دختران پسر اول سید مراج علی که در صدر حیات پسر دوم سید ارشاد علی بود که لاولد رفت اما سید سعد الدین پسر دوم سید شمس الدین دو پسر داشت سید حسین علی و سید واحد علی از سید حسین علی و سید واحد علی از سید حسین علی دو پسر موجود اند سید عبد العلی و سید عبد الکریم و از سید واحد علی یک پسر در صدر حیات است و سید نجف حسین نام است

سید علی اکبر بن خضر محمد بن سید نظام الدین دو پسر و دو دختر داشت نام پسران فتح علی و

وامیر الدین۔ اما از سید امیر الدین اولاد پسرے نشد و از فضل علی یک پسر و سہ دختر بوجود آمد۔ نام پسر سید محمد علی کہ او را اولاد پسرے نشد و یک دختر شد کہ او ہم لاولد رفت ۔

سید نجم الدین بن سید مبارک دیوان شاہ بن سید معین الدین رابع۔ دو پسر و چہار دختر داشت نام پسران سید سلطان محمد و سید نظر محمد۔ اما سید سلطان محمد لاولد فوت شد و از سید نظر محمد دو پسر بوجود آمدند و یک دختر نام پسران سید سراج الدین و سید محمد حیات اما سراج الدین لاولد رفت و از سید محمد حیات دو پسر بوجود آمدند و دو دختر۔ نام پسران سید غلام امام و سید محمد تقی۔ اما از سید محمد تقی اولاد پسرے نشد و چہار دختران بوجود آمدند کہ از بطن ایشان توالد و تناسل جاریست اما سید غلام امام یک پسر داشت نام سید علی او۔ یک پسر شد و سہ دختر۔ نام پسر سید جابر علی کہ اولاد پسرے نداشت و از بطن دختر او کہ زوجہ سید خدمت علی بن سید بندہ علی بود اولاد باقیست ۔

سید خواجہ احمد پسر شیخ سید مبارک دیوان شاہ بن سید معین الدین رابع۔ او را پسر نبود۔ چہار دختر داشت سعیدہ بی بی۔ عائشہ بی بی۔ بزرگ بی بی۔ عابدہ بی بی۔ اما سعیدہ بی بی زوجہ سید برہان و بی بی عائشہ زوجہ سید سبحان نارنولی بود کہ از بطن ایشان اولاد کثیر باقیست و بی بی بزرگ بہ شاہ جیون بن شیخ صادق محمد اولاد شیخ لطف نام نارنول منکوحہ شد و بی بی عابدہ اسم با مسمے بود و بعبادت و ریاضت درگذشت و شوہر نخواست ۔

مولف۔ بر ضمائر ارباب دانش و بصیرت مستور و محتجب نماند کہ از باستان ہنجار روزگار برین منوال بودہ است کہ فرمانروایان کشور دولت دنیا را۔ با تاجوران مملکت فقر و فنا منازعتے و خصومتے پدید آید چنانچہ در ہر زمان و مکان صاحبدلان آب دستگاہ و خداوندگان حق آگاہ را آفتے عظیم و حالتے سقیم روے دادہ است۔ جائیکہ حسین علیہ السلام بود۔ بہ یزید لعین را ہم بوجود آوردند و استحکام آزار و محنت زبنیاد خلوص و محبت قرار دادند لاجرم زحمت کشیدن و بعزلت آرمیدن طریق بزرگان دین بودہ است و از ینہا۔ ہر یکے را دشمنے صعب روے نمودہ است حضرت خواجگان و منتسبان خواجگان ما را کہ دردمندان

دور دطلب بوده اند بشتر انچنین حادثات و سانحات در پیش آمدند که تفصیلش از هزار یکے واز
بسیار اندکے بر سبیل بیان آوردن دلیل منشاء و منشات خواهد بود کما قال فی سیر الاقطاب
قاضی صادق و قاضی عماد دانشمندان دهلی به آنحضرت مخالف گشتند و به سلطان گفتند
که خواجه قطب الدین و قاضی حمید الدین شب و روز سماع مے شنوند با آنکه در شرع مقدس حرام است
و خواجه قطب الدین هنوز ریش هم نیاورده است بعد ازین قاضی صادق و عماد بخانقاه
حضرت آمدند اتفاقاً مجلس سماع بود و قاضی حمید الدین متواجد بود و حضرت خواجه دست بسته
استاده بودند قاضی عماد به سوے حضرت خواجه اشارت کرد و گفت که امرد را نشاید که در
مجلس سماع حاضر باشد آنحضرت فی الفور هر دو دست مبارک خود بر روے مطهر خود بسم الله الرحمن الرحیم
گفته فرود آورده فرمود آرے امرد را نشاید که در مجلس سماع حاضر گردد یا اهل سماع ایم و سماع را
مباح میگوئیم خلق چون چنان بدید معترف و معتقد گشتند آن نااهلان سیاه دل دهشت
خوردند و پیش آمدن نتوانستند و واپس رفتند و مصلحت کردند که اگر این فتنه فرو ننشست تا
قیامت خواهد ماند چنانچه هر دو مجهولان ناحق شناس بحضرت خواجه و قاضی حمید الدین گفته فرستادند
که ما قاضی و صدر جهانیم شما آمده بدار العدالت حاضر شوید و عذر آنکه خلاف شرع میکنید
باز بگوئید یا تائب شوید بمجرد استماع این پیام از زبان معجز نشان حضرت خواجه بر آمد که اے
حرافان مے مانید یا زیر زمین رفتن میخواهید قاضی حمید الدین آنحضرت را گرفت
خواجه پسند نمود قاضی نیز به حرف اجابت رسید پس فردا گفته فرستادند که فردا عرس پیر ما است
مهلت دهید تا سماع بشنویم پس فردا همه علما را حاضر آرید اگر سماع درست خواهد بود خواهیم شنید
و گرنه توبه خواهیم کرد قاضی و صدر جهان چون این جواب شنیدند قبول کردند بشرط آنکه
غیر ازین دو شخص خواجه قطب الدین و قاضی حمید الدین دیگرے سماع نشنوند در آن
هنگام قلعه دهلی دو دروازه داشت شرقی و جنوبی درخانه و خانقاه هر دو بزرگوار درون قلعه
بود قاضی صادق و عماد بر سر هر دروازه صد صد نفر نشاندند تا کسے را راه ندهند مبارک نام

خادمے بخدمت آنحضرت عرض نمود که بروز شهر مردم نشاینده اند تا کسے نه آید طعام بپزیم یا نه قاضی
حمیدالدین گفت و در چند طعام پخته کنید که از بهره است که خلق را بمجلس با منع کند۔ حضرت خواجه
فرمود که قاضی عماد و صادق از جان خود سیر آمده اند بسیج آهسته که زود از جهان سفر کنند پس مبارک
خادم برفت و استعداد طعام کرد و قاضی حمیدالدین دوگانه ادا نمود و گفت برادرم شیخ الاسلام
حضرت شیخ بهاء الدین زکریا صاحب است اینک از ملتان میرسد و درین اثنا آن بزرگوار
از راه دروازهٔ مشرق آمد و دربانان کور شدند۔ پس حضرت خواجه خبر نمود که برادرم جلال الدین تبریزی
نیز مے آید۔ وے از دروازهٔ جنوبی در رسید دربانان کور شدند۔ پس سماع در دادند و چنان
غلغله شد که صدائے آن بگوش قاضی صادق و عماد افتاد۔ حیران شدند و گفتند که بارها در
خانقاه خواجه قطب الدین و قاضی حمیدالدین سماع شده لیکن اینقدر غلغله هرگز نشنیدیم کسے را
فرستادند که خبر بیارد آنکس برفت و دیده آمده و گفت مردمان آنقدر جمع شده اند که
جائے مردن از هجوم تنگ گردیده و محفل سماع گرم است۔ قاضی صادق و عماد چون اجل
فرا گرفته بود خود را ضبط کردن نتوانستند و حیران شده گفتند که حال ایشان را فرصت دادن
خوب نیست برویم و بحضور خلائق ایشان را از سماع باز داریم۔ پس آن هر دو جاهلان بے باک با جماعت
بسیار آمدند۔ حضرت خواجه در سماع بود و قاضی حمیدالدین دست بسته ایستاده و جمعی کثیر در گریه
درین اثنا نظر حضرت قاضی بر آن افتاد فرمود "همانجا باشید اے سنگدلان"۔ هر دو همانجا
ایستاده ماندند۔ هر چند در غضب گشتند و خواستند نزدیک شوند۔ پائے آنها چون ستونی که در
زمین نصب کنند محکم شدند تا آنکه حضرت قطب الاقطاب در سماع بود همچنان ایستاده بودند
و بعد اقامت نظر حضرت خواجه بر آنها افتاد فرمود که بیائید اے برادران وداع شوید۔ اما الذت
سماع هم پاره بخشید تا در دل شما حسرت باقی نماند بعد از ان سفر کنید۔ سخن آن حضرت به هر دو اثر کرد
و در گریه شدند و در تواجد آمدند و بعد از دیر بهوش آمده سر در پائے حضرت خواجه نهادند و گفتند و الله
حق جل و علی گواه که ما از سر سماع آگاه نبودیم این خود نعمتے است از انعامات ایزد جل شانه حضرت خواجه فرمود

که اقرار حالا چه سود دارد. چون کار از دست رفت". پس آن هر دو کس پشیمان نزد سلطان رفته تمام ماجرا عرض نمودند. و همان روز بمردند ❖

منقولست

از اخبار الاخیار مولفه حضرت شیخ عبد الحق محدث دهلوی البخاری رحمة الله تعالی علیه که سلطان قطب الدین مرید و معتقد شیخ ضیاء الدین رومی بود. روز سوم از نقل شیخ مذکور چون حضرت سلطان المشائخ خواجه نظام الدین اولیاء قدس سره برسم فاتحه برفت. سلطان قطب الدین آنجا حاضر بود اما تعظیم حضرت سلطان المشائخ نکرد و جواب سلام هم نداد. آورده اند که وقتیکه حضرت خواجه فرید مسعود رحمة الله علیه در اجودهن رسید. قاضی شهاب الدین که در آنجا بود و منصب طلبی میکرد. از ورود حضرت خواجه کساد بازاری خویشتن تصور دیده خلاف ورزیده. و به حاکم ملتان حکایتها رسانید که اصلی نداشتند. و به زور و فتور میخواست که بنای قیام حضرت خواجه را از آنجا بر کند. چون حاکم ملتان بر تحریر و تقدیر قاضی مذکور التفاتی نفرمود و انجام کار غیر از خجالت و ندامت به دستش نیامد. بشکستن حضرت خواجه علیه الرحمة سعی موفور بکار برده قلندری را بطمع زر مامور کرد. روزی که فرصت وقت دریافته قلندر از در درآمد حضرت خواجه علیه الرحمة بنور باطن بر منشاء شر مقصدش کشف فرموده به خادمی که حاضر خدمت بود امر فرمودند که تا او را براند. آورده اند که با حضرت سلطان المشائخ سلطان قطب الدین را خصومتی بود و مدام بر آزار ایشان نظر میداشت. روزی به سلطان المشائخ حکم فرستاد که کم از کم بخدمت بادشاه بهر غره ماه باید رسید. اگرچه حضرت سلطان المشائخ بر این حکم هیچ التفات نفرمود. اما دیگران که در کمین گاه نفاق و عناد بودند خاطر بادشاه را سلطنت ساخت نیابت آنکه اگر بوقت مقرره حضرت سلطان المشائخ بخدمت بادشاه نخواهد رفت غیرت اولو الامری بادشاه تاب نیاورده در آزار حضرت سلطان المشائخ دقیقه نخواهد گذاشت

اما ازان روکه به ناحق در آزار مردان حق کوشیدن و چشم زدن دولت صد ساله را پامال میکند پادشاه
را مرگ مهلت در گرفت و بروز غره ماه باشارت خسرو خان از دست کسی کشته شد و از دولت دنیا و حسنات
عقبی محروم و ناکام برفت +

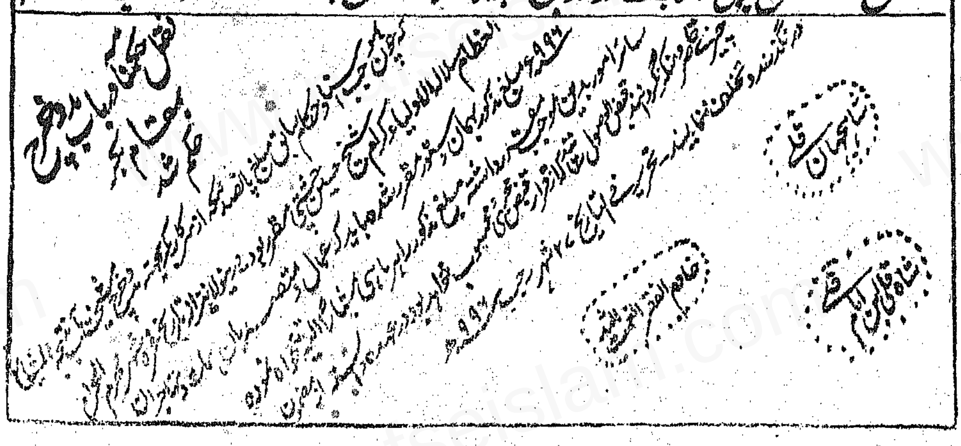
صاحب اخبار الاخیار می نویسد سلطان محمد تغلق شیخ نصیر الدین چراغ دهلی را باین کمال نسبت که داشت
ایذاها کردی و در سفرها همراه خود گردانیدی گویند که او را وقتی جامه دار خود گردانیده بود و این
همه ها بموجب جمعیت پیر خود تحمل کرد. و دم نزد رحمة الله علیه. وقتی سلطان محمد تغلق بجای
نصیر الدین محمود خوان طعام فرستاد. و در آوندهای زر و نقره و باعث فرستادن این جز
ایذا نبود. یعنی اگر ابا آورد طعام من نخورد همین را ماده ایذا سازم اگر بخورد بگویم که در کاسه
زرین خوردی و نا مشروع کردی خدمت شیخ هیچ نگفت لختی از کاسه زرین که در آن بود برآورده
و بر دست نهاده خورد. و بد اندیش خائب و خاسر ماند. شاه جلال گجراتی که صاحب کشف و
کرامات بود و در ظاهر و باطن مرتبه عظیم و شانی رفیع داشت میگویند که اصل وی از ولایت
گجرات است و در کوه بنگاله بر تخت نشسته حکم کردی چنانکه بادشاهان می نشینند و حکم میکنند
بادشاه کور او را شهید کرد از جهت توهم و دغدغه که قول غرض گویان بخاطر او راه یافته نقل است
که چون قاتلان خانقاه او در آمدند و بنیاد خونریزی کردند که شمشیر میزدند. شیخ میفرمود یا قتار
یا قهار. چون تیغ بروی زدند گفت یا رحمٰن و بهمین کلمه جان بحق تسلیم کرد. گویند سر او
بر زمین افتاده بود و الله الله میگفت رحمة الله علیه +

منه

شیخ شهاب الدین حق گوی پسر شیخ فخر الدین زاهد است و را حق گو از آن لقب است که
سلطان محمد تغلق حکم کرد که مرا محمد عادل گویند او از بیعتی بجهت آن ابا کرد که ظالم را
عادل نتوانیم گفت سلطان محمد تغلق او را از قلعه دهلی در زیر انداخت قبر او هم در زیر قلعه است +

از صاحب منتخب التواریخ ملا عبدالقادر بدایونی

واقعات زمان اکبرشاه پادشاه که با بزرگان و مشایخان بظهور پیوست این است و دران ایام
شیخ قطب جلیسری را که مجذوب خراباتی بود از دست شیخ جمال بختیار طلبیده با اخبار فرنگیان
در بحث انداختند و ارباب عقل و اجتهاد زمان را حاضر ساختند۔ شیخ گفت آتشی بلند افروزند
تا من با معارض خود در آیم و هر که بسلامت برآید حق است همچنان کردند و او دست در کمر فرنگی
زده گفت هان بسم الله و هیچ کدام از فرنگیان جرأت نکردند و او را از غیرت همراه فقیری چند دیگر
در بکر فرستادند تا همانجا درگذشتند۔ و همچنین خیلی از مشایخ و فقرا را بجاها فرستادند و
همچنین شریعت و دین اسلام در روزها جدا جدا باختراع نام نهاده بودند نبیره‌های شیخ ادهن را
از کبار مشایخ جونپور با اهل و عیال طلبیده با جمیر فرستاده وظیفه مقرر ساختند یک دو تن در انجا
درگذشتند و بعضی تا الحال بعسرت میگذرانند۔ همچنین شیخ حسین نبیره حضرت خواجه معین الدین
قدس سره را که تسلیم خاطر خواه نمیکرد و بعد از اخراج بمکه معظمه و آمدن او از فتحپور بهمان دستور
کورنش باستغنا نمودن و ادای سنت بی اخلاصی او فهمیده در بکر فرستادند تا در سال هزار و دو
نظام الدین احمد بتقریب التماس طلب قاضی فتحپوری از بکر و شیخ کمال بیابانی نام او را هم مذکور
ساخت و همه را طلبیده از آنها دستی که زمین بوس بجا آوردند حاضر زمان طلب داشته حکم
خلاص فرمودند اما کمال بیابانی که قلابهای بود در حبس خانه که نسبت با خانخانان بر آورده در بهکر فرستادند و شیخ حسین را باز حکم

مدد معاش و یکفرموده نامزد بهما شجا ساختند چنانچه ازین پیشتر مذکور شود انشاء الله تعالی

وله منه ❁

شیخ عبدالنبی صدر الصدور ولد شیخ احمد بن شیخ عبدالقدوس گنگوهی است چند مرتبه به مکه معظمه و مدینه طیبه رفته علم حدیث اخوانده و بعد ازان که باز گشته آمد از روش آباء و اجداد کرام سماع و غنا منکر بوده و بروش محدثین سلوک می نمود و به تقوی و به طهارت و نزاهت و عبادت ظاهری اشتغال داشت چون بمنصب صدارت رسید جهان جهان زمین و مدد معاش و وظائف و اوقاف بخلائق بخشید چنانچه در زمان هیچ پادشاهی اینچنین صدری باستقلال نه گذشته و عشر عشیر این کار داده نه داده. و پادشاه را چندگاه نسبت به او آنچنان اعتقاد پیدا شده بود که کفش پیش پای او می نهاد آخر بجهت مخالفت مخدوم الملک و سایر علماء بنفس حیله گر که شعر

جاهلانند همه جاه طلب   خویشتن را علما کرده لقب

و اعظم اسباب هبوط او این بود که زمانیکه پادشاه از سفر بانس واله فتحپور اقامت نمودند قاضی عبدالرحیم قاضی متهرا استغاثه نزد شیخ برد که برهمنی مبلی متمردی ازان قصبه مصالح عمارت مسجدی را که بتعمیر آن مسجد اهتمام نمودم بسرده بتخانه بنا کرده و چون معارض و متعرض او شدم بروش استهزا دکه خاک در دهانش باد زبان به نسبت نبی علیه السلام کشاده و اهانت گوناگون باهل اسلام رسانیده چون طلبیده شد آن برهمن بطلب شیخ نیامده بیربر و شیخ ابوالفضل را فرستادند و اورا آوردند و شیخ ابوالفضل آنچه از مردم شنیده بود بعرض رسانید و گفت که سب بتحقیق ازو بوقوع پیوسته و علما بعضی قتل بعضی به تشهیر و مصادره او قائل شده دو فریق گشتند. درین باب گفت و گوی بسیح بود و هر چند شیخ از پادشاه رخصت قتل او میگرفت بصریح نمیدادند و در پرده میگفتند که سیاست شرعی تعلق به شما دارد از ما چه می پرسید و برهمن مدتی باین تقریب در بند ماند و اهل حرم شاهنشاهی بشفاعت بجهت تخلیص او برخاستند و خاطر شیخ درمیان بود. چون مبالغه شیخ از حد گذشت جواب فرمودند که سخن همانست گفته ایم شیخ

بمجرد رسیدن بمنزل حکم بقتل او کرد. و چون این معنی بعرض رسانیدند خیلی درهم و برهم شدند و اهل حرم
از درون و سایر مقربان هند از بیرون گفتند که این ملایان را شما نوازش نموده‌اید کار ایشان
حالا بجایی رسیده که ملاحظه خاطر شما هم نمی‌کنند و بی‌حکم برای اظهار حکومت و جاه خویش مردم
را بقتل می‌رسانند. و چندان مقدمات گوش پادشاهی پُر ساختند که دیگر تاب نتوانستند آورد
و ماده که از مدتی پاره غلیظ شده بود یکبارگی سر کرد و بیرون ریخت و شبی در حوض انوپ تلاو
آمده این ماجرا را باز نموده از مفتیان متحرک مقتضیان احداث تحقیق این مسئله می‌نمودند یکی
می‌گفت که گواهان گذرانند که جرح و تعدیل کرده باشد. و دیگری می‌گفت که عجب از شیخ
عبدالنبی آنکه او خود را از اولاد امام اعظم رحمة الله علیه می‌گیرد. حالانکه سب نبی از کفار مطیع الاسلام
موجب نقض عهد و ابراء ذمه نمی‌شود چنانکه در کتب فقه حنفی مبسوط است. پس شیخ مخالفت
جد خویش چگونه نمود. یکبارگی نظر از دور بر جامع این منتخب افتاده همت متوجه بانجانب شده
نامبرده پیش طلبیدند و فرمودند پیش بیا. رفتم پرسیدند که تو هم شنیده که اگر نود و نه روایت مقتضی
قتل باشد و یک روایت موجب خلاص مفتیان را باید که روایت اخیر را ترجیح دهند
عرض کردم که بلی چنین است که حضرت میفرمایند مسئله اینست ان الحدود والعقوبات
تندرئ بالشبهات و معنی آن را بفارسی ادا کردم بطریق تاسف پرسیدند که مگر شیخ عبدالنبی
بر این مسئله مطلع نبود که آن برهمن بیچاره را کشت و این خود چگونه باشد. عرض نمودم که البته
شیخ عالم است با وجود این روایت که دیده و دانسته حکم کرده ظاهرا از برای مصلحتی بوده باشد
فرمودند مصلحت چیست. گفتم سد باب فتنه و قلع ماده دلیری عوام و در روایت
شفاء قاضی عیاض که درین باب بنظر آمده بود گذرانیدم. بعضی خبائث گفتند که قاضی
عیاض مالکی است سخن او در دیار حنفی سند نیست. بادشاه از من پرسیدند که چه میگویید گفتم
اگرچه مالکی است اما اگر مفتی محققی اگر بجهت سیاست عمل بر فتوای او کند شرعا جائز است
درین باب سخن بسیار گذشت و موی سبلت شاهنشاهی را در آن وقت مردم می‌دیدند که چون

مے بے شیر بچاشتہ بودند و از عقب سر او مانع از بحث مے آمدند یکبارگی اعراض شده فرمودند
که این نامعقول است که میگوئی در حال تسلیم کرده و باز پس آمدن در جرگه ایستادم از آن خود باز
ترک لیسی مجلس مباحثه گوشه انزوا گزیده گاه گاهے از دور کورنش میکردم و کار بار شیخ عبد النبی
روز بروز تنزل پیدا کرد و نسبت بحجاب و اعراض و تغافل و مسلب جدید و قدیم کشیده احیانا
هر بار همین رفت و در همان ایام شیخ مبارک از آگره بتقریب تهنیت امرے آمده و باطلاع این
ماجرا در میان نهاده و بادشاه نمود که شما امام زمان خود و مجتهد اید در اجرائے احکام شرعی و ملکی
چه احتیاج باین جماعه دارید که هیچ بهره از علم بجز شهرت کاذب ندارند گفتند هرگاه شما
استاد ما باشید و سبق پیش شما خوانده باشیم چرا ما را از منت این ملایان خلاص نمے سازند
اولی حسب اجتهاد در میان حقد و عناد بته گفته عمل علیه اجتهاد فرمائید و ایشان محضرے طلبیده آن بود محضر
در باب اجتهاد بادشاه و فضیلت ایشان بر جمیع مجتهدان نوشت و شیخ عبد النبی و مخدوم
الملک را چون آحاد الناس در آن مجلس پا چیان برور گرفته آوردند هیچکس تعظیم ایشان
نکرد و در صف نعال نشستند و خواهی نخواهی به جبر و کره بر این نوشتند تا گواهی خود
نوشتند چنانچه در ضمن وقائع سنوات مشروح گذشت و عاقبت الامر هر دو را بسفر حجاز رخصت
دادند و وفات شیخ در سن نهصد و نود و یک بود و آنسنه ٩٩١ و در سن خمس از تعین و تسعمائه میرزا
هندال شیخ بهلول برادر بزرگ شیخ محمد غوث گوالیاری را که از اکابر اهل دعوت اسماء و تسخیر
بود بادشاه را با اعتقاد و اخلاص تمام داشت با غوائے مفتیان واقعه طلب بکشت و سال
آن واقعه فقدنا شیخاً یافتند و میرزا هندال درین سال خطبه بنام خود خواند ٭

در تزک جهانگیری

بادشاه مے نویسد شنیدم که شیخ ابراهیم بابا نام افغانے دکان پیری و مریدی چیده در مضافات
لاهور آراسته کرده و بسیاری از افاغنه و غیرهم بر او جمع مے آیند و باعتقاد نقیبا دے گرایند

حکم داوم کرا ورا حاضر آورده به سلطان پرویز حواله نمایند که در قلعه چنار گڈھ دراو را نگاه دارند تا آنکه افراط شهرت رجوع خلائق به تفریط گرایدسم

آخر مقاله ششم در ذکر فتح قلعه آسیر از تاریخ فرشته

و در درون آن عمارت رفیع و خوش طرح و باغهائے مکلف و حوضهائے مطبوع که مثل آن مسجد جامع در شهرهائے معظم کمتر بنظر در آمده گویند وقتیکه اکبر بادشاہ فتح آن قلعه کرده به آگره معاودت کرد از انجا بهر اعتقاد تمام با طوار کفر داشت فرمانے نوشت تا مسجد بے را شکسته بجائے آن بتخانه بسازند

از خزینة الاصفیا

مولوی مکرم خلیفه مولانا فخر الدین فخر جهان دہلوی روزے بتقریب ملاقات سید محمد خان داروغه الٰه آباد رفته بود در انجا مجلس سماع گرم شده مولوی در وجد آمد ناگاه قاضی الٰه آبادی ساعد انجا گذر افتاد مولوی مکرم را بدان حال دیده از راه تمسخر گفت که مولوی مکرم را چه شده که اینچنین سیر و سر را مے جنبانند همان شب قاضی در بستر خود خوابیده بود که صورت مثالے حضرت مولانا فخر الدین در آنجا رسیده و قاضی را از زمین برداشته بر زمین بزد علے الصباح چون قاضی بر خواست دنبلے سخت بر سرین قاضی پیدا شده و شب و روز سر و سرین مے جنبانید آخر بخدمت مولوی مکرم آمده معذرت کرد و شفا یافت

من مولفه مے آنکه در زمان اوائل سلطنت سلطان ابو الفتح جلال الدین اکبر شاہ آنچه از مدبا بت حضرت خواجه حسین نبیره حضرت خواجه بزرگ معین الاولیاء فتنه و فساد ایجاد نموده بنائے آن بر غرض ارباب غرض و ابنائے جنس متیقن است چنانکه صاحب منتخب التواریخ بشرح و بسط ارقام فرموده شیخ ابو الفضل جامع اوراق اکبر نامه که از وجود اولاد حضرت خواجه بزرگ

انکار مے کنند الحق بر خطا رفته است و این خطا از دو حال خالی نیست. اول بوجه مخالفت
مذهب و مشرب که او را با علمای دین وقت مانند صاحبین بود و جمعی از اکابران زمان درباب
تردید و الحاد پدر نامبارکش که علم مهدویت بنقض منقولات بر افراشته بود و ادای شهادت داده کرده
از حضرت بادشاه بکشتن او استعانت خواستند و شیخ ناصفا را که مقام اعلان اخر اعاشش
بود با صفحه زمین هموار کردند و از جهت سی الواقع صحبت و اشتداد دروغ واد دینا اکثر تفصیل
این اجمال بشرح و بسط نموده جزو آئین اکبری کرده اند که خلاصه تالیفات شیخ ابوالفضل است
القصه شیخ مبارک با عیال و اطفال از آگره گریخته به نواح دهلی هجرت و جان خود را
بسلامت برد. مدتے دران دیار به هزار سختی و صعوبت صد هزار زندگانی کرد. و بعد از
سرگشتگی و زحمت کشیدن بسیار دران زمینیکه بادشاه را با شیخ سلیم چشتی سیکری کمال عقیدت
و صحبت و ترقی شد و از خانواده شیخ بسیاران به پایه سروری و منصب سرداری رسیدند و نظر
بادشاه در ظاهر و باطن شیخ مرعی بود شیخ مبارک را زمانه صلاح و فلاح در پیش آمد و بشفاعت
شیخ سلیم از نواح دهلی معاودت کرده باز به دیار آگره سکونت ورزیدند و دوگانه ستائش
لابه گری وا نموده خاطر بادشاه را از مرکز آشتی به گردانیدند و پسر بزرگ آن شیخ ابوالفیض حلیف
صحبت انیس خلوت بادشاه گشته و شیخ ابوالفضل پسر میانه او بزمره مقربان دولت پادشاهی
اختصاص یافته منتظر وقت بودند تا آنکه هر یکے را از ان جماعت که راست عزلی که بحمایت
حق کمر بسته بودند بعذر و حکمت و خواهی نخواهی بر انداختند. از آنها یکے شیخ حسین اجمیری است و دیگر آن

فائده: شیخ ابوالفضل در سن چهار دهم اکبری مکتوبی به فرزندی خواجه حسین نوشته است(۱) تالیفات خود مثل که عیره آئین اکبری
نموده است ظاهر میشود که در سال مذکور او از قرب حضور بادشاه دور بود چه خود در عرض قهر شاهنشاهی افتاده و از نواحی دهلی ...
وانیجاست که شیخ ابوالفضل از اصل حال خبر نداشت و اکثر لاجرم ملا عبدالقادر بدایونی و ملا عبدالحق دهلوی شیخ محمد غوثی شطاری که
ثقات و عدل بودند و از واقعات سلطنت و احوال زمانه آگاهی داشتند بر حال قول ایشان حساب وجود ملا حضرت
بزرگ همین را دلیل و گواه عدل است.

هم بسیار بوده‌اند مثل مخدوم زاده شیخ عبد النبی[۱] و قاضی[۲] قصبهٔ فتحپور و قطب جلیسری و غیرها۔ شیخ ادهن
جونپوری و مخدوم الملک و نظام الدین و میر حبش و غیرهم رحمة الله علیهم اجمعین۔ اما شیخ ابو الفضل
که علامهٔ وقت بود، و در سخن سازی و حیله گری ذهن رسا داشت، هر آنکس که با قهر و عتاب بادشاهی
خطاب کرد و بیشتر حکایات ناسزا، و روایات خلاف واقع در تفصیل اعمالش اشتزاد کرده جزو اوراق
اکبرنامه گردانید تا بچشم ظاهر نگر حقیقت راز مخفی و مستتر ماند۔ اما ژرف نگهبان نکته شناس که
از کید و شید ارباب دنیا غافل نبوده اند بربط کلام و طرز بیان می پندارند که این همه جو فروشی و گندم نمائی
بتقاضای نفس غدار و خود ستائی پندار اوست۔ القصه هر آنچه در باب شیخ حسین به پیرایهٔ شرح
فقر و فقدان وجود اولاد حضرت خواجه بزرگ حکایت آورده این همه اقوال قبیح را به ثقات و عدول
آن زمان که ساقط العدل و عدول الثقات بوده باشند۔ حواله مینماید تا غایتش اینکه خواجه را حصور
میگویند۔ و از ینجهت دعوی فرزندی خواجه حسین را به تکذیب و ابطال میرساند۔ اما عبد القادر
بداؤنی که صوفی مشرب حنفی المذهب بود و بخدمت بادشاه در سفر و حضر زندگی بسر کرده و نیز خدمت
کتابت واقعات و غیر آن باو مفوض بود، تفصیل اجمال تشیخ انتقال را در منتخب التواریخ بشرح و بسط
ضبط نموده و نقاب جهل و احتمال از پیکر نفس الامر بر داشته۔ شاید سخن را بکنار حصول الیقین برده
است۔ پس در ینمقام حیرتم بخشی گزارد، و بو العجبی می نماید که شیخ ابو الفضل با آنکه از علوم عرفی بهرهٔ وافی
داشت بخلاف تواریخ سلاطین پیشین و ملفوظات اولیاء کاملین سوا است آنچنین حرف و حکایت باطله
چگونه مبادرت کرد و بشهادت ارباب غرض و ابنای جنس که در پی قهر و استیصال بوده‌اند مرتکب اثبات

---

۱ پیرو شیخ عبد القدوس گنگوهی که درویش فقه بود که احداث ملت بادشاه و شیخ مبارک را بد میگفت که در اخراج شیخ مبارک
سعی نمود و بر محضر الحاد شیخ مبارک اتفاق نموده بود و شیخ نظام الدین تهانیسری بود صاحب چشتی که جلال الدین اکبر شاه
از بهجت آنکه خلائق باو رجوع زیاده داشتند و خلاف شیخ مبارک بود، حکم اخراج او بمکه معظمه داد و سلطان نور الدین
جهانگیر بادشاه شیخ محمد واحد گنگوهی صابری چشتی را بوجه عدم ملاقات با شیخ ضیف اوپیدا اندیشیده در حبس فرستاده بود۔

۲ که به شیخ مبارک خلاف داشت ۱۲

قرارداده اصل قضیه را منعکس ساخت و به سعایت و شکایت خداناشناس صوف لعیش و رعایت
و حمایت فرومایگان خدا فراموش جد بلیغ و سعی موفور بکار آورده و بزعم خود نقش مراد را بمدعا نشانیده
اما در نظر اولوالالباب با این همه کارنامه ریو و ریا همچو نقش بر آب است. و خط جاده سراب. زیرا که آنکسی
که منقولات و ملفوظات حضرت خواجه سلطان التارکین شیخ حمید الدین صوفی السوالی و حضرت
خواجه فریدالدین مسعود شکر گنج رحمة الله علیهم را که ایشان همزبان و همنشین حضرت خواجه بزرگ
بودند بچشم شوق و ارادت دیده باشد بیقین مے پندارند که هر آنچه که بعلم حضرات ایشان
عین الیقین بود برائے ما و یاران طریق ما حکم حق الیقین دارد. و بعد از آنکه حضرت سلطان المشائخ
محبوب الهی در فوائد الفواد نقل فرمود. تصدیق بر تصدیق و تحقیق بالائے تحقیق است در تمام
شیخ بو الفضول ثقات و عدول او کیانند و کیستند که تجاوز و مقابل این چنین اثبات عظیم حرف
دیگر بر زبان آرند. و حضرت خواجه را حضور پنداشته وجود او را ستوده نهاده بے اصل و
مقصود قرار دهند. لَعْنَةُ اللهِ عَلَى الْكَاذِبِيْن. دوم آنکه حضرت شیخ بسیار اولوالعزم و
صاحب جلال بود و بادشاهانه زندگی میکرد. و خلائق بشمار باو رجوع داشتند و نذر و فتوح
بیغایت میرسید و وقتیکه بادشاه را بحضرت او ملاقات دست داد حضرت شیخ که سخن و نیاز
نمیدانست و از آداب خدمت شاهان غیر مانوس بود بطیب خاطر متوجه نشد. و همچنین ادائے
زمین بوس که نوند حصبان دولت سلطانی در منزل ستائش و لابه گرے تسلیمش نام کرده بودند و
امتیاز خلوص و محبت و امتحان یگانه و بیگانه همیران ادائے نامشروع منحصر بودند نپرداخت
بادشاه را ازین معنی خیلے واهمه در سر رسید. و نیز دیگران که منتظر و متمنی مرام بودند باظهار این قرآن
خاطر بادشاه را متنغص کرده به پیرایه شکایت فقرا و مساکین و تظلم و تعدی خواجه شیخ حسین
افسانها ساختند و به ترغیب ازکثیر که بتقریب نذور و فتوح بحضرت شیخ حسین از همه اطراف
و اکناف میرسید به قرارداد اخراج شیخ عزالله از مجهولان تنگ نظرت کسانے چند را به داد
خواهی بیداد به ایوان بادشاه رسانیدند. بادشاه که از حقیقت راز آگهی نداشت درهم داد

بے اخلاصی و استغنا که از حضرت شیخ پیش ازین بظهور آمده بود قیام او را در اجمیر وجه حقارت
و اهانت صولت و سطوت بادشاهی می اندیشید حکم فرمود که بسرعت تمام حضرت شیخ ترک
اجمیر تحمل کرده سفر مکه معظمه اختیار کنند از انجا که مظلومی و هجر مبتنی اهل بیت اطهار بمیراث بوده دست
و به وراثت رسیده و هرچه بسر ایشان می آید با صبر و سکون بر آن استقامت دارند
حضرت شیخ با دل غم رسیده و دیده نم دیده از خدمت مزار جد بزرگوارش محزون با یوس رخصت
بعد از انکه بمرور سنین مشهور از سفر حجاز باز آمد همون آتش و کاسه یافت و لحاظ اندیشه سابق
کدول نشین بود و در قلعه بکر فرستاده بزندان ادب بنشانند و تا مدت دراز شیخ رحمه الله دران
گوشه عسرت به تجرید و تفرید زندگی کرد تا که بعد از رفتن شیخ ابو الفضل برجهات دکن یکی از مقربان
بساط سلطنت فرصت وقت غنیمت دانسته بشفاعت و وساطت حرم محترم بادشاه مسامع همی
بجای رسانید و حضرت شیخ از ان بلای ناگهان و دردی و ... بان رستگاری یافته به نسبت
سابق بمنصب تولیت مرقد جد بزرگوارش فرق عزت برافراشت و بقیه عمر در نعم و کامرانی بسر برده
برحمت حق پیوست و در جوار مرقد جد پاکش عقب مسجد جامع در قبه عالی مدفون شد مرقد پاکش
مرجع انام و مطاف عوام است رحمة الله علیه و رای بر آن بیان و نیز شیان که تحقیق این شیخ بزرگ
استناد و بنیاد داشته بمقتضای ناتحلی منش هیاکل و روغ را فروغ داده و دهن زها آنچه
که بر مهملی پندار در اکبرنامه نوشته اند خارج از دائره وهم و قیاس است عقل فهیم و طبع سلیم
نمی پذیرد ما عنی اگر کرامات اول بادشاه را بحقیقت پیوسته بود که وعده فرزند بشیخ خواجه حسین
حضرت خواجه بزرگ غلط است تا از چه بود که او را باین همه با منصب تولیت رسانیدند و
بعد وعده دختر زادی او که بتفاخر و شرف همعنان و همقران وعدهٔ فرزندی سکوت ورزیده
حرف دیگر در میان نه آوردند و بخلاف احکام شرعیه که بحالت فقدان وعدهٔ فرزندی

انگاشت است هم تا دینه محبت تسلیم باظلم وادار ... بے اخلاصی که از حضرت خواجه حسین بظهور پیوسته بود در زندان ... شیخ
رحمه الله در مقام اجمیر ... گوشه اختیاری ... اجمیر نگاه داشتند

منصب وراثت به اولاد دختری منجر میشود۔ آن مخدوم زادهٔ فائق اگر استحقاق موروثی باز
داشته باثبات حق و موافق او پیروی داشتند مگر اینکه حضرت شیخ حسین را بدعوے اولاد دختری
وانمودن محض افترا بود۔ وانجمله سخن سازی و روباه بازی شیخ ابوالفضل نیز هم نظیر مولفات از ینجهت
بوده باشد که بچشم ظاهر نگر انکار ماضی و اعتراف حال که در اکبرنامه نموده است بصورت تصحیح
نماید۔ زیرا اگر قول شیخ ابوالفضل در باب تکذیب دعوے اولاد خواجه حسین ببودے زنهار
منصب مشیخت و تولیت مزار حضرت خواجه بزرگ باز بدستور سابق به شیخ معز الله بهمان
عزت و حرمت استقرار و استمرار نیافتی۔ نور الدین جهانگیر بادشاه در روزنامچه خود که
به تزک جهانگیری موسوم است۔ در سن ششم جلوس خود شیخ حسین را بمزار خواجه بزرگ نشستے و
یکهزار روپیه بطریق خرچ شش ماهه ندادے و در فرمان اوقاف مزار شریف حضرت خواجه بزرگ
نه قسمت کرده یک حصه بحضرت شیخ معز الله رسانیدے و تجدید فرمان تولیت مشیخت
مزار حضرت خواجه بزرگ بعهد دولت خود ترتیب داده عطیه این منصب گرامی سجاده نشینی حضرت
خواجه بزرگ نیافتے۔ و بعد ازین که شاهجهان بادشاه فرمان جلی در باب تقسیم نذور و
فتوح صادر نمود جهان آرا بیگم بنت شاهجهان بادشاه کتابے موسوم به مونس الارواح در حالات
حضرت خواجه بزرگ نوشته به قول حضرت شیخ مولانا عبد الحق محدث دهلوی اتفاق کرده
وجود اولاد امجاد به حق قرار داد۔ و سلطان محی الدین اورنگ زیب عالمگیر در چند نوبت
بحضرت شیخ سید محمد سجاده نشین زر کثیر و خلاع و فیل رسانید چنانکه در نسخه عالمگیرنامه مولفه محمد کاظم
مورخ عهد عالمگیری مرقوم گشت در سال جلوس چهارم و هشتم و نهم و غیر آن که بزبان دولت سلطان
قطب الدین شاه عالم بهادر شاه بن اورنگ زیب عالمگیر بهنگام نصب سجادگی حضرت
شیخ سراج الدین و بعد آن بحضرت شیخ منیر الدین تذکرها به مواهیر و نگین برادرها و ارباب لطائف

له انکار ماضی عبارت است از انکار اولاد و اعتراف حال عبارت است از سکوت که بعد عوضے نیز بدی حضرت خواجه حسین
نموده و این معنی از پایه تحقیق و منزل راستی افتاده ثابت نموده است ۱۲ ۰

وفقرا و صلحا و اکابران خدام روضهٔ منورهٔ حضرت خواجه بزرگ بلقب کتابت آورده اند۔ و دیگر
فرامین و اسناد شاهان دهلی و بالخصوص سند مطالبات که بطور دستور العمل انتظام اوقاف
روضهٔ منوره ابو البرکات معین الدین اکبر ثانی بادشاه دهلی بحواله آئین ستودهم و تصدیق فرمان شاهی
ترتیب و تکمیل فرموده به حکام دولت انگلشیه فرستاد و حکام عالیمقام باتباع آن بالاستحکام احکام
نافذ فرمودند۔ و حواله سرور الصدور ملفوظ حضرت خواجه سلطان التارکین و فوائد الفواد ملفوظ
حضرت سلطان المشائخ نظام الاولیا و سیر الاولیا مولفه سید محمد کرمانی خلیفه حضرت سلطان
المشائخ و سیر العارفین مولفه ملا درویش جمالی و گلزار الابرار مولفه شیخ محمد غوث بن حسن بن موسی
شطاری و اخبار الاخیار مولفه حضرت شیخ عبد الحق محدث دهلوی و منتخب التواریخ مولفه ملا عبد القادر
مورخ عهد اکبری و تاریخ فرشته مولفه ملا محمد قاسم و سیر الاقطاب مولفه شیخ اله دیا چشتی و مرات الاسرار
مولفه شاه عبد الرحمن چشتی و خزینة الاصفیا مولفه مفتی غلام سرور لاهوری و مناقب الحبیب
مولفه مولوی نجم الدین جهونجهونوی و مخبر الاولیا مولفه شاه رشید الحق نبیره حضرت شیخ محیی
مدنی احمد آبادی و رساله احمدی مولفه ملا عبد الباری بخاری الاجمیری و اقتباس الانوار۔
و جوامع الکلم و اشجار الجمال و رساله ابراهیمیه ملفوظ حضرت شاه ابراهیم چشتی و معادن المعین مولفه
مولانا شیخ رحمت الله دهلوی که در عهد حضرت محمد شاه بادشاه تالیف یافت درباب تاهل
حضرت خواجه بزرگ معین الحق معین الاولیا قدس سره و نیز تولید و تناسل و بقای
اولاد پاک و رونق و زینت منصب سجاده نشینی بوجود با جود ایشان در دهن منکران اولاد امجاد
خاک می انداز د۔ مولف هیچمدان اکثر از کتب و تذکرها و فرامین و سند جه باسبق و غیر آن
سوادها گرفته جزو رساله هذا گردانیده است که مقام تشکیک و اشتباه را در مدخل نباشد و علاوه
آن که بالا مرقوم گشت جماعه از اکابران و بزرگان دار الخیر اجمیر سانحهٔ دیگر بر زبان دارند و آن نسبت
که دوران زمان که شیخ مبارک در قصبه ناگور سکونت می داشت بانوئی از قبیل کنیزان حضرت صاحب
سجاده خواجه سلطان التارکین شیخ حمید الدین صوفی سوالی متاهل شد۔ و از بطن او پسران و

یک دختر بوجود آمدند۔ شیخ ابوالفیض فیضی و شیخ ابوالفضل و غیره چون شیخ ابوالفضل را دولت
کامرانی دست داد۔ و بسلک خدمت ملازمان شاهی سربلندی یافت بعاصران او حسد بردند
و از سستی نسب او سخن هائے زشت و زبون تا به بادشاه رسانیده۔ از کنیزک زادگی او حکایت
آوردند۔ چون بادشاه را به این معنی آگهی شد۔ و از شیخ ابوالفضل استفسار کرد۔ او جواب داد که
مادر من از دودمان حضرت خواجه تارکین شیخ حمیدالدین صوفی ناگوری صحیح النسب است و نسبت
خاله زادگی با حضرت شیخ حسین اجمیری دارم که او هم من لام نبیره حضرت خواجه تارکین است و در زمان
طفلی من و حضرت شیخ حسین در قصبه ناگور یکجا بودیم۔ زیراکه پدر بزرگوار حضرت شیخ حسین خواجه
معین الدین ثالث در زمان غلبه کفر و تاخت آوردن بیکر پرستان ترک اجمیر کرده به ناگور طرح
اقامت میداشت و هم آنجا دختر جمیله و عفیفه از نبیرگان حضرت خواجه تارکین قدس سرهما
که نسبتاً بعید خواهر مادر من باشد در عقد نکاح آورده بود۔ با استماع این معنی بادشاه تصفیه این
قضیه را به استفسار حضرت خواجه حسین اجمیری محمول کرد۔ و وقتیکه حضرت شیخ مغفرالله از سفر
حجاز باز آمده بمقام فتحپور به بادشاه ملاقی شد پرسید که آیا شیخ ابوالفضل را با حضرت شیخ
نسبت خاله زادگی صادق است۔ چون حضرت خواجه حسین این سخن بشنید در غضب شد۔ اما بنظر
مصلحت وقت هیچ نفرمود۔ و سخنهائے دیگر پرداخت بالآخر چون بادشاه بدریافت این حال
استبداد کرد حضرت شیخ طوعاً و کرهاً فرمود کل مومن اخوة۔ از آن روز شیخ ابوالفضل با حضرت
شیخ کینه در دل گرفت و مدام متسعی وقت بوده بتائید و تقلید مشائخ فتحپوری که بشفاعت ایشان
روئے فلاح دیده بود حکایت و شکایت حضرت شیخ از سر نو بنیاد داده و نیز سخنهائے مکر ساخته
خاطر بادشاه را مکدر و منغض کرده بودند او در قلعه بکر دستورے خواست۔ القصه کسانیکه در احکام
خدا و رسول خدا تحریف و تجدید بعمل آرند و مناسک دین و اسلام و مسائل فقه و اصول را غیر از قیاس
و معقول قرار داده به دلائل عقلی و براهین رسمی آئین نو بنیاد کنند۔ و در کلمه طیبه تصرف نموده نام
بادشاه احداث نمایند در پرستیدن آتش و آفتاب صلاح دنیا و فلاح عقبے پنداشته در امور

نواهی شرعیه اختلاف درمیان آرند و به استیصال مسجد که حکم خانهٔ خدا دارد و امر فرموده به تاسیس
و بنا و صنم خانه سَوّدَ الوجهَ فی الدارین گشتند و اذیت و آزار ارباب حق و تالیف و توفیق
ملحدان و کافران امطلق هنجار و شعار کردند و اینهمه بنظر حصول جاه و خاطر و پاسداری راجگان
باطنه بود حیف است و هزار حیف که و تمدو دو تائید و شیاطین خبیث اولوان دین و اسلام بر باد دادند
و با استحکام آیین و آرایش پیکر و اصنام پرداختند. اگر بمقتضای طینت و عادت با حضرت
خواجه حسین انکار اولاد کرده به تعصب دست شددو آمیند و با استیصال و تخریب او نظر برگمارند
بوالعجب نیست. بهر حال از بیان قال و مقال دم در کشیدن و مهر خموشی بر لب زدن بهتر
از گفتن و بسیار گفتن است. فردای قیامت قریب و دیوان محشر و دادگری داور محشر موعود
و متیقن است اینک زمان جزا و سزا رسیده و تلافی ستم و داد رسانی بیداد و جفا مقرر. فلهذا از
شکایت زمانه و ارباب زمانه در گذشته نظر بر عدالت و نصفت منتقم حقیقی بر گماشته فارغ باشیم

باب سوم

در تذکرهٔ اولاد روحانی حضرت خواجه بزرگ قدس سره مشتمل است بر دو اصل و دو فرع

اصل اول

از حضرت خواجه قطب الدین بختیار کاکی اوشی قدس سره

آن واقف اسرار حقیقت آن سالک مسالک عرفان و معرفت آن نهال ... صدق و صفا قطب الملة والدین قطب الاولیاء
قطب الاقطاب خواجه قطب الدین بختیار قدس سره اصل او از خاک پاک اوش است سال

هنوز دهم از علوم صوری و معنوی بهره کامل بدست آورده دولت اختصاص ارادت و تشریف خلافت
از خدمت شیخ الاسلام معین الاولیاء حضرت خواجه بزرگ دریافت. تلمیذ الرحمن بوده غیر آنکه
چشم را بحرف آشنا کند کلام الهی تا به پاره چهاردهم محفوظ دل و ملفوظ بر زبان میداشت شرف بیعت
در سال پنجصد و نود و هفت و فضیلت خلافت در سن شش صد و بست منقول است زمانیکه خواجه بختیار
قطب الاولیاء در مصر سعادت ملتان ورود فرمود، جنود چنگیزی بر نواحی پنجاب هجوم آورده
با ناصر الدین قباچه در آویخت و بازار جدال و قتال را با تاثیره تفنگ و بارق تیغ گرمی هنگا
درداد. ناصر الدین قباچه از چنین دار و گیر ستوه آمده استمداد همت از خواجه بختیار قطب الاولیا
درخواست کرد. و خواجه بختیار یک نوک تیر باو مرحمت فرمود فاتحه خیر گفتند. ناصر الدین قباچه این عطیه
گرامی و بشارت بزرگ را فال فتح و ظفر پنداشته حمله دلیرانه و جرات مردانه بکار آورد و ترکان
چنگیزی تاب مقاومت و مجال استقامت در خود ندیده آیین اضطراب و مسلک فرار اختیار کردند
آورده اند که خواجه بختیار از ملتان بدهلی آمد و موضع کیلوکهری که الحال در آنجا مقبره همایون است
مقیم شد. محمد عطا قاضی حمید الدین ناگوری و دیگر ها از ارباب یقین سعادت دریافتند و سلطان
وقت هم بطریق ارادت و انقیاد جبین نیاز بر سنگ آستان میفرسود. و شرف حضوری خدمت
را بهبود صوری و معنوی پنداشته توسل عقیدت و ارادت می افزود. نقل است که خواجه بختیار
قطب الاولیاء را در پنج سالگی خضر علیه السلام به ملا ابوحفص نام سپرد کرده و در باب تعلیم و تعلم
قدغن بلیغ فرموده بود. تا آنکه خواجه قطب الاولیاء اکتساب علوم عقلیه و نقلیه فرموده از خدمت
ملا ابوحفص رخصت شد و به سیاحت آباد بغداد رسید و با شیخ شهاب الدین سهروردی و شیخ اوحد الدین
کرمانی رحمته الله علیه مراسم صوری و روابط معنوی افزوده به عزم هندوستان با شیخ جلال الدین
تبریزی تا به ملتان رسیده بود. بصحبت شیخ بهاء الدین زکریا رحمته الله علیه یک چند توقف ورزیده
به دار السلطنت نزول مکرمت فرمود و از انجا به پیرایه عریضه ادب اجازت حضوری ملازمت از حضرت
معین الاولیاء خواجه بزرگ درخواست کرد. از حضرت خواجه بزرگ ارشاد رفت که بعد مکان عاص

قرب جان نیست ہمو بجا مشغول بودن نشاید۔ و باہم بعالم اسباب بہ شما خواہیم رسید۔ آوردہ اند کہ
حضرت خواجہ بزرگ معین الاولیاء بعد ازین عزیمت دہلی فرمودہ بہ اہالی و موالی آن دیار فیض و انعام
علیقدر مرام بخشید۔ و شیخ فرید مسعود گنج شکر ہم در آن زمان حاضر خدمت خواجہ قطب الاولیاء
بود۔ و در گوشہ تنہائی و کنج بینوائی اعتکاف داشت۔ چون بملازمت لازم الاطاعۃ حضرت
خواجہ بزرگ معین الاولیاء مشرف گردید۔ فرمودند بابا بختیار شاہبازی بدست آوردہ کہ غیر از
سدرۃ المنتہی بجائے دیگر آشیانہ نہ بندد۔ و ہمچنین بالاتفاق ہر دو خداوند بزرگ انعام حقائق
و معرفت بہ حضرت خواجہ مسعود شکر گنج مفوض شد۔ پس از ایام چند خواجہ بزرگ معین الاولیاء
بصوب دار الخیر اجمیر معاودت فرمود۔ و حضرت خواجہ بختیار ہم تاب مفارقت نہ آوردہ قائمہ
اطاعت سفر بر دوش ہمت برداشت ہنوز دور از نظر نرفتہ بودند کہ جماعہ کثیر با دلہائے دردمند
و جانہائے مستمند در تعاقب رسیدند۔ و بہزار خشوع و خضوع سکون خواجہ بختیار قطب الاولیاء
در دہلی التجا کردند۔ حضرت خواجہ بزرگ معین الاولیاء بر حسب حال نظر فرمودہ خواجہ قطب الاولیاء
را وداع کردہ و بہ قیام دہلی دستورے دادہ۔ خواجہ بختیار قطب الاولیاء با دل اندوہگین و دیدہ
اشکبار برگشتند و در تلقین و تدریس ارباب سلوک و سیر اشتغال فرمود۔ روزے خواجہ را بدین بیت
وقت خوش بود شعر

کشتگان خنجر تسلیم را　　　ہر زمان از غیب جان دیگر است

مدت چار روز در حالت سکر و استغراق درگذشت۔ ناگاہ سر مبارک در آغوش شیخ محمد عطا
قاضی حمید الدین ناگوری فراز کردہ قدم پاک بر زانوئے مولانا شیخ بدر الدین غزنوی دراز
فرمودند۔ قاضی محمد عطا از جمال با کمال البشارت قرب و اشارت وصال دریافتہ استفسا
کرد کہ در باب حفاظت امانت و ارشاد و در مقدمہ استقرار آئین جادہ خلافت ترد وصیت
فرمودند کہ خرقہ و عصا و نعلین و مصلا کہ بواسطہ حضرت خواجہ بزرگ معین الاولیاء بما رسیدہ است
بہ شیخ فرید الدین مسعود باید سپرد۔ بعد ازین ہیچ نگفت و محمل زندگانی از اقامت دار فانی بر بست

قدس ارواحهم ◆

تفصیل خلفاء بزرگش اینست

خواجه فرید مسعود - بدرالدین غزنوی - شیخ برهان الدین بلخی - سلطان شمس الدین التمش - مولانا فخرالدین حلوائی
شیخ احمد - شیخ حسین - شیخ فیروز - شیخ بدرالدین موتاب - شاه خضر قلندر - شیخ نجم الدین قلندر
شیخ سعدالدین - شیخ محمود - مولانا محمد - مولانا سید - شیخ صوفی بدهنی - شیخ ابوالقاسم - شیخ
نظام الدین ابوالموید - شیخ تاج الدین منور رحمة الله علیهم اجمعین ◆

ذکر خواجه فرید الحق والدین مسعود شکر گنج قدس روحه

سالک مسالک تفرید و توحید مرد میدان زهد و توکل و تجرید بدر السالکین شمس المجاهدین قدوة العارفین برهان الاولیاء تاج الاصفیا حضرت خواجه فرید الحق والدین مسعود شکر گنج قدس روحه که پدر بزرگوارش بزمان سلطنت شهاب الدین غوری از کابل بلاهور آمده با دختر ملا وجیه الدین خجندی متاهل شد نسب پاکش منتهی شده واسطه بسلطان ابراهیم بن ادهم میرسد ولادت باسعادت حضرت خواجه فرید در سال پانصد و هشتاد و چهار بوقوع آمد. وقتیکه خواجه بختیار قطب الاولیا بملتان آمد خواجه فرید در مسجدے مشغول بکتاب بود پرسید چه میخوانی عرض کرد نافع است فرمود نافع خواهد شد همان دم خواجه فرید مسعود روے نیاز بر قدم پاک نهاده بیعت کرد. و پس از چند سال بدهلی آمده جهت کشیدن ریاضت واکتساب مراتب صفوت از ملازمت حضرت خواجه قطب الاولیاء خرقه خلافت دریافت. چون طنطنه کرامت و شهرت ولایت او در اقصاے عالم مشهور است. جوق جوق اهل محبت جمع مے آمدند خواجه فرید مسعود از هجوم و کثرت منزل وحدت عزلت گزیده بسمت هانسی آمد و از آنجا باجودهن کلبه اقامت ورزید. بانیهمه ارباب فقر و فخر عقب نمیگذاشتند و در آن زمان قاضی شهاب الدین در اجودهن بود و دنیا پرستی میکرد. بر حال و احوال خواجه فرید وقوف یافته در نائره حسد گرم سوخت. و اعیان و اشراف اجودهن را برانگیخته بتکلیف خواجه فرید مشغول و ترغیب داد. و از حاکم ملتان باظهار مقدمات خلاف واقع

برائے اخراج و استیصال خواجه فرید مسعود درخواست کرد اما حاکم ملتان که از حقیقت حال کماهی آگهی داشت
قاضی مذکور را معتوب و مقهور ساخته بود۔ الحاصل چون قاضی مذکور را غیر از خجلت و تشویر چیزے بدست نیامد
به قبول صله معقول قلندرے را به آزار خواجه فرید مامور کرد۔ روزے که خواجه فرید دامن ردا بر روئے خدانما
کشیده مشغول بحق بود۔ قلندر ساز زور۔ درون حجره در آمد و میخواست که بخواجه آزار رساند۔ خواجه بتصرف باطن
آگاه شد۔ بخادمے امر فرمود که قلندر را بگوئید که از ینجا برود۔ وگرنه رسوائے جهان خواهد شد۔ قلندر چون
این سخن بشنید بحال خود نماند و رو به فرار نهاد۔ فرمود صاحب اخبار الاخیار که خواجه فرید را در آغاز مجاهده
بروزه طے اتفاق افتاد روزے کسے بوقت افطار طعام آورد۔ خواجه فرید مسعود هنوز تمام نخورده بود
که استفراغ شد۔ چون بامداد بملازمت خواجه قطب الاولیا مشرف شد فرمود بابا فرید طعام شبینه از
مال حلال نبود الحمد لله که از ان محفوظ داشتند۔ صاحب تذکرة العاشقین آورده است که تاجرے با چند
مهار شتر که محمول نبات و شکر بودند به دهلی میرفت۔ چون به اجودهن رسید خواجه فرید پرسید که بر پشت
شتران چه بار آورده گفت نمک است۔ فرمود نمک خواهد شد۔ چون به دهلی رسید و بارها بکشاد همه نمک بود
از راحت القلوب مولفه خواجه نظام الدین نظام الاولیا منقول است که روزے محمد یار نام که از یاران
خدمت بود۔ از بس سراسیمه و مضطر بخدمت آمد۔ چون حضرت خواجه فرید مسعود وجه ملال موجب اضمحلال
پرسید التماس کرد که برادر من بحال زار باشد از مرض گرفتار است او را بکنار نزع گذاشته بخدمت رسیده ام
فرمود نظر بجز او باید داشت اینک تو برو و نیک ببین که برادرت از قضائے معلق رستگاری
یافته هماندم محمد یار شادان و فرحان بجائے خود آمد و برادر را بوس الحیات را مضمضه صلواة
مگریست ؛

و از مشاهیر خلفایش تفصیل اینست

خواجه نظام الاولیا۔ شیخ جمال الدین هانسوی۔ شیخ علی احمد صابر۔ بدرالدین سلیمان۔ شیخ
نظام الدین شهید۔ بدرالدین اسحاق۔ شیخ زین الدین۔ شیخ نجیب الدین متوکل۔ شیخ داود باهی
شیخ جلال الدین۔ شیخ رکن الدین۔ سید محمد کرمانی۔ شیخ منتخب الدین۔ شیخ برهان الدین غریب

شیخ یوسف - شیخ برہان الدین صوفی - شیخ محمد مکانی - شیخ شکر ریز وغیرہ رحمۃ اللہ علیہم اجمعین - و تاریخ وفات خواجہ فرید در سن ششصد و شصت و چار مرقوم است ؞

شیخ بدر الدین غزنوی چشتی

خلیفہ حضرت قطب الاولیا خواجہ بختیار است بسماع رغبت تمام داشت بزرگان ہم عصر بعظمت و شیخیت او متفق بودند - او ہم صحبت خضر علیہ السلام بود مرقد او پائین مزار قطب الاولیا خواجہ بختیار است و در سال ششصد و پنجاہ و ہفت [۶۵۷] تاریخ وفات او منقول است ؞

شیخ نظام الدین ابو المؤید

مرید شیخ عبد الواحد غزنوی است چون بہ دہلی آمد بشرف ملازمت خواجہ قطب الاولیا کار خود بجائی رسانید و خرقہ خلافت پوشید - شیخ جمال الدین کولوی از اولاد اوست تاریخ وفات او در سال ششصد و ہفتاد و دو [۶۷۲] رقم نمودہ اند ؞

قاضی حمید الدین ناگوری

نام او محمد بن عطا است مولد او بخارا و منشا او ناگور و مدفن او دہلی است در آغاز قاضی ناگور بود بالآخر در تجرید و تفرید پرداخت و در بغداد رفتہ از شیخ شہاب الدین سہروردی مرید شد - او در صحبت خواجہ بختیار قطب الاولیا ارادت واثق و محبت صادق بود - و تا دم واپسین در ارادت و محبت دقیقہ فرو نگذاشت و بہ فیض صحبت و نسبت خواجہ قطب الاولیا او را در سماع غلو تمام بود بسیار دوست میداشت تا آنکہ علماء وقت دنبالش گرفتند و محضر ساختند و بہ آزار کمر میبستند - قاضی حمید الدین را تصنیفات بسیار ہست از آنجملہ کتاب طوالع شموس شہرت تمام دارد تاریخ وفات او در سال ششصد و ہفتاد و ہشت [۶۷۸] مذکور است ؞

شاہ خضر رومی

مشرب قلندریہ داشت صاحب کرامت عظمیٰ وخوارق کبرے بود چون بہ ہندوستان آمد بملازمت خواجہ بختیار قطب الاولیا مشرف شد۔ وکلاہ وخرقہ دریافت وبولایت معاودت فرمود سلسلہ او قلندریہ چشتیہ مشہور است ۔

شیخ جمال الدین خطیب ہانسوی قدس اللہ سرہ العزیز

شاہباز عرصہ لاہوت شیر دلیر بیشہ جبروت فرید العصر فرید الاقطاب جمال الاولیا شیخ جمال الدین خطیب ہانسوی قدس سرہ کہ سلسلہ نسب او بہ امام ابو حنیفہ میرسد وخلافت از حضرت خواجہ فرید مشہود۔ جامع کمالات بود خواجہ فرید بتقاضائے محبت او دوازدہ سال در ہانسی سکونت داشت۔ ومیفرمود جمال۔ جمال ما است۔ وگاہ میفرمود جمال میخواہم کہ بہ گرد سرت بگردم۔ وہر کرا خواجہ شیخ فرید خلافت میداد باو میفرستاد اگر او قبول میکرد درست مے بود۔ اگر او۔ رد میکرد باز خواجہ فرید قبول نمیفرمود۔ روزے شخصے بخدمت خواجہ فرید آمد۔ از وے پرسید۔ جمال ما چہ حال دارد جواب داد کہ از آن روز کہ بشما نسبت درست کردہ است اسباب دنیا وشغل خطابت ترک داد ومحنت عظیم وبلائے عظیم میکشد ہا استماع اینمعنی خواجہ فرید مسرور شدہ وفرمود۔ الحمد للہ کہ خوش میباشد وی را بعد وفات در واقعہ دیدند وحال پرسیدند گفت چون مرا در گور کردند فرمان رسید کہ بصلہ دوازدہ رکعت صلوٰۃ البروج متصل نماز شام بخشیدم۔ آوردہ اند کہ بعد چند گاہ بنظر بنیاد قبہ بالائے قبر آن کاملین آغاز کردند۔ چون بہ نزدیک لحد رسیدند سمت قبلہ غرفہ نمودار شد وبوئے لطیف ورائحہ بہشت یافتند۔ ہمان ساعت از انجا دور شدند وباز پوشیدند۔ رحمتہ اللہ علیہ ۔

شیخ نجیب الدین متوکل

برادر حقیقی و خلیفه شیخ الکبیر خواجه فرید مسعود است صاحب حال و کمال بود. صاحب اخبار الاخیار میفرماید که روز عید درویشان جمع آمدند و ما حضر خواستند و در خانه شیخ چیزی نبود. کوزه آب پیش درویشان آورد و گفت که ما حضر همین است. درویشان روشن ضمیر بطیب خاطر کوزه آب گرفتند. و آب نوشیدند. وفات شیخ در سال ششصد و هفتاد و یک هجری مذکور است.

شیخ بدر الدین بن علی بن اسحاق بخاری

از اعاظم خلفای خواجه فرید است عالم علوم صوری و معنوی بود. در آغاز با درویشان انکار داشت. از تصرف باطن حضرت خواجه فرید متوجه شده خرقه و خلافت یافت و بمرتبه کمال رسید. تاریخ وفات ششصد و نود منقول است.

شیخ منتخب الدین چشتی

ارادت و خلافت از حضرت خواجه فرید داشت. منقول است که از عالم غیب دوتا خلعت زرنگار باو میرسید. او از قیمت آن به احتیاج درویشان می‌پرداخت. در سن ششصد و نود و پنج وفات یافت.

سید محمد بن سید محمود کرمانی

از عمائد احباب و اعیان اصحاب خواجه فرید مسعود است. اول بتقریب تجارت بلاهور آمده و از انجا باجودهن به پابوس حضرت خواجه فرید مشرف شد. در سال هفتصد و یازده فوت شد.

خواجہ علاء الدین بن خواجہ بدر الدین سلیمان

نبیرہ و صاحب سجادہ جد خود است تا مدت پنجاہ چار سال بر مسند مشیخت و ارشاد متمکن بود و بزہد و ورع گی سیکرد با سباب و ارباب دنیا سروکار نداشت تاریخ وفات در سال ہفتصد و بست و سوم است ❖

مولانا داؤد بالہی

در نواح رودہ سکونت داشت و ارادت و بیعت او با حضرت خواجہ فرید مسعود صادق است خواجہ نظام الدین محبوب الاولیا ذکر او بسیار سیکردند و میفرمود کہ صاحب کمال و محبت بود رحمۃ اللہ علیہ

فرعِ اول

از حضرت سلطان المشائخ صدر آرائے بزم عرفان معرفت مہر سپہر فضائل و عظمت تاجدار کشور حقیقت لاثانی مراحل و منازل ہیبت والوہیت شاہد المشہودین منظور الناظرین نظام العرفا نظام الاولیا سلطان المشائخ خواجہ نظام الدین محبوب الٰہی قدس اللہ سرہ العزیز۔ خلیفہ بر حق خواجہ فرید مسعود است از سر آغاز آگہی آتش عشق در دل و سودائے محبت در سر داشت۔ تا آنکہ بمعرفی و توسل شیخ نجیب الدین متوکل۔ بملازمت خواجہ فرید مسعود مشرف شد و آنگاہ کہ دولت پابوس و سعادت داد نظر مشتاق بر جمال جمیل شیخ کبیر خواجہ فرید مسعود افتاد ساز خویشتن برفت و عمر عزیز و جہد بلیغ کہ در اکتساب علوم عقلی و نقلی صرف نمودہ بود و ثمرہ آن در طرفۃ العین بہ جلوۂ مشہود وجود نگریست و ذوق تازہ و حلاوت بے اندازہ دریافت۔ و از سر حصول منصب قضا کہ بمقتضائے علم ظاہر و منشار دانشمندی بود در گذشتہ متردد بود کہ بخدمت حضرت خواجہ فرید مسعود از حال و احوال خود چیزے عرضہ دہد کہ بیک ناگاہ خواجہ فرید باو متوجہ شد۔ و سخن نخست کہ بر زبان حقائق بیان

حضرت خواجه فرید رفت اینست ✦

ای آتش فراقت دلها کباب کرده ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ سیلاب اشتیاقت جانها خراب کرده

چون حضرت سلطان المشائخ خرقهٔ خلافت و ریاست کرده در دهلی آمد و بمقام غیاث پور سکونت اختیار کرد۔ از هجوم خلائق که هزار در هزار جمع می آمدند۔ اندیشهٔ نقل مکان بکنون خاطر میداشت زیرا که انجمن عام مانع خلوت خاص بود۔ ناگاه جوانی از مردان غیب پدید آمد و بسلطان المشائخ خطاب کرد ✦

آنگه که تو مه شدی نمیدانستی ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ انگشت نمای عالمی خواهی شد

و نیز ارشاد فرمود که مقتضای مرد و مردانگی اینست که انجمن در خلوت و خلوت در انجمن باشد۔ سلطان المشائخ میفرماید که از آن روز اندیشهٔ نقل مکان از خاطرم برفت و هم بآنجا بهدایت خلق و عبادت حق مشغول شدم۔ صاحب اخبار الاخیار میفرماید که چون علاء الدین خلجی از دار فنا بمنزل بقا سفر اختیار کرد و تخت دهلی بتصرف سلطان قطب الدین درآمد۔ و خضر خان را که مرید و معتقد سلطان المشائخ بود بقتل رسانید و هم درپی آزار سلطان المشائخ سعی موفور بکار آورد۔ روزی از قاضی محمد غزنوی که از ارباب استشاره بود پرسید که اینچنین زر کثیر و سرمایهٔ خطیر به شیخ از کجا میرسد۔ قاضی مذکور که ضلالت جاوید بنامش رقم زده بودند۔ جواب داد که هر یکی از متوسلان بادشاه و متوکلان حضرت آنگاه علی قدر مراتب و مناسب نذور و فتوح میرسانند۔ باستماع این معنی سلطان قطب الدین از خود برفت و در آتش رشک سوخته اعلان داد که هر آنکه با لطائف و تحائف با سلطان المشائخ همت خواهد کرد از دولت بادشاهی محروم و موقوف خواهد شد۔ امّا چون این واقعه بگوش حق نیوش سلطان المشائخ رسانیدند۔ خواجه اقبال خادم را که متولی اوقاف و داور بود امر فرمودند که از امروز صرف مطبخ المضاعف کردیم۔ عند الاحتیاج اسم ذات بر زبان آورده۔ و دست طلب در گوشهٔ طاق بر زده۔ بقدر ضرورت میگرفته باشد۔ خواجه اقبال همچنان عمل کرد و سلطان باطلاع این معنی۔ بغایت محجوب و منفعل شده۔ کسی را

بخدمت حضرت سلطان المشائخ فرستاد. و بمقدم پاکش التجا کرد سلطان المشائخ در جواب
فرمود که خدمت ایوان شاهان شایان درویشان نیست. آورده اند که بادشاه را کینه و عناد ازین
جواب در دل جا کرد و بطلب سلطان المشائخ اصرار و استبداد افزود روزے جمیع مشائخ و اکابر
دهلی برسم فاتحه در مقبره شیخ ضیاء الدین رومی جمع آمده بودند سلطان قطب الدین هم بجائے
خود نشسته تلاوت قرآن میکرد. آنگه که حضرت سلطان المشائخ تشریف آورد. غیر از سلطان
که او قرآن میخواند جمیع مراسم تبجیل و تعظیم بتقدیم رسانید سلطان بمشاهده اینچنین عظمت
والوهیت اندیشه ناحق در دل پیدا شد. و بواسطه جمعے که از اکابر دولت دنیا بودند بحضرت
سلطان المشائخ درخواست کرد که بدیدن بادشاه هر روز و الّا نه ببداء آغاز هر ماه یکبار تکلیف
فرموده باشند. هرچند که سلطان المشائخ بسر انجام جواب التفات نکرد و هیچ نگفت
اما منتظران وقت که در کمین گاه شر و فساد بودند قضیه را معکوس کردند. و خاطر بادشاه
را از مقدم شیخ مطمئن کرده غره موعود کردند. بادراک شهرت همین خواجه وحید قرشی و اعز الدین علی
شرف حضور بخدمت حضرت شیخ دریافته در باب رفتن نزد بادشاه استفسار کردند فرمود که
هرگز خلاف طریق پیران ما نخواهد شد و سلطان باراده خود ناکام خواهد ماند. بعد ازین فرمود که
شبے در واقعه دیده بودم که بر فراز صفّه نشسته ام و گاوے با شاخ دراز قصد من میکند ناگه من از جا
برخاستم و هر دو شاخ بدست گرفته بزور تکان دادم همین که گاو بروے زمین افتاد و هلاک شد
آورده اند که چون غره ماه واقع شد سلطان المشائخ بدیدن بادشاه تکلیف نکرد و همون شب شخصے
از نسل مغل باشارت خسرو خان سلطان قطب الدین را بقتل رسانید میگویند که
سلطان المشائخ متاهل نبود چون عمر شریفش بنود و یک سال رسید بعوارض حبس بول عارضه مبتلا شد
و بروز هشتم از آغاز مرض بعد نماز پیشین یک دستار خاص و پیراهن و مصلا و مثال خلافت
بمولانا برهان الدین غریب و یک دستار و پیراهن مبارک بمولانا شمس الدین مرحمت فرموده
بهر یکے بندگان خدمت انعام فرمود. و تسبیح و مصلا و خرقه و کاسه و عصا هر آنچه که از خواجه فرید رح

یافتہ بود بہ شیخ نصیر الدین محمود سپردہ ارشاد کرد کہ در دہلی باید بود و جفائے مردم را باید کشید پس ازان بہ نماز مشغول شد و آن آفتاب ارباب معرفت آن صدر نشین اصحاب صدق و صفا در جوار رحمت حضرت کبریا پیوست۔ فہرست گرامی اصحاب کہ بہ فخر خلافت ممتاز بودہ اند این است ✤

فہرست خلفا

خواجہ نصیر الاولیا شیخ نصیر الدین۔ شیخ اخی سراج۔ شیخ قطب الدین منور۔ شیخ حسام الدین ملتانی۔ مولانا جلال الدین۔ مولانا فخر الدین۔ خواجہ حسام الدین۔ خواجہ سوختہ نبیرہ معین الاولیا حضرت خواجہ بزرگ مولانا ابوبکر۔ مولانا فخر الدین فیروزی۔ مولانا اسلم الدین دہلی۔ شیخ برہان الدین غریب۔ مولانا وجیہ الدین یوسف مولانا شہاب الدین امام۔ مولانا شیخ مسیح الدین کاشانی۔ مولانا وجیہ الدین پائلی۔ مولانا فصیح الدین مولانا شمس الدین یحییٰ۔ خواجہ کریم الدین سمرقندی۔ شیخ جلال الدین اودھی۔ قاضی محی الدین مولانا کمال الدین یعقوب۔ مولانا بہاء الدین۔ شیخ مبارک۔ خواجہ معز الدین۔ خواجہ ضیاء الدین نبی شیخ تاج الدین داوری۔ مولانا وحید الدین انصاری۔ خواجہ شمس الدین خواہر زادہ امیر خسرو۔ شیخ نظام الدین شیرازی۔ خواجہ سالار۔ شیخ فخر الدین میرٹھی۔ شیخ علاء الدین۔ شیخ شہاب الدین کنتوری مولانا حجۃ الدین ملتانی۔ شیخ بدر الدین۔ شیخ رکن الدین چنیری۔ شیخ عبد الرحمن سارنگپوری حاجی احمد بداؤنی۔ شیخ لطیف الدین۔ شیخ نجم الدین محبوب۔ شیخ شمس الدین دہاری۔ خواجہ یوسف بداؤنی۔ شیخ سراج الدین حافظ۔ قاضی شاد علی۔ مولانا قوام الدین یک شانہ۔ مولانا برہان الدین ساوری۔ شیخ نظام الدین مولے۔ قاضی عبد الکریم قدوائی۔ قاضی قوام الدین قدوری۔ مولانا علی شاہ جاندار۔ خواجہ تقی الدین خواہر زادہ خواجہ نظام الاولیا۔ سید محمد کرمانی۔ سید یوسف حسنی۔ حمید شاعر قلندر۔ امیر خسرو دہلوی۔ امیر حسن علائی سجزی۔ شیخ برہان الدین ہانسوی۔ قاضی فخر الدین ایجلوری۔ رحمۃ اللہ علیہم اجمعین ✤

شیخ نظام الدین شیرازی چشتی

فخر خلافت حضرت خواجہ نظام الاولیا فازد بصفات عالیہ آراستہ بود۔ بشیوہ درویشی پیراستہ۔ و بمرتبہ کمال شیفتگی در سماع داشت سال ہفتصد و ہژدہ تاریخ وفات اوست رحمتہ اللہ علیہ ✤

قاضی محی الدین کاشانی چشتی

فضیلت خلافت از خواجہ نظام الاولیا دریافت بوفور زہد و تقوے ممتاز بود و بعلوم تفسیر یگانہ آفاق در سال ہفتصد و نوزدہ ۷۱۹ھ ہجری وفات یافت ✤

خواجہ شمس الدین خواہر زادہ امیر خسرو

برگزیدہ روزگار بود و شیفتہ محبت خواجہ نظام الاولیا۔ وقت تحریمہ بستن تا جمال شیخ ندیدے تحریمہ نہ بستے۔ چون او را مرض موت درگرفتہ بود خواجہ نظام الاولیا بعیادت میرفت با ثنا راہ خبر آوردند کہ او فوت شد خواجہ فرمود الحمد للہ کہ دوست بدوست پیوست ہفتصد بست و دو سال وفات اوست رحمتہ اللہ علیہ ✤

خواجہ امیر خسرو دہلوی چشتی

سلطان الشعرا برہان الفضلا بود۔ و بحضرت خواجہ نظام الاولیاؒ عقیدت ارادت تمام داشت و حضرت خواجہ ہم او را محرم اسرار و شیر بزم خلوت می انگاشت و ترک اللہ لقب کردہ بود۔ و دو بار بعطائے خلعت خلافت مشرف فرمود نقل است کہ او ہر شب بنماز تہجد ہفت پارہ قرآن خواندے و ہر شب بخدمت حضرت خواجہ نظام الاولیاؒ مشرف شدہ در ہر باب سخن گفتے در اثنا

عشق و محبت خواجه سوخته و برشته بود که پیرهن مبارک بالای قلب آتش خورده می‌ماند. آورده‌اند که هنگام ارتحال حضرت خواجه نظام الاولیا او در دهلی نبود و معیت بادشاه بصوب بنگاله قیام داشت چون خبر وفات حضرت شیخ بشنید مراجعت به دهلی کرد و روی گرد آلوده و دیده نم آلود بر مزار مطهر مالید و کسوت سیاه در بر کشید. بالآخر بوفور درد و رنج در هفتصد و بست و پنج [۷۲۵ه] رحلت فرمود رحمة الله علیه

شیخ وجیه الدین یوسف چشتی

از مقربان خدمت نظام الاولیا بود و بعد تشریف خلافت بصوب چندیری رفته بهدایت و تلقین خلائق بسر برد و در سال هفتصد و بست و نه [۷۲۹ه] ازین کهنه رباط انبساط حیات بربست و بمقام چندیری مدفون شد. رحمة الله علیه ◆

شیخ حسام الدین ملتانی

از خلفای نامدار و اصحاب باوقار حضرت خواجه نظام الاولیاست بزهد و ورع و یاران جلسه ممتاز بود. و در اکثر اوقات حضرت خواجه نصیر محمود که شهر دهلی در سایه عاطفت و ظل حمایت اوست گذرانده‌اند. او به اجازت حضرت شیخ بزیارت حرمین شریفین رفته بود. باز آمد حضرت شیخ فرمود اگر کسی خواهد که بزیارت خاتم رسالت و صدر نبوت مشرف شود باید که نیت علیحده کند. اگرچه بذیل حج کعبه بمدینه منوره رفتن موجود است اما شرف زیارت حاصل نشود. چون این سخن بشنید باز بزیارت مدینة الرسول راهی شد. وفات او در سال هفتصد و سی و پنج [۷۳۵ه] مذکور است. رحمة الله علیه ◆

شیخ فخر الدین مروزی

از مردان با خدا و اسوه اصفیا و اصحاب خواجه نظام الاولیا بود. روزی بخدمت خواجه التماس کرد که وقتی مرا تشنگی غالب کرد. کوزه پر آب از غیب نمودار شد لیکن نشکستم و نخوردم. خواجه فرمود که بایستی خورد.

هرچه از غیب میرسد بی‌عیب باشد۔ آورده‌اند که او کتابت قرآن مجید و غیره درست نوشتی از چهار انگشت رفعت وانکار میکرد۔ وفات آن جامع الکمالات در سال هفتصد و سی و شش منقوش است رحمة الله۔

میر حسن علائی سجزی چشتی

سرآمد فصحای روزگار و سرخیل شاعران نازک خیال بود۔ و بحضرت خواجه نظام الاولیا رض محبت و عقیدت بمرتبه کمال داشت و خرقه خلافت دریافته و کتاب فوائد الفواد از ملفوظات حضرت خواجه مجتمع ساخت و در سال هفتصد و سی و شش در شهر دیوگیر وفات یافته رحمة الله علیه

مولانا ضیاء الدین برنی

از مقربان و معتمد خلفای حضرت خواجه نظام الاولیا است و از بس مورد اکرام و مصدر انعام بوده بصحبت حضرت شیخ اکثر کلمات بدیع گفتی و بخواجه خسرو و میر حسن علائی سجزی مودت و اتحاد تمام داشت بسیار تالیف و تصنیف از یادگار اوست سال وفاتش هفتصد و سی و هشت رقم زده‌اند رحمة الله علیه

شیخ برهان الدین غریب

برگزیده روزگار و صوفی با وقار صاحب ذوق سماع و وجد و حال بود و با حضرت خواجه نظام الاولیا محبت بسیار و خصوصیت بی‌شمار بود۔ یکی در مدت العمر خود بصوب غیاث پور که مسکن مرشد برحق بود گاهی پشت نداد۔ خرقه خلافت از خواجه نظام الاولیا دو بار دریافت چون باتباع ارشاد حضرت خواجه نظام الاولیا بر ولایت دیوگیر مامور شد در آنجا قبول عظیم یافت۔ آورده‌اند که شیخ زین الدین [illegible] بود آوازه ولایت و طنطنه کرامت و فضائل او شنیده از شیراز بدیوگیر آمد۔ و چون شیخ را در سماع متوجه دید متردد گشت شیخ بر خطره او وقوف آورده گفت که چندین مسافت بنظر ملاقات درویش اختیار کردن و باز بمنزل مقصد رسیده در حصول کار توقف ورزیدن دلیل دانش و آگاهی نیست۔ اگر خطره یاد و سماع مانع کار است

از وے استفسار باید کرد۔ انشاء اللہ تعالیٰ رفع خواہد شد۔ با استماع ایں معنی شیخ زین الدین در مجلس سماع حاضر شدہ روئے بر زمین نہاد و وجد آغاز کرد۔ و خطرہا کہ تاکنون خاطرش بود رفع گشتند۔ چنانچہ مرید مریدان باعتقادے حالے یافت و بہ ایام معدودہ از کاملان وقت گردید۔ واز مریدان وے شیخ حسین ملفوظات او را جمع کردہ بہ ہدایۃ القلوب موسوم کرد۔ شیخ فرید الدین و شیخ کمال الدین کاسانی و شیخ رکن الدین از مشاہیر خلفائے شیخ برہان غریب بودہ اند۔ سال وفات او ہفتصد و چہل (۷۴۰) و یک منقول است رحمۃ اللہ علیہ۔

شیخ شمس الدین یحیےٰ

خلیفہ مستند حضرت خواجہ نظام الاولیاء است اکثر علمائے دین شاگرد او بودند۔ اصل وے از ملک اودھ است برائے اکتساب علم بدہلی آمدہ بود و کمال علم بمرتبہ نہایت رسانید۔ از علمائے عصر کسے را با او مجال مقاومت نبود۔ روزے بوسیلہ شیخ صدر الدین بحضرت خواجہ نظام الاولیاء باریافت و بمشاہدہ جمال مبارک زمام اختیار دلش از دست دادہ بشرف بیعت و خلافت مشرف شد۔ وفات او در سال ہفتصد و چہل و ہفت (۷۴۷) منقول است رحمۃ اللہ علیہ۔

خواجہ حسام الدین سوختہ

بن خواجہ فخر الدین بن شیخ الاسلام حضرت خواجہ معین الحق والدین قدس سرہٗ

سوختہ آتش محبت و دوختہ ناک مودت بود سینہ داغدار و دیدۂ اشکبار داشت با سلطان المشائخ نظام الاولیاء ہم صحبت بود و در تجرید و تفرید و محنت و عسرت زندگی میکرد و صاحب مقامات بزرگ کرامات مشترک بود و شب ہا میگریست و بہ درد و غم میزیست۔ آوردہ اند کہ او ہم جمال خواجہ بزرگ معین الاولیاء بود و جلوہ پاکش بندگان طریقہ چشتیہ را از جا میربود۔ خواجہ نظام الاولیاء او را دوست میداشتے

و بیشتر بر حال و احوال او پرداختے۔ نقل است کہ روزے خواجہ حسام الدینؒ او وقت خوش بود۔ چون
بر تربت پاک خواجہ معین الاولیا جد امجد خود حاضر شد و بہ ذوق و شوق تمام در پائین مرقد پاک
بوسہ دادن و چشم مالیدن آغاز کرد۔ دران حال از درون مزار فائض الانوار ندا برآمد۔ فرزند من
اینہمہ سوز و گداز و محبت و محنت کہ بر خود مے پسندی موجب تفریح و تفتیح مشام و باعث تسکین
انبساط ارواح جد و پدر گشت۔ بیش ازین زحمت و محنت بر خود روا مدار کہ کار تو بانجام رسید و خدائے
ترا بانعام فرمود و بیامرزید۔ چون از خدمت مزار رخصت شد بجہت چیرہ دستی پیکر پرستان
کہ متصرف بودند تاب سکونت و مجال اقامت اجمیر در خود ندیدہ بقصبۂ سانبھر آمد و بعد از
چند ایام ازین کہنہ رباط زندگانی بعالم قدس شادی و کامرانی رخصت سفر بر داشت و بعد
باخر بسعئے بیرون راہ اجمیر مدفون شد۔ سال وفات ہفتصد و چہل و یک رقم نمودہ اند۔ تا الآن مرقد پاک
او مرجع انام و مطاف عوام است و از سترگ فیض مزار برکات آثار اینست کہ گاہے امراض وبائیہ
دران جا پا نشنیدہ می‌شود۔

شیخ عزیز الدین صوفی

از خلفائے اعظم و مقربان معظم حضرت خواجہ نظام الاولیا است۔ مادرش دختر خواجہ فرید مسعودؒ
بود۔ کتاب تحفۃ الابرار از ملفوظات خواجہ نظام الاولیا جمع کردۂ اوست۔ روزے کہ او بخدمت
خواجہ نظام الاولیاؒ حاضر شد حضرت خواجہ در حالت استغراق بود۔ چون بحال باز آمد پرسید
کیستی۔ التماس کرد عزیز۔ فرمود عزیز خواہی شد۔ انشاء اللہ تعالےٰ۔ وفات او در سال ہفتصد
و چہل و یک ہجری مرقوم است۔ رحمۃ اللہ علیہ۔

شیخ عثمان اخی سراج

از محبوب ترین دوستان و خلفائے خواجہ نظام الاولیاؒ است۔ آوردہ اند کہ او بارادۂ بیعت

سلطان المشائخ آمده بود۔ اما از علوم معرفتی بهره نداشت حضرت شیخ مولانا فخرالدین زرادی فرمود که این جوان صورت خوب و شمائل مرغوب دارد لیکن بجهت بی بهرگی علم حقیقت است که از دولت معرفت محروم است۔ مولانا فخرالدین عرض کرد که باندک التفات حضرت شیخ و شعار نیست بعد مرور ایام چند از علوم معرفتی بی بهره نخواهد ماند چنانچه مولانا مذکور در تعلیم و تدریس آن مساعی جمیله کرد و اورا در مدت شش ماه بمرتبه کمال رسانیده بخدمت خواجه نظام الاولیاء حاضر آورد حضرت خواجه نظام الاولیاء از بس خوشوقت و مسرور گشته بشرف بیعت اورا مشرف کرد۔ و در اندک زمان خرقه خلافت دریافته بولایت بنگاله مامور شد۔ بارها حضرت خواجه نظام الاولیا رض میفرمود که اخی سراج۔ آئینه هندوستان است۔ وفات او در سال هفتصد و پنجاه و هشت ٧٥٨ھ مرقوم است رحمة الله علیه

مولانا وجیه الدین پائلی

دانشمند متبحر بود۔ و استاد وقت۔ و در ریاضت و عبادت و زهد و تقوی یگانه روزگار۔ در آخر مرید خواجه نظام الاولیا گردید و کمال عقیدت بحضرت او۔ داشت۔ او میگفت که وقتی بپانی پت میرفتم در اثنای راه شخصی را دیدم که او صوفی بود در دل من نوعی انکار آمد۔ او گفت یا مولانا چیزی مشکل داری و مرا در علم مشکلات مانده بود۔ هر یکی را با او میگفتم و او جواب با موجه میگفت تا آنکه مسئله قضا و قدر باسلوب خوب گفت مرا مطمئن کرد۔ و بعد از اتمام بحث پرسید تو مرید کیستی گفتم از سلطان المشائخ خواجه نظام الاولیا۔ گفت شیخ نظام الدین رض قطب است قبر مولانا مذکور بر سر حوض شمسی در حظیره قاضی کمال الدین است رحمة الله علیه

خواجه تقی الدین نوح

پسر خواهرزاده خواجه نظام الاولیا است حافظ قرآن بود۔ خواجه نظام الدین رض اولیا در حالت مرض پیش خود طلبیده خرقه و خلافت مرحمت فرمود۔ و وصیت کرد که هرچه بتو رسد نگاهداری

اگر چیزے بر تو نباشد بر آن نگران نباشی کہ خدا ترا خواہد داد۔ و ہیچ یکے را بد نخواہی و جفا را
بعطا بدل کنی و از وار ستانی کہ درویش او را خوار نباشد ۔ او در حالت حیات خواجہ نظام الاولیا
در عین شباب بہ رحمت حق پیوست رحمۃ اللہ علیہ ✤

خواجہ برہان الدین ہانسوی

متحقق است کہ خواجہ جمال الاولیا شیخ جمال الدین ہانسوی اعلی اللہ درجتہ طفلگی کہ ہشتہ بہ رحمت حق پیوستہ
بود۔ حضرت خواجہ فرید مسعود او را پیش خود طلبید و بسیار لطف و عنایت کرد و خلافت نامہ
مصلا و عصا با نعمتے کہ بہ شیخ جمال الدین روان کردہ بود بہ شیخ برہان الدین عطا فرمود۔ و بخدمت
خواجہ نظام الاولیا وصیت فرمود۔ خواجہ برہان الدین ہر سال بخدمت خواجہ نظام الاولیا
آمدے و تربیت یافتے۔ تا زمان حیات خواجہ نظام الاولیا کسے را بیعت قبول نکردے
رحمۃ اللہ علیہ ✤

شیخ قطب الدین منور

خلف الرشید خواجہ برہان الدین ہانسوی است و خلیفہ اعظم حضرت خواجہ نظام الاولیا است
جامع کمالات و مظہر کرامات بود۔ بسر غوغائے خلق نداشت و در مدت العمر از حجرہ باختیار
خود بیرون نہ آمد۔ و بخانہ امرا نرفت و بتوکل و قناعت گذرانید۔ نقل است کہ وقتے سلطان محمد تغلق
بہ ہانسی رفتہ بود۔ نظام الدین کہ یکے از عمائد خدمت بادشاہ بود از نزدیک خانہ حضرت شیخ
بگذشت۔ پرسید کہ خانہ از کدام است۔ گفتند شیخ قطب الدین منور خلیفہ خواجہ نظام الاولیا
گفت کہ عجب است کہ بادشاہ بہ ہانسی بیاید و او بدیدن بادشاہ نہ آید۔ چون بخدمت سلطان
رسید گفت کہ اینجا شیخی است از خلفائے شیخ نظام الحق والدین کہ بدیدن بادشاہ نہ آمد
سلطان در غضب شد۔ شیخ حسن سر برہنہ را بطلب شیخ قطب الدین منور فرستاد۔ شیخ حسن آمد

در وقتی نشست شیخ زاده نور الدین بیرون آمد و گفت که بندگی شیخ شما را می‌طلبد. شیخ حسن برهنه
پیش آمد و گفت شما را سلطان طلبیده است. فرمود که درین باب اختیار بدست من نیست بابا
گفت خیر فرمان است که شما را ببرم. فرمود الحمد لله باختیار خود نمیروم. بعده روی بسوی اهل خانه
کرد و فرمود بخدا سپردم و مصلا بکتف و عصا در دست گرفته راهی شد. شیخ حسن برهنه سواری
اسپ اشارت کرد. فرمود قوت پیاده رفتن دارم. چون متصل خطیرهٔ جد بزرگوار رسید پایان قبر
جد و پدر رفت. و بعد زیارت عرضداشت کرد که باختیار خود از کلبهٔ عزلت بیرون نه آمده ام مرا اینجا
می‌برند. چون از خطیرهٔ پاک بیرون آمد شخصی مقرره پیش او آورد قبول کرد و با خانهٔ خود فرستاد
چون بدایرهٔ سلطان رسید سلطان اغماض کرده بدهلی روان شد. و آنجا حضرت شیخ را
پیش خود طلبید. و چون سلطان دانست که شیخ آمد با ایستاد و کمان در دست گرفته
بنگاه انداختن و هدف زدن مشغول شد. اما چون شیخ را دید طاقت نه آورد و تعظیم پیش آمد
کرد. حضرت شیخ چنان دست او محکم گرفت که آنچنان پادشاه ستمگر که چندین علما و
مشائخ را تیغ ستم آورده بود معتقد گشت و گفت که ما در شهر شما رسیدیم و التفات نفرمودید
حضرت شیخ فرمود که فقیر لایق ملاقات پادشاهان نیست در گوشهٔ بدعاگویی و خیر طلبی که داخل اسلام
مشغول می‌باشد معذور می‌باید داشت. سلطان از تقریر شیخ خوشدل شد. و حکم داد که آنچنان
بانیکر و کمر مقصود شیخ است. فرمود مقصود من فقر است و گنج جد و پدر. بعده پادشاه تنکه
فرستاد قبول نکرد و فرمود فقیر را نان جوین باید زر و جواهر بچه کار آید. بالآخر بتقلیل قبول فرمود
و در مقام پیران خود صرف نمود و نیز بفقیران داد. مرقد او در قبهٔ جد پاک او است. رحمة الله
تعالی علیه.

شیخ نور الدین پسر شیخ قطب الدین منور

[illegible] متشرع و صاحب حال و قال بود و خرقهٔ خلافت از پدر عالی قدر خود رسیده و مدام

در استغراق و عزلت و وحدت گذرانید رحمة الله علیه مرقد او در خطیره پاک جدا و است ۰

مولانا علیشاه جاندار

از مریدان خواجه نظام الاولیا است و او را کتابیست موسوم بخلاصة اللطائف و او بسیار صادق الاعتقاد و واثق العقیدة بود و کار خود بوجه احسن بجای خود رسانید رحمة الله تعالے علیه ۰

مولانا فخرالدین زرادی

خلیفه ارجمند خواجه نظام الاولیا است حافظ کلام ربانی بود بکمال تقوے و تورع آراسته گویند اول با مولانا فخرالدین هانسوی صحبت بود جامع علم عقلی و نقلی و در امر دین صلابتے داشت عاقبت کار مرید خواجه نظام الاولیا شد و حلق گشت و از میان متعلمان بر آمد و در زمره درویشان قرار گرفت و بعد وفات مرشد برحق بر کنار آب جمن در آن مقام که بحال فیروز آباد دهلی است مشغول شد و هم به زیارت خواجه بزرگ شیخ الاسلام معین الاولیا باجمیر رفت خواجه نصیر الدین نصیر الاولیا فرمود که آنچه ما را در یک ماه فتح شده مولانا فخرالدین را در یک ساعت بدست آمده و در آن زمان که مردم شهر را بدولتگیر بردند او هم برفت و هنگام بازگشت در کشتی که نشسته بود غرق شد و مولا مرتبه شهادت رسید رحمة الله علیه ۰

سید محمد بن محمود کرمانی

اول بکار تجارت از کرمان به لاهور آمده چون بخواجه فرید مسعود ملاقی شد راه و رسم محبت در میان آورده در قصبه اجودهن قیام کرده مرید شد و بعد از رحلت حضرت خواجه فرید بخدمت خواجه نظام الاولیا تربیت کلی یافت و بخلافت مشهور و ند گوشته بصوب کشمیر روانه شد و همدرانجا وفات یافت و مدفون شد رحمة الله علیه ۰

سید محمد بن مبارک کرمانی

جامع کتاب سیر الاولیا است و آن کتابیست مشتمل بر احوال مشایخ چشتیه او را در زمان مبارک شرف بیعت خواجه نظام الاولیا بدست آمده حاضر مجلسها بوده فیضها برده. و بعده از حضرت خواجه نصیر الاولیا تربیت یافته. پدر و اعمام و اجداد او از نزدیکان خواجه نصیر الاولیا بوده اند و اکثر از آنچه در آن کتاب نقل کرده بتصدیق آبای کرام خود کرده. رحمة الله علیه ٭

خواجه نصیر الحق والدین قدس سره

قدوة الاولیا اسوة الاصفیا نصیر الاولیا خواجه نصیر الحق والدین قدس سره العزیز خلیفه حضرت خواجه نظام الاولیا است مظهر انوار الٰهی و مهبط برکات نامتناهی بود. و بزهد و ورع و فضائل و تقوی موصوف مرجع کافه اهل اسلام و ملجای انام در هدایت اهل یقین و اصحاب طریقت و صورت مدام اشتغال داشت بر حکم شرع بسیار صلابتی بکار می برد و سماع بر دستک می شنید روزی برادران طریقت مجلس سماع بمزامیر مهیا کردند او از میان برخاست. گفتند سنت پیران ترک میدهی فرمود. برای ما حجت نیست. آورده اند که قلندری تیغ کارد در عین غلبه درون حجره در آمد و یازده ضرب کارد بر جسم پاکش بزد. اما با انهمه شدائد جراحت در حالت تمکین و استغراق خواجه خللی واقع نشد و بحال خود مشغول ماند. چون از سوراخ حجره ترشح خون بیرون ترا دید. خدام آستانه درون آمدند. خواجه نصیر الاولیا را مجروح دیده در حالت اضطراب و اضطرار تجسس بسیار کرده قلندر را پابزنجیر نموده حاضر آوردند. اما حضرت نصیر الاولیا بتقاضای خلق حسن از ترود جزا و سزا درگذشته بیست تنگه سرخ باو انعام فرمود. و به شیخ بدر الدین و شیخ زین الدین وصیت بلیغ کرد که بعد از من آنها از قلندر روا ندارند. آورده اند که سلطان محمد تغلق با حضرت خواجه بمرتبه غایت خصومت کرد. و با این همه بطور تثبت ایذا رسانیدی

ودر سفرہا ہمراہ خود گردانیست۔ گویند کہ وقتے اورا جامہ از خود گردانیدہ بود۔ روزے سلطان محمد تغلق طعام فرستاد ودر آوندہائے زر ونقرہ۔ و باعث فرستادن طعام جز ایذا نبود۔ یعنی اگر ابا آرد وطعام نخورد ہمین سخن را مادۂ ایذا سازد۔ واگر بخورد الزام نامشروع کردن درمیان آرد۔ حضرت خواجہ نصیر الاولیاء ہیچ نگفت وبختے طعام از کاسۂ زرین در دست خود گرفتہ بخورد۔ بد اندیشان خائب وخاسر ماندند تفصیل اسماء خلفاء بزرگ کہ معلوم شد اینست۔

تفصیل خلفاء

خواجہ کمال الدین علامہ۔ میر خواجہ سید محمد گیسودراز۔ میر سید محمد جعفر المکی الحسنی۔ سید ملک زادہ احمد۔ مولانا معین الدین۔ خواجہ معین الدین خرد نبیرہ خواجہ بزرگ معین الاولیاء۔ سید علاء الدین۔ شیخ یوسف۔ محمد وجیہ ادیب۔ سید علاء الدین کنتوری۔ قاضی محمد ساوی۔ شیخ سلیمان ردولی۔ شیخ محمد متوکل کنتوری۔ شیخ دانیال۔ شیخ قوام الدین۔ قاضی عبد المقتدر۔ مولانا خواجگی۔ مولانا احمد تھانیسری۔ شیخ زین الدین۔ شیخ صدر الدین۔ شیخ سعد اللہ۔

خواجہ کمال الدین علامہ

صاحب علم واہل کمال بود بجہت وفور علم بلقب علامہ مشہور گشت۔ مدام بعبادت حق وہدایت خلق مشغول۔ جمیعے از عالمان دین واربابِ یقین بحضرتش استفادہ میکردند وبعضے از ایشان بودند۔ علاقہ بخواجہ نصیر الاولیاء متحقق است بعد تشریف فرمائے خلافت بصوب احمد آباد رجوع کرد۔ و بہ فوائد عظیم وارشاد سلیم گم گشتگان منزل فقر وفنا را رہنمونی فرمود بعد از دہلی تشریف آورد۔ و بہ ہدایت وارشاد توجہ فرمود وسال آن برگزیدہ ایزد متعال درسال ہفتصد وپنجاہ وشش مذکور است رحمۃ اللہ علیہ۔

خواجه میر سید محمد گیسو دراز

خلیفهٔ مستند خواجه نصیر الدین نصیر الاولیا است۔ سرخیل عاشقان باسوز وگداز وارباب راز ونیاز بود۔ ودر ریاضت ومجاهدت غلو تمام داشت۔ وبسیار طالبان حق را بمقام ومرام خود رسانیده شان رفیع ومرتبه وسیع داشت۔ بعد وفات خواجه نصیر الاولیاؒ۔ به دیار دکن رفت۔ وقبولی عظیم یافت وسلسلهٔ وی در تمام دیار دکن شایع شد۔ وشهرت آن برگزیدهٔ آفریدگار به لقب گیسو دراز ازین جهت است که مریدان خواجه نصیر الاولیاءؒ۔ چوڈول وی بر دوش می بردند۔ میر سید محمدؒ گیسو دراز هم همدوش بود وجعد گیسوی او بسبب طوالت در پایهٔ چوڈول در آویختند اما میر سید محمدؒ بپاس ادب سکوت وتحمل کرد۔ وبهمان اذیت راه دراز طی کرد۔ تا آنکه موی سر شکست خوردند۔ وانواع عقوبت بروی روی کشاد۔ اما چون خواجه نصیر الاولیا برین حال مطلع شد۔ تاسف خورد۔ وبر حسن عقیدت میر سید محمدؒ تحسین وآفرین فرمود وگفت۔ هر کو مرید سید گیسو دراز شد والله خلاف نیست که او عشق باز شد۔ وشیخ محمد چشتی از ملفوظات وی جمع کرده بجوامع الکلم موسوم کرده است تاریخ وفات در سال هشتصد وبست و پنج ۸۲۵ منقول است۔ حظیرهٔ پاکش در قصبهٔ گلبرگه نواح دکن مرجع مستمندان است۔ وتا الآن از اولاد پاک نهاد او منصب مشیخت وارشاد برقرار است۔ رحمة الله علیه

خواجه سید معینؒ الدین خُرد

نبیرهٔ برحق خواجه بزرگ خواجه معینؒ الاولیا است۔ وی را خرد بنسبت خواجه بزرگ میگفتند۔ واین منقبت بس است۔ از بس عابد ومجاهد۔ صاحب مقامات علیه وکرامات زکیه بود۔ مدتی بواسطهٔ کسی از روحانیت حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا استفاده میکرد۔ بالآخر باشارت جد پاک بشرف بیعت خواجه نصیر الدینؒ نصیر الاولیا مشرف گشت وخرقهٔ خلافت هم دریافت۔ تاریخ وصال آن صدر الصدور صفهٔ اصحاب قرب۔ در سال هفتصد وشصت ویک منقول است

رحمة الله علیه۔ مرقد مطهر او پایین روضه حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا در حجر سنگ سفید واقع است

شیخ صدر الدین حکیم

خلیفه خواجه نصیر الاولیا رض است۔ خواجه سلطان المشائخ او را به خواجه نصیر الاولیا سپرده بود۔ از آن او تصانیف عجیب یادگار است۔ و سینه زر از زمین مر او پیدا شده بود و همه را براه خدا و مردان خدا صرف نمود۔ و در سال هفتصد و پنجاه و نه هجری وفات یافت ◆

سید محمد بن سید مبارک کرمانی

خلیفه و مقرب خدمت خواجه نصیر الاولیا رض است۔ و با روحانیت حضرت نظام الاولیا رض رابطه قوی داشت۔ کتابی در باب احوال مشایخ چشتیه جمع نموده است موسوم سیر الاولیا۔ در سال هفتصد و هفتاد هجری سفر آخرت اختیار کرد۔ مؤلف ذکر شریف سید محمد بن سید مبارک بنظر احتیاط در زمرهٔ مریدان حضرت خواجه نظام الاولیا هم مرقوم کرد ◆

شیخ یوسف چشتی

خلیفه اعظم خواجه نصیر الاولیا است ماهر علوم حدیث و تفسیر و کتابی نوشته است موسوم به تحفة النصائح از بس نافع و بهتر است۔ در سال هفتصد و هفتاد و چهار وفات یافت ◆

شیخ عبد المقتدر

از اشهر خلفای خواجه نصیر الاولیا است دانشمند بزرگ بود۔ درویش صاحب باطن و کامل و اکمل در اوائل او را با فقرا و طریقه فقر انکار بود۔ و در وسط بصحبت خواجه نصیر الاولیا در افتاد و در آخر از برگزیدگان طریقه عالیه چشتیه گردید۔ قاضی شهاب الدین که عالم متبحر بود از

نوشتہ چینان عمر من او است ہشتم محرم در سال ہفتصد و نود و یک ہجری نوشتہ شد +

قاضی سادی چشتی

عالم و فقیہہ و درویش کامل بود۔ تقوے و تورع بسیار داشت۔ و خلیفہ خواجہ نصیر الاولیا است و گروہ خلائق در سایہ توجہ او بنجات رسید۔ چنانچہ شیخ اختیار الدین خلیفہ او است۔ تاریخ وفات او در سال ہفتصد و ہشتاد و نہ منقول است +

شیخ سعد اللہ کیسہ دار

خلیفہ بزرگ خواجہ نصیر الاولیا است۔ و از شیخ متوکل اجازت و خلافت داشت صاحب معارج الولایت آوردہ کہ خضر علیہ السلام کیسہ باو دادہ بود و ہر آنچہ کہ میخواست از کیسہ مییافت از ینجہت بحرف کیسہ دار معروف گشت و نیز خرقہ خلافت از شیخ جہانگیر سمنانی یافتہ بود۔ و در سال ہشتصد و شش ہجری فوت شد +

شیخ داینال چشتی

از خلفاے حضرت خواجہ نصیر الاولیا است۔ نسب شریفش بحضرت عباس بن علی المرتضیٰ منتہی میشود۔ و موجب مقدم او بہندوستان ہمیں است کہ پدر بزرگوارش بوجہ منازعت برادران ترک وطن اختیار کردہ بود۔ ولادت شیخ داینال در مرز و بوم ہند واقع شد۔ و بخدمت قاضی عبد الکریم تعلیم یافت و بدختر قاضی مذکور منعقد شد۔ و از انجا بہ دہلی رسیدہ شرف بیعت و تشریف خلافت حاصل کرد۔ و بکمال صوری و معنوی مکمل گردید۔ و بعد از آنکہ از حضرت خواجہ نصیر الاولیا رخصت وطن یافت و از نواح لکھنو بہ دیار شرقی رفت قطاع الطریق از کمینگاہ پیدا شدند۔ و ہمہ مال و منال کہ قاضی عبد الکریم ہنگام رخصت بدختر خود دادہ بود بمعرض نہب و تاراج آوردند۔ و شیخ داینال را شہید ساختہ

درآزار اہل و عیال شیخ تہیہ کردہ بودند کہ بیک ناگاہ ندائے مہیب از پیکر شیخ پیدا شد و رہزنان معدوم البصر گشتہ از رفتن و گریختن بستوہ آمدند تا آنکہ جماعت لشکریان در رسید و ہمہ را دستگیر کردہ بحاکم رسانید و خادمان شیخ جنازۂ او بر دوش بردہ بموضع ستر گہ مدفون کردند سال شہادت او ہفتصد و چہل و ہشت بود ◆

مولانا خواجگی چشتی

از یاران خاص و خلفائے اعظم خواجہ نصیر الاولیا است۔ صاحب اخبار الاخیار آوردہ کہ در آن زمانیکہ مولانا خواجگی بخدمت مولانا معین الدین اکتساب علوم ظاہر میکرد و باستفادۂ فیض باطن بحضرت خواجہ نصیر الاولیا حاضر میشد۔ مولانا معین الدین عمرانی از صحبت خواجہ نصیر الاولیا باو ملال مے آمد۔ باتفاق وقت مولانا معین را مرض ضیق النفس عارض شد و نوبت باینجا رسید کہ چارہ گران مایوس گشتہ دست کشیدند۔ و مولانا معین از حیات خود ناامیدی داشت روزے مولانا خواجگی گفت کہ ہنگام دوا نماند۔ در باب استمداد دعائے مردان حق باید کوشید و فی زماننا حضرت خواجہ نصیر الاولیا برگزیدہ بارگاہ قاضی الحاجات و مجیب الدعوات است اگر در خدمت وے حاضر شدہ عذر و التجا درمیان آرند شاید کہ نفس مراد بر مدعا نشیند۔ باستماع ایں معنی مولانا معین الدین بخدمت حضرت خواجہ نصیر الاولیا راہی شد و خواجہ نصیر الاولیا باطلاع مقدم وے تا بدر خانقاہ برسم استقبال تکلیف فرمودہ درون خانقاہ بجائے برتر بنشاند و طبق برنج و جغرات کہ بعالم اسباب منافی امراض او بود پیش نہادہ بخوردنش تکلیف داد مولانا باکراہ و شدت تمام لقمہ چند خورد و ساعتے نگذشتہ بود کہ نوبت باستفراغ رسید و تمام مواد و مادہ ردیہ خارج شدہ مولانا معین الدین خوشحال گردید و صحت کلی یافت در سال ہشتصد و نوزدہ وفات او منقول است ◆

شیخ احمد تھانیسری

خلیفهٔ خواجه نصیر الاولیا است زمانیکه لشکر امیر تیمور به دہلی رسید آنہم اسیر گشته بود چون فتنه فرو نشست واو از دام اسیری رستگاری یافت و در مجلس بادشاه حاضر شد در میان او و نبیرهٔ مولانا برہان الدین صاحب ہدایه در باب تقدیم و تاخیر مجلس گفتگوئے درشت بوقوع رسید شیخ احمد بخطا صاحب ہدایه گفتگو آغاز کرد و تلمیذان خود ارشاد کرد تا از محل خطا و مقام غلط نشان دہند اما بادشاه مصلحت وقت دیده ہر یکے را از طول سخن باز داشت و مباحثه ختم شد بعد ازین مولانا شیخ احمد به کالپی رفت و در سال ہشتصد و بست بمقام کالپی فوت شد مرقدش مرجع عوام و مقام برکت و انوار است +

شیخ احمد کنتوری چشتی

خلیفهٔ اعظم حضرت خواجه نصیر الاولیا است وقتے او بطریق اعتکاف درون حجره نشسته بود بدید که شخصے ملبس بصورت جوگیان خاک آلوده و موئے ژولیده در گوشهٔ حجره نشسته است جوگی سلام بگفت و شیخ جواب سلام داد چون باہم مصافحه کردند جوگی سخن گفتن آغاز کرد در دیدهٔ شیخ ہمه دیوار و در حجره از سیم و زر نمودار شد اما شیخ التفات نفرمود مشاہدهٔ اینہمه جوگی مذکور به استغنائے شیخ اعتراف کرده سر در قدمش نہاد و مرید شد وفات او در سال ہشتصد و بست و ہفت منقول است +

شیخ قوام الدین چشتی سہروردی

مشہور خلیفهٔ حضرت خواجه نصیر الاولیا است صاحب تقوے و حال و اہل دل و شیخ وقت بود و بعد وفات خواجه نصیر الاولیا بخدمت سید جلال الدین مخدوم جہانیان حاضر شده

اکتساب کرد +

سید محمد بن جعفر مکی چشتی

اشهر و اعظم خلیفه حضرت خواجه نصیر الاولیا است۔ در توحید مقام بزرگ و مرتبه سترگ داشت سخن با آنکه مستانه میگفت۔ اما خوب میگفت۔ تصنیف هم دارد موسوم به بحر المعانی و رساله در بیان اسرار و آثار روح و بحر الانساب که در نسب پاک اهلبیت تذکره کرده و نسبت آبا و اجداد خود هم ثبت نموده۔ سن شریفش قریب دو صد سال منقول است از آغاز حکومت تغلق تا بعهد دولت سلطان بهلول در صدر حیات بود۔ آبای کرام او شرفای مکه معظمه بودند۔ و بعد از ان به دهلی آمده در هند قیام کرد۔ در کتاب بحر المعانی میفرماید که مدت شصت سال در علم ظاهر بودم و در کسب کمال کوشیدم۔ اما از محبوب ازل و مقصود ابد غافل بودم۔ حالا هم آنچه پیش نظر می آمد۔ بسیار حالات و مقالات ثبت نموده که فهرست آن موجب طوالت مقصود است۔ وفات او در سال هشت صد و نود و یک مذکور است +

شیخ علاء الدین علاء الحق

خلیفه اعظم شیخ عثمان اخی سراج است در آغاز دولت علم ظاهر و سرمایه دنیا فراوان داشت و بآخر در فقر و سلوک قدم نهاد نسب شریف او بحضرت خالد بن ولید میرسد۔ زهد و ریاضت او و عبادت و تقوی به درجه کمال بود۔ و از جمله مال و منال دنیا ترک اختیار کرده کمر همت در خدمت مرشد برحق چست و محکم بست۔ و چون شیخ عثمان اخی سراج بسیار بسفر می ماند و طعام پخته همراه می بردند۔ و دیگ طعام بر سر شیخ علاء الحق می نهادند۔ و او پا برهنه همراه سواری شیخ میرفت برادران حقیقی او که امرائے عظیم الشان بودند بر نظر آن راه در حال وی نگاه میکردند اما او اعتنا نمیکرد۔ روزی چند کس در خانقاه شیخ علاء الحق فرود آمدند یک گربه از ایشان گم شد قلندران از شیخ علاء الحق گربه طلب کردند

گفت گر بہ شما از کجا آرم کسے باشد او گفت ماندہ ایم کہ از کجا پیدا کنی از شاخ آہو پیدا کن شیخ در غضب شد و فرمود برو بیزار اے خود از شاخ آہو خواہی یافت۔ ہمچنان کہ چون از خانقاہ بیرون رفت گاؤے پیدا شد۔ و او املاک ساختہ در مطبخ شیخ علاء الحق خرچ بسیار بود۔ و مساکین فقرا از خوان انعام او بہرہ یاب میگشتند۔ و ہر اہل حاجت کہ مے آمد محروم نمیرفت و ہر آنچہ کہ از باغ و املاک وغیر آن بودے شد خود داشت بہ فقرا و محتاجان ایثار کرد وفات او در سال ہشتصد مرقوم است۔ رحمۃ اللہ علیہ ۔

شیخ تاج الدین شیر سوار

خلیفہ نامدار شیخ قطب الدین منور۔ ہانسوی است۔ مدام در زہد و ریاضت و محنت بسر بردے آخر۔ کارش بجائے رسید کہ وحوش و دد و دام رام او گشتند۔ و اکثر بہ سواری شیر تا بہ ہانسی میرفت و مار خونخوار بجائے تازیانہ در دست میگرفت روزے کہ او بسواری شیر بہ ہانسی آمد پیر روشن ضمیر قدسے بر فراز دیوار نشستہ بود فرمود حیوانات کہ ذی روح باشند در سلک آوردن عجبے نیست۔ مردان خدا اگر بخواہند سنگ و خشت در رفتار در آید میگویند کہ ہمو نوقت دیوار حرکت کردہ بہ رفتار آمد۔ قبر او بیرون نارنول نزدیک شہر است و از مرقد پاکش تا الآن آثار مہرات و خیرات ظاہر و باہر است۔ رحمۃ اللہ علیہ۔ و۔ او را پسرے بود کہ او را شیخن ابدال میگفتند تارک دنیا بود۔ و از اسباب دنیا قدر ضرورت اختیار کردہ۔ دائم بہ یاد حق اشتغال داشت بر در خانہ او سنگ افتادہ بود کہ ہنوز بیرون ہلیز خانہ موجود است۔ کاسہ چوبین بالائے آن سنگ مے نہاد۔ مردمان آیندہ و روندہ چیزے مے انداختند۔ و میان شیخن ابدال وقت شام آنقدر کہ در کاسہ مے یافت در وجہ معاش قبول کردہ۔ صرف مے نمود در ان ایام کہ غلہ گران بودے فتوح بسیار آمدے۔ و اگر بہ نرخ ارزان بودے کمتر آمدے۔ گویند کہ شیخن ابدال مرید و خلیفہ پدر خود بود و در ستر احوال خود بسیار مے کوشید۔ و از صحبت کہ بہ ذکر خفی بیشتر اشتغال میداشت و بوقت

مشغولی در حجرهٔ محکم میکرد و صحبت اہل دنیا گاہے نشست اگر از فقرا کسی بر در او میرفت البتہ بر سم خلق و تواضع نان خشک و کوزهٔ آبے آورده عذر تقصیر میخواست رحمۃ اللہ علیہ ؎

شیخ سراج الدین تاج الاولیاء

پسر بزرگ و خلیفہ حضرت خواجہ کمال الدین علامہ است صاحب مقامات علیہ و کرامات جلیہ و صاحب درد و محبت و اہل شوق و ذوق بود۔ و در دستورے خرق و کرامت و ربوبیت و الوہیت ابیات میگوید۔ پدر بزرگوار ہنگام رحلت او را در خلوت طلب داشتہ از انعام اولین و آخرین نوازش فرموده بود از ان روز ہر کسے کہ او را میدید مست بادۂ میخانہ وحدت میگردید۔ وصال آن برگزیدهٔ ایزد متعال در سال ہفتصد و شصت و دو ہجری منقول است رحمۃ اللہ علیہ ؎

میر سید ید اللہ

نبیره و خلیفہ حضرت خواجہ میر سید محمد گیسودراز است بزبان غیر آگہی منصب ارشاد و خلافت یافت صاحب معارج الولایت آورده است کہ روزے خواجہ محمد گیسودراز اہتمام وضو میفرمود و بطریق سنت مسح عمامہ از سر مبارک برآورده بر زانو نہاد سید ید اللہ کہ ہنوز خرد سال بود عمامہ میر سید از زانو برداشتہ بر سر خود نہاد۔ حضرت میر سید گیسودراز مسرور شده فرمود۔ لائق تست مبارک باد و از ان روز ہر آنکس را کہ بیعت میفرمود مرید میر سید ید اللہ قرار داده تربیتش سے مے افزود صاحب اخبار الاخیار میفرماید کہ سید ید اللہ با زنے جمیلہ و عجوزه محبت در سر داشت و وارفتہ جمال و شیفتہ حسن بیمثال او بود۔ بالآخر بسلسلہ نکاح خود درآورد۔ و بحین بامداد کہ بمقتضائے رسم ہندیان مقنع سرخ از رخ زیبائے عروس برانداختہ جلوه دادند نیرنگی عشق جلوه دیگر نمود۔ و بیک ناگاه حالت عجیب و کیفیت غریب پیدا شد کہ میر سید ید اللہ آہے سرد از دل پر درد کشیده جان عزیز بشاہد حقیقی سپرد۔ و عروس ہم مست او را۔ در بر کشیده بدنبال او

او سفر کرد۔ و ہر دو را در پہلوے یکدیگر مدفون ساختند +

شیخ علاء الدین قریشی

مرید و خلیفہ میر سید گیسو دراز است جامع علوم صوری و معنوی بود۔ و در گوشہ قناعت و گنج خانہ عبادت ہمہ عمر بسر برد۔ بغیر حق بہ چیزے کارے نداشت و حال خود مستور داشت از صحبت خلائق و ہجوم عوام نفور بود در تجرید و تفرید قدم استوار داشت۔ وفات او در سال ہشتصد و پنجاہ و سہ مذکور است +

شیخ ابو الفتح علائی قریشی کالپوی

از مریدان نامدار خلیفہ باوقار میر سید محمد گیسو دراز است واقف علوم شریعت و ماہر رموز حقیقت بود و بزیارت حرم محترم مشرف گشتہ صاحب تصانیف عالی است و نسخہ عوارف المعارف از اشہر تصنیفات اوست۔ وفات او در سال ہشتصد و دو ہجری منقول است۔ رحمۃ اللہ علیہ +

شیخ شاہ میانجی چشتی

بیک واسطہ مرید سید محمد گیسو دراز است درویش کامل بود و صاحب تقوے و ورع و زہد و ریاضت و مجاہدت و محنت و در عصرے در ولایت کالپی ہیچکس از وے بزرگ تر نبود۔ او را شیخ الولایت میگفتند و متجاوز السن بود صد و بست سالہ عمر داشت صاحب اخبار الاخیار مے فرماید کہ از آغاز ماہ رجب المرجب تا بروز عاشورہ در اعتکاف مے نشست و در حجرہ خلوت مے بست و در مدت شش روز یک اکل و شرب زندگانی میکرد چون چین برآمدن او از حجرہ مے آمد ندا مے داد کہ ہمہ مردمان از روے حجرہ دور تر بروند۔ چون فرصت مے یافت۔ قدم از حجرہ بیرون مے نہاد احیاناً اگر کسے نزدیک تر بود بے نظر شیخ بر آن ضعیف مے افتاد و دو روز در حالت بیہوشی و حیرت و غشی میماند آوردہ اند کہ

قاضی شہر با وے دعوے احتساب میکرد۔ روزے کہ شیخ از درون حجرہ بیرون آمد۔ قاضی شہر بر در ایستادہ بود۔ چون نظر شیخ بروے افتاد بحال خود نماند۔ افتاد۔ روز بعالم بیخودی و بیہوشی مبتلا ماند۔ آوردہ اند کہ روزے قاضی شہر بتقریب احتساب بسر شیخ آمد۔ چون شیخ آگاہ شد و بسوے قاضی نظر کرد۔ حمالان کہ کفیل چوڈول قاضی بودند تا بزانو غرق زمین گشتند و جنبیدن نتوانستند اما قاضی مذکور کہ در تبعیت شرع قدم مستحکم داشت۔ از چوڈول مفارقت کردہ۔ درّہ در دست گرفت و ببالائے بام کہ منزل شیخ بود قصد کرد۔ درین اثنا شیخ از در خانہ برون آمد و دست قاضی گرفتہ درون خانہ برد۔ ناگاہ نظر قاضی بر مینائے رسید۔ پرسید کہ چیست شیخ صراحی در دست گرفتہ در پیالہ انداخت۔ دید کہ شربت ناب از قند و نبات است۔ ہمدرین محل حضرت شیخ۔ بقاضی موصوف اشارت کردہ فرمود کہ بسم اللہ بنوش۔ اما قاضی مبادرت بنوشیدن نکرد و بیرون خانہ رفت۔ وفات آن جامع الکمالات در سال ہشتصد و ہشتاد و نہ ہجری مذکور ہست +

مخدوم حسام الدین فتحپوری

از محبوب ترین خلفائے شیخ عبد المقتدر ہست بمعاملہ معرفت مشہور۔ و بخرق و کرامت مذکور۔ صاحب معارج الولایت آوردہ است کہ او از اولیائے بزرگ و مشائخ باکمال است جمغفیرے بفیض ارشاد او بکمال رسید۔ و شیخ بدھن چشتی از برگزیدگان خدمت اوست منقول است کہ پدر شیخ بدھن او را در عمر شش سال بخدمت مخدوم آوردہ در برکت عمر و علم صوری و معنوی استمداد ہمت خواست مخدوم در حق وے دعا فرمود بحاصل شیخ بدھن عمر طویل یافت و از اکمل اولیاء شہر عالمگر دید وفات مخدوم حسام الدین در سال ہشتصد مذکور ہست +

شیخ ابوالفتح جونپوری

مرید و خلیفه و شاگرد جد خود شیخ عبدالمقتدر است. دانشمند کامل و برگزیده روزگار بود در فقر و ریاضت مثالے نداشت. صاحب معارج الولایت آورده که شیخ ابوالفتح در بطن والده ماجده خود تا مدت چهارده ماه محمول بود. ازینجهت شیخ عبدالمقتدر جد او تعلق خاطر داشت و شبے که شیخ رکن الدین ابوالفتح سهروردی در عالم خواب بشارت داد و شیخ ابوالفتح متولد شد. چون شیخ جمال الدین مرید شیخ عثمان سیاح بروز ولادت شیخ ابوالفتح وارد شد. و شیخ ابوالفتح را بدو نمود فرمود که خانه شیخ عبدالمقتدر را از انوار و تجلیات مولود مسعود. منور و معمور خواهد شد. الحاصل شیخ عبدالله در حیات شیخ عبدالمقتدر پدر خود فوت شد و شیخ ابوالفتح از انعام و حلاوت گلزار چشت گل مدعا بدست آورد. و صبغه دستار او لوا ارباب گردید. وفات او در هشتصد و پنجاه و هشت مذکور است.

شیخ نورالدین معروف به نور قطب عالم بنگالی

فرزند رشید و خلیفه اعظم شیخ علاء الدین علاء الحق بنگالی است از مشاهیر مشائخ هند و صاحب ذوق و محبت و حلاوت بود. آثار علیه و کرامات جلیه داشت. در حصه حیات پدر خود. کار خود کار عبادت و ریاضت و مجاهده و معرفت بمنزل نامتناهی رسانیده فائز مرتبه الوهیت و معارج قطبیت گردید. صاحب اخبار الاخیار میفرماید که خدمت درویشان خانقاه. و بردن نجاست و غلاظت باو مفوض بود. روزے درویشے را درد شکم درگرفت. و او به قضائے حاجت بیت الخلا رفت. و شیخ نورالدین که همدرین محل در نشست و روے به بیت الخلا مصروف بود و بول و غائط درویش در رسیده. بر اندامش افتاد و جامه و جسم او همه غلیظ گشت و در نجاست آلوده گردید. چون حضرت شیخ علاء الحق. فرزند دلبند را باین حال نگریست بسیار خوش دل و خوشحال گشت

فرمود که حالا بخدمت دیگر مشغول باید شد منقول است که روزے شیخ نورالدین بار هیزم بر سر کشید۔ شیخ اعظم خان که از عمائد ندیمان بادشاه بود۔ بدید و بگفت که تا چند در هیزم کشی و خدمت گزاری فقرا بسر خواهی برد بیا که منصب بزرگ بدهانم۔ شیخ نورالدین جواب داد که دولت و ثروت دنیا ناپائدار است و مرا نه شاید۔ وخدمت فقرا بهتر از دولت و ثروت دنیا ناپائدار است و مرا نه شاید وخدمت فقرا بهتر از دولت و نعم مے شمارم وفات آن برگزیده صفات در سال هشتصد و پنجاه و یک منقول است۔ واز حضرت او۔ دو پسران بودند شیخ رفعت الدین و شیخ انور که بعد وفات او بر مسند مشیخت وارشاد جا یافتند ✤

سید اشرف جہانگیر سمنانی

افضل و اشهر عهد خود در مشائخ هندوستان است شرف خلافت از حضرت شیخ علاء الحق بنگالی دریافت واز دیگر پیران طریقت هم فیضها برده بود۔ پدر بزرگوار او بادشاه سمنان بود۔ چون نوبت بادشاهی باو رسید۔ یکچند بسر برده تارک شد صاحب معارج الولایت از لطائف اشرفی حکایت آورده که سید اشرف جهانگیر۔ ولی مادر زاد بود در عمر هفت سالگی قرآن مجید را بهفت قرأت حفظ نمود و در چهارده۔ سالگی از علوم عقلی و نقلی فارغ گردید۔ بصحبت خضر علیه السلام مستفیض گشته و به اشارت غیبی سفر هندوستان اختیار کرد و بخدمت حضرت شیخ علاء الحق مشرف شده دولت خلافت حاصل نمود۔ واز واصلان حق گردید بجوار جونپور بغرض رخصت یافت وفاتش در سال هشتصد و هشت هجری مرقوم است رحمة الله تعالے علیه ✤

قاضی شهاب الدین دولت آبادی

خلیفه مولانا خواجگی است واز سید اشرف جهانگیری نیز استفاده کرد۔ در علوم ظاهر کرم بود و در علوم باطن معظم بود تصانیف عالی داشت واز جمله تصنیفات خود یک رساله دارد موسوم به مناقب السادات

که دران ذکر عقیدت و محبت نسبت اهلبیت نبوت باحسن الوجوه بیان کرده و باعث تصنیف رساله این است که بسبیل مباحثه و مناظره وقت متضمن تجبیل و تعظیم علما بجهت فضائل علوم و تقصیر مدائح سادات بنظر فقدان اثبات بدیهیه و غیر آن تصنیف کرده بود شبی در واقعه دید که بجهت تصنیف مذکور حضرت خواجه کائنات سرور عالم نبی اکرم صلی الله علیه وسلم بجانب او بنظر قهر و عتاب فرمود چون از خواب بیدار شد بر کردار خود محجوب گشته تصنیف جدید در مناقب سادات ترتیب داد و تصنیف سابق در دریا انداخت وفات او در سال هشتصد و چهل و هشت هجری مرقوم است ✤

شیخ اختیار الدین ایرچی

از خلفای نامی و مریدان گرامی قاضی چشتی است جد و پدر او از ناموران شهر ایرج بودند از او بسبب غلبه محبت و تجرید همه دولت دنیا بر باد داده تارک گردید و بتحصیل علوم ظاهر بتکمیل ظاهر کرده بنظر اکتساب امور حقیقت بخدمت قاضی محمد سادی حاضر شد و بتوجه باطن مرشد برحق بمرتبه کمال رسید خرقه خلافت و ارشاد حاصل کرد سال وفات هشتصد و نه رقم نموده اند

شیخ فتح الله اودهی

خلیفه معظم و محب قدیم شیخ صدر الدین حکیم است در اوائل حال در مسجد دهلی درس میگفت چون دید که در ریاضت و عبادت فتح باب ندیده پیش شیخ صدر الدین شکایت آورد فرمود تدریس ترک کن و کتب درس در دریا بینداز چنانچه ترک تدریس کرده کتب درسیه در دریا انداخت و بالآخر از علوم حقیقت و معرفت کامیاب گشته اکمل اصفیای زمانه گردید و بسیار طالبان حق را بمقام حق رسانید چنانچه شیخ قاسم دهلوی و شیخ محمد عیسی از خلفای وی بودند وفات او در سال هشتصد و بست و یک هجری مرقوم است ✤

شیخ عین الدین قتال

مرید و خلیفه پدر خود شیخ سعد الله کیسه دار است و نیز از سید امیر ماه استفاده کرد. اول به شیر مایل و شراب بود و از هر چاه و دریا که برای اوقات طلب داشتند غیر از شراب به دست نه آمد. چون وقت ارتحال پدر بزرگوارش نزدیک رسید او را نخواندند. فرستاده در جستجوی او برفت و در میخانه یافته پیام طلب شیخ بر زبان آورد. بمجرد استماع این شیخ عین الدین از جای خود برخاست و جام شراب که در دست داشت نوشیده بر زمین زد و بخدمت پدر عالیقدر حاضر شد. و خرقه خلافت و سرمایه نعمت و خلاوت مشرب چشتیه حاصل کرد. و از خاصان و برگزیدگان درگاه رب العزت گردید و بقیه العمر در زهد و تقوی بسر برد. سال وفاتش هشتصد و بیست و دوم مرقوم است.

شیخ سارنگ چشتی سهروردی

صاحب منزلت و عزت از قوم هنود بود. چون به اسلام مشرف شد همشیره او بعقد نکاح سلطان محمد بن فیروز شاه درآمد. بلده سارنگپور بنام خود آباد کرد و بعد از آن مرید شیخ قوام الدین گردید و همه مال و اسباب دنیا ترک گفته بسفر حجاز رفت. چون باز آمد بصحبت یوسف بن جمال حسینی مصاحبت اختیار کرد و خرقه خلافت هم پوشید. وفات او در سال هشتصد و چهل و هفت مذکور است.

شیخ علم الحق و الدین چشتی

خلیفه اعظم و فرزند دلبند شیخ سراج الدین سراج الاولیا است. صاحب مقامات بزرگ و کرامات سترگ بود. در ریاضت و مجاهده علو تمام داشت. جمعی کثیر از ارباب دل به رهنمونی او از ظلمت دار ناپایدار اسباب بمنزل انوار و تجلیات رب حق فائز گشتند رحمة الله علیه. وفات آن جامع کمالات در سال هشتصد و بیست و دیگر سنه دیگر مشغول است. قول آخر مشهور در سستی مختل است.

شیخ محمد عیسی جونپوری

خلیفه شیخ فتح الله اوده است. پدرش شیخ احمد عیسی از عماد دهلی بود. بزمان خرابی هنگام تاخت آوردن امیر تیمور ترک دهلی گفته سکونت جونپور اختیار کرد. صاحب اخبار الاخیار آورده که شیخ محمد عیسی در مشغولی بسیار غلو داشت. و بمرتبهٔ انس می بود. از حال و احوال خود هیچ خبر نداشت و استخوان مهره پشت او دوتا گردیده و زنخ به سینه پیوسته. وفات او در سال نهصد ۹۱۱ و یازده هجری مرقوم است +

شیخ شمس الدین طاهر

خلیفه اعظم شیخ نور الدین قطب عالم است. او شیخ بزرگ و کبیر السن بود. فیض باطن و استفاده کامل از روحانیت خواجه بزرگ معین الاولیاء دریافت و خرقه خلافت از حضرت خواجه بایزید نبیره حضرت خواجه بزرگ رحمة الله علیهم پوشید. چنانچه در سیر العارفین مذکور است. صاحب سیر العارفین محقق و کامل و همعصر شیخ شمس الدین طاهر بود و بشرف ملازمت حضرت خواجه بایزید در مقام اجمیر مشرف گشته. وفات او در سال هشتصد و هشتاد و یک هجری مرقوم است رحمة الله تعالی علیه +

شیخ حسام الدین مانکپوری

خلیفه اعظم شیخ نور قطب عالم است و از اعیان مشائخ عهد خود است. جامع بود در میان علوم شرع و طریق و عارف بود. صاحب کشف و تحقیق. او خود تصنیفات بود. رفیق العارفین از ملفوظات او است. و بصیام بسیار مائل بود. و توکل مرغوب. اکثر نوبت افطار به جرعه آب می شد. او فرمود که چون بعزم ملازمت شیخ از وطن بیرون آمدم. به هر منزل در عالم واقعه شیخ خود را میدیدم که در طلب من می بود. روزی در کشتی سوار شدم. درویشی صوف پوش همراه من بود. چون بساحل دریا رسیدم. همون درویش در قعر آب فرو رفت و از چشم پنهان شد. آنگه که بپای بوس شیخ

مشرف شدم۔ نیک دیدم۔ که جمال همان درویش که به آب افتاده بود۔ با منظر و پیکر شیخ یکسان بود و در خط و خال و چهره و مهره هیچ تجاوز و تفاوت نیافت و وفات در سال هشتصد و هشتاد و دو مرقوم است ❖

شاه کالو چشتی

خلیفه نامی گرامی شیخ نور الدین قطب عالم است و نسب وی به چند واسطه با حضرت خواجه فرید الدین فرید الاولیا میپیوندد۔ و از شیخ پیر محمد چشتی لاهوری فیض ها یافته بود۔ و به تلقین و تعلیم خلایق همت موفور کرد۔ و در لاهور سکونت ورزید و کشف و خرق بسیار از وی بوقوع آمد۔ وفات او در سال هشتصد و هشتاد و دو مرقوم است رحمة الله علیه ❖

شیخ یوسف ایرجی چشتی

آبای او از خوارزم به ایرج آمدند۔ و شیخ یوسف اگرچه خلیفه شیخ اختیار الدین بوده است۔ اما از خدمت سید جلال بخاری و شیخ راجو قتال فیضها برده۔ صاحب تالیفات است۔ صاحب تاریخ محمدی از مریدان و معتقدان اوست و آورده اند که روزی شیخ یوسف در خانقاه هنگامه سماع گرم داشت و همدران محل جان داد۔ وفات او در سال هشتصد و سی و چار مرقوم است ❖

شیخ پیارا چشتی

از مریدان سید ید الله نبیره سید محمد گیسو دراز است و ترتیب و تکمیل بخدمت خواجه گیسو دراز یافته بود آورده اند که چون او در ملازمت شیخ دست داد فرمود که اگر پیش ازین با کسی تعلق محبت داشته باشی در معرض بیان آری۔ التماس کرد که بنظر آموختن طریق عشق حاضر آمدم هیچ ندانم که عشق چیست و از کجا می آید فرمود در اظهار واقعات سابق اغماض نباید کرد۔ آنچه بغرض دریافت

التماس کرد که در اوائل به زن هندو فریفته بودم و دولت دیدار دست نمیداد بالآخر ناگزیر فتم و در صنم خانه نشستم که او را ببینم باستماع این معنی خواجه گیسو دراز او را در بر گرفت و فرمود که البته در منزل عشق مقام عالی داری میخواستم که چون تو عشق طلب و محبت مشرب بدست آید یا بمنزل عشق شاهد حقیقی رهنمونی کنم۔ چنانچه او را در حباله بیعت کشید و در اندک زمان بمرتبه تکمیل رسانید وفات او در سال هشتصد و شصت و پنج مرقوم است ◆

شیخ محمد المعروف به شیخ مینا چشتی سهروردی

صاحب ولایت دیار لکهنو بود و از زمان صغیر آگهی به ظل حمایت و سایهٔ عاطفت شیخ قوام الدین تربیت یافته به شرف بیعت و تشریف خلافت مشرف گردید۔ وجهت موسوم گشتن بلقب مینا اینست که شیخ قوام الدین را پسرے بود موسوم به شیخ نظام الدین مینا و او به ولائے هوس و تقاضائے نفس در زمره ملازمان سلطان محمد بن فیروز شاه بادشاه دهلی منسلک گردید۔ بدینوجه شیخ قوام الدین از وے نفرت تمام داشت۔ چون شیخ نظام الدین به قصد معذرت و تالیف پدر خود بوطن رسید و در صحن خانقاه بر اسپ گذشت شیخ قوام الدین ازین ادائے گستاخ برآشفت و در حق او دعائے بد کرد همین که گامے چند نه پیموده بود از پشت فرس بر زمین آمد و هلاک شد۔ در آن وقت شیخ قطب الدین که از مریدان خاص شیخ قوام الدین حاضر بود باو فرمود که حق سبحانه تعالی ترا پسر خواهد داد موسوم به محمد مینا گشته بجائے فرزند من معروف و مشهور خواهد شد۔ الحاصل به برکت و تصرف دعائے شیخ همچنان بوقوع آمد و منظور نظر شیخ قوام الدین گردید و خرقه خلافت از شیخ سارنگ چشتی هم دریافت و جانشین و صدر آرائے سجادهٔ مشیخت و ارشاد گشت صاحب اخبار الاخیار آورده که شیخ محمد مینا ولی مادرزاد بود۔ چون بعمر چهار ساله رسید۔ و بدبستان نشاندند۔ و استاد بگفتن بسم الله اشارت کرد بیفور بخواند۔ چون گفتند بگو الف گفت که الف را گفتند بگو ب۔ در جواب گفت که چون الف گفتم بگفتن ب حاجت ندارم و بمحل

چند معانی حقائق بر زبان آورد منقول است که او به ترک و تجرد و غلو بسیار داشت و اہل عیال بخواست شب ہا بر سر دیوار نشسته عبادت میکرد تا از غلبه نوم محفوظ ماند و بر سطح فرش خار خشک گسترده منتظر مے نشست و در موسم زمستان پیرہن تن در آب سرد تر کرده در صحن خانقاه مے ساید بیابان و سقف مراقب و مشغول میگشت لقصه در ومند و در طلب بود گاہے براحت و استراحت نیاسود وفات او در سال ہشتصد و ہفتاد منقول است رحمة الله علیه +

شیخ رفعت الدین

پسر بزرگ شیخ نور قطب عالم بنگالی است از بس بزرگ صاحب حال بود او میگفت که والله من از سگ بازار کمترم مدام متوکل و عسرت زندگی میکرد و از اہل دنیا نفرت کلی داشت رحمة الله علیه +

شیخ انور

پسر خورد شیخ نور قطب عالم بنگالی است در حالت گدایانه بسخاوت شہرت تمام داشت گرسنگان را مے پرورد ۔ و بزمان فربہی ذبح کرده بذل فقرا میکرد و خود از گوشت آن چیزے نمیخورد روزے شیخ حسام الدین از وے پرسید که مخدوم زاده ۔ عشق چه باشد فرمود مردان حق چشم فراز کرده مے بینند که دوست مے آید یا پیام دوست دیگر نه بکشودن چشم چه حاجت است +

شیخ محمود راجن قدس الله سره

خلیفه پدر بزرگوار خود یعنی خواجه علم الحق والدین است صاحب سلسله سہروردیه و شطاریه بود و نیز بیک واسطه سلسله خلافت وے بحضرت خواجه گیسو دراز میرسد و نیز از جا ہا فیضہا دریافت صاحب مقام عالی بود در ریاضت و ورع و تقید لاشتغال و فقر و فاقه را بسیار دوست داشت صحبت

امرا و اغنیا نفور بود و شبها بالعبادت و مشغولی رب بسر می‌برد. و از غایت بیداری و مشغولی چشمان او
غیرت گلستان بودند. و از جمال او عالم مستی بینائی وحدت و حقیقت ظاهر و باهر بود و جمعی از ارباب
دین و اصحاب یقین بنیل الیقین و ارشاد او بمقام حق رسیدند وفات او در سال نهصد مرقوم است +

راجی حامد شاه چشتی

خلیفه شیخ حسام الدین مانکپوری است بزرگ و صاحب نسبت درست بود در زمان سلطان
شمس الدین التمش جد بزرگوارش سید شهاب الدین از گردیز آمده سکونت دهلی
اختیار کرد. آورده اند که راجی حامد شاه در اوائل وضع سپاهیانه داشت و آخر بصحبت شیخ
حسام الدین مانکپوری پیوست و از جمله اصفیاء زمانه گردید. بعلم ظاهر بقدر احتیاج معرفت
داشت اما عالمان دین و ارباب یقین در دائره ارادت و حلقه اطاعت او بودند وفات او
در سال نهصد و یک مرقوم است رحمة الله علیه +

راجی سید نور

فرزند رشید حامد شاه راجی است بسیار بزرگ و صاحب حال کریم النفس بود و مدت العمر بعبادت
و ریاضت شاقه گذرانید. رحمة الله علیه +

شاه سید

خلیفه شیخ حسام الدین مانکپوری است باوائل صاحب دولت و ثروت بود و آخر به ترک مال
و منال پرداخته در خدمت شیخ پیوست. و بعد تکمیل خرقه خلافت یافت آورده اند که او را
با شئی بی تعلق محبت بود. و او هم ترک هوس دنیا کرده به فقر و توکل قناعت کرد. وفات او
در سال نهصد و سی و سه مرقوم است +

شیخ بہاء الدین جونپوری

از مشاہیر مشائخ آں دیار است خلیفہ شیخ عیسیٰ است در منزل تجرد پائے استوار داشت و بعبادت و ریاضت گزرانید۔ و خلافت او از حضرت راجی حامد شاہ ہم متیقن و معتبر است۔ وفات او در سال نہصد و چہل و ہفت ۹۴۷ مرقوم است ٭

شیخ دانیال چشتی

مرید و خلیفہ راجی حامد شاہ بود و صحبت از حضرت خضر علیہ السلام۔ و فیض باطن از روحانیت حضرت خواجہ بزرگ معین الحق والدین اولیا حاصل میکرد۔ و بثبوت پیوستہ کہ حضرت خواجہ بزرگ اورا باشارہ باطن بخضر علیہ السلام حوالہ کرد۔ این ابیات ہندی در معارج الولایت از شرح المعروف العالیات ازو مذکور است ۔

جگ جگ عمر جو حضرت خواج   حضرت نبی رسول نولاجے

دانیال جو پرگھٹ کینیان   حضرت خواجہ حضرہت دنیا

مخفی مباد کہ شاہزادہ دانیال بن اکبرشاہ بادشاہ در خانہ ہمین شیخ دانیال متولد شدہ بود و بادشاہ بہ ہمنامی شیخ پسر خود را اسم نمود کرد۔ و شیخ دانیال در سال ہفتم جلوس اکبرشاہ کہ زمانہ تولد شاہزادہ دانیال است در اجمیر سکونت داشت۔ و بعد تولید شاہزادہ سالہا در صدد حیات بود۔ و آخر بسال نہصد و نود و نہ ۹۹۹ وفات یافت۔ شیخ دانیال از اجمیر نبود اما بسبب غلبہ محبت روحانیت خواجہ بزرگ بیشتر در اجمیر قیام ورزیدہ۔ و در جوار آستانہ عالیہ حضرت خواجہ بزرگ بیشتر در اجمیر قیام ورزیدہ۔ و در جوار آستانہ عالیہ حضرت خواجہ بزرگ باختر سوئے محل سکونت داشت۔ و در زمانیکہ حرم محترم بادشاہ را بہ جہت مصائب سفر ناگور و بنظر آنکہ زمانہ وضع حمل قریب تر بود بحکم بادشاہ قیام اجمیر ناگزیر افتاد قصر رفیع مکان وسیع

برابر حجره شیخ بنیاد کرده بنظر همسایگی شیخ که خالی از خیر و برکت متصور نبود. برای مولود مسعود مخصوص ساختند هنوز از آن تعمیر شیخ نشان باقیست و مجاوران روضه حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا که بجهت جهالت و ناواقفیت حال شیخ دهنیال را از اجداد خود قرار داده وجه ولادت شاهزاده در منزل شیخ موجب افتخار و اعزاز خود ها برگزارند. غلط فاش و تقصیر تحقیق است. بهر لاف و گزاف ایشان گوش نباید داد و سلسله پیران طریقت شیخ دانیال که از کتب ملاء فیض بوضوح پیوست اینست شیخ دهنیال مرید راجی حامد شاه خلیفه شیخ حسام الدین مانکپوری خلیفه شیخ نور قطب عالم بنگالی خلیفه شیخ علاء الحق بنگالی خلیفه شیخ عثمان اخی سراج خلیفه حضرت شیخ نظام الدین سلطان المشائخ قدس الله اسرارهم ◆

شیخ حسن طاهر

خلیفه راجی حامد شاه مشرف از خدمت سید نور بن حامد شاه فیضها در ربوده. و از اوائل ورود هندی و دهلی شعار کرده. و بمشائخ و فقرا صحبت گرم داشت. غلغله و شهرت مشیخت راجی حامد شاه شنیده حاضر خدمت شد. بسلسله ارادت پیوست و بطلب سلطان سکندر از جونپور به دهلی آمده سکونت اختیار کرده. و در عبادت و ریاضت شاقه بسر برده کافه آنام را رهنمونی منزل حق فرموده وفاتش در سال نهصد و نه ۹۰۹ مرقوم است ◆

مولانا اله داد چشتی جونپوری

عالم با عمل و فقیه بی مثیل بود. هدایه و کافیه و مدارک را شرح فرمود. و شرف بیعت و خلافت از راجی حامد شاه دریافت. منقول است که مولانا شیخ طاهر با و سلسله محبت مستحکم داشت و ایشان با او همدم بودند. روزی مولانا الله داد بطریق طنز در باب بیعت و نسبت راجی احمد شاه سخن ها گفت شیخ حسن گفت که در صحبت حضرت راجی حامد شاه افتاده بسلامت بدر آمد. البته سخن شنا

لائق گفتن و شنفتن متصور است. الحاصل مولانا الہ داد بمعیت مولانا حسن بخدمت راجی حامد شاہ رسیدہ مسائل چند کہ حل آن مشکل بود درپیش آورد۔ و راجی حامد شاہ از مقصود مولانا حکایت آوردہ تفصیل اجمال و تسہیل اشکال بوجہ احسن فرمود۔ ہمانہ م مولانا الہ داد سر در قدم آوردہ و بیعت کردہ بریاضت و مجاہدہ اشتغال ورزید۔ وفات او در سال نہصد و بست و سہ مرقوم است رحمۃ اللہ تعالے علیہ +

شیخ محمد حسن پسر شیخ حسن طاہر

جامع بود میان علوم حال و قال و آیتے بود در مشائخ نسبت و جمال چون از حجرۂ خلوت بر قدم ہائے مشیخت جلوہ میکرد۔ ہر آنکس کہ نظر برے مے انداخت تکبیر میگفت۔ و در محیط حیرت و محویت غرق میگردید بسلسلہ قادریہ ہم توسط داشت۔ سالہا در مجاورت مدینہ نبوی بسر بردہ مدام انقطاع شام زحمت کشیدہ و بعد نماز شام درون حجرہ رفتہ بعبادت معبود حقیقی کار ہا کردے وفاتش در سال نہصد و چہل و چہار مرقوم است +

شیخ عبد الرزاق جھنجانہ

مرید و خلیفہ شیخ محمد حسن طاہر است صاحب کرامات و کشف و خداوند خوارق عادات بود۔ و بہ اہلبیت نبوت و ائمہ رسالت اعتقاد تام داشت و او را با شیخ امان پانی پتی مباحثہ و مناظرہ بسیار بود وفاتش در سال نہصد و چہل و نہ ۹۴۹ مرقوم است +

شیخ امان پانی پتی چشتی

اسم گرامی عبد الملک و لقب امان اللہ مرید و خلیفہ شیخ محمد حسن طاہر چشتی نبیرۂ راجی حامد شاہ است و نسبت بسند سید شاہ نعمت اللہ ولی بواسطہ دارد۔ و در باب علم تقریر بلیغ و بیان وسیع داشت

در تصوف و توحید از وے کتب و رسالہ چند یادگار است بالخصوص رسالہ اثبات الاحدیت
از و است و نیز بر لوایح مولانا جامی شرح دارد۔ و میفرمود اگر پایۂ انصاف در میان باشد مسئلہ توحید بر
منبر و منار باید گفت و فرمود کہ در اوائل حال بر اثبات توحید دو دلیل داشتم اکنون شانزدہ دارم و کیفیت
دیدہ و شنیدہ ما بر دو حال مبنی است۔ تہذیب اخلاق و محبت اہلبیت رسول صلی اللہ علیہ وسلم و وفات
آن جامع صفات در سال نہصد و پنجاہ و ہفت مرقوم است۔ رحمۃ اللہ علیہ ❖

مولانا احمد شوریانی

از اولاد پیر کبار است بعلوم ظاہر و باطن مرید و شاگرد شیخ اسحاق بن شاہ کاکو چشتی است و از
دیگر بزرگان طریقہ چشتیہ نیز نعمت و فیض صحبت حاصل کردہ بزہد و ریاضت عدیم النظیر بود
و شغلی بسیار داشت۔ وفات او در سال یکہزار و دہ مرقوم است ❖

سید علی قوام

از اہل کمال بود و اصل وے از سادات است و مرید و خلیفۂ شیخ بہاء الدین جونپوری است قبول و فتوح
بسیار داشت۔ بہ ہیچ خادم خدمت نمیگرفت و زحمت مے کشید۔ وفاتش در سال نہصد و پنجاہ
ہجری مرقوم است ❖

شیخ اجودھن جونپوری

پسر شیخ بہاء الدین جونپوری است و بکبر السن ضعف بغایت داشت کہ بے دستیاری کسے قیام نمیتوانست
اما در حالت وجد چنان رقص میکرد کہ جوانان تنومند تحمل تصادم او نمی توانستند وفات او
در سال نہصد و ہفتاد و شش مرقوم است ❖

شیخ جمال الدین جمن چشتی

مرید و خلیفه پدر عالی قدر خود حضرت شیخ محمود راجن است و نیز خلافت خاندان مغربیه از شیخ احمد کهتو دارد و صاحب جمال اهل فضل و کمال بود۔ در یادِ حق غلو بسیار داشت۔ و توکل حیرت سر و کار۔ جامع شریعت و طریقت بود و حاوی محنت و محبت دل داغدار داشت و دیده اشکبار معین و معاون شکسته دلانِ درد و محنت۔ و رهنمای رهروان منزل هیبت بود و سودای عشق و سر و جلوه شاهد حقیقی در سر داشت۔ سالها در کنج اعتکاف نشست و حصار قلعه پندار و نفس به نیروی ریاضت و محنت بشکست۔ قبول عام و تالیف تمام داشت۔ جمعی ارباب دل باو مائل بود و صف مشائخ دیار هند را بهمونی و ارشاد تا به سراپرده قرب و اتصال رسانید۔ مدام جویای رضای الٰهی و مقلد ارشاد رسالت پناهی بود رحمة الله علیه۔ زمان وصال سنه نهصد و هشتاد و دو ۹۸۲ مرقوم است و بعضی اختلاف نیز دارند۔

شیخ حسن محمد چشتی

خلیفه اعظم حضرت شیخ جمال الدین جمن است در علوم ظاهر کامل زمانه۔ و در امور حقیقت و معرفت یکتا و یگانه۔ آیتی بود از جمال شاهد ازل۔ و در ولایتی بود از بدائع علم و عمل۔ هدیه مشرب چشت و صدرنشین انجمن بهشت بود۔ صاحب مقامات علیه و کرامات جلیه و آثار زکیه مشتاق جمال و متحیر منظر حال مجلس سماع دوست تر داشت۔ و دردمند بود و به احوال مستمندان طلب می پرداخت زمان وصال پاک به سال نهصد و هشتاد و دو مرقوم است۔

حضرت شیخ محمد چشتی

مرید و خلیفه پدر خود خواجه شیخ حسن محمد است امین امانت های اولین و آخرین و صامت

احوال خزائن صفوت یقین صاحب زهد و ورع خلاصه آفرینش و آرایش اهل اصل و فرع برگزیده خاص
بارگاه الٰهی مهبط انوار و مظهر اسرار نامتناهی صاحب جمال جمیل الشیم کریم النفس کرم مجسم بود شب زنده و دل بیدار
داشت بدوام و بحالت سکر و ذوق زندگی میکرد دوست محبت و عدو راحت بود صاحب مرآت
ضیائی آورده است که چون بغلبه محبت و ارادت بقصد زیارت عتبات عالیات در مصر دهلی
فائز شد و بر مرقد مبارک حضرت خواجه نصیر الدین محمود نصیر الاولیا رسید و دولت پابوس
دست داد و مصلای سنگ مرقد شگاف پیدا کرد و حضرت شیخ محمد درون مزار داخل شد
چون بیرون آمد نان و حلوا در دست بود و نعلین و عصا و خرقه و مصلی که در پهلوی خواجه نصیر الاولیا
پیوند زمین کرده بودند باو مفوض گشت از ان روز هر آنکس که بروی او میدید وارفته حال
و شیدای جمال میگردید مولد او احمدآباد گجرات است و زمان وصال آن ک در سال نهصد و پنجاه
و شش مذکور رحمة الله علیه

شیخ علاء الدین بن شیخ نور الدین اجودهنی

از اولاد حضرت خواجه فرید الدین فرید الاولیا است صاحب اخلاق حمیده و اوصاف پسندیده
جامع علم و حلم و با اهل دنیا سروکار نداشت و از جمله کمالاتی خط النفس و آسایش چیزی بخود
راه نداده او را فرید ثانی میگفتند و با روحانیت حضرت خواجه قطب الاولیا توسط
داشت در سال هشتصد و هفتاد و دو فوت شد

شیخ جلال الدین قریشی

بتحقیق نرسید که در بیعت کدام شیخ وقت بود اما مشرب چشتیه داشت و باطن سلوک و در
ظاهر جذبات بیشتر در ویرانه بسر میبرد و از لباس بقدر ستر عورت کفایت کرده بود و علوم
معقول و منقول رسمی و حقیقی همه بر نوک زبان داشت میفرمود یک مرید هشام نام دارم که

در لوه جبال سر میزند - و اکثر میخواند ع

خام بُدم پخته شدم سوختم

صاحب الاخبار الاخیار فرموده که در اوائل او را عشق مجازی در سر بوده - و در اندک زمان بعشق حقیقی گرفتار آمد وفات او در سال نهصد و چهل و هشت منقولست ؛

سید سلطان بهرایچی

درویش صفا کیش و مرد با همت و مروت بود مرید شیخ علاء الدین جودهنی است و از خاندان شطاریه نیز تعلق داشت پیرهن قصیر و جبه و دستگیر او بود گویند هندو زنی که در مهر سودائی وی اسلام آورده بود - و قبیله او پیش پادشاه فریاد برد - پادشاه با وی گفته فرستاد که از زن مذکور مفارقت اختیار کند - او تیغ در کمر بست و از خانه بیرون آمد - و جواب داد که این زن مذکور مسلمان شده است باز بتصرف کافران دادن جائز نباشد پیادگان شاهی باتباع آنهی دم در خود کشیدند و دیگر هیچ نگفتند - وفات او در سال چهل و نهصد و شش مرقوم است ؛

شیخ یوسف معروف شاه جوهی

نبیره حضرت خواجه فرید الدین فرید الاولیاء است نسبت آبائی دارد خرقه و کرامت در ورثه داشت بابتای شیبی عازم بیت الله شد - و از آنجا بمدینه نبوی صلعم و بعد حصول شرف زیارت هنگام معاودت در آسیر آمد و اهل و عیال را از وطن طلبداشته سکونت برهانپور اختیار کرد وفات او در سال نهصد و پنجاه ٩٥٠ مذکور است ؛

شیخ نظام الدین چشتی

پسر شاه یوسف جوهی است گویند که او دوازده سال در شکم مادر متکف ماند - او بسفر حجاز

هم رفته بود و بشرف بیت الله و بیت النبی مشرف گردید و صاحب خرق و کرامات بود و آثار جلیه از وی بظهور آمد و وفات او در سال نهصد و هشتاد و پنج مذکور است ⁂

شیخ [illegible] بهرسو قریشی

از اولاد شیخ الاسلام شیخ بهاء الدین زکریا ملتانی است و سلسلهٔ پیران او بخواجه سید محمد گیسو دراز می‌پیوندد و صاحب کشف و کرامت و اهل عشق و محبت بود. در اوائل در خدمت ملوک منسلک بود بالآخر بارادهٔ غیبی ترک گفته بزیارت حضرت خواجه بزرگ معین الاولیاء در بلدهٔ اجمیر آمد و در آنجا به شیخ حمزه مجذوب که هم نام او بود و طریقه مجذوبانه داشت ملاقی شد و انعام باطن یافت بعد آن بعد از شیخ احمد مجد شیبانی انتساب کرد و در قصبه بهرسو که از نارنول قریب سه فرسنگ است طرح اقامت انداخت و سادات بهرسو که از علوم بی‌بهره و از پاسداری وضع آواره بودند تربیت فرمود. از کشف و خوارق او حکایت‌ها دارند که درین مختصر گنجائش ندارند وفات او در سال نهصد و پنجاه و هشت منقول است رحمة الله تعالی علیه

میر سید عبد الاول

مرید اولاد خواجه بنده نواز گیسو دراز است از علوم معقول بهرهٔ وافی داشت و تصانیف نیز دارد و بر صحیح بخاری شرح و حاشیه نوشته اکثر به نواح دکن و گجرات رفت و به زیارت مدینه منوره و مکه معظمه مشرف گردید وفات او در سال نهصد و شصت و هشت مرقوم است ⁂

شیخ مهتا گاگرونی

درویش کامل و صاحب حال بود و نسبت روحانیت خواجه بزرگ معین الاولیاء حاصل کرده آمده و اندک اندک تا مدت یک سال خدمت مزار کرده جاروب کشی اختیار نمود. بعد آن

باشارهٔ روحانیت حضرت خواجه بزرگ رخصت گشته قصبهٔ گکردن رفت و سکونت نموده
وفات او در سال یکهزار و سه ۱۰۰۳ وقوع آمد +

مولانا عبدالله سلطانپوری

از اکابر علما و اعاظم فقرا بود و متشرع و عارف و متورع در استیصال کفر و بدعت بسیار کوشیده در آوان زمان بخطاب مخدوم الملک ممتاز بود. اما چون اکبر بادشاه دین الهی احداث نمود و شمس پرستی اختیار کرد شیخ با او در جهاد سرگرم شده و ازین جهت بحق او حکم اخراج از دیار هند داد گشت بجبر سفر حجاز اختیار کرد و چون باز آمد او را مسموم کردند. در سال یکهزار و شش وفات یافت رحمة الله تعالی علیه +

شیخ جلال کالپی

در عهد شیرشاه بادشاه بامارت منسوب بود اما همه دولت دنیا را ترک گفته بسلسلهٔ بیعت و خدمت حضرت شاه محمد چشتی مشرف گردیده و مجاهدهٔ دیگر نیز ریاضت و فیض بسیار برد. وفات او در سال یکهزار و سیزده ۱۰۱۳ مرقوم است +

شیخ قاضی خان ظفرآبادی

مرید و خلیفهٔ شیخ حسن طاهر است صاحب استطاعت و کرامت بود ذوق و شوق تا بسی سال جانهاک ندید بادشاه هفت دهات بوی میداد اما قبول نکرد و بتوکل بسر برد آخر شیخ عبدالله پسر او فرمان بطریق پیشکش فرستاد نداد هم انکار کرد و چیزی نگرفت قاضی خان در سال نهصد و هفتاد منقول است
رحمة الله تعالی علیه +

شیخ عبدالعزیز بن شیخ حسن طاہر

خلیفہ اعظم قاضی خان است از مشاہیر شیوخ بودہ است و در تقلید طریق و تعمیل شریع یگانہ روزگار و شہرہ آفاق بود و بر خلق خدا شفقت بسیار کرد و در پایہ علم و صبر بلند پایہ بود و خلق کثیر بہ فیض صحبت او بمقاصد رسید و جمعی در ذیل حمایتش از خصم پندار مظفر و منصور گردید۔ وفات او در سال نہصد و ہفتاد و پنج مذکور است رحمۃ اللہ علیہ +

شیخ سعدالدین خیرآبادی

مرید و خلیفہ شاہ محمد مینا است و در آداب بیعت و حد طریقت احتیاط تمام و دستگاہی عظیم داشت صاحب تصنیف و تعلق باطن بود و بسماع بسیار غلو داشت و در علم نحو و فقہ و اصول صاحب تصنیفات عالی است۔ او را مریدان و متبعان بسیار بودند از جملہ ایشان شیخ صفی صاحب وجد و حال و اہل فضل و کمال بود۔ و شیخ مبارک سندیلہ جامع شرع و طریق و صاحب صومعہ کشف و تحقیق بود۔ وفات مخدوم شیخ سعد در سال ہشتصد و ہفتاد و دو مذکور است +

میر سید محمد کالپی

وی را و اتل از امیر ابو العلی نقشبندی مصاحبت بود۔ چون بہندوستان آمد و بزیارت مرقد مطہر حضرت خواجہ بزرگ معین الاولیاء در مقام اجمیر مشرف شد باشارہ روحانیت حضرت خواجہ طریقہ چشتیہ اختیار کرد و فیضہا دریافت و بمراتب اعلیٰ رسید و در وجد و سماع مشغولی بمرتبہ نہایت داشت و ہر سال بزیارت مزار فیض آثار حضرت خواجہ می آمد و خدمت می کرد۔ وفات او در سال یکہزار سی و یک مرقوم است +

سید عبد الجلیل چشتی

برگزیدهٔ آفاق بود و بظاهر دست بیعت بکسے نداد اما از روحانیت حضرت خواجهٔ بزرگ
معین الاولیا تربیت یافته در شجره که مریدان خود میداد بلا واسطه کسے بحضرت خواجه
سلسلهٔ خود پیوند میکرد وفات او در سال یکهزار و چهل و سه مذکور است ✤

شیخ محمد عبد الرشید جونپوری

سلسلهٔ ارادت او بچند واسطه به شیخ حسام الدین مانکپوری منتهی میشود و از دیگر حضرات طریقت
نیز انعام و اکرام یافت از اکمل مشائخ عهد خود بود - در آغاز تدریس میکرد - و در آخر از همه گذشت
صاحب تصانیف بود - ذکر جهر دوست داشت - شیفتهٔ محبت و دارفتهٔ سماع بود - اشعار هم
میداد و تخلص شمسی میکرد - وفات او در سال یکهزار و پنجاه و پنج مرقوم است ✤

شیخ احمد گیسودراز

صاحب حال و قال و وجد و سماع بود بمباحثه و مناظره اکثر می پرداخت و مسائل علانیه میگفت
پیرو طریقهٔ چشتیه بود و با خواجه سید محمد گیسودراز نسبتے خاص داشت ازینجهت بعد از وے
جد و گیسو مائل بود - وفات او در سال یکهزار و پنجاه و هشت مرقوم است ✤

پیر محمد سلون

جامع علوم صوری و معنوی بود سلسلهٔ او بواسطه شیخ عبد الکریم به شیخ حسام الدین مانکپوری میرسد
مریدان او صاحب کمال بودند خلقے باو رجوع بود و قبول عام داشت - در عهد ... شیخ
عهد خود بود - وفات او در سال یکهزار و هفتاد و چهار مرقوم است ✤

شیخ پیر محمد لکھنوی

شیخ کامل و متوکل و بشرف زیارت حرمین شریفین مشرف، اصل او از جونپور است. اکتساب علوم دینیه از علماء دیار دهلی و لکھنو بحد نهایت رسانیده و بصحبت شیخ عبدالله سیاح چشتی بمرتبهٔ تکمیل رسیده شیخ کامل بود. وفات او در سال یکهزار و هشتاد ۱۰۸۰ هجری بوقوع آمد۔

حضرت شیخ یحییٰ مدنی چشتی

خلیفهٔ اعظم حضرت شیخ محمد چشتی است. تکمیل علوم دینیه در مدینهٔ منوره بانتها رسانیده۔ صاحب وجد و حال، حاوی فضل و کمال، مرجع اولوالارباب و ملجاء اصحاب صداقت تاب بود۔ صاحب تالیف و تصنیفات است. آئینه روی صدر نشین بزم قرب و حضور بود و دیدهٔ بینا و گوش شنوا که کمال مرتبهٔ عارفی است او را حاصل بود. و شکر راحت و شکایت زحمت پیش او هموزن بود۔ هر آنچه میگذشت بران قانع بود۔ در یاد حق از خود فراموش۔ در سکر بادهٔ وحدت بیخود و مدهوش۔ سالها بریاضت و مجاهده کار فرمای میگردید و در گوشهٔ تنهائی و زاویهٔ اطاعت نشست۔ جمّ غفیر و خلق کثیر از انعام و اکرام او از بادهٔ فیضش مست بود۔ و بسیاران از کافهٔ تیره و تار جهل و انکار بر آمده بتوجه او تا بمنزل عرفان و ایقان فائز گردیدند۔ مریدان و مستمعان او اکثر صاحب خرق و کمال بودند۔ و در دیار گجرات علم صفوت و طریقت بر افراشته و در دیار هند شمع ایمان و ایقان را فروغ داده۔ آورده اند که از هر گروه همه مشتاق او بودند۔ و خدمت صحبت او را بر غنا و برحق میدانستند۔ وفات آن جامع کمالات و خلاصهٔ موجودات در سال یکهزار و یکصد و چهل و یک ۱۱۴۱ هجری منقول و مذکور است۔ رحمة الله علیه۔

حضرت شیخ کلیم اللہ جہان آبادی

بن حاجی نور اللہ بن شیخ احمد بن شیخ حامد از اولاد حضرت امیر الاسلام خلیفۂ ابی بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ۔ اصل آبائے وے از ترکستان است۔ پدر بزرگوار او بزمان دولت شاہجہان بادشاہ در دہلی فائز شد۔ حضرت شیخ کلیم اللہ را شرف بیعت بواسطہ حضرت شیخ یحییٰ مدنی است۔ در علوم دینی شہرۂ آفاق و در ریاضت و عبادت طاق بود۔ آورده اند کہ با حضرت شیخ ابو الفتاح قادری ہم نسبت داشت۔ و چندے در صحبت او بسر برد و نیز خرقہ نقشبندیہ از خدمت امیر محترم لاہوری در بر راست کرد۔ در مجلس سماع بسیار خرم و احتیاط میفرمود۔ واحدے از سلسلۂ غیر اندر آن وقت باریاب نمی شد۔ و در خانقاه مسند و دستگیری جمعے گم گشتگان راه و متفحصان غیر آگاه را چراغ ہدایت نمود۔ و از تاریکی گم گشتگی و غیر آگہی بر آورده در طلعت جاوید کامرانی فائز گردانید۔ آثار عالی و اطوار متعالی داشت بتلقین و ارشاد اہل اللہ بسیار میکوشید۔ گرمی صحبت او احتراق عشق و التہاب محبت ایشان جان پیدا مے کرد۔ دل مشغوف در بر و دقائق مکشوف پیش نظر داشت از راحت و استراحت بیزار۔ و با درد و محنت محبت سر و کار۔ امام الطریق۔ سرشار باده تحقیق و جام رحیق بود۔ بے رفاه استکراه و خصومت و منازعت با جمعیت و جاه داشت زمان وصال او در سال یازده صد و چہل و دو مرقوم است۔ مرقد پاکش در شاہجہان آباد دہلی نزد بازار خانم متصل بہ حصار سنگ سرخ است۔ بزمان شورش دہلی مجرد احاطہ منہدم شد۔ قبر باقیست۔ فہرست اسماء خلفایش نیست ◆

فہرست خلفاء

شیخ نظام الدین اورنگ آبادی۔ سید بڈھن۔ حافظ محمود۔ شیخ جمال الدین۔ شیخ حامد سعید

قاضی شیخ عبدالولی ـ شاه ضیاء الدین ـ شاه اسد الله ـ شاه جلال الدین ـ شاه مداری ناگوری ـ محمد هاشم ـ آورده اند که حضرت شیخ تصانیف بسیار بود ـ تفسیر قران القرآن سواء السبیل عشره کامله کشکول و واقعات کلیمی الهامات کلیمی وغیره ـ از حضرت شیخ چهار پسر پنج دختر بودند ـ حافظ حامد سعید ـ حافظ فضل الله ـ احسان الله خواجه محمد ـ نام دختران بی بی رابعه که به محمد هاشم خلیفه حضرت منکوحه شد ـ بی بی فخر النساء که به شیخ عبدالرحیم منسوب بود ـ بی بی زینب که در حباله عقد شاه میر در آمد ـ و نیز دختر چهارم بعد فوت دختر اول بسلسله زوجیت محمد هاشم پیوسته بود ـ و حال دختر پنجم از نظر نگذشت و این همه فرزندان دختران از بطن خاتون دوم در معرض وجود آمده بودند ـ قطعات و ابیات در تاریخ وفات حضرت شیخ رحمة الله علیه ـ

موسی است کلیم الله عصر	بود مقبول دو عالم از قبول
سال وصلش هاتف از کلک جلی	زود رقم شد حشر با آل رسول

ایضاً

فضل و کمالش بیش بوده	مرهم قلب ریش بوده
سال وصالش گفت هاتف	قطب زمانه خویش بوده

ایضاً

چو از دنیا بفردوس برین رفت	پی گلگشت خلد جاودانی
دو تاریخ است بهر سال وصلش	بر آید هر دعا از وی چو خوانی
یکی موسی ثانی کاشف دین	دگر عرفان دین موسی ثانی

حضرت شیخ نظام الدین اورنگ آبادی

جامع علوم شرع و طریق جامع اسرار عرفان و تحقیق ـ مرجع الفقراء ملجاء العرفا بود ـ

وجد و سماع را دوست میداشت. و در محیط حیرت و هیبت مستغرق. سلسلهٔ نسب پاک او
بحضرت صدیق اکبر رضی الله عنه منتهی میشود. و از بزرگان شیخ الشیوخ شهاب الدین
سهروردی است. آورده اند که بطلب علم بخدمت حضرت شیخ کلیم الله حاضر شده
بعد از فراغ علوم ظاهر در تحصیل امور باطن اکتساب کرده محنت و ریاضت شاقه کشیده
مرتبه بکمال تکمیل رسانید و به آثار رفیع و اطوار وسیع و مقامات بلند نشان ارجمند فرق
جمعیت برافراشت و مقبول تعلیم و دستگاه کلیم داشت. و در دیار دکن نزول بکرامت فرموده
در بلدهٔ اورنگ آباد دکن سکونت اختیار فرمود. و طالبان راه یقین و عیان اشراف
دین را به رهبری تلقین و ارشاد بمنزل مقصود رسانید. صاحب تصانیف بود
اشهر تصانیف او رسالهٔ نظام القلوب است. فهرست نام نامی خلفای گرامی اینست

فهرست خلفا

خواجه کامگار خان. محمد علی. خواجه نور الدین. مولانا فخر الدین. سید شاه شریف. شاه
عشق الله. غلام قادر خان. محمد یار بیگ. محمد جعفر. شیر محمد. کرم علیشاه وغیره اینها که
فهرست ایشان معلوم نشد. زمان وصال پاک در سال یازده صد و چهل و دو مرقوم است و مرقد
مطهر در بلدهٔ اورنگ آباد ملک دکن مسجود انام و ملجای خواص و عوام است. آورده اند که حضرت
او را با حضرت شیخ کلیم الله محبت و موانست بمرتبهٔ عشق بود. چنانچه بعد وفات شیخ
در گوشه خمول و عسرت و محنت و در کنج تنهائی و فراق چندی بسر برده بودند که تقاضای
طلب از مطلوب حقیقی در رسید و مزید بر آن زحمت مفارقت مهاجرت پسند نبود لاجرم
بجهت اتمام صحبت ظاهر امراض متعدد عارض حال شدند. و قریب تر از زمان رحلت شیخ
محمل زندگانی ازین سرای فانی بعالم قدس جاودانی بربستند رحمة الله تعالی علیه. صاحب
مناقب فخریه آورده است که دران زمان که شیخ نظام الدین بخدمت شیخ کلیم الله
اکتساب علوم میکرد روزی حضرت شیخ از مجلس تنگ برخاسته و در حجره رفتن

میخواست که شیخ نظام الدین از جانب خود بسجادهٔ متعلمین قدم حضرت شیخ نهاد و عرض کرد

سپردم بتو مایهٔ خویش را ……… تو دانی حساب کم و بیش را

حضرت شیخ را فرمان حضرت شیخ یحیی مدنی یاد آمد که بوقت عزیمت سفر حجاز فرموده بودند که جانے زیبا منظر نظام الدین پیش شما در مجلس تدریس خواهد آمد و شعر مذکور بر زبان حسال خواهد آورد شاید که او را تشریف خلافت و شرف بیعت مشرف بکنید و از نعمت ولایت و نسبت که بشما رسیده است حق او است ازان روز حضرت شیخ بدرجهٔ غایت متوجه گردیده در اندک زمان شیخ نظام الدین را بمرتبهٔ کمال رسانید +

خواجه فخر الدین فخر جهان چشتی دهلوی

سند الاصفیا قدوة الاولیا امام المتقین صدر الولایت محبوب العالمین محب النبی خواجه فخر الدین فخر جهان چشتی دهلوی قدس الله سره العزیز فرزند ارجمند و خلیفه حضرت خواجه نظام الدین اورنگ آبادی است عالم علوم صوری و ماهر رموز معنوی بود هنگام ولادتش خواجه کلیم الله خرقه و کلاه خود بایشان ارزانی داشته بود و در سن شانزده سالگی از علوم عقلی و نقلی بهره یاب شده بکسب ریاضت و عبادت اشتغال فرمود و به همعوفی کافهٔ انام سعی موفور مرعی داشت و بذیل ظل عطافش جهان جهان برکات حسنات بر جهان و جهانیان نزول فرموده خلائق از خوان نعمتش بهره یاب شده ناصیهٔ ارادت بر سنگ آستان پاکش مے شود و هم ان زمانیکه بزیارت روضهٔ حضرت خواجه بزرگ اجمیر فائز شد بعد از ادائے فرائض خدمت مزار بسوئے خانقاه شریف که جانب دکن از مسجد بزرگ اکبر شاهی واقع است توجه فرمودند با حضرت صاحب سجاده که از اولاد پاک حضرت خواجه بزرگ بودند تا دیر پایهٔ دوستی و قدم یکجهتی بر جا داشت و هم درین اثنا فضائل و حقیقت آگاه شاه رشید الدین که از نبائر پاک حاجی حرمین شریفین حضرت خواجه یحیی مدنی در حجرات

رحمته الله علیه پانج فرموده با خواجه فخر جهان و پیرزاده بر جاده مصافحه و معانقه کرده بیکجا نشستند دران زمان و مکان از فیض کلام و اثر کمال و عیار و در محو جمال و تحیر مقال بودند. و از بندگان خدمت هر یکے را کسوت سعادت در بر و آئینه صفا و صفوت پیش نظر بود و همدران صحبت حضرت پیرزاده بر جاده شیخ المشایخ سید صبغة الله علی احمد چشتی اجمیری نسخه شرح ملا محمد حضرت خواجه فخر جهان گزرانیده بود. لحیث قال فی مخبر الاولیاء. مریدان معتقدان خواجه فخر جهان را پایان نیست. وصال پاکش بسنه یازده صد و نود و نه هجری بوقوع آمده و در دهلی کهنه بجوار مزار فائض الانوار حضرت خواجه بختیار یافت رحمته الله علیه

آفتاب فلک هدایت نیر اعظم برج ولایت شاهنشه کشور غوثیت و قطبیت فخر العارفین مظهر الانوار الصمد حضرت خواجه نور محمد مهاروی قدس سره •

اسم گرامی هبل بود و لقب پاک نور محمد که از حضرت خواجه فخر جهان یافته بودند. نقل است که گوشه چشم محبت حضرت خواجه فخر جهان بحق ایشان روز افزون بود. چون این معنی مشتهر و مشهور شد زنے از مریدان خدمت خواجه فخر جهان میخواست که بجمال جمیل خواجه نور محمد تسکین دیده را طلب نماید. تا بحیلهٔ دعوت خواجه فخر جهان در کمین گاه مدعا نشست. وقتیکه ما حضر آوردند. و هر یکے بشغل خوردن استعداد کردند مذکوره از حجاب نظر نه دید. چون نظرش بجمال حضرت خواجه مهاروی افتاد بچشم ظاهر حسن صورت معرا دیده. در دل اندیشه کرد که میلان خاطر خواجه باین منظر چیست. ... از هیبت بفور آن حضرت خواجه مهاروی بکشف باطن آگاه شده فرمود. مائی صاحبه. خواجه فخر جهان که بر حسن حسنو تم ربقتگی و شیفتگی دارند. چشم ناقص بدین معذور است. لیلے را بچشم مجنون باید دید نقل است که وقتے حضرت خواجه مهاروی عریضه بطلب اوراد که بخواندن آن دولت بابی

مجلس رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم۔ روزے با شد بخدمت حضرت خواجہ فخر جہان رسال داشتہ
بود با بخشش ہرا نچکہ از حضرت ایشان کتابت رسیدہ بود ہنیت بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
با تفصیل یاران و سلوک یاران در قید قلم خواہند آورد و صحبت اشرہا ہست از صحبت
خشک مزاجان متنفر خواہند بود۔ مے باید کہ صحبت شما در حق ایشان اثر کند۔ و از ورطہ
غفلت بدر آیند۔ یک آدم کہ از شما نام خدا آموزد۔ بہ از عبادت لازمی شما است۔ بیچارہ
محمد اکبر تکلیف کشیدہ تا اینجا آمد۔ و دو بار کہ مراسلۂ شما آن صاحب سلامت رسانید
حق تعالے جزائے خیرش دہد در دین و عقبے۔ و ما ورا گاہے سماع مے شنوند۔ ہا با تکلیم
قطع کردہ اید گاہ گاہ شنیدہ باشند۔ نمے سازد عمل توجہ را گرم کنید یعنی مراقبہ ہمراہ
یاران مے کردہ باشند۔ بہ نیت اینکہ گرمی ایشان در جلسہ اثر کند تعجب است کہ مرید کنید
شاگرد نمیکنید۔ عادت اللہ ہمین و تیرہ جاری شدہ است پس ہمین و تیرہ باید رفت کیفیت
خود چہ نویسد۔ قال ہم ضعیف چہ جائے حال۔ مگر از دعا ے صاحب حال تمنا دارم ع
ہوائے وصل تو دارم اگر خدا خواہد ✦ درودے کہ معتبر است برائے رویت
جناب نبوی صلی اللہ علیہ وسلم است۔ نوشتہ میشود طریق خواندن این است نماز فجر
بوقت اول بخواند۔ و بعد آن درود را خواند۔ بلا تعیین عدد تا اشراق یک جلسہ کند الا
دوم و سوم بوالدہ خود البتہ خواہند گفت درود شریف اینست۔ بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِیِّ الْاُمِّیِّ وَعَلٰی اٰلِہٖ وَاَصْحَابِہٖ وَاَھْلِ بَیْتِہٖ کُلَّھُمْ بَارِکْ
وَسَلِّمْ وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَیْہِ یعنی بغیر او بخواند و بارک وسلم نخواند محاری ایام محبت
خیر الانام صلوٰۃ اللہ علیہ موجب شکر و ثنا است کہ حق تعالے آن محبت حقیقی را بہ فیوضات
ذاتی مستفید ساختہ اتباع حقیقت خویش سرّاً و جہراً عنایت فرماید و بہ درجۂ تکمیل رساند
ایماے سے تے ترقی برزخ رفتہ لہذا ابائے استرضاے شریف و تسلیم مفید میداند
حالا این قدر جرأت نمیکند دوم بسم اللہ الرحمن الرحیم اول سالک بجانب ہمہ منورہ شریفہ

زادہا اللہ شرفًا وتعظیمًا متوجہا بالقلب والوجہ نشینند و از سائر اطراف شعور خود را کشیدہ بجہان یک طرف ہمت خود صرف نماید۔ واز مدینہ منورہ دربعضے سعادت کہ عبارت از ست شفقت وحجاب است وازان ہم ضریح متبرکہ وازان ہم جسد شریف متوجہ باشد۔ واین درود بخواند

اللھم صل علی سیدنا محمد النبی الامی وآلہ واصحابہ واھل بیتہ وبارک وسلم وصل وسلم علیہ وعلیہم۔ اول نفس خود را حبس کنند ودر یک حبس بست ویکبار ادا کنند۔ ہمچنین تا نہ نفس وطریق خواندن بہ نہج دیگر نیست کہ مستقبل قبلہ نشینند جسم نور از خود جدا ساختہ در جسم نوری شیخ خود فانی کنند وصلواۃ مذکور را کسہ مرتبہ بخوانند شغل مفید امر شریف یا احمد را الطرف است بگوید۔ یا محمد را الطرف چپ در دل ضرب یا رسول اللہ زندہ وضرب را الطور اسم ذات زندہ والسلام والاکرام میان محمد اکبر مرد غریب ومحب صادق است اعانت در حق ایشان خواہند کرد چندے در خدمت خود دارند۔ ومزاج ایشان دریابند نگر توجہ فے الجملہ حاصل اعتقاد در خدمت شما بسیار دارد پس ہمہ دارند۔ ودرین ہر دو عمل مذکور شما مختار ند ہر کرا کہ خواہند تعلیم کنند فقط

حضرت خواجہ مہاروے این دوہرہ بسیار میفرمود۔

دوہرہ

نکلے ہونی ہر بیری سے کڑلی ہالیے ……… جیسے تھے ویسی نہ سے اب کچھ کہا نجائے

واین بیت ہم بسا اوقات بزبان معجز بیان میرفت

بیت

مگو کہ پیر شدی ذوق عاشقیت نماند ……… شراب کہنہ ز مستی دگر دارد

ولہ

تا مست نگردی نکشی بار غم عشق ……… آرے شتر مست کشد بار گران را

میفرمودند کہ انسان کامل جان عالم است۔ وفوت شدن او فنائے تمام عالم میشود

معصیت منافی وحدت نیست. هر کس را که اعتراف وحدت بزبان مع صداقت آن
در دل باشد دیگر سببی نیست که موجب زوال وحدت او گردد. روزے کسے این بیت
در خدمت التماس کرد. شعر حافظ

نقاب و پرده ندارد نگار دلکش ما ۔ تو خود حجاب خودی حافظ از میان برخیز

فرمودند اگر پرده باشد پرده پندار و غیر هستی موهوم پرده دیگر نیست. فرمود حصر انجام ایمان
است شفاعت خواجه شفیع الانبیا هم موقوف بر استقامت ایمان باشد. شخصے پرسید که
جسد اولیا در گور چه حالت دارد. فرمود جسد اولیا حکم روح دارد. و جسد ایشان را
بمجاهدت مثل روح نگاه دارند چنانچه عالم ابدال آنکه طیّار باشند به جسد پرواز کنند. دلیل
اینست که قوت روح ایشان بر گرانی جسد غلبه دارد. ازین رو مرگ اولیا محض از چشم ظاهر پوشیدن است. فرمود اهل شهود
آنانکه بوجود انکار دارند باز بمقام شهود منزل بعید جای دارند و الا اگر بمقام شهود صعود بودے از وجود هم انکار نه کردے
در آنوقت خلیفه اعظم حضرت تقی محمد نارووالی زمین خدمت بوسیده التماس نمود
که کسانیکه مسلوب باشند از انکار وجود هم خبر ندارند. فرمود این هم درست باشد. اما
مشاهده ایشان مظنه است که آنرا مشاهده پندارند. و گرنه این معنی از دائره امکان عقل
خارج است که کسیکه ملتان و لاهور دیده باشد از ان تجدید انکار گراید. شخصے پرسید
که در وقت نفسانیت را هم دوائے هست. فرمود آرے اگر کسے بکند. اما یقینے بهیچ
کس طلب علاج کند. باز عرض کرد که من خود مریضم لیکن نمیتوانم استعلاج کنم. فرمود
این هم غنیمت است کسیکه خود را مریض میداند گاه بیگاه درمان پذیر باشد. فرمود که
شغل پاس انفاس را باین ترتیب باید کرد که ضم هاء الله را باشباع بخواند تا حرف واو
پیدا آید و در وقت مد نفس الله به دم گویند یعنی دم لسان دل باشد و در وقت جذب
نفس هو به دم گویند بهمان معنی و ترتیب یعنی بوقت جذب نفس الله و بوقت دم بالا بردن
هو گوید. که مرغوب و مطبوع نیست حکمت الصاق زبان به ارتفاع کام هنگام ذکر

پاس انفاس معین توجه است و فیض مرحوم خواجه کلیم الله جهان آبادی فرزندان ارجمند در سلسله قادریه
شرف بیعت بخشید. و میفرمودند که طریقه چشتیه مبنی بر مشقت و ریاضت است و دامن
حضرت غوث الاعظم وسیع و فراخ است که همه را میپوشد. فرمود سؤر المؤمن شفاءٌ مخصوص
بمومن کامل نیست بلکه بحق عوام گنجائش دارد. امّا امتیاز نیست که علی قدر ایمان شفا میرسد
زیرا که انا ایمان هیچکس کلیه عیان نیست. شخصی پرسید که علما تعظیم کفار نمیکنند امّا اهل الله که تبجیل کافر و مومن
یکسان باشند. حالانکه در طریقت و شریعت مخالفت نیست. فرمود آری در شریعت و طریقت خلاف نباشد. امّا اختلاف
فهمیدن است و نصف علما و طائفه اهل الله هر یکی را بر درستی باید دانست آنانکه عظمت کفار نمیکنند نظر بر
کفر و کردار ایشان میکنند که چشم عالمان عمیق فی غیر از اسباب ظاهر چیزی بدن نمیشود اند و اهل الله تعظیم بر حقیقت ایشان
روا دارند زیرا که در نظر اهل الله حقیقت ایشان نیک تمام اند. نقل است وقتی حضرت خواجه مهاروی کوٹ مٹن
تشریف آوردند مولوی احمدی که فاضل عدیم المثال بود حاضر مستفید شد و التماس کرد که حضرت غوث الثقلین شیخ محی الدین جیلانی
قدس الله سره آورده است که طعام المرید حرام علی الشیخ. پس حضرت شما را بکدام وجه
دعوت مریدان حلال باشد. فرمود که از صنف مریدان عالم مثل حضرات اصحاب
رسول کسی کمتر باشد و از جمله مشائخ به سید کائنات صلی الله علیه وسلم هیچکس نمیرسد
وازان رو که حضرت سید البشر علیه الصلوة والسلام دعوت اصحاب بطیب خاطر
قبول میفرمودند بنا بر آن عمل برای ما یاران طریق ما همین صحبت مرتبه سنت است.
بشنفتن جواب مولوی احمدی لب حسرت گزید و بحال خود سکوت ورزید.

مولانا سید شاه نیاز احمد چشتی

خلیفه معظم و محبوب محترم خواجه فخر جهان است صاحب راز و نیاز. و خداوند سوز و گداز در علوم
ظاهر یکتای زمانه بود در باب کشف و کرامت فقید المثال و یگانه. به سماع بسیار شغف داشت
و در وجد و استغراق بمرتبه نهایت مانوس بود. جمع کثیر از بلاد و امصار دور و دراز در سلک ارادت

قید محبت او گرفتار بودند۔ و بسیار طالبان جلوہ شاہد حقیقی را بمنزل حق رسانیدہ آوردہ اند کہ
پدر بزرگوارش این کہنہ رباط را بہ دار السرور بہشت محمل زندگانی بربست حضرت شاہ در زمان
غیر آگہی و خوردی بود۔ و زیر دامن پاک والدہ ماجدہ خود کہ رابعہ عصر بود تربیت و پرورش یافت
و چون زمان آگہی دستداد۔ در سن نوزدہ سال بخدمت حضرت خواجہ فخر جہان شرف بیعت
حاصل کرد۔ و بالتفات و توجہ خواجہ در اندک زمان تکمیل کردہ بتشریف خلافت و مثال اجازت
ارشاد مامور گردید۔ و لوائے مشیخت و عظمت و فیض بگیتی عالم برافراشت و نیز حضرت شاہ را
واسطہ ارادت بہ جناب شاہ عبد اللہ بغدادی قادری متحقق و متیقن است حضرت شاہ را
نظم بسیار است۔ کلام دل گداز و مضمون توحید در باب عشق و محبت و سلوک معرفت بسلک تنظیم
دارد چنانچہ دیوان نیاز کہ در میان ہند و عجم معروف است از حضرت او مرغوب عام
و مطبوع تمام است۔ و در مجلس صوفیان حق آگاہ اکثر غزلیات دیوان بر زبان می آرند۔ و حظ
وافی و حلاوت کافی مے یابند۔ وفات آن جامع کمالات در سال یکہزار و دوصد و پنجاہ ۱۲۵۰
مرقوم است۔ رحمۃ اللہ علیہ۔ خلفائے حضرت شاہ بشمار بودند و ہر یکے عاشق مولی و مولع
و متبع ما بر جادۂ خلافت و ارشاد جانشین و صاحب مقام حضرت شاہ پسر بزرگ او حضرت شاہ نظام الدین بریلوی است کہ باوصاف حسن
ولائے رب فی و لبش یگانہ آفاق و در علوم ظاہر و باطن و ریاضت و محنت و ذوق و حلاوت سرآمد
روزگار است و نام نامی و سلسلہ گرامی حضرت شاہ بوجود باوجود او بر جادہ برقرار است و بہ
ہدایت و ارشاد و رہنمونی و تربیت مستعدان سلسلہ طریقت مساعی جمیلہ و ترددات
جزیلہ مرعی دارد سلمہ اللہ تعالی۔ برادر خورد او حضرت شاہ نصیر الدین کہ تربیت و تکمیل در
حین پدر عالیقدر یافتہ در اکتساب مجاہدہ و محنت اقصی الغایت کوشیدہ بود
و جمال پاک و جلوہ بیمثال داشت و صاحب حال و اہل کمال بود۔ و بسبب بعضے حوادث زمانہ
از خدمت برادر بزرگ مفارقت اختیار کردہ بودن قصبہ بداؤن پسند فرمود و مدتے در
تلقین و رہنمونی مشتاقان جلوہ حقیقت و وارفتگان بادیہ فقر و معرفت کار فرمائے کرد

وبالآخر قیام دار فانی غیر مطبوع شمرده سفر آخرت اختیار نمود و در قصبه بداؤن مدفون شد رحمة الله تعالی علیه
و از خلفائے حضرت شاه نیاز احمد یکے میان سکین شاه بود۔ نام اصل غلام محمد۔ در اوائل
از اغنیا بود۔ بالآخر ترک اسباب دنیا کرد۔ و طریقه قادریه اختیار کرد۔ بعد ازان باشارت روحانیت حضرت
خواجه بزرگ معین الاولیا در خدمت حضرت فائز گردیده بشرف خلافت سرافراز شد و نامزد شد
و بدستوری بودن جیپور مامور گردید۔ و در آنجا فتوح عظیم و قبول عام حاصل کرد و همانجا وفات یافت

خواجه محمد سلیمان تونسوی قدس الله سره العزیز

سلطان الزاهدین برهان العارفین کنز السالکین سرتاج واصلان حبیب سبحان که نام نامی
و اسم گرامی محمد سلیمان بن زکریا بن عبد الوهاب است۔ آورده اند که روزے والده پاکش
مشکیزه آب بخانه خود مے برد۔ درویشے که بلباس و زبان هندیان مے داشت
در سر راه او را بدید و گفت سبحانه الله تعالی شانه که از بطن پاکت سلطان مشارق و مغارب
بمنصه شهود خواهد آمد۔ و سلیمان زمان خواهد شد۔ میگویند که پدر بزرگوارش وقتیکه ازین
دار ناپائدار بدار القرار رحلت فرمود عمر شریفش بیش از چهار سال نبود۔ چون بسن آگهی رسید
از علوم دینیه حظ تام حاصل کرد۔ بدین زمان غلغله تشریف آوری حضرت خواجه مهاروی
و کوه مشهور شنید چنانچه بمعیت میان احمد علی بلده اوچ رفته بشرف بیعت پایه عزت برافراختند منقول است
حضرت خواجه سلیمان جهان در لوازم مراتب عبادت تا روز میگویند که خواجه فخر جهان خواجه مهاروی اشاره فرموده بود
که شاهبازی از کوهستان مغرب پرواز خواهد کشاد۔ باید که او را از دام علایق خود داشتن نباید
زیرا که انتهای اولین و آخرین بنام نامیش رقم زده اند۔ منقول است که خواجه سلیمان جهان
بعد حصول تشریف بیعت با پیر مرشد برحق قصد دهلی فرمود۔ اما به قصبه لواری رسیده
بود که خبر وصال خواجه فخر جهان جاگزین گوش هوش گردید۔ باستماع این خبر بے تحمل و تحسر
رنج دست داد۔ آورده اند که بعد اتمام سفر بصوب مهار شریف توجه فرموده تا چند سال در

و مجاہدات گذرانید۔ اکثر بہ ذکر جہر و شغل پاس انفاس و توقف قلبی اشتغال فرمودند و ہمدرین زمان کتب صوفیہ مثل آداب الطالبین و لوائح و عشرہ کاملہ و فصوص الحکم و غیرہ بخدمت حضرت قبلہ صوری و معنوی خواجہ مہاروی گذرانیدند۔ روزیکہ در مسجد خدا بخش مہاروی دولت پابوس بدست آمد۔ خواجہ سلیمانؒ ان را دیوان حافظ در دست بود۔ حضرت خواجہ بکمال لطف بخواندنش ایما فرمودند۔ خواجہ سلیمان جہان باین بیت آغاز کرد؎

بکمال صنعت مشاطہ نشاید | کہ روئے زشت را زیبا نماید

باستماع این بیت خواجہ مہاروی از بس خوشدل و مسرور گشتہ از راہ وفور محبت و شوق فرمودند؎

مگو کہ پیر شدی ذوق عاشقیت نماند | شراب کہنہ مستی دگر دارد

نقل است کہ روزے بر مکان نواب غازی الدین خان مجلس سماع برپا بود و قوالان غزل مولانا جام بنیاد کردہ بودند؎

از مدرسہ بہ کعبہ روم یا بہ میکدہ | اے پیر رہ بگو کہ طریق صواب چیست

خواجہ سلیمانؒ جہان را ذوق غالب آمد و بوجد در آمدند۔ تا آنکہ دست از کار و بار از اختیار برفت و بجہان عالم حیرت و بیخودی گرد ذات پاک حضرت خواجہ مہاروی میگردیدند و سرشک خون آلودہ از دیدۂ نم دیدہ مے تراویدند۔ و تا دیر بہمین حال و احوال در گذشت۔ آوردہ اند کہ چون حضرت خواجہ مہارویؒ را زمان آخر فرا پیش آمد۔ خواجہ سلیمانؒ جہان حاضر خدمت نبودند۔ خواجہ مہارویؒ از یاران جلسہ استفسار فرمود کہ از روہیلہ کسی خبر دارد عرض کردند ہیچ آگاہے نداریم فرمود خیر۔ ان شاء اللہ بخود خواہد آمد؎

کشتے کہ عشق دارد نگذاردت بدینسان | بجنازہ گر نیائے بمزار خواہی آمد

میگویند کہ دران ایام خواجہ سلیمانؒ جہان بوطن مالوف قیام داشت۔ شبے در حالت مراقبہ اضطراب در خاطر و اشتیاق در دل جائے کرد و ولہ حصول ملازمت و دولت دیدار زمام اختیار بدست بے اختیارے سپرد۔ و خواجہ سلیمانؒ جہان از بالائے سقف

خویشتن را بر پشت زمین بسپید انداخت و بهمان شب تیره و تار کروکش حلیب پیالهٔ خان
مهرنگار بود و بود. وے بار و بندگار پائے اشتیاق در منزل طلب بنهاد و در اثنائے راه زنے
ملاقی شد و گفت زود برو تو سلسله تیار است. القصه بروز ششم بجال بیقرار در قریه مهار
شریف رسید و بیعت پایین خواجه مهاروی ز الفت او دست بیعت فرمودند.
آنگاه خواجه مهاروی سے بجانب حاضران جلسه توجه کرده ارشاد فرمودند که من با این رو هیله
رازها دارم ساعتے چند خلوت مقصود است با استماع این یاران جلسه از هم جدا شدند
و بزم صحبت و انجمن خلوت گرم بازاری یافت. و خواجه سلیمان جهان از دولت وصال و
سرمایه کمال مالامال شده عزم رخصت شریف وداع دریافتند بعد ازین خواجه مهاروی سفر
قریب وصال اینه انتقال اختیار فرمود. و در تاج سرور مدفون شد. رحمته الله علیه. منقول است
که روزے در فنائے شریف پاک پتن مجلس سماع برپا بود. بیک ناگاه خواجه سلیمان جهان تبسم فرمود
مولوی نور احمد صاحب تبسم استفسار کرد فرمود که زهی شان نیاکان و خواجگان ما که اینهمه
علو پایه حضرت علیه السلام را درین بزم عالی بارائے دم زدن و مجال ایستادن نیست
جائیکه از مصاحبت یاران جلسه جائے قرار نمیگردد. اما شرف حضوری بزم گرامی از دست
نمیدهد بمشاهده همینی خنده و بے اختیارے آید. نقل است که سید احمد مدنی حاجب حرم محترم
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بایماء حضرت ختمی پناهے در تونسه شریف آمده. و سلسله
بیعت معزز و مباهی شد. و خواجه سلیمان جهان او را بتشریف خلافت مشرف کرده
وداع فرمود. نقل است که لعل خان بلوچ والی منگوٹه بزبان حکومت خود مجبوره از قوم بلوچ
همراه بیداد گرفته برد. و بادائے ناشرع مصاحبت کرد. دیگر مهار قوم بلوچ بداد خواهی بیداد بخدمت حضرت
خواجه سلیمان جهان جمع آمدند حضرت اعلیٰ بر حال و احوال ایشان اطلاع یافته بصحبت یکے از بندگان خدمت خان مذکور پیام فرستاد و از
تعدی و ظلم اجتناب کردن نصیحت فرمود. او عریضه طویل حیله و تزویر تحریر کرده فرستاد
چون بشرف مطالعه در آمد شان نگین خان مذکور بر لفافه عریضه منقوش بود بدست خاص

مالیده دور انداختند. و در آن حالت قهر زبان آمدند که ملک بهبت درویش است هر کرا
خواهد بسپارد. بعد از آن خبر آوردند که قریب به چهار هزار سوار از سمت خراسان تاخت آوردند
و مال مسلمانان بغصب و نحوست لعل خان در معرض غصب و تاراج رسید. و او خود هم بدست غنیم اسیر و
دستگیر شد. نقل است که اسد خان حاکم ملک سنگهر در خمار نشه غرور و کبر آزار بندگان خدا روا میداشت
مظلومان چند بخدمت حضرت فریاد رسانیدند. روزیکه خان بخدمت حاضر بود به نظر انتباه
و تهدید سخنهای چند با او گفته فرمودند که اگر از ایذا و ستم دست بازنداری فرماندهی ملک بقوم
سکهه خواهد رسید. چون آن گراز دولت سعادت و کرامت اولیا منکر مطلق بود به گفته حضرت
گوش ننهاد. تا آنکه بعد از مرور ایام چند جنود سکهان با وی ستیزه آویخته دلیرانه و جست و خیز
مردانه بکار آورده او را اسیر کردند. و حکومت ملک با آنها قرار گرفت. نقل است فرمود خواجه سلیمان
جهان که دعوی مرشدی و مولائی کسی را میرسد که در دور و حضور از خبرداری بندگان خود
غافل نباشد. و بهر حال و احوال ایشان توجه فرماید و به اعانت و حمایت بپردازد. در این
محل مولوی سلطان محمود که صاحب ارشاد بود التماس کرد که با آنکه بنده را باجازت بیعت
گرفتن ماذون فرموده اند اما آنچنین صفت قوت در خود نمی بینم پس حال و مآل من چگونه خواهد شد. ارشاد فرمود حالا اجازت
بیعت گرفتن بما بزرگ دست به همت خود مخصوص داشته ایم. حضرت خواجه سلیمان جهان مراقب و دیدند که سر قران ایستاده اند نتیجه خلیفه تر و فرمود
از مولانا محمد عابد پشاوری که تعبیر این واقعه چیست. عرض نمود که بسوی جهان آباد و بمبئی هدایت است. کی حضرت ایشان را بر امر حق قدم محکم است
خواجه سلیمان جهان بسیار پسندید و شکر انعام حضرت واهب العطیات بجا آوردند. آورده اند که چون سال ۱۲۶۷ ماه صفر شد حضرت خواجه
سلیمان جهان فرمودند خدا خیر کند از آن وقت مرض تب لرزه عارض شد. و روز بروز مترقی گشت با اینهمه در اوراد و وظائف
خللی واقع نشد. تا آنکه شدت مرض تقاضا کرد و ناتوانی و نحافت بحد نهایت رسید
وقتیکه زمان وصال قریب تر بود حضرت خواجه سلیمان به تکرار سلام میکردند و دست
حق پرست بر سر می نهادند. اما از کسی نشانی پیدا نبود که شاید آنچنین حرمت و سلام
باشد. چون وقت تهجد فرا رسید باشارات در ادای نماز مشغول گشتند. و اوراد معمول خوانده اند

بعد ازان بدستے توجہ بسوئے حضرت خواجہ ما متوجہ فرمودہ استفسار کردند کہ کیست میان صالح محمد چشتی که حاضر جلسہ بودند التماس کرد قبلہ اللہ بخش صاحبزادہ شما است آنکہ حضرت خواجہ ما بدل دردرسیدہ عرض کردند کہ ہنگام رحمت عالم است بندہ را قبول فرمایند کہ در خدمت فقرا و مجاورت مزار سعادت سرمدی و دولت ابدی دریابد۔ باستماع این یعنی خواجہ سلیمان جہان بسیار خوشدل و از بس مسرور گشتند۔ و حضرت خواجہ ما را در کنار لطف و عاطفت تنگ تر گرفتہ و نعمتہائے اولین و آخرین تفویض فرمودہ لب پاک بر دہن مبارک حضرت خواجہ ما نہادہ و نفخت فیہ من روحی بزبان حال ادا فرمودند و بعد ازین قامت پاک راست کردہ پائے مبارک دراز کردند۔ و جان خود را بجانان سپردند انا للہ و انا الیہ راجعون فہرست خلفائے حضرت خواجہ سلیمان بسیار است۔ اما اشہر ترین خلفا کہ نخلۂ حقیقی علم مشیخت برافراشتند چہار یار بودند +

اول محمد باران کہ صاحب جد و حال و خدیو کمال بود۔ در نشۂ بادۂ رحیق محبت سرشار و در قدمہ خرق و کرامت نامور و نامدار +

دوئم مولوی محمد علی ہکنڈوی کہ دل داغدار محبت و جگر جراحت رسیدۂ پیکان دوست و دلدادۂ وجد و سماع جان باختۂ لمعارف حقیقت شعاع مطیع سلیمان جہان۔ و جہان مطاع مستغرق قلزم تفرید و تجرید شناور دریائے تعریف و توحید +

سوئم حافظ محمد علی شاہ خیر آبادی جامع محبت و عشق غواص دریائے فنا فی اللہ سیار اوج بقا باللہ صوفی صفا کیش۔ درویش سینہ ریش۔ بہ فقر و سلوک معروف و بخرق عادت مشہور +

چہارم مولانا احمد۔ حاوی شرع و طریق خازن خزینۂ کشف و تحقیق مخمور خمکدۂ عرفان و سرمست کیف وحدت و لمعان رحمۃ اللہ تعالیٰ اجمعین +

مولانا نور محمد نارووالہ

خلیفه اعظم و محب محترم حضرت خواجه نور محمد مهاروی است - همراز و همساز و یار غمخوار شیخ خود است عالم علوم عقلی و نقلی ماهر رموز رسمی حقیقی آورده اند که او در آغاز عریضه متضمن اشتیاق و فرط غلبه ارادت بحضرت خواجه فخر جهان فرستاد - جوابش دادند که اگر تمنای شرف بیعت است بمیان صاحبزاده نور محمد مهاروی درخواست باید کرد - بوصول جواب بامتثال امر قدم سعی مهار نمود - و شرف پابوسی حضرت شیخ دریافت و تشریف بیعت حاصل کرد - و باندک زمان اکتساب کمال و استفاده کرده کار خود به تکمیل رسانید - نقل است که ایشان قبل از وقت مرگ بیاران خدمت فرموده بودند که دم آخر اول قوالان گفتن اشعار عاشقانه سرگرم باشند دوم گوسپند سپید ذبح کنند سوم دو چهار تن ذکر اسم ذات بطریق جهر جاری دارند چون هنگام در رسید - و آن عاشق پاک باز جان بجانان سپرد - تا دم دفن لفظ هو هو از قلب پاک او جاری بود - و مردمان که جمع بودند صاف می شنیدند - تاریخ وفات آن برگزیده آفاق ششم جمادی الاول در سال دوازده صد و چهارم (۱۲۰۴) رقم است - و از حضرت مریدان و پیران بسیار بودند و سلسله پاک او هنوز برقرار است رحمة الله علیه +

قاضی عاقل محمد بن قاضی محمد شریف

خلیفه راستین محبوب و جانشین خواجه نور محمد مهاروی است صاحب علم صوری و معنوی کاشف رموز باطنی و ظاهری و مائل و شیفته وجد و سماع بود - آنکه آبا و اجداد او مشیخت و خانقاه داری مستمره جاریست - آورده اند که او بعد تشریف بیعت در اندک ایام بمقام عالی و منصب گرامی فائز گردیده و بقدر تکمیل رسید و جمعی طالبان را در سایه تربیت خود در مقام قرب حق رسانید - خلفای بسیار بودند که از تلقین و ارشاد او لوای زهد و ورع برافراشتند

وفات آن صاحب کمالات در سال دوازده صد و بست و نه ۱۲۲۹ مرقوم است و بعد وفات ایشان خلیفه و فرزند دلبند قاضی احمد علی بر سجادهٔ مشیخت و ارشاد تمکین فرمود و به هدایت و ارشاد خلق خدا رهنمونی کرد. درینولا حضرت شیخ غلام فرید که صاحب حال و قال و اهل درد و اضطرار است بر سجادهٔ مشیخت قیام دارد و سلسلهٔ اجداد کرام را رونق تازه و زینت بی اندازه بخشیده سلمه الله تعالی ❖

حافظ مولانا محمد جمال

از اعاظم خلفای خواجه نور محمد مهاروی است عارف کامل صاحب وجد و حال و خدیو کمال و مقال بود. و تا مدتی را در خدمت شیخ بسر برده و بیعت او باشارهٔ روحانیت شیخ ابو الفتح رکن الدین نبیرهٔ شیخ الاسلام شیخ بهاء الدین ملتانی رقم نموده اند. منقول است که حضرت شیخ قسمت جاموعان با او مفوض بود. احوال برکت اشتمال او بسیار است که درین مختصر گنجایش ندارد. وصال آن برگزیدهٔ ایزد متعال در سال دوازده صد و بست و شش منقول است. و مثال خلافت او به شیخ خدا بخش نجی رسیده بود که بعد وصال شیخ در اولای حق تلقین و هدایت جمیل بجای رسانید. و در رسالهٔ اسرار کمالیه که اقوال حافظ مولانا محمد جمال از نظر مولف گذشت بطریق اقتصار ثبت فرمود در وضو مانند جوانان زودی باید کرد. و در نماز همچو ضعیفان بعجز و انکسار. روزی سید میر شاه نماز بامداد بعجلت ادا میکرد. و آداب قیام و قعود ملحوظ نداشت فرمود برخوردار تو در مدت قلیل نماز را در ضبط آوردی من هیچ پاره از صد سال هیچ نم و بزودی در ضبط آوردن نمیتوانم. میفرمود الوضوء علی الوضوء نور علی نور است. میفرمود که شیخ رکن عالم را در سلسلهٔ چشتیه از حضرت سلطان المشائخ نظام الاولیا اجازت است. و میفرمودند که از جمله یاران ما حق سبحانه تعالی بحضرت تونسوی فضیلت توکل داده است ❖

حضرت خواجه اله بخش چشتی تونسوی بارک الله تعالی ببقائه

گوهرشاهوار قلم فیض رقم پیرایه افزای دیهیم اسرار حقیقت اسوهٔ اصفیا قدوهٔ اولیا صدرنشین اصحاب قرب و حضور شمع شبستان انجمن نور مرشدنا و مولانا حضرت خواجه اله بخش چشتی تونسوی بارک الله تعالی ببقائه نبیره و صاحب مقام حضرت خواجه سلیمان جهان است آیتیست از انوار الهی و اسرار نامتناهی بر جادهٔ شریعت قدم استوار و بر سجادهٔ مشیخت و طریقت اقتدار دارد و گرمی بزم او سرد مهری نفس و زمهریر هوا و هوس را معدوم ساخت و آئینهٔ خودبینی پندار را از حرقت جمال او گداخت حلهٔ توحید و تفرید بر پیکر موزون او بی کم و کاست چنانچه خلعت عرفان و معرفت بر قامت زیبای او راست آمد خلق حسن دارد و خوان بهین کسوت صوف او بر اطلس و دیبای شاهان حرف میزند و به رستگاری مایه توکل و پایداری مایه استغنا سر هند بادشاهی میکند الحق ذات پاک او مستجمع صفات و مظهر کمالات است و از جمال و کمال اولیاء صوف پوش و خرق و عادات اصحاب حق بین حق نیوش یاد میدهد

ای چهرهٔ زیبای تو رشک بتان آزری — هرچند وصفت میکنم در حسن زان بالاتری
آفاقها گردیده ام مهر بتان ورزیده ام — بسیار خوبان دیده ام لیکن تو چیز دیگری
هرگز نیامد در نظر چیزی به رویت خوبتر — شمسی ندانم یا قمر یا زهره یا مشتری

فقیر مؤلف بشرف بیعت فخر دارد هرچند که هوس نیل منی گزارد و از فیض خدمت و صحبت آن خلاصهٔ آفرینش و سرمایهٔ دانش باز میدارد و با وجود همه تن گستمندی و سراپا آرزومندی جذب ناتمام و سعی ناکام با منزل نمیرسد باشد که بخت مساعدت کند و توفیق حق رفاقت تا ازین وادی گیر خودی و خودآرائی و رگ گوشتهٔ مشت استخوان این ابله سگان کوی تو بسته نماید کف خاک دار اغبار راه بیمندان حق آگاه کنم اما سرانجام این همه بر گوشهٔ چشم رعایت و درخواست خداوندگارم منحصر و موقوف است بقول حافظ شیراز

تو بندگی چو گدایان بشرط مزد مکن   که خواجه خود روش بنده پروری داند

درآن زمان که خواجهٔ ما بتقریب زیارات عتبات عالیات سرزمین دار الخیر اجمیر را بسیر آب
و شادات گردانیده بود بندهٔ نادرم رسیده. در خلوت و جلوت شرف حضوری داشت الله الله
زهی زمان بود و خهی مکان که غیر از انوار و تجلیات و برکات و حسنات چیزے دیگر بنظر نمی
آمد و بوفور اکرام و انعام و بنده پروری و بنده نوازی آن مخدوم انام و خویشتن را بکامیابی جاوید
مقرون حال داشتم. در آن ایام مصرف خیام کلبهٔ احزانم بود و گوشه کلاه من از افسر شاه انجم سپاه همسری
میکرد. از آغاز بامداد تا به نصف شب آنقدر ازدحام و اژدهام عام از کثرت زائران خدمت میشد
که یکے بر دیگرے مے افتاد و بعضے اطفال و مردمان ضعیف الحال پایمال میشدند
در آنجمله تماشاے قدرت خدا و تصرف قبول خواجهٔ ما منحصر بدین داشت نه شنیدن
بعد آنکه از خدمت مزار حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا خلعت رخصت حاصل شد بنظر
زیارت حضرت خواجه سراج الاولیا عزم گجرات نمود. فقیر همرکاب بود چون به قصبهٔ تهانه
رسیدند و اراده پاک پتن کردند ظاهر شد که راه آهن خراب است و جائیکه کالسکه هموار در عرض
توقف باد ادراک آن همی خیلے تحسر و یاس عاید حال همراهیان خدمت گردید و فقیر بسیادت
عرض حال نمود. فرمودند که رجوع ما بحضرت پیران ما است نه بر کالسکه نجار شما. القصه بعد نماز
مغرب شخصے از قوم هنود که لاله رام نام دارد و اهتمام تعمیرات راه آهن باو مفوض است بمن ملاقی
شد و از آن رو که پیشتر من باو شناسا بودم خیلے زحمت کشید و در تواضع باز کرد و گفت که یک
کالسکه دستے دارم اگر پیر شما پسند فرماید چهار تن را براحت تمام تا به پاک پتن میبرم و باز مے آرم
باستماع اینمعنی مسرور شدم و بدل آوردم که حضرت خواجهٔ ما و صاحبزاده محمود بسراغ کلی تا بمنزل
مقصود آمد و رفت خواهند فرمود. و درین دیار غربت و مسافت این هم غنیمت است.
چون شرف حضوری یافتم و عرض داشت کردم تبسم فرمودند. که اهل معرکه را از شرف زیارت
محروم داشتن و تنها رفتن خوش نمی آید خیر بیا حاضر رفتیم تو بجاے خود نشستم تا آنکه قریب

بیک ربع شب نگزشته بود که همان لاله رام برسر بالینم رسید و گفت که هشت منزل کالسکه دستی بغیر طلب به بواعث ضروریه از چوکیات قرب وجوار در رسیدند و برائے سفر بست و هشت تن کفایت میکنند همین که او سخن تمام کرد بخدمت رفتم و عرض کردم مسرور شدند و به مردان معرکه قریب به بست و چهار تن بودند امر فرمود که بعد از فریضه بامداد سامان سفر درست کنند القصه علی الصباح برکات فیض انتساب تا به پٹن رفتیم و دولت زیارت مزارات پیران سلسله نصیب ما گردیده و از انجا عزم احمدآباد فرمودند ـ و بعد زیارت عتبات عالیات عنان عزیمت بصوب اورنگ آباد معطوف فرمودند ـ و فقیر دستگیر و برادر طریقت محمد یعقوب خان که از عمائد و اعیان اجمیر است عز رخصت دریافتیم و درین چند روزه سفر حضرت خواجه ما چندان نوازش و اکرام فرمود که در گفتن نمے آید آرے خواجه را شاید که بربندگان بخشاید ؎

خوش آنکه تو باز آئی و من پائے تو بوسم ‏ ‏ ‏ در سجده فتم خاک قدم هائے تو بوسم
آنجا که تو رفتی نفسی جائے گرفتی ‏ ‏ ‏ آنجا روم و گریه کنان جائے تو بوسم

فرع ثانی اصل دوم باب سوم

خواجه علاء الدین احمد صابر

مهر سپهر توحید و استغراق سرخیل برگزیدگان آفاق واقف علوم باطن و ظاهر خواجه علاء الدین احمد صابر خلیفه اعظم و داماد حضرت خواجه فریدالدین فرید الاولیا است و در اوائل حال خدمت قسمت لنگر باو مفوض شد ـ اما تا مدت دوازده سال از طعام مطبخ یک دانه در دهن ننهاد به ادراک همین معنی حضرت خواجه فرید الاولیا مسرور گشته به لقب صابر ممتاز فرموده و به تشریف خلافت مفتخر نموده و بر حکومت دهلی مثال نوشته باو مفوض کرد و گفت که اول [illegible]

جمال الدین ہانسوی رفتہ و نقش نگین شیخ بہ شال مذکور گرفتہ قصد دہلی کنند. آوردہ اند کہ
چون خواجہ صابر بہ ہانسی رسید. در حالتِ سکر و ذوق کہ مدام در حال او بود. بہ سواری
چوڈول اندرون خانقاہ برفت و از چوڈول فرود نیامد. ہر چند کہ ازین امر افتائے غیر معمول
خواجہ جمال ملول شد. اما تا در خانقاہ استقبال کرد. و بر صدر جائے داد. و با ہمدگر نماز بشام
ادا کرد. بعد فراغ از نماز خواجہ صابر شال حکومت از کیسہ بر آوردہ. بہ خواجہ جمال نمود. و تزئین
نقش نگین می خواست کرد. ہمین آنوقت بیناگاہ باد تند وزید و چراغ گل شد. خواجہ صابر بفوریت بسوئے چراغ دم کرد. چراغ
باز فروخت. خواجہ جمال بمشاہدہ ہمچنین حال شال از دستِ خواجہ صابر بگرفت و پارہ کردہ فرمود کہ ہیچ پارہ ملی تاب آتش خشم شما ان سوز
شما ندارد. خواجہ صابر بشنیدن این سخن در غضب آمد و فرمود کہ تو شال مین پارہ پارہ کردی و من سلسلۂ ترا
پارہ پارہ کردم. پرسیدند از اول یا آخر گفت از اول. بعد ازین خواجہ صابر از انجا مرخص گردیدہ
بہ اجودہن رسید. و حسب حال در خدمت خواجہ فرید الاولیاء عرضداشت کرد. و بعد از مرور ایام
چند خواجہ صابر بہ اجازت خواجہ فرید الاولیاء بسمت کلیر توجہ کرد. و ہمونجا سکونت ورزید. و در
ہدایت خلق خدا سعی موفور بجائے رسانید. و کارہائے نمایان کرد. سال وفات آن
صاحب کمالات ششصد و نود مرقوم است رحمۃ اللہ تعالے علیہ ✦

شیخ شمس الدین ترک پانی پتی

مرید و خلیفہ بزرگ خواجہ علی احمد صابر است صاحب مقامات عالی بود. و بہ آئین قویہ داشت و
صاحب سیر الاقطاب میفرماید کہ او را نسبت خلافت بہ خواجہ فرید الاولیاء ہم صادق است
چون خواجہ علی احمد صابر رخصت یافتہ در قصبہ کلیر رفت شیخ شمس الدین ہم معیت اختیار کرد
و بیشتر در خدمت خواجہ علی احمد صابر بسر برد. چنانچہ بعد وفات خواجہ علی احمد سلسلہ صابریہ
بنام او انتظام یافت سلسلہ نسب او بہ امام حنیفہ بن علی مرتضے کرم اللہ وجہہ منتہی میشود. و
آوردہ اند کہ از خطہ کلیر مفارقت کردہ. در قصبہ پانی پت سکونت اختیار کرد. و در صحبت

شاه شرف بو علی قلندر هنگامه محبت گرم داشت وفات او در سال هفتصد و پانزده و بروایت هفتصد و هیژده مرقوم است رحمة الله علیه ❖

شاه سرباقی لاهوری

از اعاظم علما و خلفای شیخ شمس الدین ترک است بمرتبه غایت مشغولی و استغراق داشت غواص دریای محبت و بادیه پیمای منازل فنا فی الله بود وفات او در سال هفتصد و چهل و نه [۷۴۹] مرقوم است ❖

شیخ جلال الدین پانی پتی

صاحب حال و کمال بود خلیفه شیخ شمس الدین ترک است شناور دریائی فنا فی الله و سیر میدان نبرد بقا بالله است۔ اصل نام محمد بن محمود است و از حضرت شیخ خود جلال الدین خطاب یافت سلسله نسب او بحضرت امیر المؤمنین عثمان بن عفان رضی الله عنه منتهی میشود و سماع بسیار دوست داشت صاحب هیبت بان بود۔ مدام بمراقبه و اعتکاف می ماند و کتاب زاد الابرار از تصنیفات او است۔ دو کرت بزیارت حرمین شریفین مشرف شده بود و خوان کرم او بسیار وسیع بود۔ و بسیار فقرا و مساکین بهره میافتند۔ وفات او در سال هفتصد و شصت و پنج [۷۶۵] مرقوم است رحمة الله علیه ❖

شیخ احمد عبد الحق ردولی

خلیفه مستند شیخ محمد عرف شیخ جلال الدین پانی پتی است صاحب کشف و کرامت و خرق و عادت بود۔ و در مقام طریقت مقام عالی و منصب گرامی داشت از ابتدا وارفته عشق و سرگشته محبت بود۔ بالآخر بخدمت شیخ فائز گردیده بمقام بلند و پایه ارجمند رسید۔ التماس

علوم ظاهر بخدمت شیخ تقی الدین طے نموده. و در صحرا و بیابانها مدتے سکونت ورزیده و بسے محنت کشیده و در لوائے ریاضت و طاعت حق سبحانه تعالے کوشیده منقول است که او در حضرت بود یک شب جمعه در مسجدے وارد شد مسلمانان محله اذان میگفتند. و باو هم گفتن اذان درخواست کردند پرسید که سبب تکرار اذان چیست گفتند که بروایت قوی بما رسیده است که اگر شب جمعه هفت بار اذان بگویند حق سبحانه تعالے از آفات و بلا بندگان را محفوظ و محروس دارد فرمود و دین کار مرا معذور دارید. زیرا که اگر کسے خدائے را بنظر آسانی و آسائش خود ستائش کند بنده خدا نباشد نقل است که او را با شیخ نور قطب عالم نوبت ملاقات دست داده بود. و با شیخ فتح الله اوده هم صحبت او موافق نیامد. زیرا که شیخ فتح الله طریقه زاهدی در پیش داشت و شیخ احمد در شرب عشق و محبت مستغرق. چنانچه مدتے در گورستان تکیه زده بدست خود قبر کاویده قریب شش ماه در آن قبر مشغول ماند نقل است شیخ احمد میفرمود که مقصود ظرف عالی نداشت که از محبت باده اسرار بیرون زد. مردان حق کسانند که دریاها نوشند و آروغ نیارند و نیز میفرمود که نظامی گنجوی شاعر ناقص بود از آنکه گفت بیت شعر

صحبت نیکان ز جهان دور گشت ۔۔۔ خوان عسل خانه زنبور گشت

و میگفت صحبت مصطفی صلے الله علیه وسلم چنانکه صحابه را بود. صاحبان حال و خدایو مشربان کمال را اکنون حاصل است. آورده اند که او در مسجد جامع بیش از همه میرفت و جاروب میکشید. اما نمیدانست که مسجد جامع کدام طرف است چون مریدان او. ذکر لفظ حق به جهر میکردند. برضائے ایشان هیئت در سلسله او معهود است که بهر کار حق حق گویند. و میگفت که ذات پاک حق بے نام و بے نشان است اما اگر اسمے از اسماء آن ذات پاک را اطلاق کنیم بهتر از اسم حق نباشد که معنی اسم حق سزاوار همه کمالات و ثابت بذات است و در رساله انوار العیون شیخ عبد القدوس در توجیه این اجمال سخنان حسب اصطلاح ایشان گفته است و مشهور است که چند مریدان سلسله او برهمین کلمه جان داده اند و در خانقاه او

از غیب بسمعین ندامے آمد۔ وفات او در سال ہشتصد و سی و ہفت مرقوم است رحمۃ اللہ تعالیٰ۔ فہرست خلفائے نامدار وے اینست ۞

فہرست

شیخ محمد عارف فرزند دلبند حضرت شیخ و شیخ محمد نبیرۂ حضرت شیخ و شیخ عبد القدوس و شیخ جلال الدین تھانیسری و شیخ عبد الغفور اعظم پوری و شیخ جان جونپوری وغیرہم رحمۃ اللہ علیہم اجمعین ۞

شیخ شبلی بن شیخ جلال الدین پانی پتی

خلیفہ معتبر پدر بزرگوار خود است جامع علوم شریعت و طریقت در مشرب فقر شان عالی داشت و بہ تجرد و تفرید یگانہ۔ در عشق و محبت یکتائے زمانہ بود۔ ہر دو پائے او بوجہ مرض بیکار بودند۔ اما در غلبۂ سکر و وجد بنوعے رقص میکرد کہ ہیچ آسیب بپائے او موثر نمے بود۔ رقص میکرد روزے در حالت عم بزرگوار او شیخ ادریس در رسید فرمود کہ بابا شبلی از برخاستن تو در خلائق شور برخیزد و میگویند کہ شبلی کرامت خود آشکار میکند باستماع این سخن شیخ شبلی بنشست و تا آنکہ در صدد حیات بود گاہے در عالم تواجد قیام نفرمود۔ و لبیان ہم تشنہ بادہ رحیق را سیراب و گم کردہ راہان منازل تحقیق را بمقام حق فائز کرد و ہدایت و تلقین او عام بود کہ کسے محروم نرفت۔ وفات او در سال ہشتصد و پنجاہ و دو [۸۵۲] مرقوم است رحمۃ اللہ علیہ ۞

شیخ بہرام چشتی

خلیفہ شیخ جمال الدین پانی پتی است۔ تجرید و تکمیل سکونت بنا وہ اختیار کرد۔ و بار بحکم شیخ در بسیڈولی اقامت ورزید۔ صاحب سیر الاقطاب آوردہ است کہ حاکم قصبہ در تعدی سجادہ داران پرداختہ بر سر زمین کہ وجہ معاش ایشان بود۔ ارادہ ضبط کردن زمین مذکور وارد شد

مجاوران فریاد و آه آغاز کردند۔ بیک ناگاه حاکم مذکور از پشت فرس بالا شده و در هوا معلق استاده و بعد ساعتے بروئے زمین افتاد و قریب بہلاک رسید۔ آما بالآخر بشفاعت و دعائے مجاوران صحیح گشت و از ارادہ ناصواب خود باز آمده۔ در خدمت مجاوران سحر موفور بجائے رسانید سال وفات او ہشتصد و پنجاه و چہار ہجری مرقوم است +

شیخ عارف چشتی

خلف الرشید و خلیفہ اعظم شیخ احمد عبد الحق است بعد وفات حضرت شیخ بر مسند مشیخت جلوه فرموده طالبان حق را بمقام مقصد رسانید صاحب معارج الولایت آورده است کہ شیخ عبد الحق را چند پسران بوجود آمدند۔ اما در صدر حیات نماندند بالآخر شیخ عارف متولد شد و عمر طبعی یافت و شیخ عارف صاحب حال وجد بود بکمال عابد و مولع بود نائے پسرے بوجود آمد۔ شیخ محمد کہ در تجرید و تفرید مثال نمود نداشت۔ بالخصوص شیخ عبد القدوس گنگوہی از مریدان او است وفات او در سال ہشتصد و پنجاه و نہ ہجری مرقوم است رحمۃ اللہ علیہ +

شیخ بختیار چشتی

از مقربان یاران شیخ احمد عبد الحق است آورده اند کہ در آغاز حال تا مدت شش ماه شیخ بختیار شام و سحر در خدمت حضرت شیخ عبد الحق حاضر میشد۔ اما ہیچ التفات نہ کردند۔ پایان کار روزے نظر لطف بسوئے او کرده و بقرار بر سطح زمین بینداخت و چندے حالت سکر و بیخودی بہم رسید۔ بعد ازین حضرت شیخ یک جرعہ آب در کام و دہن او تراوید کہ بفور از حال شورش و بیخودی در گذشتہ بمقام امتیاز رسید و در وقت فائز گردید۔ و بتکمیل و تربیت مشرف شد وفات او در سال نہصد و دو مرقوم است +

شیخ عبد القدوس گنگوهی چشتی

مرید و خلیفه شیخ محمد بن شیخ عارف بن شیخ احمد عبد الحق است صاحب علم و عمل جامع اصول شرع و طریق سرشار بادهٔ تحقیق بود۔ اگرچه نسبت ارادت ظاهر به شیخ محمد داشت اما تربیت و تکمیل باطن از حضرت شیخ احمد عبد الحق متحقق است و به روحانیت حضرت شیخ پیوسته بود صاحب تصانیف است۔ آورده اند که زمین مے گاوید و وجه معاش میکرد واگر چیزے زائد مے بود بذل فقرا میکرد و صاحب اخبار الاخیار میفرماید که او را مریدان و بندگان بسیار بودند از انجمله شیخ بهورد بود که در اوائل به حضرت زنگریزی سر و کار داشت بالآخر به فیض و التفات شیخ تکمیل یافته بمرتبهٔ اعلی فائز شده و یکے از مریدان او شیخ عمر نام داشت که بسیار صاحب نسبت و محبت بود۔ و در مقام عالی کار فرمائے میکرده و حضرت شیخ را اولاد بسیار است وفات در سال نهصد و چهل و پنج ۹۴۵ مرقوم است رحمة الله علیه۔

شیخ عبد الکبیر چشتی

فرزند ارجمند و خلیفه حضرت شیخ عبد القدوس گنگوهی است صاحب فضل و کرم۔ خدایگان فقیه محتشم شناور محیط فنا فی الله و غواص مستلزم بقا بالله بود۔ آورده اند که سلطان سکندر بن بهلول با وزیران و ندیمان خود بقصد امتحان در خانقاه شیخ وارد شد۔ حضرت شیخ تکه گوشت آهو پیش سلطان و نان و یخنی و حلوائی رطب پیش ندمائے سلطان بنهاد که سلطان و ندیمان او همین نیت کرده به ارادهٔ امتحان آمده بودند۔ بوقوع این معنی سلطان متحیر شد۔ حضرت شیخ فرمود۔ بابا جائے تعجب و حیرت نیست حق سبحانه تعالی دوستان خود را در معرکهٔ ارباب دنیا شرمسار نمی پسندد وفات او در سال نهصد و چهل و هفت ۹۴۷ مرقوم است۔

شیخ جلال الدین تھانیسری

خلیفہ نامدار حضرت شیخ عبد القدوس گنگوہی است۔ اصل قصبہ تھانیسر است او ہفت سالہ بود کہ حفظ قرآن بہم رسانید و در ہفدہ سالگی از علوم بہرہ مند گشتہ۔ در سن شگفت بالآخر از خدمت حضرت شیخ فیوض ظاہر و باطن در ربود۔ و بمقام بزرگ و منصب سترگ فائز گردید۔ آوردہ اند کہ او را در سماع غلو بسیار بود۔ روزے غزلے بہ الحان خوش گوش خوردہ از فراز بام بسطح زمین بیفتاد و ہیچ گزند نرسید۔ از وجودش بسیار خوارق بمنصۂ ظہور آمدند۔ وفات او در سال نہصد و ہشتاد و سہ ۹۸۹ مرقوم است ✤

شیخ عثمان بن تیمیہ

خلیفہ سعادت پیوند و فرزند ارجمند شیخ عبد الکبیر است۔ در باب منصب سجادگی ابا و ان شیخ او را منازعت و مناقشہ روئے داد تا آخر کار منصب مذکور بر فات او قرار گرفت۔ وفات او در سال نہصد و نود ۹۹۰ ہجری مرقوم است ✤

شیخ محمد صدیق لاہوری

صاحب علم و کمال بود و شان عظیم داشت و در تدریس و تلقین طالبان علوم ظاہر و باطن میکوشید۔ و خلق بسیار از نواحی پنجاب از خدمت او فیضیاب بودند۔ و بیعت پیران او بچند واسطہ بہ شیخ شمس الدین ترک پانی پتی مے پیوند۔ وفات او در سال نہصد و نود ہجری ۹۹۰ منقول است ✤

شیخ نظام الدین بن شیخ عثمان زنده پیر پانی پتی

مرید و خلیفه پدر بزرگوار خود است صفت ریاضت و محنت مختص و به فضائل خرق و کرامت مشهور بود و به اسباب دنیا سر و کار نداشت و به عسرت و توکل معمول ساخت و این هر دو برادران صاحب کمال و حال بودند شیخ کمال الدین اسم گرامی برادر اوست که مدام در حالت سکر و استغراق مشغولی داشت وفات او در سال یکهزار و سیزده هجری [۱۰۱۳] مرقوم است ❊

شیخ نظام الدین تهانیسری

مرید و خلیفه شیخ جلال الدین تهانیسری بود نام پدر بزرگوارش شیخ عبد الشکور است جامع علوم ظاهر و باطن مستجمع کمالات صوری و معنوی حاوی رموز شرع و طریق و ماهر اسرار عرفان و تحقیق صاحب صبر و رضا و دامن فقر و تسلیم بود و فائض غیب پیش نظر داشت و از اینجا که صرف کثیر و بذل وافر اختیار کرده بود - بادشاه وقت جلال الدین اکبر بادشاه را حسد برد و به ناحق در حق او حکم اخراج از دیار هند صادر کرد - اول بجانب حرمین شریفین رفت و بعد فراغ زیارت چون باز آمد - در بلخ رسیده و به هدایت خلق خدا مشغول شد اما بادشاه به مرتبه ثانی دست تظلم و تعدی دراز کرد - و شیخ معز الله ناچار به ماوراء النهر رفت و از آنجا به مدینه منوره رجوع نمود - آورده اند که او صاحب تصانیف است شرح سوانح امام غزالی شرح لمعات قدیم و جدید تفسیر نظامی رساله حقیقت رساله بلخیه از اشهر تصانیف اوست و او را به سلسله چشت مشرف خاص است که در سخن تصوف مثل کسی نیست بلکه از مشکوات تصنیفات خود فیض علم آورده وفات او در سال یکهزار و بست و چهار هجری [۱۰۲۴] مرقوم است ❊

شیخ سلیم چشتی صابری لاهوری

خلیفه کامل شیخ محمد صدیق لاهوری است جامع بود میان عشق و محبت سماع و سکر و وجد بود در فقر مقام بلند و پایه ارجمند داشت و در حالت سماع بسیار مشغول می بود. چنانکه نوبت بقبض روح میرسید. و تا دو سه روز بحال خود نمی آمد. و یاران جلسه او را تن بیجان میدانستند و به تکفین و تدفین او می پرداختند. صاحب تصانیف هم هست. و کلام او از بس منزه و لطیف و شیرین است و نیز اشعار دارد. وفات او در سال یکهزار و دهی رقم نموده اند۔

شاه اعلی چشتی پانی پتی

صاحب مرتبه رفیع و مدارج منیع و مرید و خلیفه شیخ نظام الدین پدر خود است و یک خرقه خلافت از حضرت نظام نارنولی که سلسله او بحضرت شیخ حمید الدین صوفی السوالی ناگوری منتهی میشود پوشیده بود. چنانچه این بیت گواه عدل است ؎

نظامش پیر و هم پدرش نظام است نظام در جهان بر وی تمام است

و شیخ اله دیا مرید وی ملفوظ او موسوم به بحر الجواهر ترتیب نموده است. اصل نام شیخ عبد السلام است و از خدمت مرشد کامل حضرت شیخ نظام نارنولی مخاطب به شاه اعلی گردیده. آورده اند که در اوائل شاه اعلی چشتی بقید سپاهگری بود و در سلک ملازمان امیر خراسان تعلق داشت. بعد از یک چند بخت بیدار یاوری کرد. و ترک علائق ملازمت گفته بوطن مالوف آمد و باشارت پدر عالیقدر در زاویه عبادت و کنج قناعت نشست. روزی با آنکه در حجره محکم بود صورت مثال حضرت شیخ نظام نارنول درون حجره پدیدار آمد و گفت که قسمت شما نزد ما محفوظ است. باید که خویشتن را در نارنول برسانی. از آن زمان حالتی مستی و بیخودی در حال شیخ شاه اعلی مستولی گشت و بعد از آن حالت فائز نارنول گردیده

به سعادت و شرف ملازمت حضرت شیخ معزز و مشرف شده در اندک اوقات به تکمیل ظاهر و باطن بهره ور کامیاب گردید. نقل است که در خانقاه شیخ اعلی چشتی چاهی بود که آب آن قدری شوریت و تلخی داشت. روزی حضرت شیخ چند کاک که معرفت تبرک آستانهٔ حضرت خواجه قطب الاولیا است. درون چاه بینداخت و فاتحه گفت. بعد ازین که آب از چاه بر آمد. از بس لطیف و خوشگوار بود. وفات آن مایه برکات در سال یکهزار و سی (۱۰۳۳) و سه منقول است. آورده اند که بعد وفات مدتی از متعلقان سلطان وقت تعمیر روضه او بنیاد داد. شبی متهم تعمیر در واقعه دید که شیخ میفرمایند که از گرانی سنگ چبوتره مزار تخته تابوت شکست خورده و پاره خشت بپای من رسیده باید. متهم تعمیر به تعبیر واقعه پرداخت چنانچه بمواجه اکابر و اهالی شهر تخته تابوت برداشته پاره خشت که در واقع تا به زانوی شیخ رسیده بود بر آوردند. در آن وقت کسانیکه نعش حضرت شیخ را بچشم حال دیده بودند. همه میگفتند که هیچ آسیب نرسیده. و جلوه جمال وجود خط و خال بصورت اصلی برقرار است. رحمة الله تعالی علیه.

شیخ صادق گنگوهی چشتی

خلیفه اعظم شیخ نظام الدین تهانیسری بلخی است در زهد و ورع عدیم النظیر و محسود معاصر بود افغانان را عزیز تر داشت و میفرمود که استحکام و اعتبار ایشان در مقدمهٔ دین بسیار است مریدان او اکثر صاحب تسلیم و رضا بودند. چنانچه شیخ داود فرزند نسبتی او را با جمعی چند دون منشان خبث باطن جهانگیر بادشاه دهلی در حبس شدید نگاهداشت و از غایت صبر و تحمل گردن تا مدت دراز در شدائد بسر برد. وفات حضرت شیخ صادق در سال یکهزار و سی (۱۰۳۶) و شش مرقوم است. و تفصیل خلفای نامدار وی اینست. شیخ ابراهیم. شیخ عبد الهادی که در شاه آباد است و از جبین او آثار انوار تجلیات طالع و ساطع بود. و گاهی نیز دعاهای همت مدعا خطا نکرد. شیخ عبد السبحان که در سهارنپور بود. در عظمت خرق عادات شهرتی تمام داشت

از حضرت شیخ صادق یک رساله در باب سلوک یادگار است که نزد بس نافع و کارآمد است

سید علی غواص چشتی

مرید و خلیفه شیخ نظام الدین تهانیسری بود. از مرشدان باکمال و مشائخ صاحب حال و قال بود. در مقام بلخ بشرف بیعت و خرقه خلافت مشرف شده بود و بعد از تکمیل در ملک افغانستان اقامت ورزیده و قوم افاغنه یوسف زئی مرید و معتقد او بسیار بودند. و نیز بسی مرید چنانچه مولانا درویزه و پسر وی شیخ عبد الکریم در باب فضل و کمال شهرت کلی دارند. وفات او در سال یک هزار و چهل مرقوم است +

حاجی عبد الکبیر چشتی

پدرش شیخ مخدوم الملک عبد الله انصاری در طریقه چشتیه صابریه مرید و خلیفه پدر خود است. چون پدر عالیقدر وی را اکبر شاه بادشاه دهلی از دیار هند خارج کرد. و او به حرمین شریفین سفر اختیار فرمود. شیخ عبد الکریم هم همراه او بود. و مناسک حج بجا آورد. چون به هندوستان معاودت فرمود. پدر عالیقدر او را مقربان سلطنت مسموم کردند. و او در لاهور سکونت اختیار کرد و بهدایت خلق و یاد خالق اکبر مشغول گردید. بار دیگر هم روانه سفر حجاز گشته بعد زیارت عتبات عالیات باز بهندوستان آمد. خوارق و کرامات شیخ اکثر مشهور است. گویند یک روز در منی شیخ امام ریشم باف به شیخ ملاقی شد. متأسف گفت که امروز روز حج است [illegible] کسانیکه در طواف و ادای فریضه حج حاضر باشند. شیخ فرمود میخواهی که همچنان باشی. عرض کرد که چه باکرم فرمائید لازمه افضال است. شیخ فرمود چشم بپوش. همین که او چشم پوشید خویشتن در معیت شیخ در مقام عرفات یافت. و بفراغ تمام مناسک حج بجا آورد. به ثبوت پیوسته که از حضرت چهار پسران بودند. اول شیخ یحیی. دوم شیخ النور. سوم شیخ عبد الحق چهارم شیخ اعلی. حضور از ایشان شیخ یحیی از بس مولع و متورع صاحب حال و قال بود

وجمعے کثیر بہ فیض ارشاد او بمرتبہ اعلائے فائز شد۔ چنانچہ شہرت دارد کہ مسمّی خیر کہ در فن دزدی
و راہزنی ید طولے داشت بہ اہتمام کار خود در لاہور آمد۔ و بسیار پیروی کرد تا کشود کار دست داد
آخر شبے بہ خانقاہ شیخ جرأت کرد و نقب زد و در آن گاہ در اندرون نقب بالا
بجہد تمام اما چون از نقب بدر آمد۔ قوت بصر تا مساعدت کرد و از رفتن راہ عاجز شد بالاخر
بہ خویشتن بلرزید و از ہمان راہ نقب ہر دو گاو نر واپس کرده۔ در گوشہ خانقاه مایوس البصر
بنشست۔ چون صبح دمید و روز روشن شد۔ خادمان درگاه او را دستگیر کرده بحضور
شیخ حاضر آوردند۔ و او ہمہ احوال بے کم و کاست ظاہر کرد۔ حضرت شیخ بنظر ترحم
بہ مقتضاے صفت صاحب دلی است دست حق پرست بر چشم او مالید بفور نقد
کامل العیار گردید۔ و دیدہ بینا یافت۔ و در سلک مریدان شیخ متعلق گردیده تائب تارک
شد۔ وفات شیخ عبدالکریم در سال یکہزار [۱۰۴۵] و چہل و پنج مرقوم است

مولانا درویزه پشاوری چشتی

مرید و خلیفہ میر سید علی غواص است جامع علوم ظاہر و باطن بود۔ بہ پیکر ولایت شیخیت بنقا
تدریس و تعلیم مستور داشت۔ و در استیصال روافض و ملاحده بسیار میکوشید۔ و با اکثر
روافض و ملاحده مباحثہ کرده الزام داد۔ چنانچہ تفصیل این اجمال در کتاب مخزن الاسلام
بشرح و بسط مرقوم است و صاحب معارج الولایت بر کتاب مذکور حاشیہ نوشتہ است۔ و
بشرح کلمات الواقفیات موسوم ساخت۔ وفات مولانا درویزه پشاوری در سال یکہزار و
چہل و ہشت مرقوم است رحمۃ اللہ تعالی علیہ

مولانا عبدالکریم چشتی

فرزند مولانا درویزه پشاوری و مرید و خلیفہ میر سید علی غواص است و تربیت و تکمیل

از پدر خود یافت۔ و او را آخوند کریم داد نیز گویند۔ و او هم این نام را اختیار کرده بود در کار شریعت بسیار استحکام داشت بعد از مقال او کرد ترجمه کتاب مخزن الاسلام منتج است علوباً یا و ظاهر و باهر و در کتاب خلاصه محمد بحقق افغانان نوشته اند منقول است که بعد وفات وی شخصی بقصد امتحان سر نبش او آمد۔ چون بر نعشش نظر کرد تبسم فرمود و این علامت قطبیت رقم نموده اند۔ وفات او در سال یکهزار و هفتاد و دو هجری مرقوم است رحمة الله تعالی علیه ❖

شیخ پنجو چشتی

از مشائخ کاملین وقت بود۔ و در عبادت و محبت سرگرم و بشار رو لطریق مولانا درویزه پشاوری شعار داشت۔ و به تعلیم و تعلم سر و کار۔ و اشعار هم میگفت۔ و شیخ چالاک و شیخ شاه جهانپوری وغیره اکثر ها از خدمت او استفاده کرد و فیض ها دریافت و وفات او در سال یکهزار و یک صد و سه مرقوم است ❖

شیخ ابو الخالق چشتی

از کبار روزگار و مشائخ با وقار است و ارادت و محبت او به شیخ سلیم صابری چشتی متیقن۔ حسنا زهد و کمال و اهل ورع بود۔ تمام عمر در ریاضت و ارشاد و هدایت بسر برد وفات او در سال یکهزار و یک صد و هشت مرقوم است ❖

میران شاه بھیکه چشتی صابری

از مشائخ پایه بلند و مقام ارجمند بود۔ و سلسله عالیه وی بچند واسطه۔ به شیخ احمد عبد الحق رودولی منتهی میشود صاحب جذب و وجد و سماع و عشق و محبت۔ و با اصحاب دنیا سر و کار نداشت و اشعار بزبان هندی متضمن به حقائق و معارف بسیار گفت وی را مریدان و متبعان صاحب حال و قال بسیار بودند۔ شیخ اعلم الدین جالندهری از اشهر خلفای اوست۔ و نواب بھکاری خان از مریدان اوست و مشهور است که نواب مذکور در اوائل حال مفلس و محتاج بود۔

بالآخر به برکت دعاے شیخ ـ شاه جهیکه بهمکنار عروس دولت کامرانی گردید بقول صاحب سفینه وفات او در سال یکهزار و یکصد و بست و پنج مرقوم است رحمة الله تعالی علیه ✤

شیخ محمد سعید چشتی صابری

سرست خمخانهٔ کشف و تحقیق بود ـ در شهر قصور من مضافات لاهور سکونت داشت ـ در اوائل حال بمزد و محنت وجه معاش میکرد ـ روزے بار غله بر پشت گاو مے برد ـ اتفاقاً پایش بلغزید و بشکست و غله که بر پشت گاو بار کرده بود بیفتاد ـ حالا در بیابان که پر از شور و فساد بود ـ نه مجال ماندن داشت ـ نه یاراے رفتن ـ چون نصف شب به کمر رسید ـ به یکبارگی ناگاه سوارے مرقع پوش از نهاں خانهٔ مرغزار نمودار شد ـ او در اضطراب افتاد ـ دو دانست که کسے بقصد نهب و تاراج مے آید ـ چون سوار نزدیک تر شد به نوک نیزه که در دست داشت بر جراحت پاے گاو اشارت کرد ـ پاے گاو درست گردید ـ و نیز به اشاره نوک نیزه بار زمین افتاده را بر پشت گاو محکم بنهاد ـ درروان شد ـ بمشاهدهٔ این شیخ محمد سعید از جاے خود بدوید و دست او در رکاب سوار زده چشم و رو بر پاے او مالیدن آغاز کرد ـ و بهزار تضرع و الحاح بدریافت نام نامی و اسم گرامی التماس کرد ـ فرمودند که نام من علی ابن طالب اسد الله الغالب است ـ این بفرمود و از چشم مردم پنهان گردید ـ از آن روز شیخ محمد سعید هرچه داشت در راه حق ایثار کرد ـ و بعبادت و ریاضت و محنت و محبت شعار و در زید و بسلسله چشتیه صابریه ارادت آورده در اندک زمان از مقبولان و واصلان الهی شد ـ خرق و کرامت او بسیار و مشهور و شهره و دیار است و سلسله عالیه او بچند واسطه به شیخ جلال الدین تهانیسری منتهی میشود ـ وفات در سال یکهزار و دو صد و چهارده ۱۲۱۴ھ مرقوم است ✤

مولوی غلام مصطفے چشتی صابری

در طریقۂ چشتیہ بزرگ صاحبدل و مستجاب الدعوات و در علوم ظاہر و باطن رفیع الدرجات سلسلۂ ارادت او بچند واسطہ بشیخ شمس الدین ترک پانی پتی مے پیوندد وفات وے در سال یکہزار و دو صد و شصت و ہفت مرقوم است۔ و سید شاہ چراغ سبزواری از خلفاے وے در لاہور بود۔ مرد میدان نبرد و محنت و خوشحال و صاحب کمال است ✤

شاہ بہلول چشتی صابری

خلیفہ بزرگ حضرت شاہ بھیکہ چشتی صابریست صاحب علم و فراست و فہم و کیاست بود۔ و از معقول و منقول بہرۂ وافی داشت صاحب تصنیف است صحبت مناظرہ و مباحثۂ او بمولوی جان محمد ترک اکثر احیان بپا مے بود وفات او در سال یازدہ صد و ہفتاد منقول است ✤

شاہ لطف اللہ صابری

از مریدان و ملتزمان میران شاہ بھیکہ چشتی صابریست مسکن او انبالہ من مضافات پنجاب بود۔ از زمان طفولیت تربیت و تکمیل بخدمت پیر روشن ضمیر بہم رسانید و کتابے مشتمل احوال شیخ موسوم بہ ثمرۃ الفواد ترتیب داد۔ وفات او در سال یازدہ صد و ہشتاد مذکور است ✤

سید علیم اللہ بن سید عتیق اللہ

زاد بوم او قصبہ جالندھر از توابع پنجاب است مرید شاہ ابو المعالی و خلیفہ میران شاہ بھیکہ صابری است مشہور التصنیف بسیار بود۔ و بتنظیم کلام ہم مہارت تمام داشت۔ خلیفہ او

شیخ عبداللہ۔ در احوال شیخ کتابے موسوم بہ اسرار العلیم جمع نمودہ است وفات در سال دوازدہ صد و دو ۱۲۰۲ مذکور است ✦

سید علیشاہ چشتی صابری

خلیفہ سید علیم اللہ بود و بعد وفات بر مسند شیخیت تمکین یافت عمر گرانمایہ در تلقین ہدایت ارباب ارادت بسر برد۔ وفات او در سال دوازدہ صد و سیزدہ ۱۲۱۳ منقولست ✦

شیخ خیر الدین مشہور بخیر شاہ

خلیفہ شیخ سلیم چشتی لاہوری است۔ در آخر عہد خود لوائے شیخیت بر افراشت بسماع و وجد و رقص الی الغایت غلو داشت۔ و بمہمانی فقرا بسیار اہتمام میکرد۔ مریدان بسیار بودند وفات او در سال دوازدہ صد و بست و ہشت ۱۲۲۸ منقول است۔ و در لاہور مدفن دارد ✦

حافظ موسی چشتی مانکپوری

از ملتزمان سلسلہ میران شاہ بھیکہ و خلیفہ ارجمند شیخ اعظم چشتی است در دلہ سودائے آگہی و خمار بادہ حقیقت ترک علائق عالم اسباب گفتہ در زاویہ عزلت و کنج عبادت نشست و بہ تکمیل کمال و تربیت حال گوئے سبقت بود۔ در جذب و تسخیر پایہ عالی داشت در عالم تحیر و تواجد بر ہر کسے کہ نظر مے انداخت بسوئے خود میکشید از جاے ربود۔ وفات او در سال دوازدہ صد و چہل و ہفت مذکور است ✦

غلام معین الدین عرف شاہ خاموش

مرید و خلیفہ حافظ موسی مانکپوریست بسیار عبادت و ریاضت بعمل آورد۔ و عمر گرانمایہ در

دیار دکن سفر نمود۔ امرا و اعیان آن دیار۔ ویرا از بس عزیز و محترم داشتند و بجرات و سرات توکل و عسرت او به کامرانی و شادمانی ہمقرین می نمودند۔ بعد وفات او مقبرہ عالی بر سر مزار بنا نمودہ اند۔ و دروازہ بہشتی از پاک پتن آوردہ درحوالے مزار نصب نمودہ۔ والحال سجادہ نشین اوسید محمد ہاشم چشتی صابری کہ بشرف سیادت و نزادگی ہم امتیاز دارد۔ صاحب استقامت اوست مرد پاک طینت و دنیا منتفراست۔ بصفت حسن اخلاق موصوف۔ اکثر در خدمت درویشان میگزراند۔ و نسبت با بنیاے دنیا رغبت ندارد ؛

اصل دوم باب سوم از سلطان التارکین صوفی ناگوری چشتی

سالک مسالک تفرید و توحید عارف معارف توکل و تجرید شمع شبستان صدق و یقین شیخ حمید الدین قدس سرہ العزیز نسب پاکش بحضرت سعید بن زید میرسد۔ او۔ از عشرہ مبشرہ بود۔ روزے حضرت خواجہ بزرگ را وقتے خوش بود۔ به اہالی و موالی خدمت ارشاد فرمود کہ امروز دست دعا دراز و درِ اجابت باز است۔ ہر یکہ از دنیا و دین چیزے مطلوب دارد بزبان آرد۔ یکے دنیا طلبید۔ و دیگرے عقبیٰ خواست۔ انگاہ حضرت خواجہ بزرگ بسوئے خواجہ تارکین توجہ فرمود التماس نمود کہ غیر از رضاے حضرت خواہش دیگر نیست۔ باستماع ہمینی حضرت خواجہ بزرگ از بس خوشدل و مسرور گشتہ فرمود التارك الدنيا و الفارغ العقبیٰ از ان روز خواجہ حمید الدین بہ سلطان التارکین ملقب شد خواجہ تارکین درست بہ سوال مضاف ناگور داشت۔ روزے خواجہ بزرگ معین الاولیا فرمودند کہ اولاد معین الدین و حمید الدین یکیست۔ و این فرمان قبل از پیوند خویشی بود و ہمچنان بظہور آمد۔ تفصیل این اجمال در ذکر اولاد حضرت خواجہ بزرگ بمعرض مقال خواہد آمد انشاء اللہ تعالے۔ خواجہ تارکین را تصنیف بسیار بود۔ میفرمود سلوک را مرتبہ اول انیست کہ از ہر دو جہان فارغ باشد و مقصود انیست کہ خود نماند براے

و پیش است از بس تاریک - امّا از مطلع وحدت ماه منیر طلوع کرده اند - بی خبر - و دولت جاوید
دریاب - و بستر استراحت بگذار - ادعای محبت کسی را نمی زیبد که هوس اهل و چشم را بخواب
آشنا کنند - پرسیدند که در طریقت و شریعت امتیاز چیست فرمود شریعت غیر طریقت
و طریقت غیر شریعت تن و جان است - اصل هر دو یکیست - خواجه تا کہین را با شیخ
بهاء الدین زکریا ملتانی در باب سلوک و فقر مراسلات و مکاتبات بسیار بوده -
شیخ بهاء الدین هر چند به تحریر جوابات قسی پرداخت - امّا از عهده جواب آن بر نیامد
و بالآخر بعجز و اعتراف گرائید - او را تصانیف بسیار است و اشعار نیز دارد - و اشهر تصنیفات
او - اصول الطریقه است آورده اند که او را در موضع سوال قریب دو طناب زمین بود که به درش
پرداخته وجه معیشت میکرد - و کفاف اندک و عیال بسیار داشت - و او صاحب مقامات
علیه و کرامات جلیه و زاهد زکیه بود - در تجرید و تفرید قدم مستحکم داشت همت عالیش
از دنیا و عقبی رفیع تر بود - و پایه او در تصوف بمقام عالی - و در توحید مکان منیع ست
و از متقدمین مشائخ دیار هند بود و عمر طویل یافت و سفید مو بود که بعد از فتح دهلی ولادت اول
کد بخانه مسلمانان بوقوع آمده است و از زبان حضرت خواجه بزرگ تا اوائل سلطان المشائخ
شیخ نظام الدین محبوب الاولیاء قدس سرہما در صدر حیات بود - و سلطان المشائخ
کلمات او را از تصنیفات او انتخاب نموده بدست خود نوشته و از آن صاحب سیر الاولیا
نقل کرده است - و آن اینست اول مرتبه از مراتب راه علم ست علم باید که بی علم
عمل درست نه آید - دوم مرتبه از مراتب طریقت عمل است که بی عمل نیت را وجود
نباشد - سوم مرتبه از مراتب درگاه نیت است که بی نیت صحیح عمل خبر باطل آید چهارم
مرتبه صدق است - اگر صدق نباشد عشق روی ننماید - پنجم مرتبه عشق است
اگر عشق نباشد توجه درست نه آید - ششم مرتبه توجه است - اگر توجه نباشد سلوک نه آید
هفتم مرتبه سلوک است - اگر سلوک نباشد در پیشگاه نگشاید - هشتم در پیشگاه گشاده باید

تا مقصود روے نماند الغرض از کلمات فیض آیات آں بسیاران از اہل سلوک وفقر ذوقے وحالے مے دارند۔ وفات شیخ احمد تارکین در سال ششصد وہفتاد وسہ تاریخ بست ونہم ربیع الثانی بوقوع آمد رحمۃ اللہ علیہ۔ مرقد مطہر ومدفن پاکش در قصبہ ناگور منجائے خواص ومرجع عوام است۔ وخواجہ تارکین را پسرے بود شیخ عبدالعزیز نام خرقہ خلافت از پدر بزرگوار خود پوشید۔ وبعض جہانی در حالت سماع برفت میگویند کہ روزے مجلس سماع برپا بود۔ وقوالان بر این تکرار میکردند ؎

فائدہ درگفتن بسیار چیست — جان بدہ وجان بدہ وجان بدہ

شیخ عبدالعزیز نعرہ بے اختیار زدہ فرمود۔ دادم۔ دادم۔ دادم وجان بحق تسلیم نمود۔ اورا سہ پسران بودند۔ از انہا حضرت شیخ فرید بمسند ارشاد تمکین فرمود واز اولاد پاکش بسا فرید عصر وحید دہر بوجود آمدند تاریخ وفات شیخ عبدالعزیز ششصد وہشتاد ویک ہجری است

شیخ فریدالدین بن شیخ عبدالعزیز

خرقہ خلافت از خدمت جد اعلیٰ خواجہ تارکین مے یافت عالم باعمل وفقیہ بے مثیل بود روز وشب بمجاہدت وریاضت واشتغال مے نمود سینہ اش اغدار محبت وجگر برشتہ آتش مودت داشت تذکرہ سرور الصدور از ملفوظات خواجہ تارکین جمع کردہ اوست عمر شریفش قریب الصد سال بود۔ بزمان محمد تغلق بادشاہ بہ دہلی رفتہ بود۔ وز انجا بالعالم مستی بادہ محبت ودور افتادگی وشوق زیارت مرقد جد پاک خود معاودت کرد ودر سال ہفتصد وپنجاہ ودو از جہان بے بنیان درگذشت ؛

شیخ مخدوم کبیر چشتی

از اولاد پاک شیخ فریدالدین نبیرہ حضرت خواجہ تارکین است صاحب جلالت علیہ وکرامات جلیلہ بود

جامع علوم منقول و معقول حاوی آئین فقه و اصول صاحب التصنیف کتاب ضوء مصباح است کافه انام از فیض خدمتش کامیاب گشته بمقام اعلی رسید و آئین هدایت و ارشاد از وجود با وجودش آرایش والتزام زیبا یافت بالآخر بجهت تفرقه که از دست مرد کفار در نواح ناگور روی داد - و بر جمهور اهل اسلام استداد و بیداد غلبه کرد ترک سکونت ناگور ورزیده به گجرات رفت و همونجا بتاریخ پنجم ربیع الاول سنه هشتصد و پنجاه و هشت ازین جهان بیمدار بدار القرار رحلت فرمود - رحمة الله علیه ؞

مخدوم خواجه حسین ناگوری چشتی

بسیار بزرگ بود - و میان شرع و طریق و کشف و تحقیق جمعیت تمام داشت جمهور خلائق بر ولایت و عظمت او اتفاق است گنجینه اسرار الهی و خزاین انوار رسالت پناهی در نهانخانه دانش متمکن و مامون بود و موصوف و مشهور است بزهد و ریاضت و اتقاء و از اولاد شیخ فریدالدین نبیره خواجه تارکین است و بخدمت حضرت شیخ کبیر در ولایت گجرات سالها بسر برد - و بعد از اکتساب علوم و حصول خلافت بوطن مالوف معاودت فرمود - و در آن ایام که از چیره دستی پیکر پرستان حوالی دار الخیر اجمیر مسکن و دوام گشته بود - و از آثار اسلام و اهل اسلام علامتی پیدا نبود - مدتی مجاورت روضه منیفه خواجه بزرگ معین الدین چشتی اختیار کرد - و بعبادت و مجاهدات مشغول شد و من بعد باشارت روحانیت حضرت خواجه بزرگ باز به ناگور آمد و تعلیم علوم دین و تلقین ارباب یقین سعی موفوره بجا آورد - از تصنیفات او یادگار بسیار است تفسیر نور النبی و رسائل و مکتوبات وغیره و نیز سوانح شیخ احمد غزالی را شرح نموده است او را با حضرت صدر النبوت سید کائنات علیه الصلوٰة والسلام بدرجه غایت محبت بود و هر چه داشت از خانه و باغ و چاه همه را در تسمیه نسبت حضرت صلی الله علیه وسلم وقف نموده بود

نقل است که او روزے عرس جد بزرگوار خود ترتیب داده و طعام مردم قسمت نموده
بود و حصه خود با نتظار افطار نگاه داشت ناگاه چهار تن از عالم غیب که هیچکس
ایشان را نه شناخت در آمدند هر یک به مرض جذام مبتلا بآن حد یکه ریم و خون
از این انگشتان میچکید و طعام طلب کردند مخدوم خواجه حسین قسمت خود را بذل فرمود
و آن هر چهار تن با دائے نا مطبوع خوردن آغاز کرده بقیه آنحضرت مخدوم مسترد کردند
و او که غلبه حال طلب بکمال داشت بلا اکراه بطیب خاطر متوجه و مائل شده همه را درکشید
آورده اند که از همان روز بر حضرت مخدوم فتح الباب گردید. نقل است که مخدوم خواجه حسین
جامه کهنه و شوخگن میپوشید و ترک و تجرید زندگی میکرد بیش از دو جریب قطعه اراضی
نبود که به ترددش میپرداخت. و وجه معیشت میکرد و کفاف اندک و عیال بسیار داشت
امّا به نذور و فتوح مائل نمے شد. و از اسباب دنیا نفرت و با توکل و عسرت رغبت
میکرد. روزے در حالت سماع او را تواجد و تحیّر در گرفت و بیخودانه روے بسوے صحرا
نهاد. قوالان هم در عقبش میرفتند چون بر کنار حوض که بیرون ناگور واقع است
فائز شد بر صورت حال نیندیشیده بالائے صفحه آب روان گردید. امّا اثرے
از نداوت آب بر قدم پاکش پیه انگشت صاحب اخبار الاخیار مے آرد که سلطان
ماندو را با حضرت شیخ عقیدت و ارادت بسیار بود حتے که نا دیده جمال در آتش
تمنائے وصال مے سوخت و میخواست که حضرت او را مهمان کند. امّا حصول
این موهبت گرامی موقوف بر وقت بود. روزے یکے از ارباب انجمن سلطنت و
ارکان دولت بعرض سلطان رسانید که مخدوم خواجه حسین را با حضرت صبغة النبوت
علیه التحیه و السلام محبت و تولا بمرتبه کمال است اگر به پیرایه زیارت موے مبارک
پیغام طلب بحضرت شیخ فرستاده شود. البته حصول مدعا قرین قیاس است.
سلطان که واله دولت پابوس و مستمند مقدم حضرت مخدوم بود همچنان کرد و

بشارت زیارت موئے مبارک باشارت مقدم خیر حضرت مخدوم سانید مجرد
وصول و ادراک آنمعنی حضرت مخدوم بہ حمایت شوق بپائے طلب در وادی
صعوبت و سفر نہاد و راحت و استراحت را ترک دادہ ہمہ تن اشتیاق و ہمہ چشم انتظار
تا بہ ماندو رسید و باآنکہ از مصاحبت سلطان مدام ابا و انکار میکرد مضطربانہ با ایوان
بادشاہ در آمد۔ و جائیکہ موئے مبارک نگاہداشتہ بودند۔ بہمہ تن جذب کامل و ارادہ صادق
خود را رسانید و تحیۃ و سلام گفتن آغاز کرد۔ ہمین کہ لفظ تحیۃ و سلام از لب معجز
نظام بر آمد موئے مبارک از خود پرید۔ و بر کف دست حق پرست حضرت مخدوم
نزول کرامت منزل نمود۔ آوردہ اند کہ سلطان ماندو ہر انچہ کہ بطریق نذور و فتوح بحضرت
مخدوم گذرانیدہ بود۔ ہمہ را در تعمیر قبۂ شریفہ حضرت خواجہ بزرگ صرف نمود و از بقیہ
آن دروازہ بلند در آستانہ جد اعلی حضرت خواجہ تارکین بنا کرد۔ صاحب
سیر العارفین و اخبار الاخیار۔ و گلزار ابرار۔ و سیر الاقطاب۔ و مراۃ الاسرار۔ و
مونس الارواح۔ و اکثر ناقلان آثار و اخبار چشتیہ نقل کردہ است کہ وقتیکہ ارباب
عناد و فساد نسبت حضرت خواجہ تاج الدین بایزید بزرگ از اولاد حضرت خواجہ بزرگ
از اولاد حضرت خواجہ بزرگ معین الاولیا بزمان سلطان محمود خلجی انکار کردہ بودند
سلطان خلجی دربارہ تفتیش آنمعنی در پرسش باز کردہ۔ ہمین مخدوم خواجہ حسین
ناگوریست کہ بالاتفاق رستم اجمیری و دیگر اکابران ستودہ حال و بزرگان صدق مقال
بدیوان سلطان ادائے شہادت کردہ بود کہ حضرت تاج الدین بایزید بزرگ
لا ریب فیہ از ابنائے پاک خواجہ قیام الدین بن خواجہ حسام الدین سوختہ بن خواجہ
فخر الدین بن شیخ الاسلام خواجہ معین الحق والدین حسنی الحسینی چشتی سنجریست قدس اللہ
اسرارہم۔ چنانچہ تفصیل این اجمال در ذکر اولاد و احفاد حضرت خواجہ بزرگ رضی
رحمۃ اللہ علیہ در گزارش نگارش آمدہ است تاریخ وفات حضرت مخدوم در سال

نهصد و یک هجری نوشته‌اند و در آستانه عالیه خواجه تارکین مدفون است رحمة الله علیه و اولاد پاک او در قصبه ناگور و حوالی و مضافات آن سکونت دارد۔ و تا الآن بنای ایوان مشیخیت و ارشاد بذات ستوده نهاد ایشان محکم و برقرار است *

شیخ خالو گوالیاری چشتی

از مریدان خویش نهاد خواجه مخدوم حسین ناگوریست از فحول صوفیان نام آوران عهد بود و بشغل ریاضت و عبادت تشریف داشت و نیز خرقه خلافت از شیخ اسمٰعیل خلف شیخ حسین سرمست دارد۔ علاوه آن از روح پر فتوح حضرت شیخ الاسلام معین الاولیا خواجه بزرگ استفاده میکرد۔ و ارادت و عقیدت بمرتبه کمال داشت شیخ نظام نارنولی و شیخ اسمٰعیل برادرش از وی شرف خلافت یافته‌اند۔ وفات او بقول صاحب شجره چشتیه در سال نهصد و چهل و هفت ۹۴۷ منقولست۔ والله اعلم بالصواب *

شیخ احمد مجد شیبانی چشتی

شیخے بود جامع معقول شرع و اصول و بدرجه غایت مولع و متورع بود۔ و در علوم صوری و معنوی تلمیذ و مرید خواجه مخدوم حسین ناگوری است۔ و نیز از خدمت حضرت خواجه تاج الدین[۱] بایزید بزرگ فیض‌ها ربوده بود۔ آورده‌اند که در سر آغاز آگهی بعمر بیشتر ده سال از انواع علوم درس میگفت۔ مولد او نارنول و منشاء او اجمیر و مدفن او ناگور است۔ پدر بزرگوارش قاضی مجد الدین بن قاضی تاج الافضل بن شمس الدین شیبانی از اولاد پاک امام محمد شیبانی شاگرد و هم صحبت امام اعظم ابو حنیفه کوفی بود رحمة الله علیه شیخ احمد مجد باقوت علمی در مباحثه و مناظره به اوائل حال غلو داشت۔ اما بعد از انکه

۱۔ نبیره حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا است ۱۲

بخدمت خواجه مخدوم حسین رجوع کرد۔ از سر وسوسهٔ شیخیت و قیل و قال درگذشته و
به اجمیر آمده و هفتاد سال در آن مقام عرش احترام بزهد و ورع و تهذیب و تاراج
نفس نافرجام اشتغال ورزید۔ او را با اهلبیت رسول الله صلی الله علیه وسلم بمرتبهٔ
کمال محبت و ارادت بود۔ چنانچه در عشرهٔ محرم الحرام و آغاز ماه ربیع الاول تا دوازده
یوم جامه شسته و سفید نپوشیده و دیبالی این ایام بر بستر خاک استراحت کردے
و در مقابر سادات اعتکاف داشتے۔ و هر روز بقدر مقدور بنظر ثواب ارواح پاک
رسول و اهلبیت رسول علیه الصلوٰة والسلام جنس طعام بفقرا و ایتام و مساکین رسانیدے
و بگریه ها و نالهائے و فریاد و آه سرد کار داشتے۔ گویے که واقع کربلا را بچشم حال میدید
و علاوه آن اعراس صحابه کرام و اولیائے عظام مدام بیوم وفات ایشان
ترتیب میداد و بسماع بسیار راغب بود و دوست میداشت اما رقص نمیکرد
و در مجلس سماع و وعظ همچو شیر دلیرے نشست۔ قال الله و قال الرسول با آئین
عظمت و هیبتے میگفت۔ و با اهل جنون و جذب عقیدت واثق و ارادهٔ صادق
داشت و در مقام تسلیم و تجلیل خود بالکراه نظر میکرد۔ و احیاناً اگر کسے را مے شنید
که او حضرت ختم النبوت علیه الصلوٰة والسلام را در واقعه دیده است پیش آن
با ادب تمام مے نشست و ماجرائے خواب بکمال شوق اصغا نموده بر دست و پاے او بوسه
میداد و مضجع او را با حرمت تمام مے نگریست و خاک آنجا بر چشم و روے مالید و اگر
کسے با سیدے دعوے و خصومت بودے بمنت و سماجت تصفیه میکرد و در آن
زمان که در اجمیر غلبهٔ کفر و سطوت کفار پدیدار آمد۔ و رانا سانگا که گبر عظیم بود قلعهٔ
اجمیر مسلط گردید پیش از هفت یوم ازین واقعه باشارت حضرت خواجه بزرگ۔ همین
شیخ احمد مجد اعلان نموده بود که بکجند برین شهر نظر قهر و جلال است۔ فرمان حضرت
خواجه چنین است که جمله مسلمانان از شهر بدر آیند۔ چنانچه بروز دوشنبه سال نهصد و بست و دو [۹۲۲]

جماعه اہل اسلام از حصار اجمیر بدر رفتند و رانا سانگا تاخت آوردہ بہ نہب و تاراج پرداخت آوردہ اند کہ در انوقت از اولاد حضرت خواجہ بزرگ شیخ معین الدین ثالث بن شیخ رفیع الدین بایزید خوردہ پنجسالہ عمر داشت۔ خدام و پرستاران اورا از اجمیر بناگور بردند۔ و اولاد و بیگان و نبیرگان حضرت خواجہ تارکین مصئون و محفوظ ماند۔ و رفتن بناگور بجہت این بود کہ شیخ معین الدین بن الام نبیہ خواجہ تارکین بودہ است۔ زیرا کہ پیوند خویشی حضرت خواجہ مخدوم حسین ناگوری با حضرت خواجہ تاج الدین بایزید بزرگ باقوال مستند و معتبر ثابت و صادق است نقل است کہ چون شیخ احمد مجد ہنگام نیم شب بروضہ منیفہ خواجہ بزرگ مے آمد خود بخود فتح الباب میشد۔ شخصے بنظر امتحان خواست کہ بہ معیت شیخ احمد درون روضہ عالیہ در آید۔ تختہ در۔ ادرا تنگ تر گرفتند و او بہزار گریہ و زاری توبہ و استغفار گفتہ از آن بند سقیم رستگاری یافت۔ نقل است کہ شیخ احمد بعمر ہشدہ سالہ باجمیر آمدہ بود۔ و بعمر ہشتاد سال رخصت شد۔ و بقصبہ ناگور بجوار رحمت ایزد متعال فائز شدہ در روضہ خواجہ تارکین مدفون گشت رحمۃ اللہ علیہ۔

شیخ نظام نارولی چشتی

بکسب ریاضت و عبادت ممتاز و در مثال اقران صاحب کمال ہمہ تن غرق بحر محبت و ہمہ چشم حیرت جمال درد و محنت بود۔ خرقہ خلافت از حضرت شیخ خانو گوالیاری یافتہ تا مدت چہل سال آئین رشد و ارشاد بہ دستیاری او زینت تازہ و آرائیش بے اندازہ پذیرفت۔ و جماعت کثیر ظل حمایتش بہرہ و رشد و بحق رسید۔ او ہر سال بخدمت مرقد قدسی آیات حضرت خواجہ قطب الدین قطب الاولیا مشرف میشد۔ و ازانجا بغلبہ محبت و وفور ارادت بزیارت آستانہ عالی ہند الولی حضرت خواجہ بزرگ میرفت و از حضرت حق سبحانہ تعالے شانہ اورا در زمان و ز مانیان

نخرقہ قبول حاصل بود و نبیرۂ شیخ اسمعیل برادر شیخ نظام از بندگان خدمت شیخ خانو گوالیاری است۔ در سال نہصد و نود بمضجع جنان استراحت فرمود۔ رحمۃ اللہ علیہ

شیخ اختیار الدین چشتی

نام گرامی اول اختیار خان بود۔ چون بمساعدت بخت زیارت مرقد با برکت حضرت خواجہ بزرگ میسر آمد و در آستانۂ عالی معتکف ماند۔ بعد از یک چند باشارت و بشارت حضرت خواجہ بزرگ متوجہ بہ نارنول شد و بخدمت شیخ نظام حاضر شد بدید کہ شیخ برفراز چارپایہ سرنگون و محزون نشستہ است۔ چون اینچنین مشاہدہ کرد در دل اندیشید کہ ہر آنکس کہ بحال خود مبتلا باشد بہ حمایت و مراقبت دیگران چگونہ خواہد پرداخت۔ شیخ بہ نور باطن و قوت مکاشفہ سر برآورد و فرمود بیا و نیک بیا کہ فرستادہ حضرت خدیو مشرب چشت حضرت خواجہ بزرگ بودہ حسب الارشاد بیجا در معرض توقف مفکن۔ شیخ اختیار الدین باستماع اینمعنی از خود برفت۔ بیک نظر عطوفت و عنایت حضرت شیخ از مقبولان و واصلان حق گردید۔ و بعد تکمیل کمال و تربیت حال خرقہ خلافت و مسند ارشاد و اجازت از حضرت شیخ نظام گرفتہ اعزاز رخصت دریافت و بوطن مالوف کہ در حوالی کالپی بود معاودت کردہ در سال یکہزار و یازدہ برحمت حق پیوست ❊

شاہ اعلی چشتی پانی پتی

صاحب مدارج اعلی و مراتب برتر بود۔ و خرقہ خلافت از پدر خود شیخ نظام الدین داشت و ہم از شیخ نظام نارنولی خرقہ و خلافت دریافت ❊

نظامش پیر و ہم پدرش نظام است ۔ نظام دو جہان بروی تمام است

و شیخ اللہ دیا مولف سیر الاقطاب کتابے از ملفوظات و منقولات شیخ موسوم بہ جواہر الاعلی جمع نمودہ است۔ نام گرامی او عبد السلام بود و از خدمت شیخ نظام نارنولی بشاہ اعلی چشتی موسوم شد میگویند کہ او بحوالی خطیرہ شیخ شمس الدین ترک پانی پتی در درون حجرہ معتکف بود بیک ناگاہ پیکر شیخ جمال نارنولی پدید آمد و گفت کہ حصہ باطن تو محفوظ داشتہ ام در نارنول بیا و دریاب۔ ہماندم شاہ اعلی در حالت سکر و بیخودی بہ نارنول رسید و فیض صوری و معنوی ہر انچہ تقدیرش بود دریافت از شاہ دو پسر بودند شاہ منصور و شاہ نور۔ آنا بیش پدر برحمت حق پیوستند رحمۃ اللہ علیہ

شیخ اسمعیل چشتی نارنولی

برادر و مرید شیخ نظام است و خلافت اجازت ہم دارد خواجگی نام فقیرے ریاضت و صوفی باصفا از مریدان خدمت او است۔ و دیگران از خوان نعمتش بہرہا گرفتہ ذوق تازہ و حلاوتے بے اندازہ یافتہ اند۔ رحمۃ اللہ علیہ۔

شیخ کمال الدین حسین بن خالد اجمیری ناگوری چشتی

فراوان دانش و بینش داشت از خدمت شیخ ابراہیم اکتساب کمالات صوری و معنوی نمودہ خرقہ خلافت دارد۔ او خلیفہ شیخ عبد العزیز ناگوری است و او خلیفہ شیخ فرید الدین ناگوریست و او از احفاد و خلفائے شیخ حمید الدین صوفی الہی است قدس اللہ اسرارہم۔ برخے برآنند کہ خالد از نژاد معینیہ است۔ تفسیر نور النبی کہ جامع فراوان نکات و وجوہ تفاسیر است و اصول الوارد و تذکرۂ ابرار مشتمل بر بیان گزارش احوال و انساب مشائخ چشتیہ معینیہ تصنیف او است۔ و در احوال خویشتن ہمین برنگاشتہ کہ خالد از کمترین مریدان خواجہ بزرگ معین الحق الاولیا است۔ اما از نسب خود چیزے نگفتہ

مولانا عالم کابلی در تذکرهٔ خود آورده که من در اجمیر شیخ عبد القادر بن شیخ ابو الفتح را که نبیرهٔ خواجه معروف بن شیخ حسین بن خالد است ملازمت کردم و از تحقیق نسب مخدوم فرمود پدر کلان[1] ما به چهار واسطه به شیخ حمید الدین سوالی میرسد۔

مولف

کسیکه شیخ کمال الدین را از اولاد معین الاولیا خواجه بزرگ معین الاولیا پنداشته شاید از این جهت بوده باشد که از اولاد پاک خواجه بزرگ هم یکی شیخ کمال الدین حسن شیخ احمد بود[2] که خلف الرشید حضرت نجم الدین بن قیام الدین بابر بال است و یکی این هم از این جهت تجنیس و توحد نام خلط گزارش در بر گرفته باشد۔ اما شیخ کمال الدین را که از مریدان شیخ ابراهیم و در سلسلهٔ خلافت خواجه تارکین شیخ حمید الدین صوفی السوالی ناگوری نوشته اند بحق از اولاد و احفاد شیخ حمید الدین صوفی السوالی ناگوریست چه این گزارش بمهر درستی مسجل است چنانکه مولانا عالم کابلی در تذکرهٔ خود حواله داده و نیز این معنی از شجرهٔ انساب اولاد و احفاد خواجه تارکین شیخ حمید الدین بمعرض تصدیق می‌پیوندد۔ کذا فی مناقب الحبیب۔ کمال الدین بن شیخ عبد القادر بن شیخ ابو الفتح بن خواجه معروف بن خواجه مخدوم حسین بن شیخ خالد الدین بن شیخ

[1] فائده: پدر کلان اشارت است به شیخ خالد که سلسله نسب او تا به خواجه تارکین چهار واسطه دارد شیخ خالد بن نظام الدین بن شیخ محمد بن عبد العزیز بن خواجه تارکین ۱۲ منه

[2] فائده: در زمانه حضرت شیخ کمال الدین شیخ احمد نبیرهٔ خواجه بزرگ معین الاولیا و شیخ کمال الدین خالد بعید کثیر است زیرا که شیخ کمال الدین خالد ناگوری به چهار واسطه از اولاد مخدوم حسین ناگوری است و شیخ کمال الدین معروف شیخ احمد اجمیری بمعاصر اجداد مخدوم حسین ناگوری بوده باشد۔ چنانچه شیخ تاج الدین بایزید بزرگ اولاد شیخ کمال الدین اجمیری بمصاحبت مخدوم حسین ناگوری بود و تاج الدین بایزید ابن شهاب الدین بن شیخ کمال الدین احمد اجمیری نوشته اند ۱۲ منه

نظام الدین بن شیخ محمد بن شیخ عبدالعزیز بن شیخ حمید الدین صوفی السوالی ناگوری قدس الله اسرارهم

شیخ سعید میانه چشتی

صاحب حال مرد باکمال بود۔ در باب سماع بیشتر غلو داشت نسبت ارادت او به شیخ نظام نارنولی بواسطه شاه اعلی چشتی مذکور است وفات او در سال نهصد و شصت و هشت رقم نموده اند۔

خواجه ضیا نخشبی

در بداؤن بود و در زاویه خمول بکار خود مشغول تصنیف بسیار داشت سلک سلوک و عشره مبشره و کلیات و جزویات و طوطی نامه ازان او یادگار است۔ آورده اند که وی مرید شیخ فرید است که نبیره و خلیفه سلطان التارکین شیخ حمید الدین ناگوری است۔ وفات او در سال هفتصد و پنجاه و یک رقم نموده اند۔ رحمة الله علیه۔

باب چهارم

در تذکره آستان عالی و بنائے دارالخیر اجمیر و تعمیرات بزرگ قدیم

ملک راجپوتانه از اقلیم دوم و خطه اجمیر ناف راجپوتانه معروف و مشهور است وید آغاز آبادی اجمیر باسمای مختلف موسوم بود جمیر و جسید رگ و آدمیر و اجیا نگر و جلو پور بانی اجمیر اجیپال بوده است که چوپانے گوسفندان میکرد و ابتدا اجانیک طرح تعمیر

اختیار کرده بودند. و در کوه است که نال اجیپال شهرت دارد. بعد آن بعهد راجگان
هنود و نشاد و در دامن کوه بیٹھلی آبادی شهر استقرار یافت. آباد و ہیولا جاہیکہ آبادی شهر ست بتعمیر
و تدبیر روضهٔ منوره حضرت خواجه بزرگ معین الاولیاء توقیر و تزئین یافته و رونق یافته و
مترقی گشت بالخصوص دیوار شهر و بازار و دروازه‌های رفیع الشان و کاخ شاهی
و ایوان و طاق امرا و اعیان سلطنت در اندک زمان بطرز دلفریب و اطوار
مطبوع بحکم اکبر شاه بادشاه دهلی درست و تیار معمور و هموار گشته صفائی تازه و رونق
بے اندازه محسود شیراز و بغداد گردیدند و بحال که زمان فرمانروائی و حکومت دولت
برطانیه است جلوه دیگر بنظر مے در آید و تماشائے عمارتهائے عالی و منازل مصفا و
شارع و باغ و باغیچه دلکشا و کارخانه جات کالسکه بخار و راه آهن و منبع و مخزن آب
و دیگر اسباب صنعت و حرفت که کارنامهٔ طلسم حیرت باید گفت در دیده دیده وران
دقیقه یاب خیرگی مے آرد. و دل نظارگیان پاکیزه نظر از جا مے رباید. صاحب
اخبار الاخیار میفرماید که اول آن در ملک هندوستان بر سر کوهے که دیوار بنا کرده‌اند کوه بیٹھلی
بود که در زمان حال بقلعه تاراگڈھ معروف است ✤

ذکر آستانه شریف

در ذکر بنائے آستان عالی صاحب اخبار الاخیار فرموده است که مخدوم شیخ حسین
ناگوری که ولی کامل و مرتاض عهد و ممتاز عصر بود و بچند واسطه سلسله نسب با نبیرهٔ حضرت
خواجه حمید الدین معروف به سلطان التارکین ناگوری منتهی میشود. و در آن زمان که
دور طوائف الملوکی بود و از غلبهٔ سکه پرستان در نواحی دار الخیر اجمیر مداهنت و سستی
اسلام و دست ادو کفر غالب شده سالها در حفاظت و مجاورت قبر شریف حضرت
خواجه معین الاولیاء گذرانید و انتساب جلال الدین محمد اکبر آورده اند

سلطان مانڈو بسم هدایا و فتوح باو رسانیده بود۔ قبه عالی تعمیر کرد که هنوز بر مزار یادگار است و بهمه معموره که بر سر مزار دیده میشود در سال هشتصد و پنجاه و نه باختتام رسیده بود۔ و بعد آن قمقمه طلاء و شباک نقره و پنجره چوبین منقش و نگار صندف همانوق درست نموده اند۔ بهر زمین و قرن ستراد گردید۔ و در زمان سلف که پنجره چوبین و شبک در گرد مزار شریف کهنه و شکست خورده بود و الحال بر گرد مزار حضرت خواجه حسین اجمیری نبیره حضرت خواجه معین الاولیا موجود است۔ و نقش و نگار طلا که بر دیوار قبه شریف بکار آورده اند نتیجه اولوالعزمی حضرت خواجه حسین اجمیری است از ابیات منقوش ظاهر و باهر است۔ **ابیات**

خواجهٔ خواجگان معین الدین — اشرف اولیائے روئے زمین
در جمال و کمال آن چه سخن — این مبین بود بحصن حصین
مطلعے در صفات او گفتم — در عبادت بود چو در ثمین
اے درت قبله گاه اهل یقین — بدرت مهر و ماه سوده جبین
خادمان درت همه رضوان — در صفا روضات چو خلد برین
ذره خاک او عبیر سرشت — قطره آب او چو ماء معین
جانشین معین خواجه حسین — بهر نقاشی به گفت چنین
که شود رنگ تازه کهنه ز نو — قبهٔ خواجه معین الدین

گویند که پیش از چند سال که تجدید نقش و نگار کرده بودند در ابیات مذکور تحریف شده اما بنظر ثبوت ابیات مذکوره بالا نسخه احسن السیر مولفه منشی اکبر جهان گواه عدل است که مولف معز ابیات مذکور بچشم خود دیده و درج نسخه مسطوره نموده بود. . . . جانب شرق ملصق بدیوار قبه شریف و الان مجمع خوش نما خوش طرح ساخته جهان آرا بیگم بنت شاهجهان است۔ فرش دالان از سنگ بوقلمون و دیوار دو در از سنگ مرمر بدرجه غایت

لطیف و منزه تر است مع بانی آن جمیله عفیفه بود که محتاج شرح و بیان نیست او
صاحب تصنیف بوده است مونس الارواح در ذکر حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا
جمع نموده و بکمال شوق در آخر آن ولوله محبت و صدق ارادت خود بشرح و بسط در ضبط
تحریر آورده و نسبت خود به جانب حضرت خواجه معین الاولیا قرار داده و بشرف
بیعت حضرت خواجه معین الدین رابع نبیره حضرت خواجه معین الاولیا مشرف بوده
بسمت دکن پیوسته بدیوار روضه شریف جانب شرق قبه حضرت بی بی حافظ
جمال دختر حضرت خواجه معین الاولیا است و پیش آن قبور صاحبزادگان حضرت
محترمه موجود که در زمان طفلی وفات یافته بودند و نیز بصوب دکن ملحق به دیوار قبه شریف
گنبد خورد و مزار حور النسا بیگم بنت شاهجهان بادشاه است که بزبان عوام بنام چمنی بیگم
شهرت دارد و مزارات هر دو اهلیه حضرت خواجه بزرگ معین الاولیاء اندرون قبه شریف
حجره های صحن مبارک باختر سمت از مزار شریف آثار نمودار اند به تحقیق و پایه ثبوت
رسیده و جانب شمال پیوسته بدیوار قبه عالی مسجد است که بمسجد جهانگیری اشتهار دارد
اما متحقق است که در ان زمان که پیکر پتان تاخت آورده براجمیر متصرف
شده بودند و سلطان مانڈو حمله دلیرانه بکار آورده بنای اسلام مستحکم کرده همین
مسجد است که تعمیر کرده بود و بادشاه جهانگیر هم چیزی ترمیم و تجدید کرده باشد
در پهلوی همین جا صندل سفیدی سایند و از همین جهت صندل خانه معروف است
و پیش صحن مسجد محاذ وسط مسجد مذکور احاطه که چبوتره از سنگ سفید جانب شرق
نمودار است که درون احاطه و فضای آن مرقد های متبرک والد مقدس حضرت
شیخ تاج الدین بایزید بزرگ و ازواج و اقربای آن از سنگ سفید مصلا دارند
متصل بدیوار صندل خانه سمت شمال مزار حضرت شیخ فیع الدین بایزید خورد و
مستورات صاحبان متحقق است و بیست قبور شاهزادهای باسن آشیان انجم آورده

کہ فضائے آن بصورت لفت ابسر مشابہت کلی دارد۔

وجانب پائین قبہ حضرت بی بی حافظ جمال در پہلوے دروازہ پانداز مجراست ازسنگ سفید کہ درون آن مزار فیض آثار حضرت خواجہ معین الدین خورد و حضرت خواجہ قیام الدین بربال ہٹیلا باگھ مرجع آنام وزیارت گاہ عوام است ونیز جانب پائین قبہ عالی احاطہ از سنگ سفید است کہ اورا احاطہ نور گویند معمور است بہ عددروازہ یکے کہ بسمت جنوب است۔ پانداز دروازہ نام دار دودیگرے کہ بسوے مغرب است۔ بہ یکے دروازہ وبہشتی دروازہ وپیش دروازہ پانداز صحن وسیع از سنگ سفید منو داراست و اشجار تر ہندی ومولسری کہ گل آن مع اقصے الغایت لطیف وخوشبو باشد در فضائے صحن بقدر سائبان فائدہ میرساند۔

وبر خط انتہائے صحن بر کو سمت دکن دالان وسیع کہ از سنگ سفید است بغایت مطبوع ودلکش۔ وبہ دالان کرناٹک معروف بنائے آن بر حسن عقیدت رئیس کرناٹک کہ از شاہ عالم بادشاہ بخطاب امیر الہند ممتاز بود دال است۔ چنانکہ از خطعات وابیات کہ برروئے دالان کندہ اند متحقق میشود۔ ابیات

در حضور خواجہ ہر دو جہان	آن معین الدین شہ شاہنشہان
چون امیر الہند کان عدل وداد	بحر جود وآسمان اعتقاد
یعنی آن نواب والا مرتبت	نامِ والا جاہ عالی منزلت
کامران ملک کرناٹک بود	بندہ خاص خدا بے شک بود
از خلوص نیت وصدق عفیف	برنہادہ کرسی جائے لطیف
تا بیایند مردم اندرین	موجب برکات باشد بالیقین
سال تعمیرش زدل کردم طلب	وجد در خود کرد دل واکرد لب
سال تاریخش بجو دراین دعا	باد دائم قائم این فرخ بنا

ازجلوس شاه پنج وسی طلب　　　شد مرتب مرقعہ پاک حبیب

در پس پشت دالان کرناٹک پیوستہ حوض جھالرہ۔ و در گوشہ جنوب و مشرق مقبرہ
میر شاہ قلی خان است کہ از امرائے نامدار بود و صوبہ داری اجمیر با او تعلق داشت و در
پہلوئے دالان کرناٹک بسمت مغرب برفراز پشتہ حوض جھالرہ مرقد پاک حضرت
خواجہ ضیاء الدین ابوسعید بن خواجہ بزرگ معین الاولیا۔ و در پایین آن مزار
فرزند دلبند سید وجیہ الدین مشہدی عم سید حسین خنگ سوار است مسجد شاہجہانی
بسمت مغرب از قبہ عالی و دروازہ بہشتی واقع است۔ نہے شان رفیع و پایہ منیع و صفہ
وسیع کہ در اقصائے ہند نظیر خود ندارد۔ از صحن و کرسی و سقف و ستون و در ہمہ
مرمر ناب و سنگ نایاب است۔ استحکام ستون ہا بر استقامت آئین بنیان ارکان دین اسلام برہان
ساطع۔ و خم محرابہا بر اقامت صلاۃ و رکوع و سجود ارباب نیاز گواہ عدل و دلیل
قاطع رفعت و فراز سقف آیت است از علو پایہ واقف و خیرات و مبرات وقف
و پایہ منبر کہ در پہلوئے محراب وسط بنا کردہ اند۔ الحق قنطرۃ الحقیقہ است کہ از حضیض
عالم اسفل باوج یقین و معراج حق الیقین میرساند۔ غیر ازین ہمہ در شب ماہ کہ شعاع انجم
و ماہتاب و زمانہ زبان شمع و چراغ بجلا و ضیائے سنگ فرش معارض
مقابل مے شود نظارہ کرمک شب تاب و تماشائے چراغان ساحل جوبار یاد میدہد
گوئے کہ متلاطم انوار انوار امواج تجلیات میریزد۔ سبحان اللہ تعالیٰ شانہ کہ ہر
تختہ سنگ در صفا و جلا ہمچون قلب مومن از عیوب و قبوح داغ و سواد مطلقا
مبرا و در ظاہر و باطن مثل مشرب صوفیان صاف طینت منزہ و مصفا گویا ہر تختہ
سنگ از ذکر و قوت قلبی اجتہاد و اکتساب نمودہ است۔ و بمرتبہ معرفت رسیدہ و
از جہت است کہ روشنی چراغ پیش او پس پشت تختہ سنگ ہویدا و محسوس
و معلوم میشود۔ بیت

زہے صفائی عمارت کہ در تماشایش نگاہ باز نگردید از در و دیوار

کلیم ہمدانی کہ قصیدہ در باب اتمام مسجد نوشتہ بود از و ابیات چند ثبت نمودہ شد

ابیات

داد این حرم است اکسیر فیض مستدم — سر نوشت بیا کنانش بہشت جنت خلد آن

زمین محل فیض ہر حاجت کہ میخواہی بخواہ — میتوان صد دستہ گل بست از برگ گلستان

مسجدی کان کعبہ ثانیست تاریخش بود — کعبہ حاجات دنیا مسجد شاہجہان

و نیز دیگر مادہ تاریخ این بیت است

قبلہ اہل زمان شد مسجد شاہجہان

و ابیات کہ بر سر پیشانی درہای مسجد نوشتہ اند و ہم اشعار ذیل بطریق انتخاب گرفتہ شد

ابیات

بہ فرمودہ سایہ کردگار — چو کرد این بنا را قضا استوار

نوشتند تاریخش اہل یقین — بنائے شہنشاہ روئے زمین

عقب مسجد شاہجہانی مقبرہ حضرت خواجہ حسین اجمیری و در حویلی آن [illegible] فرزندان صاحب سجادہ معین و مشہور است و تعمیر قبہ حضرت خواجہ حسین بے کم و کاست مانند قبہ حضرت خواجہ بزرگ معین الاولیا است اما آن قدر زیبائش و نگارش ندارد بانی قبہ شاہجہان بادشاہ بود کہ در زمان تعمیر مسجد شاہجہانی قبہ مذکور ہم در سال یکہزار و چہل و ہفت باتمام رسیدہ بود و بر سر لوح سنگ در قبہ شریف این قطعہ تاریخ منقوش است

قطعہ

شد از توجہ ہادی مرشد و معین — بنائے مقبرہ با صفائے خواجہ حسین

شہنشہ دو سرا خواجہ معین الدین — بلفظ مغز شدہ سال خاتمیت این

و پس پشت قبہ مذکور برشتہ حوض چہار مکان خوش طراز و مطبوع و زیبا از سنگ

سفید بمقبره حضرت شیخ علاء الدین برادر عم خواجه حسین اجمیری نبیره و سجاده نشین
حضرت خواجه بزرگ معین الدین است که بزمان حیات او بدیوانخانه شهرت داشت
و بعد وفات مدفن و مضجع او گردید. و از جهت که شانزده ستون دارد. بزبان عوام
بنام سوله کهمبه مشهور است. تاریخ سال تعمیر بر محراب شرقیه منقوش کرده اند. بیت

قطعه

بنای مقبره بنهاد شیخ علاء الدین … که باد عاقبت او بخیر ارزانی
چو او برفت از آن شاهباز عرش نشین … که زیر شهپر او بیضه مسلمانی
چو کار در پی اتمام سال رفت خرد … بگفت روضه مرتب بجوان آسانی

در سمت شرق از منزل آشخانه و مطبخ مکان وسیع و پایدار متعلق به ملتزمان آستان
عالی است که در زمان حال بدفتر تولیت اوقاف تعلق دارد. اما در آن ایام سلطان
محمود خلجی در نواحی اجمیر لوای اسلام برافراشت و ظلمت کفر از میان برخاسته بود و
حضرت تاج الدین بایزید بزرگ بحکم سلطان در تدریس و تلقین اهالی و موالی اسلام
اشتغال میفرمود و شیخ احمد مجد شیبانی رحمة الله علیه و دیگر بزرگان این شاگرد
او بودند. مکان مذکور بجهت عبودگاه صلحا و فقرا متعینین مخصوص بود در شمال جانبی که
مسجد اکبر است در پهلوی خانقاه منزل سکونت شیخ بایزید بزرگ بود. و در
فضای صحن نقارخانه عمله و فعله حضرت شیخ مغفر الله قیام داشتند. و در
حجرات پیرامون صحن چراغ طالبان علم قرار میگرفتند و در جماعت خانه که
الحال بجای آن سماع خانه نواب سر آسمانجاه معمور شده است منزل مدرسه بوده
و حضرت شیخ به طالبان درس میگفت و در این وجه که در آنجا جماعت طلبا و علما
درس میگرفتند منزل مذکور به جماعت خانه هنوز معروف و مشهور بوده است +
بیرون صحن آستانه عالی جانب شرق متصل بدروازه چهتری گیت

بزبان عوام محل بادشاهی شهرت دارد و آن جائیست که در پهلوی آن خانهٔ شیخ
داینیال بود. او از ملک پورب بوده است مرید راجی حامد شاه بود در سلسلهٔ ایشان
بواسطهٔ شیخ اخی سراج به سلطان المشائخ نظام الاولیا میرسد و بجهت آنکه شیخ
داینیال را بروحانیت حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا ارادت و محبت خاص بود تا مدت
دراز به مجاورت آستان عالی گذرانید و در جوار آستانه عالی سکونت داشت چنانچه
از ابیات هندی که منقال اوست بوضوح میپیوندد **ابیات**

جگ جگ عمر جو حضرت خواجے — حضرت رسول کریم نواجے
داینال جو پرگھٹ کنیان — حضرت خضر هتیج ستهه دینا

و دران زمان که اکبر شاه بادشاه دهلی در سال هفتم جلوس با جمیر قدوم
آورد. یکی از حرم محترم اورا زمان دولت ولادت و وقت انکشاف صبح
سعادت نزدیک رسیده بود و تحمل نقل و حرکت نداشت لهذا بنظر حصول خیر و برکت در خانهٔ
شیخ داینال که از اعز معتکفان ظاهر و منتسبان باطن روضهٔ شریف و بقعهٔ منیف بود گذاشته
بودند و بوجه آنکه مولد شاهزاده بخانهٔ شیخ داینال بظهور پیوسته نام شاهزاده به شیخ داینال همنام
کردند و بجهت آنکه خانهٔ شیخ برای عمله و فعله حرم شاهی کفایت نمی کرد. در اندک زمان اوطاق و اطاق
نو برابر خانهٔ شیخ بنیاد کردند. گویند که بعد از آنکه حرم پادشاه از وضع حمل و سکون لازمی بمقر
دار الخلافه مراجعت نمود منزل مذکور بطریق ابقاء انعام به شیخ داینال تفویض کردند
تا آنکه شیخ مغفر الله در صدد حیات بود قبض و تصرف داشت. و پس از ارتحال شیخ مذکور
بر خانه و رواقش مجاوران متصرف گشتند. اما بزعم مؤلف متقالصفت مجاوران از جهت
بوده باشد که بعد وفات شیخ از ورثهٔ او در دار الخیر اجمیر کسی نه بود. و او در حالت تجرید در گذشت
و اصل وی از ملک اوده مستقیم بوده است لهذا صفی از جماعت مجاوران که بوکالت ایشان
ملک اوده عبارت داشتند بشرط آنکه اگر هیچکس از ورثهٔ شیخ پیدا آید تا که شیخ باد مستقر و متمکن شوند

رواق و ساز یراق شیخ در [illegible] و تصرف آورده هنوز از خانهٔ شیخ در رواق شاهی نشان باقی است
دیدن شیخ دانیال در اجمیر از منشاء ابیات که بالا مرقوم شد بوجه احسن ظاهر و مبرهن است و از
مقابلهٔ سنوات حیات و ممات شیخ و تولد شاهزاده دانیال بثبوت می پیوندد که شیخ دانیال بعد از
تولد نوباوهٔ گلشن اقبال شاهزاده دانیال تا مدت چهارده سال در عرصهٔ حیات کارفرما بود
چنانچه سال ولادت شاهزاده نهصد و هشتاد و سال وفات شیخ نهصد و نود و چهار مرقوم است
در منقد تصدیق ولادت شاهزاده طبقات اکبری و اکبرنامه و در باب تفصیل احوال شیخ دانیال
نسخهٔ معارج الولایت و خزینة الاصفیا گواه عدل است. بعضی مجاوران که نسب آبا و اجداد
خود بحضرت شیخ منسوب مینمایند محول به اعتراف این گزارش بهره ور [illegible] نیست حضرات
طبقات اکبری و جامع اوراق اکبرنامه شیخ دانیال را از ذیل درویشان چشتیان نوشته است
نه از خیل مجاوران آستانهٔ قدسی مقام و اگر بنظر حصول ثواب ارادت شیخ دانیال [illegible]
یاد کنند خیلی عجب نبود بجهت آنکه شیخ مشار الیه عمر دراز در سایهٔ نوازش انعام حضرت خواجه
بزرگ معین الاولیاء گذرانید و در زمان اعتکاف و اکتساب بجوار آستان عالی قیام داشته
بزبان عرب و محاورات عجم مجاور کسی را گویند که خصوصیت همسایگی اختیار داشته باشد و این
مرتبه غایت شرف و مزیت است که بعضی بوجه تخمین [illegible] معنی مجاورت بغیر آنکه [illegible]

[illegible] سلاطین انساب اتفاق [illegible] نسبت فرزندی شیخ [illegible] بتصدیق مقال [illegible]
[illegible] طبقات اکبری و اکبرنامه که ولادت شاهزاده دانیال [illegible] اوراق [illegible] کذا فی طبقات اکبری [illegible] شاهزاده
جلوس و چون ولادت با سعادت در منزل شیخ دانیال که از مشائخ وقت بصلاح و فلاح
ممتاز بود شرف وقوع یافته شاهزاده [illegible] صاحب اقبال را دانیال نام نهادند انتهی
از عبارت اکبرنامه خاتمه [illegible] بعضی [illegible] چشتیان [illegible] دانیال نام که
بصلاح و فلاح از ناصیهٔ حال او [illegible] ساخت و درانجا گذاشته بود ۰

[illegible] مدوم آستانهٔ عالیه که با حاطه [illegible] معروف است در وسط تالاب بزرگ قبهٔ کوچک است

که بصحن چراغ تعبیر کنند۔ گویند که جلال الدین اکبر بادشاه از غنیمت فتوحات چیتوڑ یک چراغان بزرگ آورده درون قبۂ منور نصب کرده بود والله اعلم بالصواب محاذ قبۂ مذکور آبدار خانه هست که عوام آب سبیل گویند۔ زیر دیوار سبیل بسمت شمال قبر پاک شیخ ملک فاروقی الالٰهی است و بر سر قبر مصلائے سنگ سرخ هنوز باقیست و در فضائے آبدار خانه چبوتره وسیع تر است و بر انتهائے آن حجرات و مطبخ آشخانه واقع است و جانب غرب از صحن چراغ برفراز صفه وسیع سماع خانه بنا نموده اند که از نتائج حسن اعتقاد و وثوق انقیاد نواب سر آسمانجاه بهادر وزیر نظام دکن بوده است مکانیست بسیار منظر و دلکش و دلکشا و عماریست بغایت محکم و خوش طراز و مطبوع و مصفا۔ بنائے آن از اجر و گچ نیست بلکه همه عمارت از سنگ سرخ و سفید ملواست و در همین جا مجلس اعراس حضرت شیخ المشارق والمغارب حضرت خواجه عثمان و حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا قدس ارواحهم منعقد میشود و تونی سماع خانه جانب گوشه شمال و مشرق دروازه کوچک است که بخانقاه شریف حضرت صاحب سجاده راه دارد و متصل به عقب سماع خانه جانب غرب خانقاه مذکور است و آن جائیست متبرک و مقدس که غسل میت حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا همانجا بوقوع آمده بود۔ و الحال مقام مسند نشینی صاحب سجاده مقرر است چنانچه بذیل ذکر آئین عرس در آخر باب اول بشرح و بسط مرقوم شد۔ و در حوالی رواق خانقاه شریف ملتزمان و منتسبان صاحب سجاده سکونت دارند ٭

و در همین و یسار صحن چراغ دو تا دیگ هائے بزرگ ساخت مس خالص بوده اند۔ اول که بجانب مغرب است خیلے بزرگ است و جلال الدین اکبر شاه بعد فتح چیتوڑ گزرانیده بود۔ میر علاء الدوله متخلص به کافی قطعه تاریخ متضمن به گزرانیدن دیگ بسیار خوش گفت ٭

قطعه

شاه دین پرور و جمشید سریر	خسرو عهد محمد اکبر
ساخت مے شبه پے فتح چیتوڑ	دیگ روئین تن اژدر پیکر

۹۷۴

بہر تاریخ وے ز عالم غیب　　　　دیگ چیتور کشا شد بکبیر ۱۰۲۲

جانب شرق دیگ خورد است کہ جہانگیر بادشاہ در سال یکہزار بست و دو ۱۰۲۲ بخلوص نیت و فرط عقیدت نذر گزرانیدہ بود۔ و بروز اول برنج شیرین پختہ بطریق دعوت ایثار فقرا کردند گویند کہ پنجہزار نفر از طعام دیگ شکم سیر گشتہ بودند مادۂ تاریخ اینست ع

بدنیا باد دائم نعمت دیگ جہانگیری

امّا بجہت مرور ازمنہ و کثرت استعمال و قلت حفاظت ہر دو دیگہا صورت اندراس پذیرفتہ بیکار شدہ بودند تا در سال یکہزار و دو صد و شصت و شش بتوفیق الٰہی رفیق حال ملّا مداری جی الہام ریاست گوالیار گردیدہ او از سر نو بتجدید پرداختہ صلاح و فلاح دارین حاصل نمود میر جواہر علی پیرزادہ کہ در فن تاریخ طبع آزمائی کردہ اینست ✦

قطعۂ تاریخ

صرف زر ملا مداری کرد در تجدید دیگ　　　　بادنامش جہان روشن بہ مثل آفتاب
بخت در ہتہ الٰہی چندش نمودہ اہتمام　　　　گفت ہاتف سال تاریخش جہان شد فیضیاب

و در شہور لا نیز بصرف نواب مستطاب خورشید جاہ بہادر رئیس ٹونک در ترمیم و تجدید ہر دو دیگ کوشیدہ اند ✦

مخفی مباد کہ در زمان عرس و غیر آن اکثر اغنیا و امرا بخلوص محبت نذر و نیاز۔ و بعضے بنظر نمود و نمائش خود اہتمام پختن طعام دیگ زر کثیر صرف میکنند صرف تخمینی دیگ کلان قریب دو ہزار و دیگ خورد از دو ہزار دو صد متجاوز نباشد۔ چون طعام دیگ پختہ شود و بعد تماشا بامداد دستوری صاحب طعام اہل استحقاق در غارت بردن طعام سبقت جستہ بہ بینند و بخار گرم کہ از دیگہ سر بر می آید برہنہ پا در آن دیگ آہنی ہم آسیب رسانند و در آن وقت تماشائے خوب بنظر می آید و از خوان یغمائے قوم ترک یاد می دہد ✦

بلند دروازہ کہ بہ داخل معروف است مسماۃ صحن چراغ بہ سمت شمال بشکل محراب نمودار است و آغاز بنائے آن نتیجہ غلبہ اعتقاد سلطان محمود خلجی نوشتہ اند کہ بہنگام فتح دیار اجمیر

بعد از آویزش و مالش و مغلوب شدن راجپوت که ریاست آن طائفه بسمی گمجا دهر متعلق بود بشرف زیارت فیض موهبت حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا مشرف گشته بتعمیر دروازه مذکور دستوری داد و ارتفاع قریب بیست و پنج ذرعه دارد ❊

و بسمت شمال بلند دروازه یک صحن کوچک است که بسمت شرقی آن در یک حظیره خورد بر فراز چبوتره بزرگ حضرت شیخ احمد خلیفه حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا آسوده است ❊

و بجانب غرب مسجد اکبری است بسیار وسیع و کثیر العمارت اما همه خراب و ویران آشیانهٔ زاغ و زغن است هر چند که باصلاح و آبادی آن سعی بلیغ نمایند الا آسوده نمیشود و بقول بزرگان اینست که جهت ویرانی و خرابی عمارات اکبری نتیجه زشتی اعمال و سستی اسلام اوست ❊

و بسمت شمال صحن مذکور دروازه نقارخانه است که بر سر آن نقارها میزنند و بنای آن در عهد امن مهد شاهنشاه آفاق شاهجهان بادشاه در سال یکهزار و چهل و هفت ثابت است کتبه پیشانی دروازه اینست

شعر

بعهد شاهجهان بادشاه دین پرور ❊ زدوده ظلمت کفر آفتاب دین پیمبر

و بسمت شمال نقارخانه خورد است که بر انتهای آن زینه چند که در بین و پیاسر چراغان گنبد خورد دارد و همین جا حد انتهای آستانه عالی است ❊

ذکر تعمیر مسجد

و باز پیش پیش درگاه بجانب شرق بر فراز صفه سنگ مسجد خوش طرز و خوش تعمیر که بنای آن [illegible] حضرت سید محمد صاحب [illegible] حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا بعرض وقوع آمده بود [illegible] متصل بدیوار مغربی مکان [illegible] سجاده [illegible] است و تاریخ منظومه که بر محراب نقش نموده اند اینست

تاریخ

ای خوشا روز شهنشاه جهان آفاق گیر ❊ [illegible]

خسرو عادل شهنشاه دلی والی کرد — سر فراز از در و دیوار دین مصطفی

هر محب بانی مسجد محراب و منبر گو بگو — خطبه معجز انداز واللیل و الشمس الضحی

خاصه آن مسجد که نو شد بهر اهل یقین — قدوه ارباب دین سید محمد مجتبی

جانشین قطب ربانی معین الدین که او — هر زبان هر وقت محبوب جناب کبریا

رونق افزای گرامی مسند پیران چشت — زینت آرای نگارین نقش ایوان هدی

کرده بر پا به عقب بهر اسمی عالمی — تا که بهر جا صبیان ز تسبیح و قربان ضحی

حاش لله بی تکلف از ملایک بگذرد — هر که باشد اندرو یک لحظه با ذکر خدا

بود ناجی در پی تاریخ سال آن خرد — گفت چه گو بیت المقدس نه بیا بنما

قطعه دیگر

ساخت چون سید محمد برحق — مسجدی بهر ذکر انا نعبد

گفت هاتف سال تاریخ بنا — حبذا لله بیت مسجد

و مجاور موتی کتره مسجدیست که تعمیر آن از سنگ سرخ است و فرش سنگین عمارت وسیع و زیبا منظر است و بر محراب به سال ۱۰۵۳ تعمیر و کلمه طیبه و نام بانی مسجد میان بابا منقوش است.

و عقب کوتوالی قدیم فضای بازار منڈوی مسجدیست تعمیر به آجر و گچ سقف گنبد وار مسقف مستقبل در وسط محراب عبارت ذیل بر لوح سنگ کندیده اند الله اکبر این مسجد را بانی تلوکری بیشه جیان ... کلاورت راست کرده است سنه ۱۰۶۲ هجری و بر انتهای بازار نو جانب شرق قلعه کوچک است صاحب منتخب التواریخ در تذکره بنای قلعه بحکم اکبرشاه نموده همین است و اکنون بنام سنگین شهرت دارد و به جهت آنکه در آوان انقلاب اولیای دولت انگلیشیه آن را بغرض محفوظ داشتن آلات ضرب و حرب مخصوص و مستعمل بوده جای مستحکم و پایدار و وسیع و استوار است.

در پهلوی دهلی دروازه اندرون شهر مسجدیست همه از سنگ سرخ بغایت مطبوع و بیه ...

آثار تحقیق نرسیده که از بنای کیست طرز تعمیر و رونق آن به عمارات شاهجهانی مناسبت تمام دارد.

تعمیرات بیرون شهر جانب شمال

چله حضرت خواجه بزرگ

در پهلوی دره که کهپایی آناساگر است سر بر افراز پشته کوه واقع در آن زمان که حضرت خواجه بزرگ معین الدین اولیا در اجمیر پرتو ورود افگنده بودند همین جا در کنج قناعت و گوشه عافیت مشغولی داشتند و در زیر سنگ بزرگ غاری بشکل حجره نمودار است و در گوشه آن تختیه سنگ خارا نهاده است که آنرا تخت شاه تعبیر کنند و در سال یکهزار و سی و هفت دولت خان شقدار با متثال حکم نواب مهابت خان در دوران حصار مستحکم بنا نهاده است و بر سر دروازه حصار چند اشعار نوشته.

اشعار

بزمان شه رفیع القدر — حامی شرع و دین شهاب الدین
رونق عدل و جود داد جهان — که بنازد از زمان و زمین
گشت والی صوبه اجمیر — خانخانان بعزت و تمکین
پاکدین پاکباز دولت خان — بود شقدار او برسم امین
ساخته این مکان چله چشت — تا بود یادگار او بزمین
سال تاریخ طالبی گفتا — سی و هفت و هزار بود سنین

الحق چله‌ای بافیض و برکت است و از اوقات شروع آئین دین و اسلام بدیسیه هند چله خواجه صاحب سوم است.

چله خواجه قطب صاحب

در دامن پشته کوه چله خواجه صاحب واقع و در شکم سنگ بزرگ حفره دارد حضرت خواجه

قطب الاولیا دران زاویۂ قناعت باکثر ایام مونس تنہائی بودہ است جائیست پر فیض و خوش آثار و مقامیست دلچسپ و خوشگوار در فضائے آن بتعمیر زیبا مسجد یست که بنائے آن بنام مولانا شمس الدین خلیفۂ حضرت مولانا فخر الدین فخر جہان رقم نمودہ اند شعر

از پئے تاریخ سالش ہاتف از روی نوید ‌‌‌‌ داد پاسخ گو مورخ ذکر محبوب مجید

در صحن زیرین بالائے صفۂ بزرگ درون حصار بلند محمد شاہ خان که از عمائد نواب امیر محمد خان والی ٹونک بود مدفون است۔ و بسمت شرق مسجد خوش طرح مقبرہ محمود خان یادگار و بر لوح سنگ قطعۂ تاریخ چنین منقوش است قطعه

بنا کرد محمود عالی نگاه ‌‌‌‌ مزار محمد شہ دین پناه

ز تاریخ تعمیر گو یہ لطیف ‌‌‌‌ زہے مقبرہ مسجد و خانقاه

از آغاز دوازدہم ماہ ربیع الاول ہر سال عرس حضرت خواجہ قطب الاولیاء درہمین جای خاص مقرر است و بروز چہاردہم بعد محفل ختم عرس بہ معمول معین منعقد میشود۔ و بتاریخ چہاردہم ہر ماہ بعد نماز ظہر محفل سماع خبیار میکنند که بر زبان عوام چہ و چھوین مشہور است ۰

تالاب آناساگر

بنائے آن پیش از ہشت صد سال رقم زدہ اند در زمان حکومت راجہ آنا دیو که حاکم اجمیر بود۔ بر ساحل جنوب آن علی الاتصال باغ و باعجیبہ تعمیرات زیبا بنا نمودہ اند ظرف تالاب بسیار بزرگ است و پہنا و رکه طولش قریب شش صد درعه و دور آن قریب سہ چہار میل باشد و بر ساحل سمت گوشۂ جنوب و شرق دولت خانۂ شاہجہان است که مکانات مصفا و رواق و اطاق مکلف از سنگ سفید دارد۔ و در فضائے عمارت مذکور باغ خوش و باغچہ دلکشا تازہ سان حال باقیست ؎

از نقش و نگار در و دیوار شکسته ‌‌‌‌ آثار پدیداست صنادید عجم را

چلهٔ سالار مسعود

بر بلندی پشته خورد که این چله حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا است بر فراز صفه سنگ سرخ گنبدکی چیک بنا نموده اند و در توی آن قبر حضرت شیخ موجود است بزبان عوام همین چله بچله سالار مسعود غازی شهرت دارد اما این مقبره سالار مسعود است که غیر سالار مسعود غازی است و خلیفه حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا بود ٭

تعمیرات بیرون شهر جانب شرق

چلهٔ مدار صاحب

گویند که بدیع الدین شاه مدار که مرقد پاک او در مکن پور است در زمان حیات بر سر کوه اسحال بنام چله مشهور است چندی بریاضت و عبادت گذرانیده جاییست ناهموار و خشک که از شدت و نباتات تنگ تنگ دیده می شود بتاریخ هجدهم هر سال مردان و زنان شهر جمع می آیند و هجوم بنام چله مدار صاحب شهرت دارد ٭

[illegible]

پیش از بیست سال از آن که [illegible] سر رشته وزارت ملک [illegible] داشت بمقام بهگون بهت شیر علیخان [illegible] گشته شد هنگام ورود [illegible] بنا تعمیر نهاده بود جاییست خوشنما و دلربا و مقامیست پرفضا و مصفا که در نقش و نگار و سنگینی و تخته بندی و رفعت و وسعت عمارت و آراستگی و آرایش مثال خود ندارد و در فضای آن تالاب بزرگ است که زینت افزای گلبن چمن آراسته [illegible] و در حوالی آن [illegible] پیش منازل عالیشان

و کالج سموء المکان ایشان راجگان و نوابان به عمارات مرغوب طرازمطبوع و انواع پسندیده بنا نموده اند۔ که نونهالان گلشن همت و اقبال ووارثان تخت و تاج ورزبانان سرداری و غیرآگهی بجهت تحصیل علوم مغربی و شائقی فنون سپاهی وشاه سواری واکتساب آداب آئین حکومت و حکمرانی در اینجا قیام و سکون دارند۔

حوض شمسی معروف به سورج کُنڈ

کرنیل ڈکسن که کمشنر اجمیر بود بجهت آنکه مادهٔ ترحم تخمیر طینت داشت بچشم فیض عام و آرام بنا نمود۔ آرام سبا نمود۔ آب آن بغایت منزه و صاف و خوشگوار و شیرین گرد حال حوض عمارت خوش طرح و خوش نما از سنگ سرخ است و به خلق خدا نفع عام میرساند۔

مقبرهٔ عبدالله خان

تعمیر خوش است و محکم که در اهتمام خواجه دانش تعمیر یافت تاریخ بنا اینست سر دفتر غیب زسال بنائے اشعار ها بگفت روشن عالی گوش دل بپنهان گویند که پیش ازین حوالی آن باغیچه پر فضا بود آما الحال بجائے آن سرائے وسیع بنا نموده اند و بسرائے عبدالله پوره معروف است و این عبدالله خان از سیدان بارهه بوده است و در زمانه فرخ سیر بادشاه به عهدهٔ وزارت و منصب پنجهزار به ذات ممتاز بوده است۔

مقبرهٔ حسین علیخان

از قبر نشان باقی نیست و الحال بصورت فرودخانه مستعمل است و به اداے کرایه فرنگیان استقامت دارند۔ و این هردو مقبره در تصرف میر عبدالوهاب و میر عبدالعزیز

دیگر ارکان ایشان علیحده بر حصص قسمت بوده اند و سلسلهٔ انتساب ایشان بعم حضرت خیر البشر میرسید. والله اعلم بالصواب

تالاب بیسلیه

در جنب شمال عیدگاه است که آهن است سمت شرق بنای آن بزمانهٔ حکومت راجه بیسلدیو نوشته اند و بر کنار آن از بسیاری بتخانه و معبد هنود علامت باقیست. با آنکه سلطان محمود غزنوی و بعده سلاطین غور بانهدام معبدهای آنها پرداخته بودند. بادشاه دهلی نورالدین جهانگیر کاخ چند در فضای ساحل آن تعمیر نموده بود. و معرفی بادشاه مذکور به سفیر قیصر انگلستان در مقام منزل مذکور پیشگاه گشته اند.

عیدگاه

صحن وسیع و فراخ فرش آن از گچ و حصار آن رفیع و بلند اما طاق و رواق ندارد. بجهت عدم سایه سایبان فصل تابستان گچ فرش و تمازت آفتاب گرمی هنگامه محشر دارد.

تعمیرات سمت جنوب بیرون شهر

چله بڑے پیر صاحب

بالای کوه متصل آبادی است. گویند که شخصی سوندها نام از بغداد باز آمده خشت آجر نمود ظاهر کرد که از دیوار حصار آستان عالی حضرت غوث الاعظم قدس الله سره العزیز آورده است. چون زمان مرگ او نزدیک رسید بیاران خود وصیت نمود که خشت مذکور همراه او دفن نمایند. چنانچه بعد وفات او همچنان کردند. بعد مرور سالها عمارت بعد از آن بر سبیل عوام

بسبب چپقلش پیران این بیر رو برگشت و بعد از آنکه شهرت کلی شد۔ نواب جمشید خان غفر الی
ٹونک بہت جیوب دالان و صحن بنا کرد۔ و بعد آن میر اصغر علی که تولیت اوقاف چله
با او متعلق بود قبه مسجد و صحن آستانه را درست نمود۔ و نیز نائب سنگه اجمیر تصرف
مرشد بر یجیپنارش و گذارش نواب محمد امیر خان برای خرچ اوقاف چله مهاراجه دولت راؤ
سیندهیه رامی گوالیار یک ده که کھوپره نام دارد بدل فرمود که هنوز بحال و برقرار است
پیرپاره دهم بریادگار چراغ برپا میشود و روز یازدهم ربیع الثانی در هر سال که عرس حضرت
غوث الاعظم قدس الله سره العزیز مقرر است آئین خوب پیرایه عجیب متعلق آستانه
بوقوع میشد در وقت شب کثرت چراغ و تماشای شب باه بسیار خوش است و سبب
هجوم عام و ذوق و حلاوت محفل سماع خیلی دلربا و دلربائی مشکند و در پهلوی چله حوض
آب است که پیش از چند سال التقریب بسر بانی اوقاف چله درست نموده کامد و آن
سر پایان پیاله نگاه میشد

قلعه تاراگده

در کتب راجستان نوشته اند که کوهی که در پایه آن اجمیر جا دارد و معروف به بیتلی پہاڑ
در پنجاب کوه وا ابل بمعنی عمر است و ازین جهت بود که بزبان سلف اجمیر موسوم به اجیمیر
و ادو بمعنی کوه است گویند که از خیبقان ج اجیراجه یکی برادر بال سنگر بود و تن تارا نام
داشت که بانی تاراگده بوده است۔ اما مولف تاڈ راجستان که در تحقیق حال و احوال خطه
راجپوتانه بسیار جانکاهی و سعی نموده است میگوید که صاحب تعمیر قلعه تاراگده اجیپال
چکوان بود که پیش از هفتده صد سال در دیار هند باقبال و عدل گستری داشت
چون راجه پتهورا از کتم عدم بمنصه حدوث قدوم آورد و از تلاطم زمان بعمر آگاهی و کسل
بسبط و رونق تعمیرات اقبال ... سال ۱۲ بعمر دی دا آگاهی ابلا است سید خوارت

بنائے مستحکم واستوار بر سر کوه ناگ پہاڑ که در سلسله کوه اربلی بسمت شمال از قلعه تاراگڈھ است
تعمیر نموده اما نتوانست چنانکه سعی نمود بے سود بود و بنائے تعمیر آنقدر که درست شده بودند
جائے نگرفت و از پا مے افتاد چون به ستوه آمدند و نتوانستند ناگزیر در ترقی استحکام و تشیید
استسلام قلعه تاراگڈھ که بجهت قلت حفاظت شکست خورده بود اهتمام نمودند و در
اندک فرصت حصار و دیوار و برج دلنشین گاه همپایه پاره کوه ساختند تا درزمان حال
که دوران امن و عافیت است نشیمن عصفور در پنجه شاهین و شیر مست را با شبل خشمگین ضجیع
قرار داده اند نظر بر آن به دیوار و حصار و پا و ناپائدار احتیاج نماند و نوبت بانجا رسید
که برج و حصار آن هموار کرده رواق و اطاق بنا کردند و منازل و ایوان ساختند و بیشتر
جاها بجهت عدم مرمت و حفاظت منهدم و معدوم گشتند صاحب تاریخ فرشته در چهار
گلشن آورده است که حضرت میر سید حسین از سادات صحیح النسب است و نسب پاک او
بواسطه امام زین العابدین بن امام حسین علیه السلام به علی مرتضی کرم الله وجهه منتهی میشود
او بزمان سلطان شهاب الدین غوری خداوند قشون اسلام بود۔ چون سلطان شهاب الدین
بر سر راجه پتهورا تاخت آورد و تاج و تخت راجه بدبخت معرض زوال رسید و نواحی اجمیر در دست
قدرت و قبض و تصرف اولیائے دولت اسلام آمد امیر سید حسین و عمه سید وجیه الدین حسن
بسیار از زن و مرد بشرف اسلام مشرف گشتند تا آخر در آوان حکومت قطب الدین ایبک در حوالی اجمیر
بغلط شهرت داده اند که قطب الدین ایبک از این کهنه رباط فنا بعالم بقا خرامید از جهت
جماعه راجپوتان که خار نفاق در دل و سودائے فساد در سر داشتند جمع آمدند و از سمت سنبل گڈھ
که الحال به سولپور معروف است در ظلمت شب تا بزیر حصار قلعه رسیده به یاوری کمند و
قنطره چوبین درون قلعه داخل شدند سید میر حسن که پیش از این از چگونگی احوال آگهی نداشت
از شور و شغب و دار و گیر آنها متنبه شده سلاح جنگ در بر درست کرده جماعه قلیل که در حفاظت قلعه
مامور بود آهنگ جدال و قتال نمود و باآنکه جماعت قلیل داشت در اقصے الغایت بهمت و جرأت

بکار برده جمعی کثیر را در حضیض خاک و خون مینداخت و دامن استقلال از دست ندادہ تا آنکه هم آغوش عروس شهادت نگردید. کارهای نمایان کرد و انجام کار بتصدیق رضینا بالقضاء تسلیم و رسته تیغ رضا نهاده بمدارج شهادت عظمی فرق عزت برافراشت حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا که سوانح حال و استقبال مکشوف ضمیر عالی داشت هنگام بامداد شب واقعه با جماعه مریدان و معتقدان تکلیف فرمود و به تکفین و تدفین پرداخت. آورده اند که در آغاز بر سر مرقد پاک از تعمیر پخته علامتی نبود. تا در سال یکهزار و بست و چهار ۱۰۲۴ نواب اعتبار خان که منصب شش هزاری ذات و پنجهزار سوار داشت طرح بنیاد انداخت چنانچه بر سر دروازه جنوب وی به اشعار ذیل فقیر مؤلف بچشم خود دیده است

شاهنشه زمانه جهانگیر بادشاه — کاندر زمانه او شده آسوده دل جهان
سال دهم ز عهد جلوس مبارکش — شد فتح ملک رانا از آن شاه کامران
وقتیکه اندر اجمیر آن شاه گنج بخش — بر تخت زر نشسته بود از فتح شادمان
بود از هزار افزون بست و چهار سال — گیتی ز عدل و دادش چون روضهٔ جنان
بود در روضهٔ مقدس سید حسین کرد — این پنجره ز صدق و صفا اعتبار خان

و در روضهٔ مقدسه سمت غرب دالان از سنگ سفید در سال یکهزار و بست و نه ۱۰۲۹ بفرط عقیدت و خلاص کماجی راؤ سندهیه تعمیر شده است قطعهٔ منظوم که از ان ماده تاریخ پیدا میشود اینست

معدن نور منبع اسرار — هست درگاه شاه خنگ سوار
ساخت دالان که هست فلک کاشت — راد کماجی سندهیه بوقار

و در سال یکهزار و دو صد و بست و دو ۱۲۲۲ بالا تر از انکه سمت شمال روضهٔ عالی دالان بنا کرده بود منظوم که از و ماده تاریخ پیدا میشود بر سر محراب منقوش است

یک هزار و دو صد و افزون از ین کن بست و دو — سال هجرت خانهٔ بیت العدن آمد بنا

و بر سر دروازه شرقی حصار روضهٔ شریف بر فراز محراب قطعهٔ تاریخ که دیده شد اینست ابیات

شهسوار ملک و شاهباز ملک و دین قاتل کفار آن سید حسن حسین

منبع جود و سخا کان فتوت اتقا واقف سر الهی آن مه سپهر نور حسین

سرور مهرو دو جهان مشکل‌گشای انس و جان مفخر کون و مکان آن حاکم دنیا و دین

از پی تاریخ او کردم سوال از عقل کل گفت جنت تاریخ او از روضهٔ سلطان دین

در احاطه دوم قبریست که بر آن چادر سبز پوشند و گویند که در شتر آن فرش حضرت سید حسین مدفون است والله اعلم بالصواب و علاوه آن که مذکور بالا شد مسجد بیست خوشنما و پر فضا که در ایام انتظام دولت انگلشیه که بجهت نان [illegible] آگهی متعلق درگاه ناگر [illegible] ساده اهتمام مولوی حبیب الدین صدر اول تعمیر شده است و حوض آب در شمال این احاطه دوم بنا نموده که بزمان موسم باران آب آستانه عالی اندران جمع می‌شود و بکار [illegible] آید

بلند دروازه

از افضل العمارات است در سال نهصد و هشتاد و شش باهتمام امیر سلطان [illegible] در عهد جلال الدین محمد اکبر شاه بادشاه باختتام رسیده ارتفاع آن قریب بست و یک درعه و تعمیر آن از سنگ سرخ است و فراز آن بر لوح سنگ سفید که قطعه مادهٔ تاریخ منقوش کرده‌اند بهیئت قطعه

بعهد بادشاه آسمان قدر پناه ملک و ملت ظل یزدان

جلال الدین محمد اکبر آن شاه که در دور نگین ملک سلیمان

بدین درگه که محکم کعبه آمد سوادش عین نور و فیض سبحان

نگاه کن درو تاریخ اتمام اگر خواهی که یابی پایه آسان

در احاطه سوم که در پایان بلند دروازه واقع است عمارت پخته از طاق و مسجد و مدرسه تا حال که [illegible] ویران شده و بیرون احاطه آستانه عالی [illegible] از ساخت مس کریمی [illegible] از وقوع عقیده

سلطان نورالدین جهانگیر و دیگر بے ارادت چون خلاص ملا مداری مدار المهام گوالیار بطریق
ایشان اندر گرد رسانیده بود بر قرار و دیگران بزرگ نهاده اند در ماه رجب از آغاز تا شانزدهم تا هجدهم
زمان عرس مسعود است جمعی از فقرا و غیرهم با هر گروه جمع مے آیند و در شب محفل سماع
برپا مے شود و بر سر صحن تالاب بزرگ چار گوشه بروشنی چراغان و کنول و فانوس ها و غیرهم
آراسته و پیراسته مے نمایند بالآخر روز هجدهم بعد از وقت زوال اختتام عرس مے نمایند
که عوام قل گویند و این اشارت است از ادای رسم فاتحه که معروف و مشهور دیار هندوستان است
و از عهد سلاطین دهلی که دیهات بطریق وقف مرفوع نموده اند اخراجات عرس و غیره از حاصلات
آن بهم مے رسانند و در سمت جنوب از آستان عالی احاطه است که به گنج شهیدان شهرت دارد
مسعود است از جائیست پر فیض و مخزن نور و انهم یاران و لشکریان حضرت میران
شهید بوده باشند که در امر حق کوشیده و به پایه شهادت رسیده و دیوار احاطه حسن عقیدت
وزیر خان کلان که از اعیان دولت سلطان نورالدین جهانگیر بوده است تاریخ بنای آن چنانکه
از کتبه منظوم مفهوم مے شود

کتبه

در زمان شه رفیع مکان / که جهانست بدور او ویران
آن شهنشه که ذات او آمد / باعث عدل و داد و امن و امان
شاه گیتی پناه نورالدین / بر جهان است سایه یزدان
بانی این بنای لطف آئین / با یکی سال او خرد گفت آن
دولت است از وزیر خان کلان / کم نشان حسن ز دولت خان

معنی لطف سلوم چنان باد که حضرت سید میر حسین قدس الله سره عابد و زاهد و مرید و خلیفه
حضرت خواجه بزرگ معین الاولیاء است و نیز واسطه خویشی دارد که نسبت عم او بحضرت
خواجه بزرگ معین الاولیاء منسوب بود تا حضرت میر سید حسین خنگ سوار مشهور داند

بگذشت۔ جمعے کہ بر سر کوہ تاراگڈھ در جوار آستان عالی طرح اقامت انداختہ اند بیقین از سادات مشہد بودہ اند۔ و خدمت آستانہ عالی بایشان متعلق است و حصہ کثیر از دیہات اوقاف در وجہ مدد معاش دارند ❖

نور چشمہ

در دامن کوہ تاراگڈھ جائیست شاداب و مطرا ہوائے آن در اقصے الغایت مفرح قلب و مفتح دماغ و مسکن ارواح است۔ گویند کہ در زمان سابق ہمین جا آبادی شہر بود کہ ہنوز از در و دیوار شکستہ اثر آن پیدا است۔ در سال دہم از جلوس خود کہ سلطان نور الدین جہانگیر بشرف عتبہ بوسی اجمیر مشرف شد بمشاہدہ درہ مذکور کہ از بس خوشنما بود امر فرمود کہ بہ عمارت خوب و مرغوب بیارایند چنانچہ در مدت یکسال معمورہ دلفریب و دلچسپ بنا نمودند و بسر چشمہ کہ از دماغ کوہسار میرسد حوض بزرگ طرح دادہ بہ فوارہ و آبشار رونق تازہ و لطافت بے اندازہ استزاد کردند۔ بدیدن آن خاطر بادشاہ بسیار محظوظ گشت و بالتزام ہمنامی خود کہ نور الدین است بہ نور چشمہ موسوم گردانید ہنوز از تعمیرات بالا نقش و نگار و نشان برج و دیوار باقیست۔ مادہ تاریخ کہ در سلک نظم کشیدہ بر سر تختہ سنگ نقش کردہ اند انیست ❖

تاریخ

بلند اقبال شاہ ہفت کشور ... کہ وصف او نمے گنجد بتقریر
فروغ خاندان شاہ اکبر ... شہنشاہ زمان شاہ جہانگیر
درین سرچشمہ چون آمد ز فیضش ... روان شد آب و خاکش گشت اکسیر
شہنشہ کرد نامش چشمہ نور ... شدہ آب بقا زو چاشنی گیر
دہم سال از جلوس شاہ غازی ... بحکم بادشاہ نیک تدبیر
خرد تاریخ اتمامش رقم کرد ... محل شاہ نور الدین جہانگیر

در قرب محل شاهی جائیست خوشگوار که هنوز به باغ نور چشمه موسوم است اما در زمان حال بجز درخت انبه و جامن که خاصیت زمین دیار اجمیر مناسبت کلی بآن دارد - دیگر از نگلین و گلنار و ریحان و سنبلستان که لازمهٔ باغ و بهار است اثری پیدا نیست ❊

چلّهٔ بی بی حافظ جمال

متصل عمارت شاهی بر سر منفذ آب چشمهٔ نور در کمر کوه واقع مقامیست مهیب جائیست هولناک که در گرد و نواح از آبادی انسان نشان ندارد و بیشه ورست است که غیر از درندگان شیر بیشه دیگری جا گزیدن نتواند بجز علوی شان یکتا کسی که در چنین زاویهٔ تنهائی از یگانه و بیگانه روی تافته بعبرت و محنت بسر برد آورده اند که بی بی حافظ جمال بنت حضرت خواجه بزرگ معین الاولیا قدس سره درین جای خاص مدتها در گوشهٔ طاعت و کنج ریاضت نشست و اکتساب خیر و برکت فرموده ازین جهت بنام بی بی چلّه معروف است بتاریخ نوزدهم هر سال یوم وفات حضرت صاحبزادی صاحبه انبوه کثیر و جم غفیر از انسان و مردم بتقریب زیارت چلّه شریف جمع می آیند ❊

امیر تاغان و امیر غان شهدا

متصل چشمهٔ نور مائل بسمت غرب بر سر کوهچه که سطح هموار دارد - توی احاطهٔ پخته جائی قدامتست و در حوالی آن نشان قبور زیاده دیده می شود که بگنج شهیدان تعبیر کنند جائیست با هیبت و عظمت و همواره آثار حرارت و جلال مشهود است - هر روز پنجشنبه خلق کثیر بطریق زیارت می آیند و بروز نوزدهم ماه رجب که یوم عرس و زیارت چلّهٔ صاحبزادی صاحبه مقرر و مشهور است بجهت قربت مکان جمعی از زائران و تماشائیان بنظر حصول ثواب و تماشا نیز بعضی آگاه دلان با جمعیت قیام شبی می هنگامه برپا دارند گویند که ایشان سالار لشکر اسلام بوده اند

ورزفاف حضرت سید حسین شاه مشهدی جام شهادت نوشیدند پیش از چند سال شخصی حق پوش
از سرزمین افغانستان بعد ادای مجاورت مزارات میکند و بجهت آنکه خلیق و متواضع بوده است
بسیاری از عمائد شهر و ساکنان دیهات قرب و جوار بقدر احتیاج باو میرسانند اکثرها
نمایان کرده است یعنی در حوالی مزارات احاطه پخته از سر نو درست کرد و حالا مسجد و حجره
و در و دیوار بسیار مستحکم و پایدار بنا نمود و حوض عمیق و وسیع در جوار حظیره گنبد دیده گویند که در
احیان پیشین بدین حوض ظروف گلی مثل آفتابه و سبوچه از قعر زمین بر آمده بودند فقیر نیز
ظروف مذکور را بچشم خود دیده در نقش و نگار و ساخت و لطافت و خوبی و سنگینی بمرتبه
نهایت مطبوع و خوشنما و زیبا است که مثل آن در زمان حال دیده نمیشود و بعضی مردمان میگفتند
که درین همه ظروف ها بسیار طلا و نقره مملو بود که از سرمایه آن در تعمیر مزار با سبق پرداختند
سبب ظاهر نیز همین بخیال راستی محمول است بجهت آنکه قدر اخراجات تعمیر بیش قرار بود و انصرام
کسی نمیتوانست نظر بر آن همه کسان بمشقت طلب
در ایام آن مجاور از فراهم آوردن زر کثیر
وقوع آمد از بضاعت غیب بوده باشد

سوت برج

متصل مجاذ چشمه نور بیرون قلعه تاراگده واقع است و بزبان عوام بنام روتهی رانی کا محل
شهرت دارد و اصل حقیقت حال که بپایه ثبوت رسیده اینست که راجه بالدیو راتهور بدوران
حکومت خود بجهت جوی آب بالای قلعه تاراگده مینار رفیع و چرخ بزرگ در دامان
بنا نموده بود اما باتمام نرسیده بحال خراب افتاده است و از منزل اول اثر و علامت باقیست

اندرکوت

از کتب تاریخ هند چنان مستنبط میشود که پیش از چهار هزار سال راجه اندرسین بنا نهاده

اوپیروی طریقهٔ هندیه بسیار شکسته بتخانها در اطراف و کنف آن تعمیر نمود آنا دران
زمان که راجه پتهورا شکست خورد و سلطان شهاب الدین غوری غلبه آورده در حوالی
اجمیر تسلط یافته بهمین بتخانها را مسمار و منهدم کرده قریب به هزار زن و مرد
قوم هنود را مشرف به اسلام ساخت و صنم خانه بزرگ که بنام اڑهائی دن کا جهونپڑه مشهور است
از تصادم خرابی و انهدام محفوظ داشته بترمیم مینار و محراب و بتجدید مرقع مثال و هیکل اصنام
متمثل بجنانه خدا کرده و آیات صحیفهٔ ناطق بر پارهای سنگ نقش کرده و در درون
محراب در نصب نموده و بروز جمعه بحضور شوکت و هزار عظمت با جماعه اهل اسلام ادای
صلوٰة کرده دولت سعادت ابدی در سرمایهٔ افتخار سرمدی بدست آورده و کتبه سر محراب اینست
بنا فی العاشر والعشرین جمادی الآخر سنه تسعه و تسعین و خمسمائه و عبارت دوم اینست
فی تولیت ابوبکر بن احمد جال الفضلة بتاریخ ذالحجه سته وثمانین خمسمائة
و بعد از آنکه سکه و خطبه بنام سلطان شمس الدین التمش جاری شد همه معموره قدیم را افگنده
و از سر نو بنا نموده بطرز جدید پیراسته تا انتظار اثبات دارد و حتی تا بعد یادگار سلف
رضی نشد و سنگ ستون و محراب که در نقش و نگار مطبوع و نادره کار بود بترتیب جدید
بکار آورده و بجاهای مناسب بمواقع پسندیده نصب نموده و در دو محراب راست
سورهٔ انا فتحنا و محراب بیسار سورهٔ تبارک و محراب وسط کتبه بعینه حسب ذیل بخط
طغرای جلی منقوش است امر بهذه العمارت السلطان العادل السلطان المعظم والخاقان
الاعظم ملک الترک شهنشاه الاعظم مالک رقاب الامم مولی ملوک العرب
الترک والعجم ظل الله فی العالم شمس الدنیا والدین غیاث الاسلام والمسلمین تاج
الملوک والسلاطین قامع الکفرة والملحدین قاهر الظلمة والمشرکین ناصر
الاسلام علاء الدولة القاهرة والملة الباهرة مالک البر والبحر سلطان المشرق
المومنین الساعی المظفر علی الاعداء ابو المظفر التمش السلطانی معین خلیفة الله

ناصر امیر المومنین اعلی الله فی کل شانه واظهره فی کل ساعة برهانه والتمت فی
العشرین من ربیع الآخرین لو تبقول لیتا احمد محمد الحارض ؁
اسحق جائیست وسیع و بزرگ و خوشنما و خوش طرز که مثل آن در قصبات عالم کمتر است
گویند بزبان حکومت جنبیان جماعت فقرا که بفرقۂ آزاد و بانوا مشهور است موید و حصہ
خود ها قرار داده مسمی بہ پنچا بادشاه که سرگروه ایشان بود قدرے زر و محنت و اسباب حفاظت و
مرمت صرف نموده و ازینجہت تا بہ چند سال و نصف خود آورده ۔ و بجهت فرودگاه فقرا
که در زمان عرس حضرت خواجہ بزرگ معین الاولیا جوق جوق جمع مے آیند مخصوص
و مخصوص کرده و باعتبار آنکه زمان و مکان عالم امکان سریع الزوال است فقرا آزاده در
محاورات خود ۔ وجود ۔ وجود و قیود عالم اسباب را اکثر بدو و نیم روز تعبیر کنند (اسی حیثیت
ڈھائی دن کی بادشاہت) (ڈھائی دن کا جھونپڑا) و ازینجهت است که ڈھائی دن کا
جھونپڑا نام نہادند ۔ و همچنان در جہان شہرت یافت و در سال یکہزار و نہ صد و نود و سہ ١٩٩٣ باہتمام
میر عمارت معلی لت انگلشیہ بنظر قیام و استحکام عمارت بصرف کثیر درستی شکست و ریخت و بند و
پیوند نموده شد ؁

(اکان سیر عرف)

سیہ کان

متصل بہ دیوار شہر بشکل کوه چلہ جھے پیر واقع و در شمال آن محاذ دیوار شهر در دامن کوه چلا
بزرگ وارد ۔ جاے شاداب خیلے خنک است که در فصل تابستان بر کالا سے تابستان
احتیاج مے افتد ۔ و در قعر آن چشمهٔ آب است از بس لطیف و شیرین و خوشگوار که آب او بمجرا
عملی و در حوض کلگی میرسد که در فضاے آبادی شهر جانب جنوب واقع است و آن حوض الیست
بغایت مطبوع که از فوق تا بہ تحت پله خوشنما دارد و در اطراف آن عمارت است از قسم طرح

در سیاہی و منظر بیت بغایت رونق و خوبی و صفا۔ و سال تعمیر آن در دوازدہ صد و چہل و ہشت
بیت کہ برنیل و کسن کہ مقطع اجمیر بود رقم نمودہ اند ؛

شعر ساری و نغمۂ مناجات بدرگاہ خواجہ بزرگ معین الاولیاء رحمۃ اللہ علیہ

و خاتمۂ کتاب

مرحبا اے شاہنشہ اقلیم ہند — مرحبا اے باعث تعظیم ہند
وارث شرع نبی عالم علی — خواجہ ہند الولی ہند الولی[۱]
آستانت کعبۂ دنیا و دین — خاک راہت سرمۂ عین الیقین
اے بہار باغ عرفان روئے تو — سنبل گلزار حق گیسوئے تو
جلوۂ طور از رخ زیبائے تو — مطلع الانوار حق سیمائے تو
پاک صورت پاک باطن پاکباز — بندہ پرور بندہ گر بندہ نواز
مایۂ آرام جان انعام تو — آیۂ تسکین دلہا نام تو
گرد تو گردم بیا مہمان من — جلوہ فرما در حریم جان من
الغیاث اے تاجدار ملک ہند — الغیاث اے شہریار ملک ہند
بیقرارت با آہ و فریاد آمدم — داد خواہ و دست بیداد آمدم
مرشد و مخدوم من آقائے من — خواجۂ من شیخ من مولائے من
در تن من نیست جانم غیر تو — دیگرے را من ندانم غیر تو
کار مشکل خواہی و آسان کنی — بیدلے ہیچم تو ہم درمان کنی
گوش کن فریادم و فریاد رس — نیست در عالم مرا جز تو کس

---

[۱] خواجہ ہند الولی آنچنان بعد ... صحیح نیست تا آنکہ ... بحضرت خواجہ بزرگ ہند الولی ... کہ لقب بحضرت عام شدہ ۱۲

بادشاہا شرمسارم شرمسار — بگذر از عصیان و عصیان درگذار

خصم نفسم خوار مے سازد مرا — گر تو ننوازی کہ بنوازد مرا

سایہ کوئے تو مے باید مرا — گلشن جنت چہ کار آید مرا

آرزو دارم گل گلزار چشت — خوش نمی آید مرا باغ بہشت

چشم بکشا حال زارم را ببین — گریہ بے اختیارم را ببین

عمر ما بگذشت در زاری مرا — تا بکے بینی باین خواری مرا

گر نہ پردازی بسوئے حال من — وائے بر حال من و احوال من

کیست جز تو کان مددگاری کند — ہان مگر لطف شما یاری کند

ہان تغافل نیست شایان کرم — خوش نمے آید ز شاہان کرم

لطف کن لطفے شفیع المذنبا — از رہ لطف و کرم بخشش نما

پیش ازین بیند مرا در فشار — تا توانی لطفہا پایندہ دار

خستہ باشد گر روم جائے دگر — سر فرو دارم بپائے دگر

از فنا گردد وجود پیکرم — ہمچنان باشد ہوائے تو در سرم

مدفن ما خاک پاک کوے تست — عاقبت ماییم و خاک کوے تست

مہ جان از مہر تو معمور باد — درد ہجران از دل ما دور باد

عرض حال خویشتن کردم تمام — بر روانت صد درود و صد سلام

تمت

قطعہ تاریخ و صنعت تحریر حسن تصنیف مصنف متخلص بہ [illegible]

سر نہادم من بذکر پاک اولیا — کاین سعادت داشتم در سرنوشت

چون بفکر سال سر بردم عجب — نغمہ زن شد بلبل باغ بہشت

مصرعهٔ تحفهٔ جبر بر خوان اثر — بہرِ تمہا شد روان از نخلِ چشت
١٣٦٣ — ٧٤

دیگر از مصنف

منّت خدا را که درین تیره روزگار — بنمود راهِ حق گهرِ شب چراغِ چشت
رفتم بسوی شوق و ران منزلیکه بود — گلزارِ معرفت تهِ دیوارِ باغِ چشت
چیدم گلِ حقائق و گلدسته ساختم — گلدسته که زیبِ سطرِ باغِ چشت
زان باده که مستیِ عرفان فزون کند — انجم استم ایاغ بکنجِ فراغِ چشت
١٣٩٢؁
در آخرِ خمارِ صدا در خم و شب — ساقی سنے بسال بکن در ایاغِ چشت

از نتائجِ افکارِ حمید میاں الٰہی بخش صاحب کفیل ابنِ میاں وحید بخش صاحب مرحوم ساکنِ ٹونک

١٦١٥ — ١٤٤

سیدِ مستند امام الدین — آفتابِ سپہرِ جاہ و جلال
قرۃ العین خواجہ اجمیر — صاحبِ علم و حلم و فضل و کمال
ختم فرمود کارنامہ چشت — کہ بود زیبِ نامۂ اعمال
در پئ فکرِ سال بود کفیل — منظرِ فیض بیں گفتہ ہاتف سال
١٣٦٩ھ

دیگر از کفیل

سیدِ سادات امام الدین حسن — سال گلشنِ خیر الورے
زبدۂ اولادِ شاہنشاہِ ہند — قدوۂ اربابِ صدق و اتقا
جلوہ بود از حسنِ متعال — صورت و معنی خاصانِ خدا
در تلاشِ سالِ تالیفش کفیل — یافت از ہاتف چراغِ اولیا

دیگر از تفضیل

معین ہو آمین شک ہے یا جسے شک ہے وہ کافر ہے — معین دین و ملت کا جو ہے پیر بہشتی ہو

نبی کی امت عاصی ہندوستان کے بیڑے — کرم سے خواجہ ہند الولی کی پار کشتی ہو

محامد آپ کی لکھی امام الدین صاحب نے — مشام جان و دل اس شاہ کا عنبر سرشتی ہو

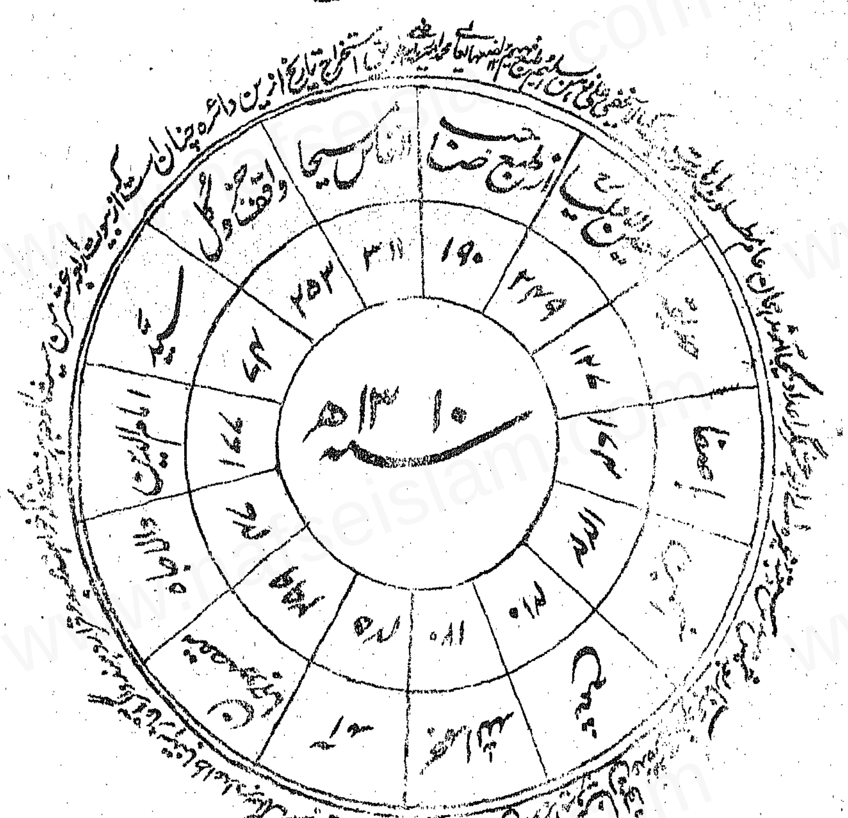
معین الاولیا نامہ قدس ان محامد کا — سن تالیف پیدا کر دل عاصی بہشتی ہو

کہا ہاتف نے فردا ہو تفضیل پڑھی جس کو — یہ دن طالع ہو اس کے دور از وی زشتی ہو

کہ کل مصرع ہیں تاریخ کی بیس تمام ہجری ہیں — اگر اسم معین الاولیا نقشو چشتی ہو

۵۶۱ — ۱۳۰۹ھ — ۱۱ — ۱۸۹۱ء

دائرۃ التاریخ

تمام شد

True Copy

Deputy Manager Court of wards. A book called Moyi-nul ulia containing value-able historical information is to be printed. The Dewans estate will pay Rs 75/- The Court of wards contingency Budjit will be charged with Rs 50/- In both cases the expenditure will be shown as "printing" You will get Rs 75/- from the Durgah and Rs 50/- from the District fund. For these two amounts you will give receipt as follows: Received on account of printing charges Rs The total amount of Rs 250 is to be paid to Munshi Imamuddin and the four receipts attached signed by him are to be recorded in the Court of wards office. When the book is printed he should be called on to supply.

For Durgah 10 copies, For Court of Wards 2 copies

For Dewans estate 2 copies, For District fund 2 copies

6-11-92

Sd/- DeCaesoe

Assistant Commissioner

Ajmere

(ترجمہ چٹھی انگریزی مسطورہ بالا)

بنام ڈپٹی منیجر کورٹ آف وارڈس

ایک کتاب موسوم بہ معین الاولیاء جو قابل قدر تاریخی حالات پر مبنی جاتی ہے پچھتر روپے جاگیر دیوان جی سے دئیے جائیں اور کنٹنجنٹ بجٹ کورٹ آف وارڈس سے پچاس روپے ✣

یہ خرچ بعد طبع محسوب ہوگا ✣

پچھتر روپے خزانہ درگاہ شریف سے لئے جائیں اور پچاس روپے ڈسٹرکٹ

ان ہر دو رقومات کے لئے رسید حسب مضمون ذیل تب ہونا چاہئے ✣

اجرت طبع کے واسطے ..... وصول ہوا ✣

کل دوسو پچاس روپے منشی امام الدین صاحب کو دئیے جائیں اور رسید پر انکے دستخط کرا کے دفتر کورٹ آف وارڈس مین رکھنا چاہئے ✣

جب کتابین چھپ جائیں تو حسب ذیل جلدین مطلوب ہونگی ✣

درگاہ شریف کے واسطے .... ۱۰۰ جلد

کورٹ آف وارڈس کے لئے .... ۲ جلد

جاگیر دیوان صاحب کے لئے .... ۲ جلد

ڈسٹرکٹ فنڈ کے لئے .... ۲ جلد

۶ نومبر سنہ ۱۸۹۲ عیسوی ✣

دستخط

کپتان اے۔ ایف۔ ڈبلیو۔ سی۔ ایم۔ جی۔ سی۔ آئی۔ اے

کلکٹر و اسسٹنٹ کمشنر ضلع اجمیر شریف

صورة ما كتب الفاضل الامجد والكامل الاوحد والعليم الذى لايماثله احد مولانا مشتاق احمد الچشتى الصابرى سلمه الله تعالى مقرظا على هذا الكتاب المستطاب

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمدك يا رب على ان جعلتنا من امة افضل الانبياء والمرسلين صلوات الله تعالى وسلامه عليه وعلى اله وصحبه اجمعين ۞ ونشكرك اللهم على ما انعمت علينا بالانتساب فى سلك خدام فخر الاولياء فى العالمين امام ائمتنا وسيد سادتنا خواجه معين الملة والدين رضى الله تعالى عنه وارضاه عنا امين ۞ وبعد فقد اطلعت على هذا التصنيف العظيم والتصنيف الفخيم المقبول عند كافة الصلحاء المسمى بمعين الاولياء فوجدته فى كمال البلاغة وحسن البراعة كالدر النظيم وفى نفائس المبانى وعرائس المعانى مفقود المثل وعديم السهيم تفرح قلوب العاشقين الچشتيين بادراك مضامينها وتنشرح صدور الناظرين البرهانين بمطالعة عباراتها فلله در حضرة المصنف حيث جهد غاية ما يكون حتى جاء كالدر المكنون جزاه الله عنا وعن جميع اهل السلسلة العالية الچشتية خير الجزاء واوفر ثوابا اوفى وبلغه الى غاية ما يهواه ويتمنى ۞

وانا العبد المذنب الراجى

العاصى مشتاق احمد الحنفى الچشتى الصابرى

اشعار آبدار چکیدۂ کلک شاعر جادو نگار ناثر شیرین گفتار مورخ کامل الفن مولانا ابو الحسن صدیقی نانوتوی ناظم تاریخ وقدی سلمه الله تعالی در تاریخ ختم کتاب ہذا

بسم الله الرحمن الرحیم

حبذا شان معین الدین حسن — خواجۂ چشتی حبیب ذو المنن
ماه برج معرفت مہر صفا — گوہر درج رضائے کبریا
سرفراز و پیشوائے اولیا — مقتدائے اتقیا و ازکیا
زبدۂ ارباب ایقان و وفا — عمدۂ دوران محب کبریا
مورد الطاف رب ذو الجلال — اسوۂ قران و قطب بے مثال
آفتاب ملت و دین نبی — ماہتاب شرع و آئین نبی
گوہر دریاے عرفان و وصال — جوہر کان جمال و ہم کمال
دستگیر عاجزان و مستمند — چارۂ بیچارگان و دردمند
صد ہزاران رحمت رب مجید — باد بر روح گرامی آن رشید
سانحۂ عمر شریف آن ولی — خوب بنوشتست مرد معنوی
آن امام الدین صفی و ہم زکی — زبدۂ اولاد آن ہند الولی
در معین الاولیا نامی کتاب — زو نظیر ناید بجز راه صواب
ختم او شد اندر ایام سعید — از عنایات خداوند مجید
ہم در آیامی که شد ختم کتاب — سال تاریخش حسن گفت از صواب

از سنین ہجرت خیر الانام
سیزده صد یازده شد لا کلام

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۳	۷	عنوان	عنفوان	۱۱	۱۳	نا لان	نالاں
۳	۹	خواجہ اہ	خواجہ راہ	۱۴	۵	اغنی	اعنی
۳	۱۴	سعی وسلوک	سعی سلوک	۱۵	۱۹	ہمہ باساحل	ہمہ او بساحل
۳	۱۵	دسین	وآستین	۱۵	۲۱	بخش	بخشش
۴	۲	انجام	انجام کار	۱۶	۳	حل	محل
۴	۱۹	ازطرح او	ازطرح اقامت	۱۶	۱۲	باشہد بل ثبات	باشہد ولی ثبات
۴	۲۰	صیام	قیام	۱۷	۲	بر	دربر
۴	۲۱	گوش وہوش	گوش ہوش	۱۷	۷	قضائیے	فضائیے
۶	۳	بن سیدلولیس	بن سیدادریس	۱۸	۱۴	صدق ولیقن	صدق ویقین را
۶	۶	صیفے را	صنفے را	۱۸	۱۵	فاتح	فاتحہ
۶	۱۳	جنوفی التوالی	صوفی السوالی	۱۸	۱۹	ایضاً	ایضاً
۶	۱۹	ابود	ابود	۱۹	۵	ایضاً	ایضاً
۷	۱۹	قنطرلقرب	قنطرہ القرب	۲۰	۸	ایضاً	ایضاً
۷	۱۹	سبالا - بام	سربالائے بام	۲۰	۹	ایضاً	ایضاً
۸	۱	امراحت	استراحت	۲۰	۱۵	ایضاً	ایضاً
۸	۱	تطرش	نظرش	۲۱	۷	حاضروقبہ	حاضرقبہ
۹	۱	ازنہان	ازاینجا	۲۱	۹	باہ ماگھہ	باہیبت
۱۰	۸	جالقاہ	خانقاہ	۲۲	۱۸	فاتح	فاتحہ
۱۰	۱۴	کشادہ کار	کشادکار	۲۲	۱۹	نوبنیان	نوبتیان
۱۱	۴	سفائی	شفائیے	۲۳	۱۰	می باشہ	می نماید

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۳۳	۱۲	قریب	قرتیب	۳۸	۱	بهره‌وری	بهره‌وری
۲۸	۱۲	دختبری	دختری	۳۸	۱۹	به فرزندان خویش	به فرزندان
۲۹	۴	پاک نهادند	پاکنهاد	۴۰	۲	اوراد قبول	از اقبال نموده
۳۰	۱۹	کفو و لود	کفو بود	۴۰	۱۴	در صدر	در صدد حیات بود
۳۱	۴	وجیه وجیه‌الدین	وجیه‌الدین	۴۰	۱۲	کمالات ایشان	کمالات انسانی
۳۱	[illegible]	اولاد خواهم	اولاد بسیار به جهت خانواده که در هند بود از اولاد	۴۱	۱	افند فواحد فوائد	افاده فوائد
				۴۱	۸	بزرگ سلسله	بزرگان سلسله
۳۲	۴	فتو	فتور	۴۱	۹	نصیرین	نصیرالدین
۳۲	۷	سلطان بود	سلطان هندو	۴۴	[illegible]	در جنوة احرار	در سنوة احرار
۳۴	۱۲	خوشی	خویشی	۵۱	۱۵	تحقیقه	تحفیه
۳۳	۱۲	غائب	غائب شد	۵۱	۱۸	نادر است	نادرست
۳۴	۱۵	یکی	به یکی	۵۸	۱۱	بلافیض	بلافیصله
۳۴	۲	بیر	نبیره	۵۹	۱۱	پرستش	پرسش
"	۳	نبیره	قدس سره	۶۰	۴	فرمان	فرمود
۳۴	۷	کتب المشایخ	قطب المشایخ	۶۰	۶	بارنه باهر گاه	بارنه هر گاه
۳۵	۴	سجده‌ها	سجده‌ها	۱۵۳	۲۱	دشمنی	دشمن
۳۶	پنج	معین العین و اولیا	معین الدین والاولیا	۱۵۵	۱۱	جمال	مجال
۳۶	۱۳	شیخ سرد الصدر	شیخ صدرالدین سرو الصدر	۱۵۷	۵	ایذها	ایذاها
۳۶	۱۹	محض نهادند	محض نهپاره	۱۵۸	۲	سیاتی	براتی
۳۷	۱۲	خصت لیست	خجسته لیست	۱۶۰	۹	لقه	نفقه

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۶۰	۲۰	ایکیہ	ایکے	۱۹۰	۱۱	فتح شدیے	فتیاب شدیے
۱۶۲	۶	بہر اعتقاد	کہ اعتقاد	۱۹۱	۴	اندوزیدیکا	اندوزیدیکان
۱۶۴	۹	عہد التفات	عہد التفات	۔۔	۱۰	[illegible]وت	وصفوت
۱۶۵	۳	این ہمہ	این ہمہ	۱۹۴	۳	مراہ	براہ
۱۶۵	۶	پیدازند	پندارند	۱۹۹	۶	ہیجان	ہیجان شد
۱۶۶	۵	کم رسیدہ	ختم رسیدہ	۲۰۴	۹	[illegible]ستار	جبہ و دستار
۔۔	۲	سنین مشہور	سنین مشہور	۲۰۵	۱۵	دربیا	دردریا
۱۶۸	۱۸	دریدخل	دران مدخل	۲۰۶	۷	خلاوب	حلاوت
۱۶۹	۴	مدبروند	سربروند	۲۰۷	۱۵	بہ صفام	بہ صیام
۔۔	۱۱	محمول کرد	محمل کرد	۲۰۷	۱۰	بپاسے پوس	بپاپیچ پوس
۱۷۱	۱۸	قسمت اباد	قسمت آباد	۲۱۵	۱۴	شیخ اجودہن	شیخ ادہن
۱۷۶	۸	دروازدہ سال	دوازدہ سال	۔۔	۱۵	قوام	اقدام
۱۷۹	۵	مرومان غیب	مردان غیب	۲۱۸	۱۸	برشاہ	پیرشاہ
۱۸۰	۱۱	قرۃ لوجود	نرہ ماہ لوجود	۔۔	۔۔	متکف	معتکف
۱۸۱	۱	سردہ	سپردہ	۲۲۰	۶	بیچاہ سفر	بیچارہ سفر
۱۸۳	۱۲	پون	چون	۲۲۱	۱۲	دیارہنو	دیارلکھنو
۔۔	۱۳	سوچوداست	موجوداست	۲۲۳	۸	حادی	وحادی
۱۸۴	۱۸	مقصدسید	مقصد رسیدہ	۲۳۱	۹	استغنائی	استغنا و اقتضای
۱۸۶	۸	رغصت سفر	رخت سفر	۔۔	۱۸	لزلسایم	لزنسایم
۱۸۷	۱	حضرت شیخ	حضرت شیخ!	۲۳۲	۳	شادات	شاداب

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۲۲۲	۵	خوید	[illegible]				
۲۴۹	۱۶	می کشند	می کشید				
"	۱۲	کدام طرب است	کدام طرف است				
۲۵۱	۱۰	جلال اکبر	جلال الدین اکبر				
۲۵۶	۱۰	از اکار	از اکابر				
۲۵۷	۷	مرقع پوش	برقع پوش				
۲۶۰	۱۶	تاگور حاشت	تا گور سکونت داشت				
۲۷۳	۱۱	در عبادت	در عبارت				
۲۷۵	۵	بیعت حضرت	بیعت خواجہ حسین بن حضرت				
۲۷۵	۲۱	مستورات مکان	مستورات محلات				
۲۸۸	۹	ملت	ندامت				

واضح رہے

کہ مولف نے حق تالیف معین الاولیاء مالک مطبع
معین الہند اجمیر کے نام ہبہ کر دیا ہے لہذا حسب مراد قانون
بستم ۱۸۶۷ء کوئی صاحب بلا اجازت مالک مطبع مذکور قصد
طبع نہ فرماویں

العبد
قاضی سید امام الدین سنجری